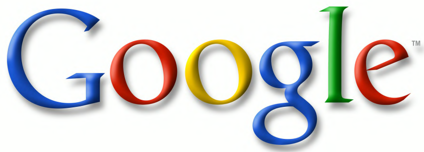

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

VIERDE DEEL.

VADERLANDSCHE
HISTORIE,

VERVATTENDE DE

GESCHIEDENISSEN
DER

VEREENIGDE NEDERLANDEN,

ZINTS DEN AANVANG DER NOORD-AMERICAANSCHE ONLUSTEN, EN DEN DAAR UIT GEVOLGDEN OORLOG TUSSCHEN ENGELAND EN DEEZEN STAAT, TOT DEN TEGENWOORDIGEN TYD.

Uit de geloofwaardigste Schryvers en egte Gedenkstukken zamengesteld.

Met Plaaten.

TEN VERVOLGE VAN WAGENAARS VADERLANDSCHE HISTORIE.

VIERDE DEEL.

Te AMSTERDAM, BY
JOHANNES ALLART.
M D C C X C.

VADERLANDSCHE
HISTORIE.

ACHTSTE BOEK.

INHOUD.

Ontwerpen van Vrede. Strydige ter baane gebragt. Gedagten dat de Drie Noordsche Mogenheden eenen afzonderlyken Vrede tusschen ons en Engeland zouden bewerken. Verschillende gevoelens over zulk een Vrede. Vredes voorslag door Zweeden gedaan vindt in Engeland geen gehoor. Engeland wil den Vrede alleen door de bemiddeling der Keizerinne van Rusland. Aanmerkingen over Engelands gedrag. Smeekschrift der Londensche Burgery aan den Koning om den Vrede. Op welken voet de Bemiddeling van Rusland, door de Vereenigde Gewesten wordt aangenomen. Schets der Krygsverrigtingen in Noord-America in den Jaare MDCCLXXXI. *Besflooten met het krygsgevangen neemen van* VIII. BOEK.

VIII. BOEK.

CORNWALLIS, *door* WASHINGTON. *Een Verbond van Vriendschap en Koophandel met de Americaansche Staaten, door* ADAMS, *aan de Vereenigde Gewesten voorgeslaagen. Vertoog diens Staatsdienaars. Uitstellende Beantwoording van dien Aanzoek. Oorzaaken van het draalen des Antwoords. Verschillende gedagten over dien Voorslag. Hoe de Kooplieden dit stuk inzagen. Het aangaan deezes Verdrags niet vry van bedenkelykheden. Hoe 'er* CAPELLEN TOT DE MARSCH *in Gelderland vooryvert. Taal des Kwartiers van Oostergo op dit stuk. Deeze zaak blijft, in 't eerst, zonder uitwerking. Geldligting voor de Americaanen hier te Lande gedaan. Frankryk doet eene Geldligting, onder Vrywaaring der Algemeene Staaten. Geldopneeming van Rusland. Voorslagen ten Gelderschen Landdage tot eene Verbintenis met Frankryk. Taal van* VAN DE CAPELLEN TOT DEN MARSCH. *Hoe, in Overysſel, Zwolle en* PALLANT VAN ZUITHEM, *over die Verbintenis, dagt en sprak. In Friesland neigt men tot het aangaan dier Verbintenisse. De zaak des Ridders* CAPELLEN TOT DE POL *blyft sleepen. 't Voorgevallene tusschen Staaten van Holland en Overysſel, wegens een Brief in de Noord-Hollandsche Courant, de zaak van* CAPELLEN *betreffende. De Pensionaris* VAN BERCKEL *begeert afdoening zyner zaake wegens de Betigtigingen van* YORKE. *Redenen waarom hy zich met een Brief by hun Ed. Groot Mogenden vervoegt. Hoe men daaromtrent handelde.*

Ver-

Verlegenheid des Hofs van Holland met deeze zaak. Verschillende gevoelens over de Inbedenkinggeeving van dat Hof, en de handelwyze van VAN BERCKEL. *Amsterdam levert aan zyne Hoogheid een Vertoog over, den Staat van het Land en den Hertog van* BRUNSWYK *betreffende. De te rugneeming verzogt en bewilligd zynde, wordt het andermaal den Prins ter hand gesteld. Inhoud van dit Vertoog. De Hertog vervoegt zich met een Klaagbrief by de Algemeene Staaten. Raadslag van zyne Hoogheid, tot onderzoek van 't geval des Hertogs. Amsterdam geeft het geheele Vertoog in 't licht. Gelastigden uit hun Hoog Mogenden spreeken den Hertog vry. De Hertog, daar mede niet te vrede dringt aan op een Onderzoek zyns Gedrags. 's Gelderlands Besluit in de zaak des Hertogs. Onderscheide gevoelens van eenige Kwartieren. Gevoelens in Friesland deswegen. 't Besluit van Stad en Lande. Hoe men in Overyssel daar over verschillend dagt. Utrechts raadslag. Zeeland verklaart zich niet. Gevoelens der Staatsleden in Holland. Nadere Bekendmaaking des Hertogs in de Nieuwspapieren. Brief van* W. VAN LYNDEN, *bezwaaren tegen den Hertog betreffende. Taal van Jonkheer* CAPELLEN TOT DEN MARSCH *op den Gelderschen Najaars Landdag wegens den Hertog gevoerd. Deenemarken en Pruissen werken voor den Hertog, van den Keizer vindt men 't niet. De Hertog geeft reden waarom hy zich by hun Hoog Mogenden vervoegd hadt. 't Plakaat den Boekhandel te*

VIII. BOEK.

Utrecht te zeer bepaalende verzagt. Het Boekje Aan 't Volk van Nederland verboden. JOSEPHUS DE II, *bezoekt de Oostenrykſche Nederlanden, en doorreist een gedeelte deezer Geweſten. Vrees dat 's Keizers Reize ſtaatkundige en onzen Koophandel ongunstige oogmerken zou gehad hebben. Hy ſlaat het verzoek der Antwerpenaaren, om de Schelde te openen, af. 's Keizers voorſtel om de Barriere Steden te ontmantelen, en van Krygsbezetting te ontblooten. De Staaten vraagen nadere opheldering, welke zy ontvangen. De Barriere Steden, door 't Krygsvolk van den Staat ontruimd. Eenigen zyn, over die Ontruiming bezwaard, en vormen ſchroomlyke uitzigten; anderen houden ze voor een geluk, en den Staat voordeelig. Het maaken van een Haven voor de Oorlogſchepen by Texel in 't Nieuwediep bepaald. De Oeconomiſche Tak der Hollandſche Maatſchappye te Haarlem doet eene uitbieding, tot bevordering van de Zeevaard. Plan ter verbetering van den Landbouw en Veefokkery in Friesland. Watersnood in Gelderland. Hulp den Ongelukkigen toegeſchikt. Inzameling ten hunnen behoeve in Holland. Begraafplaats buiten Zuilen aangelegt. Graftombe voor* H. DE GROOT *te Delft opgeregt. Lugt- en weersgeſteltenisſe deezes Jaars.*

1781. Ontwerpen van Vrede.

Van den aanvang deezes vreemd gevoerden Oorlogs, en te midden van denzelven, ontbrak het aan geene Gerugten

van

van Vrede, en daadlyke Handelingen, van meer en minder aanbelangs, om dien te bevorderen (*). Wy hebben ons Verhaal 'er niet telkens door willen afbreeken; doch 't zou eene blykbaar onvolkomene Schets van het voorgevallene, ten deezen dage, weezen, daar van niet te gewaagen, en 'er een beknopt verslag van te geeven.

VIII. BOEK. 1781.

Nauwlyks was de Oorlog begonnen of zommigen beweerden, dat de Vrede voor de deure stondt. Staatkundige Ontwerpmaakers hadden de Artykelen daar van gereed; doch deeze verschilden hemels breedte van elkander, en droegen de doorslaandste blyken van de onderscheide inzigten der Opstelleren. Wy zullen ze kortlyk boeken, om tot een staal te dienen van de denkwyze dier tyden. —— Eenigen hielden staande, dat ze zeer ten nadeele van *Engeland* zouden strekken. Naar hun Plan zou *Noord-America* Onafhangelyk verklaard. — *Frankryk* in 't bezit van *Guernsey* en *Jersey*—*Spanje* in dat van *Gibraltar* en *Port Mahon* hersteld worden. — *Holland* zou de schavergoeding der opgebragte Schepen, en den vryen Handel op *Noord-America* krygen; als mede de vernietiging der berugte *Engelsche Navigatie Acte*, ook zou 'er een Paketboot van deezen kant vaarende *Holland* dat voordeel met *Engeland* deelen. —— Anderen gaven twee voorwaar-

Strydige ter baane gebragt.

(*) Zie het III Deel der *Vaderl. Historie* bl. 160.

VIII. BOEK. —— 1781. waarden op van eene geheel strydige gedaante. *Engeland* zou, in de eerste plaats, geen wedergave van de schade der opgebragte Schepen doen; in de tweede plaats, zouden alle de oude Tractaaten vernieuwd, en daar in nader voor Contrabande bepaald worden alle zulke Waaren, welker Vertier, van deeze Landen na *Frankryk*, zo zeer den *Engelschen* tegen de borst stiet.

Hoe geheel buiten allen bereik der waarschynlykheid zelve de eerstgemelde, hoe ongerymd en wanstallig de laatstgenoemde Vredes voorwaarden ook mogten weezen, men dagt en sprak in diervoege over dit onderwerp; schoon ze by eenigzins bedagtzaamen beide even min ingangs vonden, en de laatste een billyk afgryzen verwekten, als strekkende om de taal der Landsvaderen in hunne *Tegenverklaaring* te bespotten; nogthans hieldt men het daar voor, dat Vreemde Mogenheden het na dien kant zouden zoeken te stuuren. Zodanig een Vredesplan was het uitwerkzel van Zwaarhoofdigheid, Moedloosheid, of liever van een toeleg om Moedloosheid by den Landzaat te verwekken. De uitkomst toonde dat het een loutere Harssenschim was. —— Gelyk deeze ook leerde, dat men, met alle reden, op de lyst van de veelvuldige Uitstrooizelen der *Engelschgezinden* moest stellen, het gerugt niet alleen van een na by zynde maar reeds getroffen Vrede tusschen *Engeland*, *Frankryk* en *America* met uitsluiting van ons Gemeenebest. Een uitstrooizel, van alle Staatkundige inzigten

der Oorlogvoerende Volken ontbloot, en ingerigt om den aan 't flikkeren geraakenden Vaderlandschen Moed uit te dooven, en deeze kleinmoedige taal te doen voeren „ nu is het met ons gedaan! Konden wy de Magt der *Engelschen*, hunne „ Roofzugt, en verraadlyke Trouwloosheid niet beteugelen, toen zy tegen „ hunne talryke en verbonde Vyanden hadden te stryden, wat zullen wy uitrechten, nu zy de handen ruim hebben? „ Wat nu alle moeite, die wy kunnen „ aanwenden, tegen die Magtige Mogenheid baaten? Wy zyn in de noodzaaklykheid om met *Engeland*, tot welk een „ prys ook, vrede te maaken (*)."

Gedagten dat de drie Noordsche Mogenheden eenen afzonderlyken Vrede tusschen ons en *Engeland* zouden bewerken.

Dan, om met deeze Gerugten en Uitstrooizels ons niet langer op en met weezenlyker zaaken, den Vrede betreffende, bezig te houden. De drie Noordsche Mogenheden, van wier Bondgenootschap aan de Gewapende Onzydigheid de *Vereenigde Gewesten*, op eene zo slinksche wyze, ontzet waren, scheenen de Bemiddelaars tot een Vrede tusschen ons en *Engeland* te willen weezen, om, aan den eenen kant te voorkomen dat het Gemeenebest, zo lang getergd, in de tegenwoordige omstandigheden, de party niet kooze om een Aanvallend en Verweerend Verbond met *Frankryk* aan te gaan; en, aan den anderen kant, om den Koop-

(*) *Post van den Neder Rhyn* I D. bl. 45. 772 819.

VIII. BOEK. 1781. Koophandel en Scheepvaard der *Nederlanderen* op de *Oostzee* te herstellen. Men geloofde vast, dat een Courier, door *'s Gravenhaage* na *Londen* getrokken, belast was met Brieven aan den *Russischen* Gezant SIMOLIN ten laatstgemelden Hove, behelzende openingen, tot eene byzondere Bevrediging tusschen *Engeland* en de *Vereenigde Gewesten*, als mede het voorstel eener Wapenschorssinge tusschen deeze twee Oorlogvoerende Mogenheden, om middelerwyl de Vredes Onderhandelingen aan te vangen.

Verschillende Gevoelens over zulk een Vrede.

Het kon niet missen of over het doen van deezen stap werd zeer verschillend gesprooken. De *Engelschgezinde* Aanhang, bewust, dat het *Russische* Hof tot *Engelands* zyde neigde, beloofde zich van die Bemiddeling en afzonderlyken Vrede, alles goeds, en beweerde, met veel drifts, het nut daar in opgeslooten. Zy zagen zulks voor het éénig middel aan, 't geen het Land kon redden uit alle die wederwaardigheden, en den neteligen toestand waar in het, huns oordeels, door onvoorzigtig de *Engelschen* te tergen, en te verbitteren, gedompeld was. Men bezefte niet, of wilde althans niet erkennen, dat gelyksoortige klagten, van den anderen kant, zouden plaats gehad hebben, indien men, door in *Engelands* maatregelen te treeden, zich een Oorlog met *Frankryk* op den halze gelaaden hadt. —— Anderen keurden die Bemiddeling en afzonderlyken Vrede hoogst gevaarlyk, ten uitersten vernederend,

VIII. BOEK. 1781.

rend, en geschikt om ons voor altoos onder het juk der overheersching van *Groot Brittanje* te brengen, en alle de rampzalige gevolgen te doen gevoelen van de jalouzy eens nayverigen Volks, indien wy, naa zo veel hoons, verongelykings, beschimpings en nadeels, van 't zelve geleden te hebben, een verlangen betoonden om ons te verzoenen met die bondbreekige Onderdrukkers. Hunne vrees bepaalde zich niet by dit lot, 't geen ons van *Engelands* zyde, te wagten stondt; zy hadden, daarenboven, het angstbaarend vooruitzigt; dat men, naa in eenen allerschadelykstén, schoon van onze zyde regtvaardigen Oorlog met *Engeland* ingewikkeld geweest te zyn, en de gevoeligste neepen der Roofzugt ontvangen te hebben, door eenen afzonderlyken Vrede zich zou blootstellen aan een dergelyken, of nog veel zwaarder ramp. *Frankryk* getergd, door dit bedryf, zou in 't hart des Lands kunnen dringen, en ons volkomen de wet stellen. Dus zou dit Gemeenebest, eerst door de *Engelschen* ter Zee geweldig benadeeld, daar naa door *Frankryk* te Land geteisterd, op den oever van deszelfs ondergang gebragt zyn. Ja, gesteld dat ons die uiterste ramp van *Frankryks* zyde niet overkwam, zou deeze stap, ons het Vertrouwen en de Goedwilligheid van *Frankryk*, 't welk ons, staande deezen Oorlog, groot en edelaartig behandeld hadt, doen verliezen, en wy voor altoos Afhangelingen worden van *Engeland*, welks 's Lands vernedering en bederf be-

VIII. BOEK. 1781.

doelende inzigten, geen twyfel leeden. — Behalven deezen vondt men 'er niet weinigen, die de Bemiddeling en afzonderlyken Vrede met *Groot Brittanje* als onmogelyk aanzagen: naardemaal het voornaame geschilpunt, waar uit *Engelands* misnoegen, en de Oorlog rees, niet wel vereffend zou kunnen worden. Zouden, vroeg men billyk, de *Engelschen* ons het vol en vry genot des Verbonds van den Jaare MDCLXXIV, en dus het vervoeren van Hout en Scheepsbehoefren na *Frankryk* toestaan? of zouden de *Noordsche Mogenheden*, die, ter handhaaving van de vrye Zee, het Verdrag der Gewapende Onzydigheid slooten, kunnen dulden, dat den *Nederlanderen*, dit Regt der Volken, nog door een byzonder Verbond bekragtigd, ontnomen wierd? In het laatste geval zouden de *Noordsche Mogenheden* tastbaar strydig met zich zelven handelen, en kon het Gemeenebest, behoudens zyne Vryheid en Onafhangelykheid, dit nimmer toestaan. Wanneer het eerste stand greep dan erkenden de *Engelschen* daadlyk de onregtvaardigheid des ons aangedaanen Oorlogs, en zulk eene erkentenis was van de fiere *Britten*, zo lang zy eenige kragten ter verdeediging van eens genomene maatregelen over hadden, niet te wagten.

Vredes voorslag door *Zweeden* gedaan vondt in *Engeland* geen gehoor.

Een byzondere voorslag van 't *Zweedsche* Hof, om aan het bewerken van dien Vrede de behulpzaame hand te leenen, ontmoette in *Engeland* dat onthaal niet, 't geen deeze Vredelievende Vorst verwagtte, misschien baar-

vaarden de woorden in het voorstel door den Baron NOLKEN aan Lord STORMONT overgeleverd, als den *Nederlanderen* te gunstig, stoorenis; althans deeze, in 's Konings naam het woord voerende, sprak de volgende taal. „Het vuur des Oorlogs, in een ander Wereldgedeelte ontstooken, is tot *Europa* overgeslaagen; doch de Koning vleide zich nog, dat die brand den *kring*, waar in dezelve ontstooken was, niet zou te buiten gaan, en *vooral*, dat geene *enkel Koophandeldryvende Natie*, welke de *Neutraliteit* aangekundigd hadt, als een onwankelbaar fundament van haar gedrag, daar mede ingewikkeld moest worden; nogthans is het tegendeel gebeurd, schier op het zelfde oogenblik, wanneer die Mogenheid de onschuldigste Verbintenissen met den Koning en diens Bondgenooten in 't Noorden wilde aangaan." —— Lord STORMONT liet, in zyn antwoord, zulks niet onopgemerkt, zeggende. „'t Gedrag der Republiek van *Holland*, geduurende den geheelen loop van deezen Oorlog, heeft eene algemeene verontwaardiging veroorzaakt. Die Natie vertoont zich onder een geheel ander gezigtpunt dan dat van een *enkel Koophandeldryvende Natie*, zy is eene aanzienlyke Mogenheid (*)." Dit gansche antwoord

VIII. BOEK. —— 1781.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1781. bl. 1890. 1892. *New Ann. Regist.* 1781. p. (153.)

VIII. BOEK. —— 1781.

woord, opgevuld, met de haatlykste beschuldigingen, zonder bewys, deels bestaande in drogredenen, en deels uit daaden in een valsch ligt voorgedraagen, meldde geen woord van het Verbond der Gewapende Onzydigheid: deeze snaar schroomde *Engeland* te roeren, schoon het voorstel des *Zweedschen* Konings 'er alle aanleiding toe gave, en sloeg het, met eene onbeteuterde stoutheid, de taal van de *Verklaaring des Engelschen Hofs*, als of deeze geene wederlegging altoos vondt in de *Tegenverklaaring der Staaten.* In 't slot werd de aangeboode bemiddeling des *Zweedschen* Monarchs, op deezen trant, van de hand geweezen. „ Toen de Keizerin aller *Russen* haare goede diensten aangeboden „ heeft, om eene Verzoening, door eenen „ byzonderen Vrede, te bewerken, heeft „ de Koning, zyne dankbaarheid voor dee„ ze nieuwe blyk van Vriendschap, welke „ hem zo dierbaar is, betuigende, ver„ mydt, om de Bemiddeling van haare „ Keizerlyke Majesteit aan eene vrugtloo„ ze Onderhandeling bloot te stellen; maar „ thans, terwyl 'er eenige kentekenen van „ verandering van gesteldheid in de Repu„ bliek, en van eene begeerte om weder te „ keeren tot die beginzelen, welke het „ wyste gedeelte der *Hollandsche* Natie „ nooit verlaaten heeft, zich op doen, „ kan men eene Onderhandeling tot eenen „ byzonderen Vrede, met eenige hoope „ van een gelukkig gevolg, openen, on„ der de Bemiddeling van de Keizerin al-

„ ler

„ ler *Russen*, welke de eerste geweest is „ om haare goede diensten tot dat heil„ zaam werk aan te bieden. Dat zyne „ Majesteit daar van terstond geen gebruik „ heeft gemaakt, kwam daar uit voort, „ dat men alle reden hadt om te gelooven, „ dat de Republiek toen niets anders zogt, „ dan door eene Onderhandeling, vol van „ heimlyke laagen, hem op te houden; „ maar de Koning zou denken kwaalyk te „ beantwoorden aan de gevoelens, welke „ die eerste aanbiedingen veroorzaakt heb„ ben, en de zo billyk aan Haare Keizer„ lyke Majesteit verschuldigde hoogagting „ en vertrouwen, te kort te doen, indien „ hy by die Bemiddelinge eenige andere, „ zelfs die van een aanzienlyk Bondge„ noot, voor wien de Koning de opregt„ ste Vriendschap heeft, voegde (*)."

Engeland wil den Vrede alleen door bemiddeling der Keizerin van *Rusland*.

In den beginne des Oorlogs wilde de Koning van *Engeland* van geene Bemiddeling hooren, dan die door den Keizer zou ontworpen, bestuurd, en bevorderd worden (†); doch JOSEPHUS DE II ging den *Engelschen* niet genoeg aan de hand, en daar *Zweeden* op een billyker trant sprak dan *Engeland* gaarne hoorde, was de Keizerin van *Rusland*, wier Hof de doorslaandste blyken van *Engelschgezindheid* gegeeven hadt, de éénige waar aan men de Be-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1781. bl. 1895. *New Ann. Regist.* 1781. p. (155.)

(†) Zie het III Deel onzer *Vader. Historie* bl. 160.

VIII. BOEK. — 1781. Bemiddeling wilde toe vertrouwen, gelyk bleek uit een antwoord in Herfstmaand door Lord STORMONT aan den *Russischen* Afgezant SIMOLIN gegeeven: naar gewoonte opgevuld met lang wederlegde klagten over het gedrag der *Nederlanderen*, en de haatlykste beschuldigingen der zodanigen, die het doordryven der *Engelsche* maatregelen in deeze Gewesten gedwarsboomd hadden, „wenschte zyne Majesteit „thans, dat de Keizerin aller *Russen* de „éénigste Middelaaresse mogt zyn van ee„nen byzonderen Vrede met hunne Hoog „Mogenden. Zy was de eerste geweest „om haare goede diensten aan te bieden, „en zulk eene kragtige en magtige tus„schenkomst kon in gewigt en invloed „niet gewinnen door de bykomst der aan„zienlykste Bondgenooten. De Vriendschap „van de Keizerin jegens beide de Natien; 't „Belang 't welk haar Keizeryk hadt by der„zelver onderling welzyn; haare bekende „Onpartydigheid, en verheevene Doelein„dens, waren zo veele waarborgen van de „wyze, op welke Zy dat heilzaame werk „zou bestuuren. In een Onderhandeling, „welker oogmerk was, eenen Oorlog te „eindigen veroorzaakt door de schennis „der Verbonden, en een hoon de Kroon „van eenen Koning aangedaan, verliet „zyne Majesteit zich, met even zo veel „genoegen, als vertrouwen, op de be„middeling eener Souveraine, die de „Trouwe der Verbonden voor heilig „hieldt, die den prys der Waardigheid

„van

„ van Souverainen zo wel kende, en die de „ haare, geduurende haare roemryke Re„ geeringe, met zulk eene standvastig„ heid en grootheid, hadt staande gehou„ den (*)." Eene taal door veelen voor een mengzel van zwellenden Hoogmoed en kruipende Vleyery gehouden; en allerbeledigendst voor de Party met welke de Bemiddeling zou worden aangevangen.

Aanmerkingen over Engelands gedrag.

Een overerbarmlyk ding is het, dat de *taal* der Hoven te meermaalen juist het tegen overgestelde uitdrukt, van 't geen met de daad plaats grypt; aan dit misbruik maakte dat van *Londen* zich dikwyls, en ook, naar veeler oordeel, hier, schuldig. Volgens het gestelde in dit Vertoog aan haare Keizerlyke Majesteit van *Rusland*, als mede in dat aan den Koning van *Zweeden* ingerigt, rustte het aanneemen der aangebodene Bemiddelinge op de kentekenen van *verandering van gesteldheid in dit Gemeenebest, en eenige blyken van begeerte om weder te keeren tot die beginzelen*, welke het zyne *Groot Brittannische* Majesteit behaagde de zodanige te noemen, die *het wyste gedeelte der Hollandsche Natie nooit verlaaten had*, en dus het afneemen, des invloeds van dat gedeelte der Landsregeeringe alhier, door dien zelfden Vorst zo haatlyk betyteld met de benaaming van eene *Factie, die een ongelukkigen invloed hadt; en de belangen des Volks aan byzondere eindens opofferde.* Terwyl het alzins blykbaar was,

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1769, bl. 1897.

VIII. BOEK. 1781.

was, dat, hoe zeer de *Engelschgezinde* Aanhang, in deeze Gewesten, niet afliet den Vyand in de hand te werken, de moed der Landzaaten opwakkerde, en de rechtmaatige Verbittering tegen *Engeland* aangroeide. De stem des Volks verhief zich meer en meer, tegen eene Werkloosheid, den Lande zo zeer tot schande als nadeel strekkende. Voorgewende hoop, doch inwendige vrees, dreef, naar veeler gevoelen, den Koning, zo hy anders in het betoon der bereidvaardigheid, om het oor aan eene Bemiddeling te leenen, ter goeder trouwe handelde, met zyne Staatsdienaaren in het onveranderlyk voorneemen blyvende tot het voortzetten des Oorlogs. Zulk eene voorgewende Vreegezindheid strekte om de verdeeldheid in 't Gemeenebest te doen toeneemen. *Groot Brittanje* als aan hand de komende, kreeg de Party tegen *Engeland* gekant de schuld van het doen volduuren des Oorlogs, dien veelen reeds voor lange moede waren. Niet weinigen, nu ontwaakt, zouden zich, door de hoop op dien Vrede, laaten in slaap zussen, en de yver tot Zelfsverdeediging, thans meer dan voorheen werkzaam, zou verslappen, en bovenal het gedugte Plan eener Verbintenisse tusschen deezen Staat en *Frankryk* verydeld worden.

Smeekschrift der *Londensche* Burgery om den Vrede.

Hadt men alle reden om te denken, dat de Koning van *Engeland*, met zyne Staatsdienaaren, slegts uiterlyk de houding aannam om na eene Bemiddeling te luisteren, 'er was oorzaaks genoeg, de Ryksgesteltenis-

nisse in aanmerking genomen zynde, om het met de daad te doen. Een Smeekschrift door de *Londensche* Burgery den Koning overgeleverd sprak op deezen toon, over den *Americaanschen Oorlog*, waar aan die met onzen Staat verbonden was. „ Het „ is met eene onuitspreeklyke aandoening, „ dat wy uwe Majesteit, in deszelfs Aanspraak tot beide de *Huizen* van het *Parlement*, hebben hooren verklaaren, „ voorneemens te weezen om te volharden „ in die maatregelen, welke gebleeken zyn „ zo noodlottig voor dit Land te weezen. — Zulk eene Verklaaring verzwakt de stem van een vry en beledigd „ Volk. Wy gevoelen den eerbied aan „ uwe Majesteit verschuldigd; maar, in „ deezen haatlyken en kommerlyken tyd, „ is vleijen bedriegen. — Uwe Majesteits Staatsdienaars hebben, door valsche berigten, en bedrieglyke voorgeevens, uwe Majesteit, en de geheele Natie, in den tegenwoordigen onnatuurlyken en ongelukkigen Oorlog, misleid. — „ De Gevolgen van deeze misleiding zyn „ geweest, dat de Koophandel van dit „ Land onherstelbaare verliezen geleden „ heeft, en gedreigd wordt met een geheelen ondergang. De Handwerken „ zyn, in verscheide gewigtige takken, „ verminderd, en derzelver stoffen duur „ geworden, door de mindere sterkte van „ uwe Majesteits Vlooten dan die van den „ Vyand, en dat in meest alle gedeeltens „ van den Aardbol. De Waardy der Lan-

VIII. BOEK. 1781.

VIII. BOEK. 1781. „ deryen is, door geheel het Koningryk „ heen, tot eene allerbekommerlykste laag- „ te gedaald. De Eigendommen van uwe „ Majesteits Onderdaanen, gevestigd in „ de openbaare Fondsen, hebben meer „ dan een derde van derzelver waarde „ verlooren. Het Credit onder byzonde- „ re Persoonen is geheel weg, door de on- „ maatige Intressen van de Openbaare „ Fondsen. —— Zulken onzer Broederen „ in *America*, welken, door de beloften „ van uwe Majesteits Staatsdienaars, en de „ afkondigingen van uwe Generaals, zich „ onder uwe Majesteits Standaarts begee- „ ven hadden, zyn overgegeeven aan de „ genade van hunne overwinnende Lands- „ lieden. — Uwe Majesteits Vlooten heb- „ ben derzelver gewoone overmagt ver- „ looren. Uwe Legers zyn gevangen ge- „ nomen. En uwe Majesteits getrouwe „ Onderdaanen zyn overlaaden met druk- „ kende belastingen, welke, indien onze „ Overwinningen zo roemrugtig waren als „ onze Nederlaagen schandelyk zyn, en „ indien onze Aanwinning van Landen zo „ gelukkig was als de Vermindering van „ ons Ryk wreed en hard is, dan nog in „ zichzelven moeten aangemerkt worden „ als de grootste en zwaarste onheilen." — Naa den Koning op het nadruklykst verzogt te hebben om het Ryk in den voorigen welvaard te herstellen, en voor altyd af te zien van het Plan om hunne Broederen in *America*, door geweld, tot gehoorzaamheid te brengen, doen zy, ten slot,

dit

dit nadruklyk verzoek. „ Wy smeeken, „ derhalven, uwe Majesteit, onderdaanig- „ lyk, dat het uwe Majesteit genadig be- „ haage uit uwe tegenwoordigheid, en uit „ de Raadsvergaderingen, te verwyderen, „ alle die Raadgeevers, zo openbaare als „ heimlyke, over wier maatregels wy ons „ beklaagen, als een bewys aan de We- „ reld, dat uwe Majesteit het onwrikbaar „ besluit genomen heeft om af te zien van „ een Plan, dat zo onbestaanbaar is met „ het Belang van uwe Kroon, en de Wel- „ vaard uws Volks (*).”

VIII. BOEK. 1781.

Op welk een voet de Bemiddeling van *Rusland*, door de *Vereenigde Gewesten* wordt aangenomen.

Op *Engelands* aanvaarden der Bemiddeling van *Rusland*, verzogt de Afgezant diens Ryks by onzen Staat, Prins GALLITZIN, van hunne Hoog Mogenden de benoeming van eenige Heeren, om met hem eene Vredesonderhandeling aan te vangen; doch dit slaagde zo vlot niet. De Heer BRANDSEN alleen kreeg last om met dien Prins een Gesprek te houden. 's Lands Vaderen doorzagen genoeg, uit de wyze waar op *Engeland* de Keizerin tot Bemiddelaresse koos, dat, hoe zeer de Vrede over 't algemeen wenschlyk was, dezelve, in zekere omstandigheden, en op sommige voorwaarden, niet kon verlangd of aangenomen worden. —— *Holland* bragt,

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1781. bl. 2236. GORDON *Hist. of the Rise, Progres and Establissement of the Independance of the united States of America* Vol. IV. p. 218.

VIII. BOEK. 1781.

bragt, als een voorloopig Gevoelen by de Algemeene Staaten in, „ dat men de Aan„ bieding van haare Ruskeizerlyke Maje„ steit zou aanneemen, in zo verre als de „ Eer en Waardigheid van den Staat zulks „ zou gedoogen, en onder voorwaarden, „ dat het Verbeand van de Gewapende Onzydig„ heid tot een Grondslag gelegd wierd, en „ dat het Hof van Rusland de Verbinte„ nissen, in dit Verdrag bedongen, nauw„ keurig, en in alle deelen, vervulde." Overeenkomstig hier mede werd het Besluit ter Algemeene Staatvergadering opgemaakt, en den Russischen Gezant ter hand gesteld, met aanbod van gereedheid om, op die voorwaarden, door de tusschenkomst van haare Keizerlyke Majesteit, met het Hof van Londen mede te werken, om de maatregelen te neemen, welke vóór de opening der Onderhandelingen beschikt moesten worden (*).

Schets der Krygsverrigtingen in *Noord-America.*

Uit het Smeekschrift der Burgery van *Londen*, hier boven vermeld, blykt reeds duidelyk hoe de zaaken in *America*, voor het *Engelsche* Ryk, zeer ten agteren liepen; wy moeten des een kort verslag geeven om te komen tot het geen hier te Lande, ten opzigte van dit nieuw gevormd Gemeenebest, voorviel. —— De Generaal CLINTON, die zich buiten staat bevondt om iets treffends tegen de vereenigde Magt der *Noord-*

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1781. bl. 2241. *Secr. Resol. van Holl.* 19 Dec. 1781.

Noord-Americaanen en *Franschen* te onderneemen (*), en wiens ongunstige toestand eerlang vermeerderde, door het misverstand tusschen hem en den Admiraal ARBUTNOTH, die elkanders gedrag geduurig wraakten (†), dagt, met den aanvang deezes Jaars, uit eene gebeurtenis onder een gedeelte des *Noord-Americaanschen* Legers, een aanmerkelyk voordeel te trekken. By 't zelve rees een opstand, over het niet ontvangen der Soldy, gebrek aan Kleederen en Leeftocht; omtrent 1300 verlieten de Legerplaats. Op den aanzoek om wedertekeeren, gaven eenigen ten antwoord reeds langer gediend te hebben dan den tyd, voor welken zy zich hadden laaten aanneemen, en niet langer te willen dienen; anderen dat zy niet wilden wederkeeren, of hunne bezwaaren moesten uit den weg geruimd worden; doch allen verklaarden zy, op geenerlei wyze, voor te hebben de zaak der *Americaanen* te verlaaten, of tot den Vyand over te loopen: CLINTON bleef niet in gebreke de uitlokkendste aanbiedingen te laaten doen aan deeze misnoegden. Zy weezen ze, met versmaading af, en leverden zelfs twee van CLINTONS Booden aan het Congres over. Welhaast keerden zy, die hun tyd niet uitgediend hadden, tot het

VIII. BOEK. 1781.

(*) Zie het II Deel onzer *Vaderl. Historie* bl. 500.

(†) *Univerz. Magaz.* Vol. LXXVII. p. 197.

VIII. BOEK. 1781. het Leger hunner Landgenooten weder (*). —— Deeze gebeurtenis waayde, zeer vergroot en verdraaid, herwaards over, de Hoftyding hieldt in, dat 4000 Man *Americaansche* Troepen het Leger van WASHINGTON zouden verlaaten, en onder de *Engelschen* dienst genomen hebben. Men hadt de onbeschaamdheid om 'er by te voegen, dat de overige Manschap onder dien Veldheer de wapens hadt nedergelegd, en zich na huis begeeven. Geld wist men dat schaars in *America* omkwam, als mede dat gebrek hier aan meermaalen het getal der Krygslieden dunde, dit zette waarschynlykheid by aan dit gerugt; schoon het by veelen weinig ingangs vondt: dewyl het *Engelsche* Hof, zints lang, gewoon was gewaande behaalde voordeelen hoog uit te trompetten, en met verdichte verliezen hunner vyanden de ooren te vullen (†). —— Dan hoeveel de Generaal CLINTON zich mogt belooven van deeze onvredenheid in een gedeelte des *Americaanschen* Legers, en, de schaarsheid aan geld by het Congres kennende, besluiten, dat in andere gedeeltens die zelfde onvredenheid, uit gelyke oorzaake, heersche; hoe zeer ligtgeloovige *Engelschen*, en *Engelands* zaak begunstigenden hier te lande, uit deeze gebeurtenis, hoe gering ook, een gunstig einde aan den zo lang te

(*) *London Magaz.* 1781. p. 102—105.
(†) *Post van den Neder-Rhyn* I Deel, bl. 201.

te vergeefsch gevoerden Oorlog speldem, CLINTON vondt zich eerst, en zy zich eerlang, deerlyk bedroogen, de uitslag daar van, en de omstandigheden, welke 'er mede gepaard gingen, gaven alle aanleiding tot het op maaken van een tegenovergesteld besluit. Het bleek, dat deeze *Americaansche* Krygslieden, met hoe veel moeilykheden zy te worstelen hadden, hoe drukkend *hun toestand* ware, geen de minste *neiging* hadden om zich onder 's Konings Standaard te voegen, en standvastig van zulk een bedryf den sterksten afkeer betoonden. Het leverde een bewys te meer op van de groote bezwaarlykheid, zo niet van de onmooglykheid, om de *Americaanen* met geweld te onder of tot gehoorzaamheid aan *Groot-Brittanje* te brengen (*).

VIII. BOEK. 1781.

De Graaf CORNWALLIS, deedt met den aanvang deezes Jaars, zeer sterke poogingen om in *Noord-Carolina* door te dringen. Naa dat Gewest trekkende wierd hy opgehouden door den *Americaanschen* Generaal MORGAN, dien de Luitenant Colonel TARLETON tegen trok, vol hoops om, met eene mindere, maar welafgerigte Krygsmagt, eene spoedige overwinning te behaalen, die zich in 't eerst voor hem scheen te zullen verklaaren; doch in eene volslaagene nederlaage eindigde, by welke CORNWALLIS zich voornaamlyk over het

(*) *Univerz. Magaz.* Vol. LXXVII. p. 142.

VIII. BOEK. 1781.

het verlies van 't ligte Voetvolk beklaagde. Te vergeefsch tragtte hy MORGAN te agterhaalen en te onderscheppen. In zyn verderen doortocht na *Noord-Carolina* vielen eenige schermutzelingen voor; doch hy ontmoette geen noemenswaardigen wederstand. Tot *Hillsborough* doorgedrongen richtte hy 's Konings Standaard op, en noodigde alle de Koningsgezinde Onderdaanen om zich daar onder te begeeven, te stryden, en 't gezag zyner Majesteit te herstellen. Men hadt hem diets gemaakt, dat de Koning, in dit gedeelte des Lands, veele Vrienden hadt; doch de uitkomst beschaamde die voorwendzels. Zy waren weinig in getal, en eenigen van die weinigen te vreesagtig om dien stap te doen; ook maakten zich de *Americaanen* meester van een gedeelte gereed om in 's Konings belangen te treeden (*).

Middelerwyl trok de Geneeraal GREENE, met grooten spoed, voort om zich by de andere *Americaanen* te voegen, en den verderen voortgang van CORNWALLIS te stuiten. Hy bereikte zyn oogmerk ter vereeniging, en besloot de *Britsche* Krygsmagt onder dien Veldheer aan te tasten. Naa verscheide schermutzelingen kwamen zy tot een hoofdtreffen. Schoon de overwinning aan de zyde van CORNWALLIS was, moest deeze, naar der *Engelschen* eigen

(*) *Univers. Magaz.* Vol. LXXVII. p. 142, 143.

gen opgave, geteld worden onder die duurgekogte overwinningen, waar op men geene redelyke verwag.ing kon gronden, dat de pooging, om de *Americaanen* met geweld te onder te breagen, zou gelukken. Het verlies van 't Koninglyk Leger evenaarde bykans dat der *Americaanen*, en konden de laatstgemelden veel ligter verſterking bekomen dan de eerstgenoemden. Deezen leeden groot gebrek aan leeftocht. Een tweede gevegt tusſchen GREENE en Lord RAUDON ſcheen de zaak der *Britten* te begunſtigen; maar, ondanks het behaalde voordeel, vondt hy zich genoodzaakt de door hem vermeeſterde post te *Camden* te verlaaten; de *Americaanen* namen 'er bezit van, gelyk ook van verſcheide andere, en 's Konings Bezettingen krygsgevangen (*).

VIII. BOEK. 1781.

De Brigadier Generaal ARNOLD verwoeſte te *Westham* een der ſchoonſte Geſchutgieteryen in *America*, als mede een grooten voorraad van geſchut en krygstuig. Te *Richmond* komende vondt hy veel Zout, Rum, Zeildoek, Tabak en andere Koopmanſchappen, die hy deels vernielde. In *Virginie* voer hy voort met Schepen en andere Goederen te verderven; dit geweldig werk was ook zyn bedryf op zyn Tocht tegen *Nieuw London* in *Connecticut*, welke Stad hy noodloos aan de vlammen opofferde. Wel ſtrekte dit verdel-

(*) *Univerz. Magaz.* Vol. LXXVII. p. 145.

VIII. BOEK. 1781. delgend bestaan om de *Americaanen* te benadeelen en te verzwakken; doch teffens, om hun des te meer te verbitteren, en boven al den haat tegen ARNOLD, die den dienst van 't *Congres* verlaaten hebbende, in dienst des Konings overgegaan was, als den voornaamen bewerker van alle die nadeelen, en barbaarsche handelingen, meer en meer aan te schennen (*).

Een Scheepsstryd tusschen den Admiraal ARBUTNOTH en een *Fransche* Vloot van gelyke sterkte was niet beslissende: de *Engelschen* rekenden 'er groot voordeel by behaald te hebben, door de *Franschen* te doen deinzen, en dus, huns agtens, te beletten, Krygsvolk na de *Chesaspeak* te voeren, om ARNOLD aan te tasten, en den voortgang van Lord CORNWALLIS te beletten. De laatstgenoemde liet naa den gemelden zegen op GREENE bevogten, naar gewoonte, eene afkondiging doen om de Ingezetenen van *Wilmington* tot 's Konings Party, door aanbieding van genade en gunste, over te haalen; maar vondt de *Americaanen* hier, zo min als elders, geneigd om 'er een gunstig oor aan te leenen.

Niettegenstaande verscheide voordeelen door CORNWALLIS op de *Americaanen* bevogten, werd zyn toestand in *Virginie* allengskens zeer hachlyk, en staat ons dit,

(*) *Univerz. Magaz.* Vol. LXXVII. p. 146, 198. *New Ann. Regist.* 1781. p. 49.

dit, als 't uiteinde des *Americaanschen* Krygs, wat breeder te ontvouwen. Zyne Lordschap ontving zodanige versterkingen en ondersteuningen niet van CLINTON als hy verwagt hadt, en noodig oordeelde tot een gelukkig voortzetten zyner krygsondernemingen. Deeze werd daar van te rugge gehouden door de vrees voor *Nieuw-York*, waar tegen hy meende dat de Generaal WASHINGTON een zeer geweldigen aanval in den zin hadt. In de daad deeze bekwaame *Americaansche* Veldheer schynt alles aangewend te hebben om CLINTON in dien waan te brengen. Brieven, berigt van dien toeleg behelzende, met voordagt geschreeven om onderschept te worden, wil men, dat hy den *Britschen* Veldheer liet ter hand komen, die, in geduurigen kommer voor de gedreigde Stad, welker bezetting het Leger onder WASHINGTON verre te boven ging, geen onderstand durfde afvaardigen. —— Dan WASHINGTON verliet schielyk zyne Legerplaats, trok de *Delaware* over, en na *Virginie*, blykbaar met oogmerk om CORNWALLIS aan te tasten.

VIII. BOEK. —— 1781.

CLINTON kreeg berigt, dat de Graaf DE GRASSE, met een groote Vloot, alle oogenblikken, in de *Chesapeak* verwagt werd om gelykerhand met den Generaal WASHINGTON te werken. Onmiddelyk poogde hy, te land en te water CORNWALLIS des kundschap te laaten toekomen, met verzekering, dat hy hem, op alle mogelyke wyze, zou bystaan, of de beste

af-

VIII. BOEK. —— 1781. afwending maaken welke hy kon. Intusschen hadt de Graaf CORNWALLIS bezit genomen van de Posten *York-Town* en *Gloucester* in *Virginie* waar hy zich, zo veel de gelegenheid toeliet, versterkte.

Sir SAMUEL HOOD was in Oogstmaand met een Vlootdeel uit de *West-Indien* gekomen en vereenigd met dat onder 't bevel van de Admiraal GRAVES voor *Nieuw-York* lag. De gelegenheid, waar in de Graaf CORNWALLIS verkeerde, vorderde dat zy terstond na *Chesapeak* zouden stevenen. Hoe zeer HOOD allen uitstel zogt voor te komen schynt men noodloos eenigen tyd verspild te hebben, waar uit volgde dat zy, niet voor 't begin van Herfstmaand, de *Chesapeak* bereikten, waar zy den Graaf DE GRASSE, met ruim zo sterk eene Vloot geankerd, aantroffen. Reeds hadt deeze een groot aantal manschap, van *Rhode-Eiland* aangevoerd, doen landen, die zich terstond op weg begaven om het Leger onder WASHINGTON te versterken. —— Op den eigen dag der aankomste van de *Engelsche* Vloot viel 'er een Scheepsstryd tusschen deeze en de *Fransche* voor; waar in de eerstgemelden, de nederlaage kregen, zo dat zy, schoon eenige dagen in 't gezigt der laatstgenoemde blyvende, het gevegt niet durfden of konden hervatten, en moesten gedoogen dat de *Franschen* binnen de Kaap te anker gingen, en die Baay ingeslooten hielden, terwyl de *Engelschen* na *Nieuw-York* zeilden.

Eer

Eer de tyding van deezen Zeeslag te *Nieuw-York* kwam, besloot men daar vyf duizend man op 's Konings Schepen den Graaf CORNWALLIS toe te schikken. Doch berigt ontvangen hebbende, dat de *Franschen* geheel meester waren van de vaard op de *Chesapeak*, keurde men het noodig, die versterking zonder uitstel te zenden. Maar in een anderen Krygsraad viel het besluit, om gunstiger berigten van den Admiraal GRAVES, of de aankomst van Admiraal DIGBY af te wagten, dewyl CORNWALLIS voorraads genoeg hadt tot het einde van Wynmaand. Men wist toen te *Nieuw-York* niet, dat de Admiraal GRAVES bepaald hadt met de geheele Vloot na die haven weder te keeren.

Intusschen waren, door den Generaal WASHINGTON, de beste maatregelen genomen om het *Engelsche* Leger, onder den Graaf CORNWALLIS in te sluiten. Een groot getal *Franschen*, aangevoerd door den Luitenant-Generaal den Graaf DE ROCHAMBEAU, ondersteunden deeze onderneeming; WASHINGTON voerde het opperbevel over deeze vereenigde Legermagt. Op den negen- en -twintigsten van Herfstmaand was *York-Town* en het *Britsche* Leger geheel ingeslooten. CLINTON schreef daags daar op een Brief aan CORNWALLIS met verzekering dat hy hem uit deezen nood zou helpen, indien het hem mogelyk was. — Naa de aankomst van den Admiraal GRAVES te *Nieuw-York* beraamde men, zo ras de Schepen her-

VIII. BOEK. 1781. herfteld waren, met de Vloot en het Leger, alles te doen om zich met de Graaf CORNWALLIS te vereenigen. CLINTON ging aan boord met zeven duizend man; doch, by den ingang van de *Chesapeak* komende, verftonden zy dat de Graaf CORNWALLIS, vyf dagen geleden, zich by verdrag, hadt moeten overgeeven.

'T Was naamlyk op den negentienden van Wynmaand, dat hy, naa eene vrugtlooze verdeediging, met zyn geheele Leger, Krygsgevangen werd van de Vereenigde *Americaansche* en *Fransche* Krygsmagt, onder het Opperbevel des Generaals WASHINGTON. De *Britsche* Land-troepen, meer dan zes duizend man fterk, zouden, volgens het verdrag, Krygsgevangenen weezen der *Vereenigde Staaten* van *America*; het Zeevolk Krygsgevangenen des Konings van *Frankryk*, aan wiens Officieren ook de *Britsche* Schepen te *York-town* en *Gloucester* zouden overgeleverd worden. Zeer veel Gefchuts en Krygsbehoeftens vielen den *Americaanen* in handen.

Twee dagen naa de Overgave bragt, op last van WASHINGTON, het geheele *Americaansche* Leger Dankzeggingen toe aan den ALMAGTIGEN, voor deeze groote Gebeurtenis, en de verbaazende tusschenkomst der Voorzienigheid ten hunnen beste. En werd vervolgens den dertienden van Wintermaand tot eenen algemeenen Dankdag voor dien Zegen bepaald. Dan het gevangen neemen eener Legermagt, op zich zelven van zo veel belangs, en

in 't vooruitzigt nog gewigtiger, deedt Leeraars en Volk reeds vóór dien tyd, de hartlykste dankzeggingen uitboezemen, schoon de bepaalde Dag hier in uitstak. — Het Congres besloot den Generaal WASHINGTON, te doen bedanken voor de uitsteekende diensten aan de *Vereenigde Staaten* beweezen, byzonder in het welberaamde plan tegen de *Britsche* Legermagt te *York* en *Gloucester*, voor den moed, het beleid, en de krygskunde, waar mede hy 't zelve volvoerde; en de wysheid doorstraalende in het ontwerp des aangegaanen Verdrags. — Het bleef niet in gebreke om den Graaf DE ROCHAMBEAU dank te betuigen voor zyn aandeel in het daarstellen van dit beslissend Geval. — De Graaf DE GRASSE ontving de welverdiende erkentenis voor den betoonden moed in het aanvallen en afslaan der *Britsche* Vloot, in de Baay van *Chesapeak*, als mede voor zyn yver en vaardigheid, om, met de Scheepsmagt onder zyn bewind, de kragtdaadigste hulpe toe te brengen aan de Krygsverrigtingen des Vereenigden Legers in *Virginie* (*).

VIII. BOEK. 1781.

In de daad geene gebeurtenis deezes Oorlogs bragt zo veel toe om eene volkomene overtuiging te baaren, dat de *Noord-*

(*) *Univers. Magaz.* Vol. LXVIII. p. 197–200. 310; *New Ann. Regis.* p. 155 &c. *London Magaz.* 1781. bl. 599. W. GORDON *History of the Rise, Progres, and Establisfement of the Independence of the United States of America* Vol. IV. bl. 198.

VIII. BOEK. 1781. *Noord-Americaansche Volkplantingen* niet konden te ondergebragt worden door 't geweld der *Britsche* Wapenen; als deeze Overgave van CORNWALLIS, naa welke geene meldenswaardige krygsverrigting op 't vaste land van *Noord-America* voorviel. Een overgave welke eene onwederstaanbaare overtuiging mede bragt, zelfs by de zodanigen, die den meesten wederzin betoonden in het erkennen eener zo vernederende waarheid. Wanneer zy zagen, dat een Veldheer, als CORNWALLIS, zich met zyn geheele Leger gevangen hadt moeten geeven, begonnen zy, die ten *Engelschen* Hove het sterkst geyverd en gedreeven hadden om *America* voor gewapend geweld te doen bukken, nu overtuigd te worden, dat het geheel ondoenlyk was. Spyt greep hun op 't gevoeligst aan; te leurgestelde Heerschzugt knarsetandde. Zy die in *Engeland* deezen Oorlog ontraaden, en door dolzinnigheid allen gevoel van Pligt en Menschlykheid niet uitgeschut hadden, zagen met een droevig oog te rugge op zo veel gespilde schat, gestort onschuldig bloed, in een' Kryg, die niets ten gevolge hadt dan het verlies der *Noord-Americaansche Volkplantingen;* eene ophooping der Rykschulden; een hevigdrukkend juk van Belastingen, Volksfmaad, en de Zegepraal der Vyanden van *Engeland*, die juichten toen de *Staaten van America*, naa zich eerst Vryverklaard te hebben; deeze Vryverklaa-

klaaring met de wapenen handhaafden, met de wapenen verzegelden.

VIII. BOEK.

1781.

'tBlyft voor een volgend Jaar bewaard den vollen uitslag deezer eerst aangenomene en voorts bevogten Onafhanglykheid des Nieuwen Gemeenebests te vermelden: thans moeten wy bezien wat, in dit Jaar, hier te Lande, omtrent het zelve voorviel. —— De openlyk verklaarde en aangevange Oorlog tusschen de *Vereenigde Gewesten* en *Engeland* bragt eene in 't oogloopende verandering te wege ten opzigte der *Americaansche Staaten.* 't Was ook vroeg in den Voortyd, dat zyne Excellentie JOHN ADAMS, Lid van het Congres, door 't zelve, in stede van den in *Engeland* gevangen zittenden Mr. LAURENS, herwaards gezonden, van den *Franschen* Gezant, den Hertog DE LA VAUGUYON, ondersteund, zich aanmeldde om, als Gezant der *Americaansche Staaten*, by dit Gemeenebest erkend te worden. Den vierden van Bloeimaand hieldt deeze bekwaame Staatsman een mondgesprek met Jonkheer VAN LYNDEN TOT HEMMEN, wegens *Gelderland* ter Algemeene Staatsvergadering voorzittende, en deedt opening van het verlangen der zamenverbonden *Americaansche Gewesten* om een Verbond van Vriendschap en Koophandel met deeze Republiek aan te gaan.

Een Verbond van Vriendschap en Koophandel tusschen *N. America* en deezen Staat voorgeslaagen.

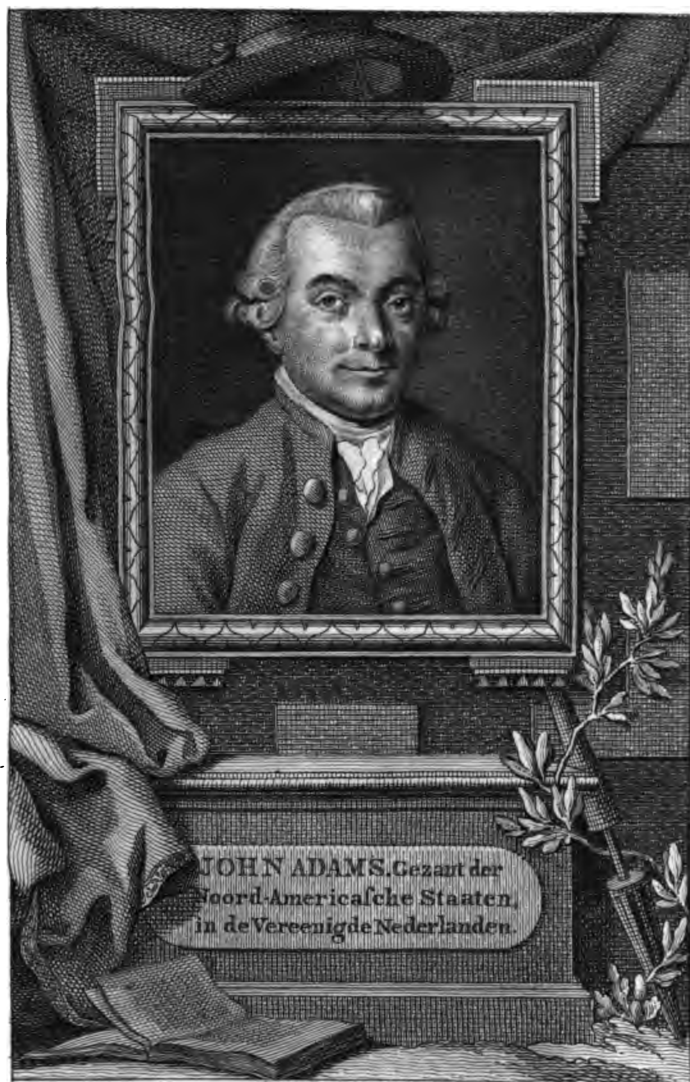
Het Vertoog door den Heer ADAMS, te dier gelegenheid overgegeeven, mag een meesterstuk heeten, in schikking, styl, en klem van drangredenen; trouwens deeze

Vertoog van ADAMS te dier gelegenheid.

VIII. BOEK. 1781.

ze merktekenen bykans alle Staatsschriften van dit Nieuw Gemeenebest. Wy mogen, om niet te breed te zyn, slegts 't beloop, en een en ander gezegde, 'er uit aanstippen. Na een kort verslag van de verdrukkingen der *Engelschen*, en van den moedigen stap der *Americaanen* om zich daar aan te onttrekken, door eene Onafhangelyk Verklaaring in een allerhachlykst tydgewricht, zints welke de Dertien Staaten als eene Souveraine Mogenheid, mogten handelen en gehandeld hadden, merkt hy ten aanziene van onzen Staat op, „ dat, „ toen het Congres, volgens de regelen „ eener goede Staatkunde, de voorzorg „ nam om Staatslieden na *Europa* te zen„ den, tot het handelen over Verbintenis„ sen, het niet uit gebrek van eerbied was „ geweest, dat het zich wederhieldt, om „ terstond, by het vertrek van den aller„ eersten in die hoedanigheid afgezonden, „ desgelyks een aan hunne Hoog Mogen„ den toe te schikken. Onderrigt van de „ Verbintenissen, welke 'er tusschen de „ Republiek en *Groot-Brittanje* plaats had„ den, en van het Stelzel van Vrede en „ Onzydigheid, 't welk dezelve zich, ze„ dert zulk een geruimen tyd, had voor„ geschreeven, meende het Congres die „ Verbintenissen en dat Stelzel te moeten „ ontzien, ten einde niet te schynen de „ Republiek in Onmin met haare Bondge„ nooten te willen brengen, Verdeeld„ heid onder de Volken te zaaijen, en „ haar in de moeilykheden van *America*

„ me-

JOHN ADAMS. Gezant der
Noord-Americaansche Staaten,
in de Vereenigde Nederlanden.
Rein.r Vinkeles ad viv. del. et sculp.

„ mede in te wikkelen. —— Maar, ze- VIII.
„ dert dat het *Britsche Ministerie*, in zyne BOEK.
„ onregtvaardige maatregelen onafgebroo- ——
„ ken blyvende volharden, even weinig 1781.
„ zich bekreunende aan het geen men den
„ Bondgenooten van *Groot-Brittanje*, als
„ 't geen men aan de Mede-Onderdaanen
„ in de Volkplantingen verschuldigd was,
„ de trouwe der Verbonden niet minder
„ dan die der Koninglyke Charters veragtende,
„ en het Regt der Volken met dezelfde
„ Onbeschaamdheid schendende,
„ waar mede het de Grondwetten der
„ Volkplantingen, en de Regten, die de
„ Persoon van elken *Britschen Onderdaan*
„ aankleeven, geschonden, als mede alle
„ Tractaaten tusschen de Kroon en de Republiek,
„ uit enkele willekeur, den bodem
„ ingeslaagen, den Oorlog verklaard
„ en vyandlykheden aangevangen hadt,
„ welke reeds voor lang, gelyk bekend
„ was, vóór overlegd en beschikt waren;
„ zo hielden de redenen op, welke, tot
„ nog, het Congres wederhouden hadden,
„ en het nam de tegenwoordige gelegenheid
„ waar om voorslagen te doen tot
„ het aangaan van zodanige Verbintenissen,
„ als de *Vereenigde Staaten van America*
„ tegt hadden om te sluiten, zonder
„ te kort doen aan die, welke zy alreede
„ met *Frankryk* en *Spanje* hadden aangegaan;
„ en die hun pligt, hun belang en
„ hunne genegenheid hun verbonden, om
„ als heilig en onschendbaar aan te merken,
„ zonder dat deezen van hunnen

 „ kant

VIII. BOEK. —— 1781. „ kant ook iets te kort deeden aan die Trac„ taaten, welk het Congres voorneemens „ is aan andere Mogenheden voor te „ slaan."

De drangredenen tot het aangaan der Verbintenisse ontleent de Heer ADAMS uit de overweeging, dat de eerste Volkplanters der vier Noordlyke Staaten van *America* in *Holland* eene twaalfjaarige schuilplaats voor de vervolging, zints hunne Verhuizing uit *Engeland*, tot hun overtocht na *America*, gevonden hadden, welker dankbaare naagedagtenisse tot de Naakomelingschap was overgebragt; dat de Ingezetenen van twee andere Staaten *Nieuw-York* en *Nieuw-Jersey*, onmiddelyk uit de *Nederlanden* derwaards verhuisd, in die Staaten hun Godsdienst, Taal, Zeden, en Nationaal Character, hadden overgevoerd. — Schoon gelykheid in Godsdienstige Begrippen thans voor geen zo noodzaaklyk punt in de Verbintenisse der Volken werd aangezien als wel in voorige Eeuwen, mogt dezelve voor eene wenschlyke bykomende omstandigheid worden aangemerkt, en in deeze was 'er tusschen de beide Republieken eene groote gelykvormigheid. — Mogt men de overeenkomst van Regeeringsvormen als een dier omstandigheden aanmerken, welke de Volken natuurlyk tot elkander brengen, zo deedt 'er zich, hoewel de Constitutien der beide Gemeenebesten, in alle opzigten, geene volkomene gelykheid hadden, eene genoegzaame overeenkomst op om de onderlinge Verbintenisse des te ge-

gemaklyker te maaken. —— Wat de algemeene gebruiken betrof en wel byzonder de rondborstige denkwyze omtrent zekere gewigtige Punten, als de Vryheid van eigen Onderzoek, het Regt van elk om voor zichzelven te Oordeelen, en de Vryheid van Gewisse, ten deezen aanziene hadden de beide Natien gewis meer overeenkomsts dan eenige andere. —— Daarenboven waren de eerste beginzels der beide Republieken zodanig overeenstemmende, „ dat, " gelyk hy zich kragtig uitdrukt „ de Geschiedenis der eene, op dat tydstip, slegts eene Copy scheen van die der andere. Derhalven moest, ieder *Hollander*, in dat stuk bedreeven, de regtvaardigheid en noodzaaklykheid der *Americaansche Revolutie* toestemmen, zo hy geene veroordeeling wilde uitspreeken over de roemrugtige bedryven zyner eigene onsterflyke Voorvaderen; bedryven, door het gansche Wereldrond goedgekeurd en toegejuicht, en door de Voorzienigheid geregtvaardigd." —— Voorts staat hy in 't breede stil op eene omstandigheid, in deeze Eeuwe van den meesten invloed op het aangaan van Verbintenissen tusschen de Volken, te weeten de belangen des Koophandels: deeze waren, uit verscheide oorzaaken, van dien aart, dat ze geen den minsten twyfel, wegens de nuttigheid eener Verbintenisse, voor de Republiek overlieten. „ De *Engelschen*", luidt zyne aanmerking, „ zyn zelve daar van zo zeer overtuigd, dat

VIII. BOEK. 1781.

VIII. BOEK. 1781. „ zy altoos, in weerwil van hunne Vriendschaps betuigingen, de *Hollandsche Natie* als een gevaarlyke Mededingster in den *Americaanschen Handel* hebben aangezien; het was die overtuiging, welke hun bewoogen hadt, om hunne *rigureuse Acte van Navigatie* voor te schryven en in stand te houden; die haatlyke *Acte*, niet minder doodlyk voor de Commercie en Zeemagt der *Hollandsche Natie*, dan schadelyk voor de Trafyken en hoonende voor de Regten der Volkplantingen. Thans was de tyd gebooren om die, voor altoos, af te schudden. Indien eenige bedenking in staat geweest ware om de *Engelschen* van een Oorlog met de *Vereenigde Nederlandsche Gewesten* te rug te houden, zou het moeten geweest zyn, de vrees voor eene Verbintenis tusschen de beide Republieken, en het was niet moeilyk te voorzien, dat niets meer zou toebrengen, om hun tot den Vrede te noodzaaken, dan het sluiten en daadlyk daarstellen eener dergelyke Verbintenisse."

Met vollen regt mogt hy, alles zamentrekkende, betuigen. „ Indien derhalven, eene overeenkomst van Godsdienst, Regeeringsvorm, Afkomst en Zeden, gevoegd by veelerleie en steeds bestendig wederkeerende belangen van Koophandel, een vaste grondslag en een sterke aanprikkeling kon zyn tot het aangaan van Staatkundige Verbintenissen, dan vleide hy zich, dat de voorgeslaagene

„ Ver-

„ Vereeniging zo blykbaar op de natuur „ der zaake gegrond was, dat men, in de „ Jaarboeken deezer wereld, geene twee „ Natien zou kunnen vinden, zo zigtbaar „ door de Voorzienigheid geschikt om el- „ kander de hand van Vriendschap toe te „ reiken." —— Hy ruimde eenige tegenbedenkingen uit den weg; en toonde, dat het Stelzel, door de *Americaansche Staaten* omhelsd, en door *Frankryk* goedgekeurd, het waare en éénige middel was om voor te komen, dat deeze nieuw gevestigde Staaten een voorwerp wierden van den eeuwigduurenden Nayver, Mededinging, en Oorlogen onder de Volken. Alle Staaten van *Europa* hadden belang om de Onafhanglykheid van *America* ten allereersten te erkennen. — Ten slot gaf hy verslag, hoe het Congres, begeerig om de Vriendschap met de *Nederlanden* aan te kweeken, hem benoemd had tot *Minister Plenipotentiaris by deezen Staat* en van zyne bereidvaardigheid om de Oorspronglyke Geloofsbrieven, onder 't Zegel van 't Congres, aan hunne Hoog Mogenden over te leveren: en dat hy van een dergelyke Geloofsbrief, aan den Stadhouder gerigt, voorzien was, om zich dus by allen aangenaam, te konnen maaken (*). Het

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1781. bl. 783. 993 enz. A. LOOSJES PZ. *Gedenkzuil ter gelegenheid der Vryverklaaring van America* bl. 57. en *Bylaage* bl. 1. W. GORDON *Hist. of the Rise, the Progres and Establissement of the Independence of the united States of America* Vol. IV. bl. 80.

VIII. BOEK. 1781.

Beantwoording van dien Voorslag.

Het antwoord door den Voorzitter aan den Heer ADAMS gegeeven kwam hier op neder, dat hy, hoe geneegen ook om aan het gedaane Verzoek gehoor te leenen, zich buiten staat bevondt om de aangebodene Geloofsbrieven aan te neemen; vermids het veel verscheelde, dat de *Onafhangelykheid der Vereenigde Staaten van Noord-America* door de Republiek erkend ware; doch dat hy op zich nam, hun Hoog Mogenden verslag te doen van de boodschap, en zodanig te antwoorden als Hoogstdezelven daar op goedvonden; dat de Heer ADAMS, zo hy op eenigerlei wyze kennis hadt van de Regeeringsvorm deezer Landen, niet moest verwagten, dat hunne Hoog Mogenden, in eene zaak van zo veel gewigts en gevolgen voor den Staat, een volkomen Besluit zouden neemen, vóór dat de Heeren Staaten der onderscheide Gewesten 'er zich op hadden verklaard (*).

Oorzaaken van het draalen des Antwoords. Verschillende Gedagten over den Voorslag.

Dit antwoord, hoe koel het schyne op een zo ernstigen aanzoek, droeg de goedkeuring van hunne Hoog Mogenden weg, en kon ook de Heer ADAMS, de Onafhangelykheid van *America* by deezen Staat niet erkend zynde, op geenerlei wyze, als een Afgezant van eene *Vrye Mogenheid*, welke het Regt heeft om Gezanten aan vreemde Hoven te zenden, erkend worden; dit baarde by doordenkenden gee-

ne

(*) *Nederl. Jaarb.* 1781. bl. 1010.

ne zwaarigheid, schoon het veelen vreemd voorkwam, en zommigen in 't vermoeden bragt, als of hunne Hoog Mogénden hier door den weg ter Onderhandelinge met de *Noord-Americaanen* wilden opdelven. Dat 'er onder de Staatsleden gevonden wierden, welken dit naar 't harte zou geweest hebben, lydt geen tegenspraak, en der zodanigen invloed mag men veilig vast stellen bragt veel toe, dat deeze Aanzoek, hoe kragtig en dringend, als of zy niet gedaan ware, een geruimen tyd bleef leggen by de zodanigen, welken dezelve 't naast betrof; ondanks alle gerugten, die men liet loopen, dat 's Lands Vaders de Onafhangelykheid van *America* zouden erkennen, en dat de Stadhouder drukke gesprekken hieldt met den *Noord-Americaanschen* Gezant (*). 't Ontbrak in den Lande geenzins aan Lieden, die deezen Aanzoek ter harte en volvaardig aannaamen, noch ook aan wraakers deezer voorgeslaagene Verbintenisse. Voor en tegen zagen veele Schriften het licht.

Hoe de Kooplieden dit stuk inzagen.

De Kooplieden in 't algemeen, die, in korten tyd, door *Engelands* Roofzugt, zo veel nadeels geleeden hadden, meenden een Heilgestarnte te zien opgaan in den Voorslag eens Verbonds van Vriendschap en Koophandel met een Gemeenebest, op welks Staaten *Engeland* een uitsluitenden Handel, met schreeuwend gewin, gedreeven hadt. Men kreeg

(*) *Post van de Neder-Rhyn* I Deel, bl. 132.

VIII. BOEK. 1781. kreeg dit uitgewerkt onder 't oog in een Stuk, ten opschrift voerende, *Vertoog over het aanbelang van eene Verbintenisse van Koophandel met de Vereenigde Staaten van America.* Naa eene opgave van de gesteltenis der *Americaansche* Gewesten, derzelver Bevolking, Benoodigdheden en Koopwaaren; als mede hoe geschikt ons Land is om op dezelve dien Handel, in onderscheide takken, te dryven, welken *Engeland* zo lang ten bron van onbereekenbaare voordeelen strekte, verklaart de Schryver, „ Nooit heeft zich voor dit Land eene ge„ legenheid opgedaan als deeze, om het „ belang des Handels te kunnen paaren „ met dat der Fabrieken: een zaak bevoo„ rens door de kundigste Lieden voor on„ mogelyk gehouden, en een groot belet„ zel tegen het vestigen onzer Fabrieken: „ doch die, door deezen nieuwen Handel, „ zo veel gemaks zal bekomen, dat men „ zich, binnen weinig Jaaren, in staat zal „ vinden om deeze zo veel opmerkings „ verdienende bronnen van het bestaan on„ zer Ingezetenen, zonder elkander te be„ nadeelen, beide te gelyk te doen aan„ wassen en toeneemen. —— Hier by „ komt nog de Scheepvaard; de *Hollan*„ *ders* hebben altoos met een minder aan„ tal van manschap, en dus beter koop, „ kunnen varen dan anderen. De Vaard „ op *Holland* zullen de *Americaanen* ge„ noegzaam geheel aan ons overlaaten; „ deeze op *Engeland* hieldt, vóór den Oor„ log, jaarlyks drie duizend Schepen in 't

„ vaar-

„ vaarwater. — Bovendien is geen Land VIII.
„ in *Europa* zo zeer als het onze geschikt BOEK.
„ om de grootste Marktplaats van *America* ———
„ te worden: dewyl wy alle benoodigdhe- 1781.
„ den, ten minsten pryze, aan de Bewoon-
„ deren van dit Werelddeel kunnen bezor-
„ gen, en zy desgelyks voor de voort-
„ brengzels huns Lands hier meer vertiers
„ dan in eenige andere Zeeplaatzen zullen
„ *vinden.*" — „ Wy moeten," voegt
hy 'er nevens, „ de genegenheid deezer
„ Volken, en het eerste beginzel van dien
„ aanzienlyken Handel na ons toe leiden,
„ door aan dezelven te doen blyken, dat
„ wy daar aan het onze willen toebrengen:
„ want het is eene algemeene waarheid,
„ dat de Handel, als een beek, kan ver-
„ leid worden, en met de daad verdwynt,
„ wanneer 'er eene opstopping ontstaat: by
„ de eerste opkomst van een Handeltak is
„ het onverschoonelyk de gelegenheid te
„ verwaarloozen, om 'er de voordeelen
„ van te plukken. Wy hebben dit reeds
„ in veele andere Takken, tot ons nadeel,
„ ondervonden, en zullen, wanneer wy
„ niet, met allen mogelyken spoed en
„ wakkerheid, toetreeden, ons over dat
„ verzuim omtrent den *Americaanschen*
„ Handel, naderhand allerbitterst beklaa-
„ gen. Wanneer wy andere Volken zien
„ heenen gaan met de voordeelen van ee-
„ nen Handel dien het aan ons gestaan
„ heeft, met weinig moeite, in deeze
„ Landen te vestigen. ——— Nooit is dit
„ Gemeenebest in staat geweest om een
„ na-

VIII. BOEK. 1781.

„ natuurlyker of nuttiger Bondgenootschap
„ te vormen. En, 't zy wy deezen voor-
„ slag aanneemen, dan niet, *America* zal
„ daarom niet nalaaten dat groot en magtig
„ Volk te worden, waar toe de Natuur
„ het als van zelve geschikt heeft, 't welk
„ ons klein Land niet alleen nimmer kon
„ beletten; maar 't welk te beletten voor
„ eenige Magt op den Aardbodem onmo-
„ gelyk is. —— Daar het nu zo verre is
„ gekomen, dat *Frankryk* dit Land reeds
„ heeft vry verklaard, dat *Spanje* het
„ openlyk begunstigt, en deeze beide Ry-
„ ken dit Gemeenebest ondersteunen, dat
„ *Zweeden*, *Deenemarken* en *Hamburg* als
„ om stryd yveren om den Handel van 't
„ zelve tot zich te trekken. Welke rede-
„ nen zyn 'er dan, dat wy, naa de Vre-
„ debreuk met *Engeland*, 'er niet na zou-
„ den tragten zo wel als andere Volken, die
„ onzydig en met dat Ryk in geenen oor-
„ log zyn? — Welke redenen, dat wy van
„ de hand zouden wyzen en ons laaten be-
„ rooven van deezen Handel, waar door
„ de kwynende toestand van onze Fabrie-
„ ken hersteld, onze Zeevaard vermeer-
„ derd, onze Koophandel uitgebreid, en
„ 's Lands Inkomen, op eene zo aanmer-
„ kelyke wyze, zou verbeterd worden? —
„ De oogen van *America* zyn thans op ons
„ gevestigd. Misschien heeft men daar al
„ kwaalyk gevonden, dat een Handeldry-
„ vend Gemeenebest, en een vrygevogten
„ Volk gelyk wy, niet eer ten bystand
„ toesprongen. Zo wy, nu, na den aan-

„ ge-

„ gevangen Oorlog met *Engeland*, nog
„ blyven draalen eene Verbintenis met de
„ *Americaansche Staaten* aan te gaan, zul-
„ len zy ons, als daar van afkeerig, be-
„ schouwen, zich na elders wenden, en
„ den Koophandel aldaar vestigen. ——
„ Onverantwoordelyk zou het, derhalven,
„ zyn, door een langer uitstel, 't welk
„ het verderf onzer Naakomelingschap ten
„ volstrekte gevolge moet en zal hebben,
„ ons schuldig te maaken aan deszelfs
„ regtmaatigste klagten over onze traag-
„ heid in het voltrekken van eene Verbin-
„ tenis, die hun geluk en welvaard kon
„ verzekeren, en op den duur bevesti-
„ gen —— die ons was aangeboden, die
„ wy, zonder eenige gegronde reden ver-
„ waarloosd, en, op een onvergeeflyke
„ wyze, tot andere Volken hebben doen
„ overgaan (*)."

Het aangaan deezes Verdrags niet vry van bedenklykheden.

Op deezen trant dagten en spraaken verre de meeste Handelkundige en Handeldryvende Ingezetenen deezer Gewesten, schoon zommigen zich grooter voordeelen van den *Americaanschen* Handel beloofden dan anderen; en eenigen misschien zich met harssenschimmige streelden, de zaak zelve, de nuttigheid der voorgeslaagene Verbintenisse, uit het oogpunt des Handels beschouwd, leedt geen billyken twyfel, noch regtmaatige wederspraak. Dan Koophandel

(*) Zie dit geheele Vertoog in de *N. Nederl. Jaarb.* 1781. bl. 1013 enz.

VIII. BOEK. 1781. del en Staatkunde zien het zelfde voorwerp zomtyds uit een ander oogpunt, en kunnen 'er gevallen zich opdoen, waar in welwikkende Staatkunde de volyverige Handeldrift niet op zyde blyft: hoe moest deeze Verbintenis den Staatkundigen voorkomen? Bedenklykheden en Zwaarigheden konnen niet ontkomen of deeden zich op in de Onafhanglykverklaaring der *Americaansche Staaten*, die ten grondslag der Verbintenisse moest strekken: dan hoe zwaar dezelve mogten weegen, en hoe zeer vergroot door de *Engelschgezinden* hier te lande, zy werden ruim en ryklyk opgewoogen door Tegenbedenkelykheden en Zwaarigheden aan den anderen kant (*). Zonder ons in te laaten tot derzelver opgave en beoordeeling, zullen wy ons vergenoegen met het voornaamste, dit onderwerp betreffende aan te stippen, uit het deswegen gezegde door Jonkheer VAN DER CAPELLEN TOT DE MARSCH op de *Geldersche* Landsvergadering, en uit een Voorstel door het Kwartier van *Oostergo*, op een buiten gewoonen Landdag in 't Najaar gedaan: naardemaal deeze stukken de voornaamste drangredenen ter aanvaardinge van die Verbintenisse behelzen.

Hoe 'er CAPELLEN TOT DE MARSCH voor yvert. Jonker VAN DER CAPELLEN TOT DE MARSCH liet zich in *Gelderland* op deezen trant hooren. „ Daar het van zelve spreekt, dat wy met de Vyanden van „ on-

(*) *Post van den Neder-Rhyn* I Deel, bl. 124. 128 enz.

VIII. BOEK. 1781.

„ onzen Vyand moeten medewerken, geef „ ik in de ernstigste overweeging, of het „ voor deezen Staat niet geraaden is, de „ voor ons zo welmeenende, zo noodige, „ en zo voordeelige, aanbiedingen en uit„ noodigingen der *Dertien Americaansche* „ *Staaten* aan te neemen. Geene inschik„ lykheid, geene laffe toegeevendheid voor „ *Engeland*, kan ons thans wederhouden „ van het erkennen der Onafhanglykheid „ van een Gemeenebest, dat zich, naar „ ons roemrugtig voorbeeld, heeft vry „ gevogten, en nog steeds bezig is om „ zich der Dwinglandye van onzer beider „ Vyand manmoedig te onttrekken. Wat „ wederhoudt ons dan om ons, met dit „ deugdzaam en magtig Volk, dat ons ge„ wis boven anderen eerbiedigt, en bly„ ken van toegenegenheid geeft, op het „ nauwste te verbinden? — Wie bezeft „ niet, dat het aangaan eener zodanige „ Verbintenis met de Vyanden van onzen „ Vyand, zyn woede ras zou stuitten, en „ voorzeker eenen algemeenen, en als dan „ voor ons loflyken, Vrede verhaasten? Het „ is myn pligt rondborstig te spreeken, „ overtuigd, dat eene aanhoudende te leur„ stelling in de billyke verwagting des „ Volks, deszelfs misnoegen en opmer„ kenden agterdogt steeds zal doen toe„ neemen (*)."

Breed-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1781. bl. 1880.

VIII. BOEK. 1781.

Taal des Kwartiers van *Oostergo* op dit stuk.

Breedspraakiger was de taal der *Friezen* uit het Kwartier van *Oostergo*; zy voerden de volgende woorden. —— „ Het heeft „ een ieder onpartydigen Vaderlandlieven„ den reeds lange in 't oog geloopen, dat „ 'er, in 't behandelen der zaaken van dee„ zen Oorlog met *Engeland*, eene onbe„ grypelyke traagheid en langzaamheid „ doorstraalde; doch thans wordt zulks al„ lerduidelykst aan den dag gelegd, door „ de weinige hartlykheid, die 'er, in 't „ algemeen; by de Regeeringen der *Neder„ landsche Gewesten* stand grypt tot het aan„ gaan van een Vriendschaps- en Handel„ Verdrag met de nieuwe Republiek der *Der„ tien Vereenigde Staaten van America.* — „ De noodzaaklykheid immers daar van „ blykt ten allerklaarste: want niets was, „ onzes agtens, natuurlyker, niets overeen„ komstiger met eene gezonde Staatkunde, „ dan dat deeze Republiek, terstond naa de „ openlyke Oorlogsverklaaring van *Enge„ land*, begonnen hadt met het Onafhange„ lyk verklaaren van *Noord-America.* Dit „ was toen reeds de grootste stap tot *Enge„ lands* vernedering en onze herstelling ge„ weest; en de Republiek zou daar door ge„ toond hebben, dat het haar recht ernst „ was. — Zulk eene daad hadt ieder onzer „ Ingezetenen, hadt *Europa*, 't welk het oog „ op ons gevestigd hieldt, en de gansche „ Wereld, van dit Gemeenebest verwagt."

„ Vóór de openbaare Oorlogsverklaa„ ring van *Engeland*, wel is waar, kon„ den 'er mogelyk eenige schynredenen

„ op-

„ opgezogt worden, om een draalen in „ deeze groote en aangelegene zaak, ee„ nigzins te billyken; doch, daar *Enge„ land* niet meer onze geheime, doch „ openbaare, Vyand is, daar dus alle „ Verbintenissen tusschen de beide Natien „ ophouden; dat het de pligt gevolglyk „ is, niet alleen van alle Regenten; maar „ zelfs van alle Burgers deezer Repu„ bliek, haaren zo onregtvaardigen Vyand, „ door het doen van allerlei afbreuk, tot „ reden, en, indien mogelyk, eenen eer„ lyken Vrede te brengen; hoe is het dan „ mogelyk, dat iemand langer aarselen „ kan, om, door deezen zo billyken stap, „ zulk een' afbreuk aan den gemeenen „ Vyand te doen? Zullen wy, door dit „ draalen, ons zelven niet in verden„ king brengen van het belang onzes „ Vyands, boven dat van ons lieve Vader„ land te stellen? Zal niet *Noord-Ameri„ ca*, door den afslag van haar Aanbod zo „ gevoelig gehoond, zullen niet *Frankryk* „ en *Spanje* ons, in het branden van den „ Oorlog, als heimlyke Vrienden van „ hunne en onze gemeene Vyanden aan„ zien? Zullen zy niet met waarschynlyk„ heid hier uit kunnen besluiten, dat onze „ Werkloosheid minder aan onze Zwak„ heid, dat aan onze Goedwilligheid je„ gens *Engeland*, is toe te schryven? Zal „ dit niet allen vertrouwen op deeze Natie, „ wel eer hier omtrent zo hoog geroemd, „ moeten wegneemen? Zullen misschien „ onze nu Natuurlyke Bondgenooten niet

VIII. BOEK. 1781.

„ in het denkbeeld vallen, dat het beter „ is, in ons openbaare Vyanden, dan ge„ veinsde Vrienden te hebben, en wy dus „ in eenen verderflyken, in plaats van „ voordeeligen, mits welbestuurden, Oor„ log, geraaken? —— Het is, aan den „ anderen kant, even duidelyk, dat wy, „ door eene nieuwe Verbintenis met de „ *Staaten van Noord-America*, niet alleen „ het vertrouwen der Ontzaghyke Mogen„ heden *Frankryk* en *Spanje*, in plaats „ van derzelver mistrouwen, zullen er„ langen; maar ook dat wy dus een vasten „ voormuur om onze Volkplantingen trek„ ken, dat wy eene gegrondheid van hoo„ pe verkrygen om onze verloore Bezit„ tingen, worden ze op de *Engelschen* „ herovend, door de vereende Mogenhe„ den te rugge te erlangen: en dat wy on„ zen, nu zo schandelyk verwaarloosden, „ en daar door vervallen, Handel, eenen „ nieuwen bloei zullen doen hebben; ver„ mids dan, gelyk op goede gronden, „ openbaar beweezen is, deeze Republiek, „ ongetwyfeld, uit deeze Handel de meeste „ voordeelen zal trekken."

„ Daar ons belang ons dan ten hoogsten „ wyst om met de Vyanden van onzen „ Vyand zamen te spannen; daar de *Der„ tien Vereenigde Staaten van Noord-Ame„ rica* ons lange hier toe verzogt hebben, „ zo is het ontwyfelbaar de pligt van ieder „ Regent om hier in, met allen mogelyken, „ en hoogst noodigen, spoed, te werken; „ en daarom hebben wy gemeend U Ed.

„ Mo-

VIII. BOEK. 1781.

„ Mogenden, dit te moeten onder 't oog „ brengen, niet twyfelende of U Ed. Mogenden zullen even yverig zyn als wy in „ dit alleraangelegenste stuk ten besluit te „ helpen brengen, en hier omtrent met ons „ mede te werken, ten einde een nadruklyk Voorstel, over dit gewigtig Onderwerp, by hunne Hoog Mogenden, met „ eenen gewenschten uitslag, geschiedde: „ op dat deeze zaak, van zo onbegrypelyk groot belang voor 't gemeene Vaderland, met te rugstelling van alle byzondere belangen, met eenpaarige stemmen, tot stand gebragt worde. — „ Zo bondig, zo nadruklyk deeze zaak „ hier wordt aangedrongen, zo hartlyk, „ zo vuurig, wordt dezelve begeerd door „ de gansche Natie; die alleen uitgezonderd, die het belang van *Engeland* meer „ dan dat van 't *Vaderland* zyn toegedaan (*)."

Dit alles blyft voor eerst zonder uitwerking.

Men moest blind zyn om de overeenkomst niet te zien, welke zich opdoet in den Aanzoek van den Heer ADAMS, in het Vertoog des Koopmans om het gehoorleenen aan 't zelve aan te dringen, in de taal van CAPELLEN TOT DE MARSCH en in den Voorslag van *Oostergo*. Men moest geheel onkundig weezen van den toedragt der zaaken hier te Lande, en de onophoudelyke tegenwerking des *Engelschgezinden* Aanhangs, om niet te erkennen, dat

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1781. bl. 2208—2212.

VIII. BOEK. 1781.

dat die Edelman en deeze *Friezen* eene van veelen niet gaarne gehoorde taal spraken: doch deeze mogt niets baaten; het Voorstel van *Oostergo*, verviel door de Stemmen der andere Kwartieren, wat de Onafhangelyk Verklaaring van en de Verbintenis met *Noord-America* betrof. En bleef dit werk sleuren tot het volgend Jaar, toen, op een nader dringend Aanzoek van den Heer ADAMS, de Volksstem in *Nederland* zich, met een onwederstaanbaare kragt, verhief.

Geldligting voor de *Americaanen* hier te lande gedaan.

In het kort verslag door ons telken Jaare van den gevoerden Kryg in *Noord-America* gegeeven hebben wy meermaalen opgemerkt, dat Geld een der grootste behoeften was in dit Gewest, en gebrek daar aan niet zelden, het aangevangen Vryheidspleit ten nadeele der Verdeedigeren dreigde te zullen doen uitvallen. Die behoefte kon zeer ligt aanleiding geeven om een Volk, hoe sterk in den beginne, met de vuurigste denkbeelden van Vryheid bezield, hoe zeer genegen om voor dat Pand alles op te zetten, te doen bezwyken, en moedloos overtehellen om zich aan de voorige Regeeringe, hoe gehaat, weder te onderwerpen. Een, jaaren duurende, kostbaare Oorlog voor een Land, schaars van Geld voorzien, in den Landbouw en Koophandel daar door belemmerd, moest groote hindernis, van dien kant, baaren, en veroorzaakte geene geringe bekommernisse by de Voorstanders der Onafhanglykheid,

heid (*). Schoon de gemaakte schulden, in den beginne, zich binnenslands bepaalden, waren die Geldligtingen niet toereikende; buitenlandsche moesten 'er bykomen zouden zy de zaak der Onafhangelykheid ten einde toe handhaaven. De Heer ADAMS, wagtende wat 'er van zyn Aanbod by 's Lands Hooge Magten zou worden, opende hier te Lande eene Geldopneeming van een Millioen Guldens, ten behoeve der *Noord-Americaanen* (†). Hoewel veelen beweerden, dat het Geld den *Americaanen* geschooten, zo niet weg, ten minsten in groot gevaar, was: dewyl de erkentenis hunner Onafhanglykheid van *Engeland*, zich nog zeer hachlyk liet aanzien, oordeelden anderen, dat 's Lands Ingezetenen hun Geld, nimmer buiten 's Lands tot grooter voordeel van den Staat konden uitzetten, dan in dit Nieuw Gemeenebest by welks Onafhangelykheid onze Koophandel 't grootste belang hadt; doch 't welke, zonder kragtdaadige ondersteuning van Geld, veeg stondt, maar gehandhaafd en volklonken zynde, 't zelve zou in staat stellen om, binnen kort, de nu onvermydelyke Staatsschulden af te betaalen. In *America* maakte men schikkingen om door Be-

VIII. BOEK. 1781.

(*) Brief van J. TRUMBULL aan J. D. CAPELLEN *Verzameling van stukken tot de Dertien Vereenigde Staaten van Noord-America betrekkelyk* bl. 51 enz.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1781. bl. 465.

VIII. BOEK. 1781. Belastingen de Renten en de Aflossingen te vinden, die aller goedkeuring niet wegdroegen (*). Deeze Geldopneeming hadt, schoon in 't eerst een traagen, welhaast een sneller, opgang, tot grooten steun der *Americaanen*, die reikhalzende bleeven uitzien, na eene nadere Verbintenisse met deeze in rykdom uitsteekende Landen.

Behalven deeze Geldopneeming sprak men sterk van eene andere, die de *Noord-Americaanen*, onder begunstiging van het *Fransche* Hof, in deeze Gewesten zouden doen; of dat het *Fransche* Hof zelve dat Geld zou opneemen om de Penningen na *America* te zenden. Naardemaal de willekeurige vermindering der Renten door LODEWYK DEN XV, op 't einde zyner Regeeringe, hoogst onvoorzigtig gedaan, het Geldcredit van *Frankryk* niet weinig by de Landzaaten gekrakt hadt, kon men zich luttel, hier van belooven. Men floeg derhalven eenen anderen weg in. De *Fransche* Gezant deedt, in Oogstmaand, aanzoek by hunne Hoog Mogenden, om hunne toestemming, dat zyn Hof die Geldligting van Vyf Millioenen, onder *Guarantie*, of Vrywaaring der Algemeene Staaten, zou mogen doen. Met het gunstig Verslag, wegens dit Verzoek, uitdruklyk gegrond „ op de veelvuldige blyken, die „ zyn

(*) W. GORDON *Hist. of the Rise, Progress and Establissement of the Independence of the united States of America* Vol. IV. p. 62.

„ zyn Majesteit de Koning van *Frankryk*, VIII.
„ in deeze tyden, hadt gegeeven van BOEK.
„ Hoogstdeszelfs goede geneigdheid voor ——
„ de belangen van den Staat, en derzelver 1781.
„ Handeldryvende Onderdaanen," vereenigde zich *Holland* binnen kort. —— *Gelderland* besloot voor ditmaal, schoon het getal der geenen die veel inschiklykheids voor *Engeland* betoonden daar niet gering was, 'er zonder bepaaling toe. —— In *Overysfel* kantten zich eenige Ridders tegen het Besluit der Meerderheid, en lieten hunne Aantekeningen doen. De eenpaarige toestemming der Bondgenooten ingekomen zynde kreeg deeze Geldligting haar volle beslag (*).

Geldopneeming voor Rusland.

Ten deezen dage was 'er ook eene Geldopneeming van drie Millioenen, ten behoeve der Keizerinne van *Rusland*, geopend: en viel 'er geen gering vermoeden of zy, by de Onafhanglykheid van *Noord-America*, door een vrye Vaard en Koophandel, geen gering belang hebbende, ook deeze, ten behoeve der *Noord-Americaanen* op haaren naam, liet doen; men kon zich niet verbeelden, waar toe die Vorstin dit Geld zou benoodigd hebben, en was, in gevalle van Geldbehoefte, deeze Som voor haar van te weinig betekenis (†). —— Deeze Geldopneemingen kreegen veel toeloops: de-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1781. bl. 1497. 1699. 1877. 2226. 2247.
(†) *Post van den Neder-Rhyn* I Deel, bl. 65.

VIII. BOEK. 1781.

dewyl, niet weinigen hunne Fondsen in Engeland verkogten, en het Geld in deeze nieuwe Leeningen plaatsten. —— En wanneer de Engelsche Bank eene inroeping van een toeleg van acht ten honderd, die een zo vreemd voorkomen hadt, liet doen baarde zulks by de Hollanders, van alle de Fondsen het meeste belang in de Bank hebbende, geen geringe zwaarigheid, en deedt veelen, door dit lokaas, den kleinverstandigen en gierigen voor geworpen, niet bekoord, nog grooter wancredit voor Engeland opvatten (*).

Voorslagen ten Gelderschen Landdage tot eene Verbintenis met Frankryk.

Ter gelegenheid des Aanzoeks van den Heere ADAMS, en de handelingen over het toestemmen in bovengemelde Geldligting, kon het niet missen of eenigen roerden de voor veelen onaangenaame snaar eener Verbintenisse met Frankryk in den tegenwoordigen Oorlog. Op den Gelderschen vervroegden Naajaars Landsdag yverden eenige Jonkheeren, uit het Kwartier van Zutphen, byzonder VAN HEECKEREN VAN ENGHUIZEN, VAN DER CAPELLEN TOT DEN BOEDELHOF, VAN DER CAPELLEN TOT DEN MARSCH, VAN HEECKEREN TOT BEURSE op het sterkst, om het daar heen te stuuren, dat, van wegen Gelderland, uit aanmerking van de steeds meer en meer toeneemende wanhoopige gesteldheid van ons Gemeenebest, werd aangedrongen, op het be-

(*) N. Nederl. Jaarb. 1781. bl. 1771.

beraamen van Schikkingen ter wederzydsche Bescherming met *Frankryk*, geduurende deezen Oorlog; of het sluiten van een volledig Verbond met die Mogenheid, als het eenigst middel tegen de Werkloosheid en tot het verkrygen van eenen eerlyken Vrede.

VIII. BOEK. 1781.

Het voorzittend Lid Jonkheer VAN NAGEL, kon niet bewoogen worden om het stuk in omvraage te brengen; doch niet beletten, dat VAN DER CAPELLEN TOT DE MARSCH een dringend Vertoog deedt, waar in hy, onder andere, deeze taal voerde; „ Met een ieder, wien de bekommerlyke toestand „ des Vaderlands ter harte gaat, kan „ ik niet naalaaten vuuriglyk te wen„ schen, dat men eindelyk by ons zal be„ grypen, en overtuigd worden, dat het „ meer dan tyd is, om, van de zyde dee„ zer Republiek, te beantwoorden aan „ de menigvuldig aangebodene, en reeds „ door ons ondervondene blyken der Ge„ negenheid van het *Fransche Hof*, ge„ paard met eene meer dan schynbaare be„ reidwilligheid tot het sluiten van eene „ nauwe Verbintenis met dit Gemeene„ best, zo noodig om, op eene overeen„ stemmende wyze, eenen voor al voor ons „ zo willens gedugten Vyand, met kragt, „ te kunnen bestryden, en tot reden te „ brengen. —— U Ed. Mogenden is be„ kend, door welke listen en Cabalen, de „ ons altoos nydige *Britten* geslaagd zyn, „ om deezen Staat, zo door hunnen ver-

 „ raad-

VIII. BOEK. 1781. „ raadlyken invloed van binnen, als door „ hunne trouwlooze aanvallen van buiten, „ op den oever van een byna onherstelbaar „ verderf te brengen: zonder dat wy, „ daar wy de onheilen, die hun toeleg „ ons berokkenden, voorzagen, by tyds, „ bedagt geweest zyn, om by den voor „ deezen Staat zo natuurlyken, zo noodi- „ gen Bondgenoot, den Koning van „ *Frankryk*, aan te houden, om zich met „ ons tegen één en denzelfden Vyand te „ veréénigen. —— Wie durft ontken- „ nen, dat, daar het water aan de lippen „ gekomen is, deeze Natie, niet bevoegd „ zou weezen van haare Representanten, „ van U Ed. Mogenden, te eischen, dat, „ zonder uitstel, zonder tydverzuim, eer „ het te laat is, kragtdaadige maatregelen „ mogen genomen worden, om, zo door „ behulp van buiten, als door eensgezind „ en kloekmoedig beleid van binnen, den „ loop van eenen zo gedugten Vyand te „ stuiten, en dus doende, by tyds, nog „ voor te komen, dat Vryheid, Voor- „ spoed en Welvaard niet, voor altoos, „ van ons wyken. —— Hier toe is de *Al-* „ *liantie* met *Frankryk*, en eene schikking „ voor de aanstaande *Campagne*, hoogst „ aan te pryzen. Niemand uwer, zal de „ dringende noodzaaklykheid deezer Maat- „ regelen kunnen lochenen. Zonder dezel- „ ve loopen wy gevaar, onzen zieltoo- „ genden Handel en Scheepvaard, mis- „ schien voor altoos, te verliezen: onze „ Bezittingen in de *Oost-* en *West-Indien*

„ meer

„ meer en meer een prooi en verwoesting „ onzer Vyanden te zien worden; en dee- „ ze, egter, zyn de Zuilen van ons Staats- „ gebouw, de Bronnen van Welvaard, „ deeze vallende en uitdroogende, wordt „ de ondergang van ons Gemeenebest on- „ vermydelyk." —— Bezwaarlyk kon hy by het Kwartier van *Zutphen* de verzogte invoeging des Vertoogs, waar van dit een gedeelte uitmaakte, verwerven; het geschiedde nogthans; de *bedenkelyke Perioden* voor zyne byzondere Verantwoording laatende (*).

VIII. BOEK. —— 1781.

Hoe in *Overysfel*, *Zwolle* en PALLANDT VAN ZUITHEM hier over dagten.

Op den *Overysselschen* Landsdag in Wynmaand gehouden, bragt de Stad *Zwolle*, by het bewilligen in eene voorgeslaagene Petitie, ten opzigte van eene Verbintenis, in 't midden „ dat men, „ in de kommerlyke omstandigheid, waar „ in het lieve Vaderland zich door eenen „ Oorlog met een magtige Zee-Mogen- „ heid bevondt, in een tyd dat het byna „ van alle Verbintenis ontbloot was, alle „ mogelyke, en met de Eer van den Staat „ overeenkomende, middelen behoorde in 't „ werk te stellen, om zich met zodanig „ een Mogenheid, als men zou vermee- „ nen, in deeze tyds omstandigheid den „ Staat van nut te kunnen zyn, te verbin- „ den; ten einde den trouwloozen Vyand „ allen mogelyken afbreuk te doen, en „ tot eenen der Republiek voordeeligen

„ Vre-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1781. bl. 1877—1885.

VIII. BOEK. 1781. „ Vrede te dwingen." —— Jonkheer A. W. VAN PALLANDT TOT ZUITHEM, die, eenigen tyd geleden, schriftlyk hadt opgegeeven, dat hem als het beste redmiddel in den kommerlyken toestand des Vaderlands voorkwam, het aangaan eener Verbintenisse met *Frankryk*, en hoe, zyns bedunkens, zulks, uit naam van *Overyssel*, ter Algemeene Staatsvergadering behoorde voorgeslaagen te worden, te meer daar die Kroon 'er toe bereid scheen, en reeds veele blyken van Goedwilligheid voor 't Gemeenebest betoond hadt, vondt zich door het besluit der Stad *Zwolle* gerugsteund, en nam de vryheid om dit stuk andermaal hun Ed. Mogenden op 't ernstigst aan te beveelen. „ Zulks kwam „ hem," gelyk hy zich uitte, „ te noodi„ ger voor, om dat, wegens den weinigen „ spoed, die 'er gemaakt was tot de aan„ besteeding van Oorlogschepen, op by„ zondere Werven, de hoop zeer gering „ was om die, in het volgend Jaar, tot af„ weering van den Vyand te zullen kun„ nen gebruiken: de toestand van 't Ge„ meenebest inmiddels van oogenblik tot „ oogenblik gevaarlyker wordende, moest „ men geene wegen onbeproefd laaten om „ 't zelve, door 't aanbrengen van spoedi„ ge hulpmiddelen, uit het dreigend ge„ vaar te redden." Hy herhaalde dit nogmaals in een breedvoerig Vertoog, raakende de Verdeediging tegen den Vyand, ten dien zelfden Landsdage ingebragt, en in de Aantekeningen geplaatst; een Vertoog waar

in

in hy zich toelegt om de noodzaaklykheid van het versterken en verbeteren der Zeemagt, zo door aanbouw van Schepen als door Verbintenisfen met Mogenheden, die ons Oorlogschepen zouden kunnen overdoen, aan te toonen (*).

VIII. BOEK. 1781.

In *Friesland* neigt men tot het aangaan dier Verbintenisse.

Het Kwartier van *Oostergo*, 't geen wy hier boven (†) hoorden yveren voor de Onafhangelykverklaaring der *Americaansche Staaten*, drong, ten zelfden tyde, met dezelfde drangredenen aan op eene Verbintenis, ten minsten voor deezen Oorlog, met *Frankryk* en *Spanje*; „daar het „eerstgemelde Ryk, inzonderheid, niet „ongenegen scheen om gezamenlyk met „onze Republiek de Krygsbedryven in te „richten; schoon die Mogenheid oneindig „minder belangs hadt zich met ons, wier „zwakheid zich zo duidelyk vertoonde, „te verbinden, dan wy om eene der mag„tigste Verbintenisfen aan te gaan." Dit vondt meer ingangs dan het voorstel *Noord-America* betreffende. Staaten van *Friesland* beslooten aan hunne Hoog Mogenden voor te stellen, om tusschen deezen Staat en het Hof van *Frankryk*, zo doenlyk, ten spoedigste, eene Verbintenis te sluiten, om gelyker hand den gemeenen Vyand, zo veel immer mogelyk, afbreuk te doen, elkanders Bezittingen te verdeedigen, den Han-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1781. bl. 2216. 2217. 2219.
(†) Zie hier boven bl. 48.

VIII. BOEK. 1781.

Handel en Zeevaard te beschermen, en een loflyken Vrede te verkrygen (*).

De zaak des Ridders van der Capellen tot den Pol blyft sleepen.

De zaak des Ridders VAN DER CAPELLEN TOT DEN POL, en de Drostendiensten in *Overyssel*, zo nauw aan een verbonden, gingen op den ouden sleependen voet voort. Hy herinnerde de Staaten, ten Landsdage, in deezen Jaare, dat 't hem reeds het derde Jaar niet hadt mogen gebeuren, de plaats op de Vergadering te vervullen, tot welke hy geregtigd en dat 'er nu wederom byna een Jaar verloopen was, waar in hy onzeker wagtte na het eindelyk besluit omtrent den weg, dien men zou inslaan om eens een einde aan zyne zaak te maaken: nog bleef hy hoopen en wenschen, dat hun Ed. Mogenden den weg van minzaame Schikking zouden gelieven te verkiezen: met verzoek dat men deezen Landsdag niet zou laaten afloopen, zonder zyne zaak in gunstig overleg te neemen. —— PALLANDT, Drost van *Ysselmuiden*, oordeelde dat het aanbod des Ridders, om zich met Ridderschap en Steden te verzoenen behoorde beproefd, en, ten dien einde, uit de Vergadering, Gelastigden benoemd te worden, en, dit vrugtloos afloopende, in Regten voort te gaan: van dit gevoelen was ook de Heer VAN VOERST TOT ALERDINK; en werd dit voorstel door

de

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1781. bl. 2208—2212.

de Afgezonderden der Steden overgenomen.

Een Brief in twee *Noord-Hollandsche Couranten* van Sprokkelmaand geplaatst, die het voorgevallene omtrent de Drostendiensten en den Ridder VAN DER CAPELLEN TOT DEN POL, in een voor de Ridderschap en zyne Hoogheid zeer ongunstig licht stelde, en ten slot zeer vrye aanmerkingen, behelsde over de vervalle Zeemagt, het verwaarloozen van CAPELLENS raadgeevingen, en de noodzaaklykheid der vernieuwing van het Bondgenootschap met *Frankryk*, verwekte geen geringen indruk op de gemoederen van veele Leden der *Overysselsche* Regeering: zy hielden het daar voor, dat hun gedrag als mede dat des Stadhouders, op eene hoonende wyze, werd ten toon gesteld, en het Gemeen, door zulke berigten, in een kwaad denkbeeld van de Regeering gebragt. Men vondt goed in eenen Brieve den Staaten van *Holland* open te leggen het ongenoegen van Ridderschap en Steden, en hoe gevoelig zy waren, over de beledigingen hun en den Prins Erfstadhouder aangedaan; met verzoek van *Redres* en *Satisfactie*, als mede de ontdekking van den naam des Opstellers, en zorgdraaging dat voorts dergelyke zaaken in de Couranten niet meer mogten geplaatst worden. *Deventer* en *Kampen* verklaarden wel te mogen lyden, dat deeze Brief werd afgevaardigd; *Zwolle* kon 'er niet toe verstaan. —— De verbittering der Partyen des Ridders was door deezen voor

VIII. BOEK. 1781.

't Voorgevallene tusschen de Staaten van *Overyssel* en *Holland*, wegens een Brief deeze zaak betreffende in de N. H. Courant.

VIII. BOEK. 1781. voor hun zo gevoeligen Brief toegenomen. Zy ontvingen een antwoord van Staaten van *Holland* en *Westfriesland* hun eenigzins, maar op verre na niet geheel, vergenoegende.

VAN DER CAPELLEN vervoegde zich met een Verzoekſchrift, aan de Regeering van *Zwolle* om afdoening zyner Zaaken by wyze van minlyke Schikking, of Regt, te vraagen. De Heeren der Ridderſchap bleeven hun voorgaande Beſluiten tegen den Ridder aankleeven; hielden eene minnelyke Onderhandeling voor laag en onverantwoordelyk; en oordeelden dat het geſchil in Regten moest worden afgedaan. Die van *Zwolle* bevonden hebbende, hoe de zaak des gemelden Jonkheers, door middel van minnelyke Schikking, niet was uit den weg te ruimen, bleeven van oordeel, dat de Heer VAN DER CAPELLEN TOT DEN POL ter Vergaderinge van Ridderſchap en Steden weder moest worden toegelaaten, en aan hem zyn onvertoogen Landregt wedervaaren, zo als hetzelve aan niemand in *Overysſel* kon onthouden, of hem zyne verweeringe ontzegd worden. Zy leverden desgelyks een breed Stadsbeſluit in over de Afſchaffing der haatlyke Drostendienſten tot wederlegginge dienende van het pleit der Ridderſchappe voor deeze betwiſte zaak; welke zy, naa op dit ſtuk geraadpleegd te hebben, voor afgedaan hielden: doch het Beſluit van *Zwolle*, des onverminderd, overnamen.

Des

Deventer en *Kampen* verklaarden zich, met *Zwolle*, ten voordeele des Ridders (*).

Bleef deeze *Overysselsche* Ridder aanhouden in het aandringen om in zyne Eere hersteld te worden, de Heer VAN BERCKEL, Pensionaris van *Amsterdam*, door den Ridder YORKE, in zyn smaadend Vertoog van den tienden van Slachtmaand des voorleden Jaars zo zeer gehoond en gelasterd, met uitgedrukten naame gebrandmerkt, als *een Verstoorder van de algemeene rust, en Schender van het Regt der Volken*, en als zodanig, met zyne *Medepligtigen*, ter openbaare en voorbeeldige straffe gevorderd (†), oordeelde niet langer dien hoon te moeten verkroppen, en het stil zitten een verzuim van de wettige handhaaving zyns goeden en openbaar geschonden Naams. Hy vervoegde zich, op den vierden Bloeimaand, met een breedspraakig Vertoog, de kenmerken van zyne kunde en braafheid draagende by Staaten van *Holland*, verzoekende om vrygesprooken te worden van dien laster. — Wel hadt hy, die reeds omtrent negentien Jaaren, als Pensionaris van *Amsterdam*, de Vergadering van hun Ed. Groot Mogenden bygewoond hadt, opgemerkt, dat de Leden der Hooge Regeeringe den bui-

1781. De Pensionaris V. BERCKEL begeert afdoening in zyne Zaak.

(*) *Jonkheer* V. D. CAPELLEN *Regent* bl. 371—460. *N. Nederl. Jaarb*, 1781. bl. 710, 1138. 1273.

(†) Zie het II Deel onzer *Vaderl. Historie* bl. 442.

VIII. BOEK. buitenſpoorigen ſtap des *Engelſchen* Ridders, met ſtilzwygen en veragting, hadden beantwoord, en was hy ook genegen

1781. geweest die zaak op dezelfde wyze te behandelen; maar zich, van alle Perſoonen in YORKS Vertoog voorkomende, alleen met naame genoemd en beſchreeven vindende als boven allen ſchuldig, en het hoofd van een *Complot*, begreep hy, naa rypen raade, zo verregaand eene kwetzing van zyne Eer niet te kunnen gedoogen; en verpligt te zyn, zich vóor 't Gemeen en de Naakomelingſchap, by welke hy beledigd was geworden, van zodanig een laster, hoe eer hoe beter te moeten zuiveren. Eene handhaaving van zyn Naam, te noodzaaklyker geworden: dewyl men, naa de uitgave van dat ſchendend Vertoog, niet hadt naagelaaten, allerlei nadeelige gerugten, ten zynen opzigte, uit te ſtrooijen, en zelfs in de Nieuwspapieren te verſpreiden.

Redenen waar om hy zich by eenen Brieve aan hun Ed. Gr. Mogenden vervoegt.

Reeds voor lang zou VAN BERCKEL zich, ten dien einde, by hunne Ed. Groot Mogenden vervoegd hebben; dan hy wagtte den uitſlag hunner Raadplegingen af: in welken tusſchentyd YORKE, op nieuw, de Strafoefening, onder zeer ſterke en gansch ongehoorde bedreigingen, vorderde (*). De zaak voor den Preſident en Raade van den Hove Provinciaal gebragt zyn-

(*) Zie het II Doel onzer *Vaderl. Hiſtorie* bl. 444.

zynde op zulk eene wyze als wy hier boven beschreeven (*), hadt de Heer VAN BERCKEL, in verwagting dat deeze spoedig zouden voldoen aan deezen eisch, begreepen, zulks ook te moeten verbeiden; in de vaste veronderstellinge, dat de by deezen uitgebragten Raadslag eene volkomene Regtvaardiging, zo van Heeren Burgemeesteren en Regeerders der Stad *Amsterdam*, als van hunnen Pensionaris, en eene daar uit voortvloeynde zuivering van zyne geschondene Eer, zou behelzen: en hy dus ontheeven zyn om hun Ed. Groot Mogenden met een byzonder Verzoek lastig te vallen. —— Doch, naa verloop van ruim drie maanden was het eerst (†) dat het gemelde Hof, in stede van dien verwagten raadslag, een Brief zondt, by welke 't zelve *Hunne Ed. Groot Mogenden in Consideratie gaf, of de reden, waarom zy het Advis van het Hof hadden gerequireerd* (dat is, om alle voorgeevens van weigering van Administratie van Justitie, by aldien dezelve op goede gronden zou mogen gevraagd zyn, af te snyden) *door de Rupture, die des onaangezien daar op is gevolgd, nu niet was komen te cesseeren: en het daarom niet vreemd en ongesaisoneerd zou zyn; ter contemplatie van den Vyand, in het voorschreeven Examen te treeden.*

VIII. BOEK. —— 1781.

Ver-

(*) Zie het III Deel onzer *Vaderl. Historie* bl. 447.

(†) Naamlyk op den 30 Maart.

VIII. BOEK. 1781. Vermids deeze Brief onbeantwoord bleef oordeelde VAN BERCKEL, dat een langer stilzitten hem met geene billykheid altoos kon worden afgevergd; of dat hy zyn Eer en goede Naam niet bloot gesteld kon laaten aan de veelvuldige uitstrooizels, of daar door, min of meer, aanleiding geeven tot twyfel, of de beschuldiging des Ridders, bepaald tegen hem gerigt, niet wel eenigen grond mogt hebben. De opgegeevene Bedenking behelsde geene Regtvaardiging van zyn gedrag, ja zelfs geen openbaare tegenspraak van den aangetygden laster. Hy was 'er meer dan iemand anders in betrokken, en kwam voor, als het Hoofd van Medepligtigen in eene Daad, „ waar omtrent," gelyk de Heer VAN BERCKEL zich uitdrukt „ by aldien de- „ zelve Waarheid, in stede van Laster, „ was, in 't geheel niet te passe zou ko- „ men eenig præliminair Examen van den „ Hove Provinciaal te requireeren, of „ naamlyk tegen zodanige Euveldaaden, „ by de Regten en Wetten deezes Lands „ al of geene voorzieninge zou zyn ge- „ daan; maar eene Daad, waar tegen by „ alle Regten en Wetten van beschaafde „ Volken, voorzieninge was gedaan, en „ ongetwyfeld strafbaar zou zyn, en over „ zulks stoffe van Crimineele Procedures „ opleveren."

Wel hadt de Heer VAN BERCKEL in overweeging genomen, om zyn openbaar aangetasten Naam openbaar te zuiveren, door de Opgave van alles wat door hem, met

met betrekking tot het *Concept Tractaat*, was verrigt, ten betooge, dat hy geen de minste aanleiding hadt gegeeven tot de vinnige Beschuldiging, die hy, in gevolge van het daaromtrent betuigde in de Tegenverklaaring van hunne Hoog Mogenden op de Verklaaring van het *Engelsche* Hof, geen de minste zwaarigheid maakte, by hunne Ed. Groot Mogenden, een opgeraapten Laster te noemen.

Doch hadt hy, naa eene bedaarde overweeging, het beter tot bereiking van zyn Oogmerk geoordeeld, zich by hunne Ed. Groot Mogenden te vervoegen; om aan de eene zyde, op de overtuigendste wyze te doen zien, dat hy zich geenzins aan het strengste onderzoek van zyne Daaden en Gedrag poogde te onttrekken, indien, tegen alle verwagting, door deeze of geene bescheiden, van wegens den *Engelschen* Staatsraad ingeleverd, hun Ed. Groot Mogenden in 't begrip mogten gevallen weezen, dat 'er zelfs maar eenige schyn was voor de gegrondheid der Beschuldiging door den Ridder YORKE tegen hem afgegeeven, —— of, aan de andere zyde, by ontstentenisse van dusdanige bezwaarende bescheiden, van hun Ed. Groot Mogenden, zodanig eene Verklaaring van zyne Onschuld verwerven, als hem tegen alle vermoedens kon dekken. —— Te meer hadt hy tot het doen van deezen stap beslooten: dewyl hy zich verzekerd hieldt, dat de bekende Billykheid van hun Ed. Groot Mogenden, geenzins kon toelaaten,

VIII. BOEK. 1781. de noodige orders niet te stellen om een Minister van een der aanzienlykste Steden van *Holland* behoorelyk te regt te doen stellen, om, ten voorbeelde van anderen, gestraft te worden, byaldien hy daaden gepleegd of vermoedens gewekt hadt, van zich zo verre te buiten gegaan te hebben als hem werd ten laste gelegd —— of wel, in tegendeel, dat hunne Ed. Groot Mogenden, anderzins zwaarigheid zouden maaken, hem eene Verklaaring van Onschuld te verleenen, welke hy, in den byzonderen zamenloop van omstandigheden, waar in deeze zaak zich bevondt, met des te meer regts scheen te mogen vorderen, om dat zyne Beschuldigers buiten het bereik van de Ordinaris Justitie deezer Landen gesteld zynde, hy in de onmogelykheid was om, door dat middel, eene behoorelyke Voldoening, wegens die Belediging te kunnen verwerven.

Hy verzogt, op deeze gronden, dat, in 't eerste geval, de Bescheiden ten spoedigsten mogten overgezonden worden aan den Hoofd-Officier der Stad *Amsterdam*, om het Regt van de Hooge Overheid, desaangaande tegen hem te kunnen waarneemen, en aan hem aldus de gelegenheid te verschaffen, om zyn geschonde Eer, voor 't oog der gansche Wereld, (door middel van de Ordinaris Justitie,) te kunnen verdeedigen —— of, in het tegengestelde geval, wanneer hun Ed. Groot Mogenden geene Bescheiden ten zynen nadeele ter hand gesteld waren, noch ter hand gesteld

ſteld hadden kunnen worden, hem daar van Verklaaring te verleenen; ten einde daar mede alle laſterende geſprekken, en inblazingen in de Nieuwspapieren kragtdaadig te kunnen tegen gaan (*).

VIII. BOEK. 1781.

Hoe men daar omtrent handelde.

De Ridderſchap was, by 't overleeveren van dit Geſchrift, van oordeel, dat het behoorde geſteld te worden in handen van de Leden, om 'er by de raadpleegingen over den Brief van den Hove, zodanig op te letten, als men zou vinden te behooren: de andere Leden, uitgezonderd de Stad *Schoonhoven*, verzogten Afſchriften, om 'er het goedvinden hunner Zenderen op te verſtaan. Zeer ligt was 'er een lang uitſtel te voorzien.

Verlegenheid des Hofs van *Holland* met deeze zaak.

De Brief van het *Hof van Holland*, ſchoon gunstiger dan de eerstloopende geruchten en te voorbaarig in de Nieuwspapieren gezette tydingen, dat dezelve het gedrag van eenige Leden der *Amſterdamſche* Regeering geheel afgekeurd en veroordeeld hadt, kon met reden geen voldoening geeven aan den Heer VAN BERCKEL. Het Hof vondt zich zeker grootlyks met deeze zaak verlegen, en ontweek den opgelegden last, om dezelve te onderzoeken, en te beoordeelen, naar zommiger gevoelen, zeer voorzigtig en ſtaatkundig; met aan te merken, dat de Eisch des Konings van *Engeland*, om door het ſtraffen van den Penſionaris VAN BERCKEL met diens

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1781, bl. 1046—1054.

VIII. BOEK. 1781. diens Medepligtigen, eene voldoening te erlangen voor de gewaande schennis, ophieldt: dewyl hy de zaak in geschil van de Regtbank der *Billikheid* voor die van *Geweld* gesleept, en, met de Oorlogsverklaaring, voldoening door zyn Degen, en niet door *Vonnis* van een *Nederlandsch Gerechtshof*, gezogt hadt. Hunne opgeleverde bedenking grondende op den bekenden Regel: *Daar geen Klaager is, daar is geen Regter.*

Verschillende gevoelens hier over. Genomen dit Hof hadt, hoe zeer strydig met de geschaapenheid der zaake, en allen regt, kunnen goedvinden de klagten des Konings van *Groot Brittanje* te billyken; schoon deeze, gelyk het voorverhaalde in onze Geschiedenis des de overtuigendste blyken oplevert, niet anders dan loutere voorwendzels waren om ons, met eenen onverhoedschen Oorlog, op 't lyf te vallen, zouden, die klagten, door dus een Vonnis, eene regtvaardiging bekomen hebben, die de onpartydige Wereld 'er nu aan weigerde; en hadt hetzelve niets kunnen uitwerken tot bevrediging van dit ons onheilzoekend Ryksbestuur. Dus een Vonnis zou ook niet wel hebben kunnen strooken met het geen hun Hoog Mogenden in de kortlings uitgegeeven Tegenverklaaring des wegen gezegd hadden.

Veelen waren met deeze ontwykende Inbedenkinggeeving des Hofs geheel niet te vrede, zy wilden den *Pensionaris*, en de Leden der *Amsterdamsche* Regeeringe, volkomen geregtvaardigd, en, voor 't oog der ge-

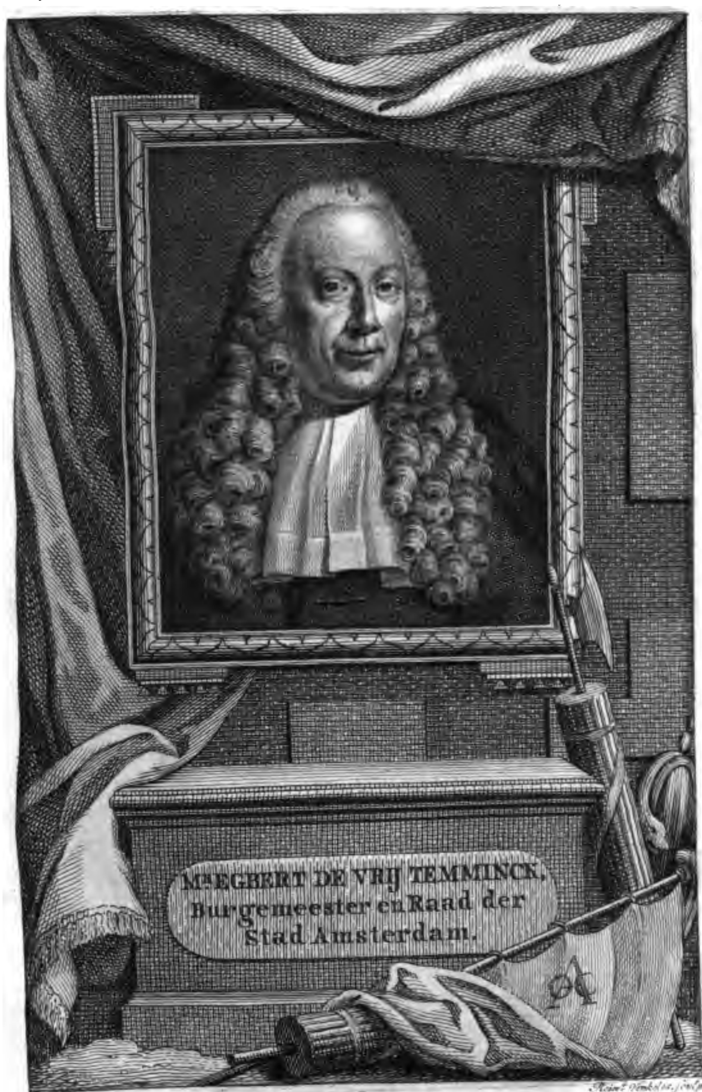
geheele Wereld, *Engelands* beschuldiging, als valsch, ten toongesteld hebben; doch, behalven, dat deeze vryspraake, by buitenlandsche Mogenheden, even min zou betekend hebben, als dat het Parlement, 's Konings aanklagt billykte: dewyl men ze beide kon houden voor Regters in hunne eigene zaak, op welken eigenaartig de verdenking van eenzydigheid valt, was het volkomen goedkeuren van den Handel der *Amsterdamsche* Heeren, een wederspraak van het mispryzen en afkeuren dier Onderhandelinge door hunne Hoog Mogenden, onmiddelyk gevolgd op de klagte des Konings van *Groot Brittanje* (*); het duidde niets minder aan dan dat hunne Hoog Mogenden te voorbaarig geweest waren in eene geoorlofde zaak te veroordeelen, en die Leden der *Amsterdamsche* Regeeringe grootlyks verongelykt hadden. Tot verontschuldiging van dien stap in 't midden te brengen, dat dezelve door hun gedaan was om de moeilykheden met het wreevelig *Britsche* Ryk, daar men zich ingewikkeld vondt, niet te vermeerderen, en, waare het mogelyk, te ontworstelen, zou de tekenen van eene vreesagtige inschiklykheid, reeds al te zeer onzen Staat ontluisterende, vermenigvuldigd hebben.

VIII. BOEK. 1781.

Het Hof dagt, door deeze stelling mogelyk aan de beide Partyen genoegen te gee-

(*) Zie het II Deel onzer *Vaderl. Historie* bl. 447.

VIII. BOEK. 1781. geeven, en de geheele zaak sleepende, of voor afgedaan, te houden. De *Engelschgezinden* juichten deezen vond toe; doch anders denkenden in den Lande beklaagden den door *Engeland* verongelykten Staatsman nevens de zynen, en zagen met genoegen dat hy, niet berustende in een ontwykenden Voorslag, dien zy niet vry hielden van den schyn te geeven als of men zich tegen *Engeland* vergreepen hadt, en blyde was in den Oorlog zelve een redmiddel gevonden te hebben, op het onderzoek zyner zaake en herstel van Eer aandrong. — Schoon het voortzetten deezes geschils aanleiding kon geeven om de thans hoogstschadelyke verdeeldheid te vergrooten, kon de Pensionaris niet raadzaam stil zitten. De beschuldigingen werden, van tyd tot tyd, verleevendigd, en men deedt zyn best om de Ingezetenen in te boezemen, dat die daad der Regeeringe van *Amsterdam*, de bron was van alle de Oorlogsrampen; hier uit kon een allerverderflykst oproer ontstaan; die denkbeelden te stuitten was het belang van den Pensionaris, en van de daar in betrokken *Amsterdamsche* Regenten niet alleen; maar 't belang van 't geheele Gemeenebest. — Ontelbaar waren de Voor- en Tegenschriften, omtrent dit stuk in 't licht gegeeven: en kan het niet ontkend worden, dat, schoon veele van wederzyden de deerlykste lidtekens van onverstand, en drift, droegen, andere, op eene verstandiger bedaarder en leezenswaardige wy-

Mr. EGBERT DE VRIJ TEMMINCK,
Burgemeester en Raad der
Stad Amsterdam.

ze geschreeven waren, en nog leezing verdienen.

Hing deeze netelige zaak aan den spyker het leedt niet lang of 'er kwam eene andere ter baane, die, met meer ernsts voortgezet, de grootste gevolgen naa zich sleepte. Hoedanig eene uitwerking het Voorstel van Voorzieninge, ter Bevryding van ons Vaderland, door die van *Amsterdam* in Bloeimaand ingeleverd, en door eenige andere *Staatsleden* goedgekeurd, baarde, hebben wy hoofdzaaklyk vermeld (*). Dit zal ons in nog voller dag blyken, als wy het oog slaan op een Vertoog, door de Afgezondenen uit de Regeering van *Amsterdam*, de Burgemeesters E. DE VRY TEMMINCK en J. RENDORP, den achtsten van Zomermaand, op het Huis in 't Bosch, in tegenwoordigheid van den Raadpensionaris VAN BLEISWYK, den Stadhouder, door den Pensionaris C. W. VISSCHER, voorgeleezen, en ter hand gesteld; doch, op aandrang, naa veel woordwisselens, weder te rug genomen. Gaarne hadt men, uitwyzens deeze handel, die zo onbevallig klinkende taal gesmoord, en niet verder tot kennisse gebragt dan van zyne Hoogheid, den Raadpensionaris, en die door het opstellen en zenden daar van kennis droegen; maar de agtbaare Raad van *Amstelsstad*, kon, noch wilde die bedekking gehengen: en werd, den

VIII. BOEK.

1781.

Amsterdam levert aan zyne Hoogheid een Vertoog over, den Staat des Lands, en den Hertog van *Brunswyk* betreffende.

(*) Zie het III Deel onzer *Vaderl. Historie* bl. 202.

VIII. BOEK. — 1781. den veertienden dier Maand, het te rug gegeevene Vertoog, onder geleide van een Brief, uit naam van Burgemeesteren, door den Burgemeester J. RENDORP, aan den Raadpensionaris geschreeven, hem toegezonden, met verzoek om 't zelve zyne Hoogheid te overhandigen.

Inhoud van dit Vertoog. Naa zich beklaagd te hebben, over het vernoomen ongenoegen van den Stadhouder, wegens het inleveren des gedagten Voorstels ter Staatsvergaderinge in Bloeimaand, betuigden die van *Amsterdam*, dat zy, gesteld aan het Hoofd der Regeeringe van een ongemeen volkryke Stad, in welke de smalle Gemeente reeds gevoel begon te krygen van gebrek, voortspruitende uit werkloosheid, verpligt waren, op de best mogelyke wyze, te toonen, geene gelegenheid voorby te willen laaten gaan, om den welstand van het Land, en van deszelfs goede Ingezetenen, te behartigen, indien zy het behoorelyk Gezag en de goede Orde, welke in eene *Volksregeering* alleen gevestigd zyn in het *vertrouwen van de Gemeente*, en *de Burgery* op derzelver *Regenten*, niet geheel en al zouden verliezen; en binnen kort alles het onderst boven wilden zien. —— Het scheen hun toe, dat de behandeling van zaaken, zedert een geruimen tyd, en voor al zedert de Vredebreuk met *Engeland*, aan de geheele Natie, niet zonder reden, vreemd en onbegrypelyk was voorgekomen; dewyl men, niet tegenstaande de toegeeflykheid aan het verlangen van *Engeland*, van dat Ryk,

jaa-

jaaren agter den anderen, niet dan minagting, smaad, en hoonende bejegeningen hadt ondervonden, welk alles nu nog bekroond was door een Openbaaren Oorlog, begonnen met het wegneemen van een aanzienlyk getal onzer Schepen, en het overrompelen onzer buitenlandsche Bezittingen, nogthans in eenen weerloozen staat gebleeven was, en geene genoegzaame maatregelen hadt genomen om de Republiek in staat te stellen tot verdeediging van haare Vryheid, welverkreegene Regten, uitgebreide Zeevaard, en wettigen Koophandel. VIII. BOEK. 1781.

Hier op geeven zy eene schets van de agterlykheid om alles, wat tot het Zeeweezen behoort, overeenkomstig met de genomene Besluiten, te werk te stellen; zy stonden, met alle 's Lands goede Ingezetenen, die zich ten uitersten bereidwillig betoonden, in het opbrengen van gewoone en buitengewoone Lasten, zeer verbaasd over de weinige uitvoering, of traagheid in dezelve, van zulke gewigtige Besluiten van den Souverain. Het ging de verbeelding te boven te moeten gelooven, dat de Gesteldheid der Admiraliteiten zo slegt zou zyn, dat de voorgeslaagene Uitrustingen in geen twee jaaren, een daadlyk bestaan gekreegen hadden, schoon het aan geene penningen daar toe ontbrooken hadt, en de nood steeds aangroeide. De oorzaaken van deeze Traagheid en Werkloosheid kon men zo min begrypen, als het niet volbrengen der Besluiten tot beveiliging der

Kus-

VIII. BOEK. 1781. Kusten en Zeegaten; vooral kon men zich geen begrip vormen van onverwagte beletzelen en zwaarigheden, welke het uitloopen der weinige Schepen, die men veronderstelde in staat te weezen om Zee te kiezen, hadden verhinderd, zelfs naa dat zyne Hoogheid daar toe bevel gegeeven hadt.

Braave Regenten moesten het hun onvermydelyke pligt oordeelen, in zulk een toedragt van zaaken, te onderzoeken waar aan zodanig een onverantwoordelyk verzuim was toe te schryven, en na te gaan, door welke middelen daar tegen voorzien, en alles, zo veel mogelyk, nog tot behoud van den Staat, geschikt en hersteld, zou kunnen worden.

Een deezer middelen was, gelyk zy nu, by herhaaling betuigden, den voorheen gedaanen Voorslag om zyne Hoogheid, geduurende deezen Oorlog, een* *Raad* toe te voegen; een Voorslag niet gebooren uit eenig Mistrouwen op zyne Hoogheid, gelyk Kwaadgezinden zyne Hoogheid hadden zoeken diets te maaken. „ Maar," en hier kwamen zy tot de groote zaak, welke wy met de eigene woorden zullen voorstellen, „ dat zodanig een *Mistrouwen* alleen „ viel op *den geenen*, wiens invloed op „ den Geest van uwe Hoogheid, gehouden „ wordt voor de naaste oorzaak van de „ Traagheid en Slapheid in de behandeling „ der zaaken. —— Over zulks heeft de „ Regeering van *Amsterdam* geoordeeld „ niet langer, door stilzwygen zich, aan

„ pligt-

„ pligtverzuim schuldig te moeten maaken; VIII.
„ maar zich, hoe ongaarne ook, gedrongen BOEK.
„ gevonden tot deezen stap te komen, en
„ aan uwe Hoogheid, met verschuldigden 1781.
„ eerbied; doch teffens met die openhartigheid, welke het gewigt der zaake vordert, onder 't oog te brengen, en rondelyk te declareeren, dat, volgens algemeen begrip, de Heer *Hertog* voor de eerste oorzaak wordt gehouden van den ellendigen en gebrekkigen staat der defensie, waar in het Land zich bevindt; van al het geen daaromtrent plaats heeft; en van alle de verkeerde maatregelen, zedert een geruimen tyd genomen, met alle de fataale gevolgen, uit dezelve geproflueert, en dat men uwe Hoogheid kan verzekeren, dat de Haat en Afkeer tegen den Persoon en het Ministerie van den *Hertog* tot die hoogte is geklommen, dat daar uit de facheuste en onaangenaamste Gebeurtenissen, voor 't welzyn en de rust van 't algemeen te wagten zyn."

„ Dat 'er" vaaren zy voort „ geen twyfel aan is of dit gezegde zal uwe Hoogheid wel reeds van anderen zyn voorgekomen; doch, byaldien zulks al niet gebeurd was, zulks eeniglyk moest worden toegeschreeven, aan vreeze voor de uitwerkzelen van het ongenoegen van den *Hertog*: terwyl men zich, met opzigt tot het voorgestelde, met alle fiduce durft beroepen op het getuigenis van zo veele eerlyke en cordaate Leden der

„ Re-

VIII. BOEK. 1781. „ Regeeringe, als uwe Hoogheid, dies„ wegen, onder het geeven van de noodige „ vryheid tot spreeken, en ernstige aan„ maaning, om volgens pligt en conscien„ tie de waarheid te zeggen, zou gelieven „ te ondervraagen —— dat zy, meer dan „ eens, met zeer veel leedweezen hadden „ vernomen, hoedanig de Heer *Raadpen„ sionaris* zich, in 't byzyn van onder„ scheidene Leden van de Vergadering „ van *Holland*, hadt beklaagd over het „ Misverstand, dat tusschen den *Raadpen„ sionaris* en den meergemelden *Hertog* „ plaats hadt, gelyk mede over den in„ vloed, welken de zo evengedagte *Her„ tog* op den Geest van uwe Hoogheid „ heeft, waar door zyne poogingen ten „ beste van het Vaderland, te meermaalen „ zyn verydeld geworden. —— Dat „ deeze discrepance, en verschillendheid „ van oogmerken en sentimenten, tusschen „ den *Principaalen Raad* van uwe Hoog„ heid, en den *Eersten Minister* van dee„ ze Provincie, alleen niet dan de nadee„ ligste gevolgen hebben kan; maar ook „ een genoegzaam motief uitlevert om de „ sterkste instantien te doen tot het remo„ veeren van de Source van dit Mistrou„ wen en Oneenigheid; terwyl 'er, zon„ der een voorafgaand herstel van Confi„ dentie en Eensgezindheid, geen middel „ tot behoud der Republiek overig is."

„ Dat ook niets noodiger is voor het „ welzyn van het Doorlugtig Huis van „ uwe Hoogheid, en voor de conservatie

„ van

„ van Hoogstdeszelfs Gezag, Agting en „ Genegenheid by de Natie, en voor deszelfs Reputatie by nabuurige Mogenheden: want dat men uwe Hoogheid kan „ verzekeren, en moet waarschuwen, dat „ hy wel eens het voorwerp van Minagting en Mistrouwen by het Gemeen zou „ kunnen worden, in plaats van te zyn, en „ te blyven, het waardig voorwerp van des „ Volks en der Regenten Liefde en Hoogagting. ——— Dat, hoe zeer men ook „ begreep, dat het der Leden der Souverainiteit altoos vrystaat, ja, dat derzelver pligt medebrengt, om aan uwe „ Hoogheid, en aan hunne Medeleden, „ hunne gedagten voor te draagen omtrent den Staat en behandeling der publieke zaaken, men egter liefst zou gemenageerd hebben tot deezen tegenwoordigen stap te komen, zo 'er zich „ maar eenige hoop tot beterschap of verandering hadt opgedaan; maar dat men „ *zich* hier mede, om welgemelde reden, „ niet meer durvende flateeren, en den „ nood op 't hoogst geklommen zynde, „ niets anders overig scheen, dan den „ waaren staat van zaaken, op deeze wyze, voor uwe Hoogheid open te leggen. „ Hem, op het ernstigste te bidden dezelve in serieuse overweginge te neemen, „ en niet langer gehoor te verleenen aan „ eenen Man, die zodanig met den haat „ van Grooten en Kleinen overlaaden is, „ en als een Vreemdeling, geene genoegzaame kunde van onze Regeeringsvorm

VIII. BOEK. 1781. „ hebbende, noch ons Land een goed hart „ toedraagende, wordt aangezien."

„ Dat het verre van ons is, dien Heer te „ willen betigten met dat geene, waar mede „ hy maar al te openlyk beschuld'gd wordt; „ of als gegrond aan te merken de soupçons „ van een verregaanden ongeoorlofd attache„ ment aan het *Engelsche* Hof, of van kwaa„ de trouw en corruptie, dat wy vertrouwen „ dat een Heer van die hooge Geboorte en „ Rang onbekwaam is tot dergelyke laag„ heden; maar dat wy oordeelen, dat de „ facheuse denkbeelden, dewelke onge„ lukkig op deszelfs sujet zyn opgevat, „ Hem tot den dienst van het Land, en van „ uwe Hoogheid, volstrekt nutloos en scha„ delyk gemaakt hebben, en dat hy, der„ halven, van de directie der zaaken, en „ van den Persoon en van het Hof van „ uwe Hoogheid geëloigneerd behoorde te „ worden, als zynde een altoos duurende „ hinderpaal om de goede Correspondentie „ tusschen uwe Hoogheid en de voornaam„ ste Leden van den Staat, zo hoog noo„ dig, te doen herleeven; daar zyn langer „ verblyf, in tegendeel, het wantrouwen, „ met of zonder reden tegen deszelfs raad„ geevingen opgevat, op den Persoon van „ uwe Hoogheid meer dan te veel zouden „ doen overslaan."

Aangemerkt hebbende, dat dit vertoon van zaaken niet voortkwam uit eenig beginzel van byzonderen haat of kwaadwilligheid tegen den *Hertog*; maar alleen uit zugt voor 's Lands welvaard, uit liefde tot het

het doorlugtig Huis van zyne Hoogheid, en de zuivere begeerte om eene laatste pooging tot behoud van 't Gemeenebest te doen, en althans zich voor de Ingezetenen en Naakomelingen buiten verantwoording te stellen, komen zy weder tot het wel zeer *haatlyk* klinkend, doch door hun hoogst heilzaam gekeurd, middel, om by zyne Hoogheid aan te dringen, „ dat hy „ eenige weinige Persoonen, van de eerste, „ aanzienlykste, en kundigste Inboorelingen „ des Lands, by zich zou neemen, om by „ aanhoudenheid, met deezen te overleg- „ gen wat tot behoud en dienst van den „ Lande, gedurende deezen tegenwoor- „ digen Oorlog, meest noodig en nuttig „ zou kunnen zyn, met zodanige magt en „ bepaalingen als men noodzaaklyk oor- „ deelde, om daadlyk aan het oogmerk van „ zulk een Raad te kunnen voldoen."

VIII. BOEK. 1781.

Twee groote en nutte gevolgen mogt men, huns oordeels, daar van verwagten. — Voor eerst zou in een tyd, als de tegenwoordige, waar in men alle oogenblikken dierbaar moest agten, geen tydverzuim, door langduurige raadpleegingen, plaats hebben, en de noodige spoed het uitvoeren van het beslootene vergezellen. —— Ten anderen, zou het vertrouwen van de Natie hersteld, eene algemeene gerustheid en genoegen verwekt, en een ieder aangespoord en bewoogen worden, om alles, wat mogelyk was, met blymoedigheid, toe te brengen tot het volvoeren der maatregelen van zyne Overheid, daar men thans overal het tegen

VIII. BOEK. 1781. overgestelde aantrof en niet dan een algemeen beklag hoorde over de Verdeeldheid en Werkloosheid der Regeeringe.

Zy gaven te verstaan dat het thans voorgestelde niet alleen aan de Regeering van *Amsterdam* hoogst noodig voorkwam; maar dat zy grond hadden om te denken, dat de voornaamsteLeden derRegeeringe van dit en de overigeGewesten,het stuk even zo aanmerkten. Ten slot sloegen zy zyne Hoogheid voor, dat het Gemeenebest, 't geen noodzaaklyk het een of ander plan moest kiezen, alleen de keuze hadt, om, of den Vrede met *Engeland* te herstellen, of den Oorlog met alle magt door te zetten, ten einde daar door te spoediger een' eerlyken Vrede te verkrygen. Dit moest de begeerte van elk braaf Ingezeten zyn, en hier toe strekte ook den voorheen gedaanen voorslag om met *Frankryk* in deezen Krygstocht gezamenlyk te werk te gaan. — Over deeze keuze verlangden zy met zyne Hoogheid in ernstig overleg te treeden; doch beweerden, dat hoe zeer ook Verzoening de voorkeur verdiende, egter niets moest verzuimd worden om de Republiek op allerlei wyzen in zulk een staat te stellen, dat zy niets van haare Vyanden te vreezen; maar grond hadt om deezen te dwingen tot het tragten na een herstel van dien Vrede, dien zy zo onregtvaardig als moedwillig, zonder wettige oorzaak, verbrooken hadden (*). Wan-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1781. bl. 1166. 1177.

Wanneer de Stadhouder, zyns ondanks, dit hem onaangenaam Vertoog ontvangen hadt, met byvoeginge dat het hem vry ftondt, daar van zodanig een gebruik te maaken als hy zou kunnen goedvinden, kreeg de Hertog VAN BRUNSWYK onmiddelyk kennis van den inhoud, althans het blykt niet dat hy denzelven vroeger geweeten hebbe. Niet onkundig was de Veldmarfchalk van den algemeenen roep in den Lande opgegaan, dat zyn Perfoon hier niet langer kon geduld worden, van de veelvuldige Schriften ten zynen nadeele verfpreid, van fchimp en fpot Prenten, om hem ten doel der algemeene verguizingen te ftellen, uitgegeeven; doch hadt hy dit alles aangezien met eene veragting, niet vreemd voor een Man, in zulk een ftand; en die te midden van alle deeze woelingen, tegen hem, het genoegen genoot, dat, geduurende de geheele Bloeimaand, te *'s Gravenhaage* in 't gezigt van het Hof een Meyboom te zyner Eere geplant ftondt, vercierd met een zinnebeeld, vertoonende een Zegepraalend Held, in 't gezigt van een vlugtend Leger, met de Zinfpreuk HOSTIUM TERROR, de SCHRIK DER VYANDEN. Hoe aanftootelyk dit voor veelen was, hoe zeer zommigen, dit Zinnebeeld voor eene befchimping en de Zinfpreuk voor een bits verwyt duidden, hy mogt het houden voor een blyk van de Genegenheid der Schutterye van de Hofplaats.

VIII. BOEK. 1781.

De Hertog, tot nog zich wegens niets bekreund hebbende trekt zich dit ten fterkften aan.

VIII. BOEK. 1781. Vervoegt zich met een Klaagbrief by de Algemeene Staaten.

Van eene onvergelyklyk veel ernstiger natuur, dan alles tot nu tegen hem uitgekomen, was dit Vertoog der Regeeringe van *Amsterdam*; het leedt ook niet langer dan tot den een- en- twintigsten van Zomermaand of hy vervoegde zich, met eenen breedvoerigen Klaagbrief, by de Algemeene Staaten; waar in hy, naa eene optelling van een meer dan dertig jaarigen dienst, als Veldmarschalk, Voogd, en het bekleeden der Militaire Qualiteiten van den Minderjaarigen Stadhouder, en, het naa diens Meerderjaarigheid, weder aanvaarden van de post als Veldmarschalk, zich beklaagt, dat hy ten voorwerp van den algemeenen haat gesteld en genoodzaakt was, zich by hunne Hoog Mogenden te vervoegen, met klagten over het bestaan der Regeeringe van *Amsterdam*, die met het Vertoog zyne Hoogheid eerst voorgeleezen, naderhand te rug genomen, en vervolgens weder aan dien Vorst gezonden, hem de gevoeligste belediging hadt aangedaan.

Uit het zelve, 't geen zyn Persoon betrof, woordlyk opgehaald hebbende, vervolgt hy. „Uit dit alles zullen uwe Hoog „Mogenden niet zonder verontwaardigin„ge gewaar worden, dat, naa eene reeks „van reflexien, de een haatlyker dan de „andere, en waar in geen éene beschuldi„ging ten laste van myn Character als „Veldmarschalk van den Staat voorkomt, „en de overige meest al steunende op zo„genoemde algeméene gevoelens, en te „vooren met kunst verspreidde gerugten,

„Hee-

„ Heeren Burgemeesteren, egter, hebben „ kunnen goedvinden, om by zyne Hoog- „ heid aan te houden, dat Hoogstdezelve „ my, op eene fletrisſante wyze, van zyn „ Persoon en Hof gelieve te verwyderen, „ en my dus, gelyk een overtuigde Mis- „ daadiger, zonder verder onderzoek, tot „ een eerroovend Bannisſement te ver- „ wyzen. —— Een zodanige demarche, „ derhalven, gepaard met zo veele haatly- „ *ke* en humiliante uitdrukkingen, gedaan „ niet door *private Persoonen*, maar door „ eene Deputatie van twee regeerende „ Burgemeesters, nevens den Pensionaris „ van eene der aanzienlykste Steden van „ *Holland*, uit naam en op last van de „ Regeering dier Stad, en zulks opzette- „ lyk en naa ryp overleg, in welke Memo- „ rie men op de allerinjurieuste wyze heeft „ geinhereert, door de overzending en „ ter handstelling van dezelve aan zyne „ Hoogheid, kan ik niet anders dan ten „ hoogsten lesif voor myn Persoon en Cha- „ racter considereeren, als door welke de- „ marche men, zonder iets specifiqs tot „ mynen laste te durven opgeeven; ja, „ niet tegenstaande men zich genoodzaakt „ vindt by dit zelfde stuk my vry te ken- „ nen van de Gerugten, die geloopen „ hebben ten mynen laste, van een verre- „ gaand en ongeoorlofd attachement aan „ het *Engelsche* Hof, van kwaade Trouwe „ en Corruptie, den laster niet te min, als „ het schynt, geloof te geeven, en be- „ toont op my te willen werpen de schuld

 „ van

VIII. BOEK. 1781. „ van alle rampen van den tegenwoordigen „ tyd, ten einde daar van die geenen, die „ 'er de waare oorzaaken van zyn, te ont„ heffen. Ik zou my derhalven onwaardig „ rekenen dat Character door U Hoog „ Mogenden aan my toevertrouwd, lan„ ger te bekleeden, byaldien ik my, on„ verſchillig of ongevoelig omtrent dezel„ ve betoonde."

't Was, gelyk hy betuigde, voor den Staat en voor Hem van aanbelang te weeten of 't geen hem ten laſte gelegd werd op grond ſteunde, dan niet, en of hy, diensvolgens, het vertrouwen niet langer verdiende van den Vorst, aan 't hoofd van deeze Republiek geſteld, op wiens getuigenis hy in deezen de vryheid nam zich te beroepen.

Hy vervoegde zich, deswegen, tot hunne Hoog Mogenden, en door dezelve tot de gezamenlyke Hooge Bondgenooten, met eerbiedig verzoek en ernſtigen aandrang, om naa een nauwkeuring en ſtreng onderzoek, op eene gevoeglyke wyze, gezuiverd te mogen worden van den hoon hem aangedaan.

Ten dien einde was zyne begeerte, dat hunne Hoog Mogenden het daar heen geliefden te wenden, „ dat de vier regee„ rende Burgemeeſters der Stad *Amſter*„ *dam*, nevens den Penſionaris VIS„ SCHER, verpligt werden om voort te „ brengen de gronden, op welken zy had„ den kunnen goedvinden hem, op eene „ zo verregaande wyze, te beledigen, en al

„ het

„ het gestelde behoorelyk waar te maaken,
„ zonder 't welk hy het niet anders dan als
„ Lastertaal zou kunnen aanmerken; en
„ om, in 't byzonder, nader op te gee-
„ ven de verdere punten van bezwaar en
„ beschuldigingen, welke zy, ten zynen
„ laste, zouden vermeenen te kunnen in-
„ brengen, mitsgaders dezelve in regten
„ te bewyzen: en dat, zo wanneer zy
„ daar in zouden mogen blyven in gebreke,
„ 't zy van iets op te geeven, 't zy van
„ het opgegeevene behoorelyk te kunnen
„ bewyzen, mogt worden naagevorscht,
„ wie de Uitstrooyers zyn der schandelyke
„ gerugten, ten zynen opzigte verspreid,
„ op dat zy als dan als Lasteraars, naar
„ verdiensten, mogten gestraft worden:
„ hy, als dan, zulk een regtvaardigend
„ Besluit van hunne Hoog Mogenden en
„ de Hooge Bondgenooten mogt erlangen
„ als zyn Eer en goeden Naam, voor 't
„ oog der Natie, en van geheel *Europa*,
„ zuiverde, en eene Voldoening geë-
„ venredigd aan den hoon hem aange-
„ daan (*)."

Raadslag van zyne Hoogheid tot onderzoek van de zaak des Hertogs.

Zyne Hoogheid, reeds misnoegd op *Amsterdam*, en, op nieuw, in ongenoegen ontstooken tegen die Stad, wegens het herhaald Voorstel om hem eenen *Raad* toe te voegen, thans gepaard met den voor de Algemeene Staaten openbaar gemaakten eisch om den Hertog van zich te verwyderen;

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1781. bl. 1178.

VIII. BOEK. 1781. ren; den Hertog, dien hy, als een tweeden Vader, geagt en in wiens raad hy altoos een groot vertrouwen gesteld hadt, trok zich de zaak zyns geweezen Voogds als zyne eigen aan. Ter Algemeene Staatsvergadering zich bevindende toen de Brief des Veldmarschalks werd ingeleverd, en voorgeleezen, beantwoordde hy de vraag des Voorzitters, den Heer VAN LYNDEN TOT HEMMEN, of hy eenige bedenkingen over dien Brief hadt te opperen? in deezer voege „ dat, zyns bedunkens, het onderzoek over de gegrondheid of ongegrondheid der nadeelige geruchten tegen zyne Hoogheid den Heer Veldmarschalk Hertog van BRUNSWYK, niet geweigerd kon worden: dewyl het aan hunne Hoog Mogenden niet onverschillig kon zyn, of iemand, die zich in derzelver dienst bevondt, en boven al iemand, met zulk een aanzienlyk Character bekleed, zich hadt schuldig gemaakt aan 't geen waar mede men hem betigtte; en dat iemand, die wel dagt, niet kon lyden onder zulk een blaam te blyven, en in zyn Eer te worden aangetast, die hem dierbaarder dan het Leeven zyn moest. —— Hy gaf, derhalven, in overweeging, dat de Brief door de Afgevaardigden der onderscheidene Gewesten, hoe eer hoe beter, ter kennisse gebragt mogt worden van de Heeren Staaten hunne Principaalen; en dat, dien onverminderd, die Brief commissoriaal gemaakt zou worden in handen

„ van

„ van eenige Heeren Gecommitteerden van „ hunne Hoog Mogenden, om denzelven „ te onderzoeken, en van derzelver bevin- „ dinge aan hunne Hoog Mogenden ver- „ flag te doen," 't Welk beide geschiedde (*).

Amsterdam geeft het geheele Vertoog in 't licht.

De Hertog op 's Volks gunst hoopende, maakte zyn verdeedigenden Brief welhaast algemeen; doch dewyl dezelve, uit het Vertoog van *Amsterdam*, alleen dat gedeelte behelsde, 't welk zyn Persoon betrof, werd de Regeering dier Stad te raade haar Vertoog geheel in 't licht te geeven. —— Beide deeze Stukken ontmoetten veel op- en voorspraaks. Geheel de *Engelschgezinde* Aanhang geraakte in rep en roer. Verantwoordingen en Verdeedigingen van den Hertog, nu in deezen dan in geenen vorm gegooten, doorzwierven de Gewesten, en werden deeze door de Wederparty, op zeer verschillende wyzen, beantwoordt, en het gedrag der *Amsterdamsche* Regeeringe verdeedigd. —— Tot het vermelden van dit schryfgewoel kunnen wy ons niet in laaten; en is zulks te minder noodig daar, 't geen wy zullen moeten aantekenen van het voorgevallene deswegen in de Vergaderingen des Lands, ons het weezenlykste door de Voor- en Tegenstanderen des Hertogs bygebragt zal onder 't oog doen stellen. —— Alleen kunnen wy hier niet voor by te mel-

(*) *Resol. Gen.* 21 *Juny* 1781.

VIII. BOEK. 1781. melden, dat het beweerde van zommigen, als óf het Vertoog der Regeeringe van *Amsterdam*, niet zo in Geschrifte zou zyn overgezonden als het den Prinse was voorgeleezen geweest, geen grond hadt. Immers Burgemeesters van *Amsterdam* DE VRY TEMMINCK en RENDORP als mede de Pensionaris VISSCHER hebben op dit Geschrift, zo als 't zelve ter Vergaderinge van *Holland*, den twaalfden van Zomermaand is overgeleverd, met hunne handtekening, het volgende gesteld. „ Dat dit „ Stuk woordlyk 't zelfde was, zonder „ eenige byvoeging of aflaating, 't welk „ in de tegenwoordigheid van hun onder„ getekenden, op last van Heeren Burge„ meesteren, door den Pensionaris VIS„ SCHER, aan zyne Doorlugtige Hoog„ heid, op den achtsten Juny MDCCLXXXI, „ in presentie van den Heer Raadpensiona„ ris, was voorgeleezen, en door den „ voornoemden Pensionaris eigenhandig „ geschreeven (*).”

Gelastigden uit hun Hoog Mogend. spreeken den Hertog vry.

De Heeren Gelastigden uit de Algemeene Staaten tot het onderzoek van den Brieve des Hertogs van BRUNSWYK waren zeer vaardig in het neemen van 't volgende besluit den tweeden van Hooimaand uitgebragt. „ Dat hunne Hoog Mogenden „ geen reden waren voorgekomen, wel„ ke eenigen grond gaven tot zodanige „ beschuldigingen en verdenkingen van „ kwaa-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1781. bl. 1177.

„ kwaade Trouwe en Corruptie, als den „ Heer Hertog, in eenige naamlooze Ge- „ schriften, fameuse Libellen, en ontee- „ rende Gerugten, werden ten laste gelegd, „ en in 't openbaar verspreid; dat zy, in „ tegendeel, dezelve houden voor on- „ waaragtig en hoonende Lastertaal, uitge- „ dagt om de Eer en Agting van dien „ Heer te bezwalken en door te stryken, „ terwyl hunne Hoog Mogenden hem van „ de blaam by die Lasterschriften en Ge- „ rugten schandelyk aangewreeven, vol- „ komen vrykennen en zuiver houden." Dat, ingevolge hier van, de Heeren Staaten der onderscheidene Gewesten by Brieven zouden worden verzogt en in bedenking gegeeven, of Hoogstdezelven niet zouden kunnen goedvinden, om ieder, in gevolge der Plakaaten van den Lande, de noodige voorzieninge te doen ter beteugeling van de Autheurs, Drukkers en Verspreiders van alle dergelyke fameuse Libellen, en kwaadaartige Lasterschriften, waar in de Eer en goede Naam des Hertogs zo gevoelig werd aangetast en geschonden (*).

Hy, daar mede niet te vrede, dringt aan op een onderzoek zyns Gedrags.

Wel verre was de Hertog, schoon hy betuigde ten uiterste gevoelig te weezen voor de blyken van vertrouwen en genegenheid, hem te deezer gelegenheid betoond, van daar in genoegen te neemen. Hy liet, twee dagen daar naa, by monde van den Voorzitter, ter Algemeene Staatsvergadering inbrengen; hoe hy

(*) *Resol. Gen.* 2 July 1781.

VIII. BOEK. 1781.

hy zich overtuigd hieldt, dat hunne Hoog Mogenden niet ten oogmerk konden hebben de zaak daar by te laaten berusten, veel min dat daar mede zou voldaan zyn aan zyn eerbiedig verzoek, behelzende een aandrang op een nauwkeurig en streng Onderzoek, en daar op volgend regtvaardigend Besluit en Voldoening; en hier moest hy meer op aandringen: dewyl hy, door dit Besluit, zonder voorafgaand onderzoek genomen, geenzins kon gerekend worden gezuiverd te zyn van de hem, aangewreeven blaam, waar toe hy vermeend hadt het Besluit van de gezamenlyke Hooge Bondgenooten te mogen en te moeten verzoeken, gelyk hy by deezen deedt. — Men vondt goed de Afgevaardigden ter Vergaderinge te verzoeken om van deezen naderen aandrang des Hertogs hunnen Afvaardigeren kennis te geeven, ten einde zulks in aanmerking te neemen by hunne raadpleegingen op den Brief des Hertogs, die nog gehouden stonden te worden (*); welker uitslag wy thans moeten boeken.

Gelderlands besluit in de zaak des Hertogs.

Staaten van *Gelderland*, een buitengewoonen Landsdag, in Hooimaand houdende, waren de eersten met hun Besluit omtrent de zaak des Hertogs gereed. 't Welk, naa een vry breed Vertoog over den toestand van 's Lands zaaken, zints den aanvang der onlusten, blykbaar ingerigt om alle voorgaande aangeweezene maatregelen

(*) *Resol. Gen.* 4 July 1781.

len van dat Gewest te billyken en naa veele klagten over den toeneemenden argwaan, den ſtap van *Amſterdam*, ten opzigte van den Hertog van BRUNSWYK, ten merkwaardigen voorbeelde van zulk een mistrouwen aanhaalt, en wraakt: dewyl de Afgevaardigden dier Stad geen genoegzaam bewys tot regtvaardiging van denzelven hadden voorgebragt. „ Zy hielden" gelyk hunne verklaaring luidt, „zich verzekerd van de Onwaarheid van al zulke „ Beſchuldigingen en Inſimulatien, welke, „ in zo veele fameuſe Libellen en onteerende Gerugten, den Hertog werden „ ten laſte gelegd. — Zy zouden verſcheide aanmerkingen op dit Onderwerp kunnen maaken; doch oordeelden het oorbaarder, uit aanmerking van de ongelukkige omſtandigheden der Republiek, „ het gordyn voor dezelve te laaten vallen, en ze in hun boezem beſlooten te „ houden. — Gelaſtende voorts de Afgevaardigden ter Algemeene Staatsvergaderinge te kennen te geeven, hoe „ zeer zy de nadeelige gevolgen begreepen van het Miſtrouwen door de Regeering van *Amſterdam* tegen den Hertog „ opgevat, en dat het hun hoogſt aangenaam zou zyn, dat by Staaten van *Holland*, op het beklag des Hertogs behoorelyk agt werd genomen, „ met ernſtig verzoek dat hun Afgevaardigden, de kragtigſte poogingen „ geliefden aan te wenden om by *Holland*, te bewerken het neemen van

VIII. BOEK. 1781.

„ zo-

VIII. BOEK. 1781.

„ zodanige maatregelen als men de bekwaamste oordeelde om den Hertog, wegens den stap van *Amsterdam*, genoegen te geeven, en te zuiveren van de blaam hem opgelegd." By 't zelfde Staatsbesluit werd ook vastgesteld, de Plakaaten tegen de Schryvers, Drukkers en Verspreiders van schandelyke en eerroovende Schriften, als zo veele harssenschimmen van ongeruste en kwaadwillige en twistgierige geesten; als mede tegen de buitenspoorige vryheid der Courantiers, te vernieuwen en te volvoeren; en de Ingezetenen te vermaanen om zich te onthouden van alle Gesprekken strekkende om de eer van hooge en laage Standspersoonen te bezwalken, of schadelyke indrukken aan 't Gemeen te geeven, en alle bezwaaren, tegen wien het ook zou mogen weezen, te brengen by de zodanigen die het toekwam alle misbruiken te weeren; ten einde zy, by ontstentenis van bewys, niet mogten worden aangezien als Lasteraas en Verstoorders van de algemeene rust, en als de zodanigen gestraft. Een Plakaat hier toe strekkende, en met naame tot het weeren der Lasterschriften tegen de Hertog van BRUNSWYK, werd den dertigsten dier Maand afgekondigd.

Onderscheide gevoelens van eenige Kwartieren.

Veel, zeer veel, nogthans haperde 'er aan dat alle Kwartieren van *Gelderland* in dit Besluit stemden. Het Graafschap *Zutphen*, wilde Staaten van *Holland* verzogt hebben te wege te brengen, dat Burgemeesters en Regeerders der Stad *Amster-*

ſterdam de ſtukken van bezwaar, welke hun aanleiding gegeeven hadden, om zich by den Stadhouder te vervoegen, opgaven: om vervolgens door Heeren uit hunne Hoog Mogenden onderzogt te worden, wanneer men, op ingekomen verſlag, in ſtaat zou weezen om aan het verlangen des Hertogs te kunnen voldoen. — Verſcheide Ridders keurden het Staatsbeſluit ten eenemaal af. —— Ten Landsdage deedt de Burggraaf VAN LYNDEN TOT HEMMEN, eene Aanſpraak, deels ſtrekkende om de noodzaaklykheid aan te toonen, dat de geſtrengſte Straffen geſteld wierden tegen de Schryvers en Drukkers van Paskwillen en andere laſterlyke Geſchriften, deels om te beweeren, dat de Stad *Amſterdam* moest verpligt worden om den inhoud van haar Geſchrift aan den Prins Erfſtadhouder eerst voorgeleezen, en daar naa toegezonden, te regtvaardigen. Het eerſte ſtuk behelsde niets dan het meermaals bygebragte der zodanigen, die uit een ſtrafwaardig misbruik bewyzen zoeken te ontleenen om den Mensch zyn onwederſpreekelyk Regt van vry denken, ſpreeken en ſchryven, in alle gevallen te ontzeggen: en ſchoon, ten opzigte van het tweede, de Baron VAN LYNDEN TOT NEDERHEMERT en veele anderen den Burggraave toevielen, vatte de Baron VAN TENGNAGEL TOT BRONKHORST, op zyn beurt, het woord, en gaf te verſtaan, dat hem de raadpleegingen over en dit beſluit wegens den ſtap van *Amſterdam* en

VIII. BOEK. —— 1781.

VIII. BOEK. 1781. de klagten van den Hertog, overhaast voorkwamen; dat men eerst diende af te wagten, wat Staaten van *Holland*, die best van de zaak konden onderrigt zyn, en by welken ze eigenlyk t'huis hoorde, voor hun Raadslag zouden uitbrengen, om daar naa met meer kennis van zaaken te kunnen raadpleegen en besluiten. De Jonkheeren VAN NYVENHEIM TOT ECK en WIEL en VAN DORTH ondersteunden dit gevoelen des Barons; dan schoon, behalven andere Leden der Vergaderinge, ook de Jonkheeren VAN HAARSOLT EN VAN YRST, LYNDEN VAN OLDENALLER, VAN SPAAN TOT OYE, en de Gebroeders ZUYLEN VAN NYVELDT, zich tegen het Besluit, naar voordragt des Burggraafs, in 't Kwartier van *Nymegen* ontworpen, en naar allen schyn reeds voor af in gereedheid gebragt, verklaarden, het ging by meerderheid door — J. H. ZUYLEN VAN NYVELDT, die wy meermaalen mannetaal hoorden voeren, bleef hier niet in gebreke om der Vergaderinge onder 't oog te brengen; hoe, zyns oordeels, de Afgevaardigden van *Gelderland* te veel waren vooruitgeloopen met het uitbrengen van hun stem op een onderwerp waar toe zy niet gelast waren: en in het tegenwoordige geval niet gelast behoorden te worden: dewyl de Hertog zich verkeerdlyk vervoegd hadt by hunne Hoog Mogenden (*). Veel

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1781. bl. 1329. 1361.

Veel beter hadt deeze Jonkheer, nevens die met hem in dit begrip stonden, in *Friesland* dan in *Gelderland* gevoegd: althans het geen *Westergo*, en vier Grieteinyen in de *Zevenwouden*, ten Landsdage uitbragten, viel beter in zyne denkwyze. *Westergo* was van oordeel, „ dat het gestelde in het Vertoog, waar over de „ Hertog zich beklaagde, niets het minste „ behelsde, waar door hy eenigzins in zyn „ Character beledigd gerekend kon worden; dat het veel eer eene beschuldiging „ inhieldt tegen den Hertog in zyne qualiteit als *Consiliarius* van zyne Hoogheid: als mede dat die gezegdens de „ stemme des Volks behelsden; welke „ Burgemeesteren van *Amsterdam* in den „ boezem van onzen teergeliefden Erfstadhouder hadden uitgestort, waar door „ zy een opregt berigt van hunne verknogtheid aan zyne Hoogheid en deszelfs doorlugtig Huis hadden afgelegd; „ en oordeelde de Hertog zich beledigd, „ door Burgemeesteren van *Amsterdam*; „ hy hadt zich behooren te vervoegen by „ den daadlyken en bevoegden Regter van „ Burgemeesteren van *Amsterdam*: dewyl „ de Vergadering van hunne Hoog Mogenden, geen bevoegde Regtbank was, „ en dat overzulks, de Afgevaardigden „ ter Algemeene Staatsvergaderinge, wegens *Friesland*, behoorden gelast te „ worden, zich in geenerlei raadpleegingen over dit stuk in te laaten." De breede Aantekening der gemelde vier Grie-

VIII. BOEK.

1781.

Gevoelens van *Friesland* deswegen.

VIII. BOEK. 1781.

tenyen kwam 'er hoofdzaaklyk mede overeen. Onder andere betuigden zy „ dat „ de Hertog, in *Friesland*, niet minder „ dan elders, volgens de algemeene begrippen, gehouden wierd, voor de oorzaak „ van traagheid en flapheid in de behandeling der Landszaaken; en een diep ingewortelde haat tegen zyn Persoon volstrekt nadeelig was voor het welzyn van „ het Land, zo wel als voor de zo noodige eensgezindheid tusschen de Regenten, en het vertrouwen der goede Ingezetenen op dezelven, voor al in *Friesland*, in 't welke, by de Ingezetenen de „ eigenlyk gezegde of oorspronglyke Souveraine Magt berust; dat, huns oordeels, zyne Hoogheid, naamens dit „ Gewest, behoorde aangeraaden te worden, den Hertog voortaan van zynen „ Raad te verwyderen; en, in diens „ plaats, zich te bedienen van de raadgevingen der zulken, welken hy met gerustheid zou kunnen oordeelen in het „ vertrouwen des Volks te zyn, en den „ welstand van den Koophandel, meer „ dan tot nog geschied was, te zullen behartigen." —— Het Kwartier van *Westergo* drong dit vervolgens aan, en betuigde onvermydelyk verpligt te wezen, aan de andere Kwartieren in ernstige overweeginge te moeten geeven, of het niet dienstig zou zyn om, uit aanmerking van het gebrekkig bestuur van zaaken en boven al van de Zeemagt, het wantrouwen, misnoegen en den haat tegen den Her-

Hertog, als Raadsman van zyne Hoogheid, zulks hem by eenen Brieve onder 't oog te brengen, en op 't vriendlykst en nadruklykst te verzoeken, om den Hertog, op de best mogelyke wyze, toe te laaten, om zich aan het bestuur van zaaken te onttrekken, en de Republiek te verlaaten (*). — Dit zelfde Kwartier, wel verre van berouw te hebben over dit voorstel, drong het, ten naast volgenden Landsdage deezes Jaars, ten allersterksten aan, zich ten hoogsten verwonderende, dat hunne Hoog Mogenden de kennisneeming, en by voorraad de beslissing deezer zaake, zich hadden aangemaatigd. Zy wilden het gehouden gedrag hunner Afgevaardigden by eenen Brieve afgekeurd, en het geheele Besluit van hunne Hoog Mogenden voor van geener waarde verklaard hebben (†).

't Besluit van *Stad en Lande*.

Stad en Lande kwam de stap der Stad *Amsterdam* omtrent den Hertog, in deeze tyds omstandigheden, niet alleen vreemd voor; maar van verre uitziende gevolgen: dewyl in hun Vertoog niet alleen niets werd gevonden, 't welk diende tot staavinge der verregaande *Insimulatien*, welke gezegd werden ten laste van den Hertog te worden ingebragt; maar zy, in tegendeel, verre waren van hem te willen betigten, of de Verdenkingen, waar mede men

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1781. bl. 1619 enz.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1781. bl. 1831.

VIII. BOEK. 1781. men hem openlyk beschuldigde, als gegrond aan te merken. Staaten van dit Gewest gelasten, overeenkomstig met dit denkbeeld, de Afgevaardigden ter Algemeene Staatsvergadering, om, 't zy afzonderlyk, 't zy eenpaarig met de Afgezondenen der andere Landschappen, alle mogelyke middelen aan te wenden, om Burgemeesters en Regeerders van *Amsterdam*, over te haalen, om, binnen een voeglyken en bepaalden tyd, „ te laaten „ vallen en af te zien van de vague en on- „ bepaalde Insimulatien, in derzelver Me- „ morie vervat, of wel dezelve, of 't geen „ zy tot last des Hertogs mogten hebben, „ aan de Bondgenooten over te geeven, „ en de blyken daar toe te communicee- „ ren, en dat by de Staaten van *Holland* „ *en Westfriesland* zodanige mesures wer- „ den genomen, als de bekwaamste zou- „ den geoordeeld worden, om den Her- „ tog, wiens Hooge Geboorte en meritoir „ Gedrag, zedert zo veele Jaaren, niet „ toe laaten, onder eenig soubçon of blaam „ te leggen, daar van te zuiveren, en vry „ te verklaaren, en dus genoegen te gee- „ ven, en alzo de schadelyke gevolgen, „ welke hier uit zouden kunnen gebooren „ worden, weg te neemen (*)."

Hoe men in *Overyssel* daar over verschillend dagt. *Overyssels* Besluit kwam grootendeels met dat van *Stad en Lande* overeen. Staaten van *Holland* moesten bewerken, dat *Amster-*

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1781. bl. 1727.

ſterdam nadere opening en bewys gaave, om Ridderſchap en Steden in ſtaat te ſtellen, dat zy, naar waarheid, konden oordeelen over deeze voor hun en geheel *Nederland* zo gewigtige zaak, uit hoofde van de post van Veldmarſchalk, door den Hertog bekleed; doch dat, ingevalle Burgemeeſteren dier Stad zulks mogten van de hand wyzen, Ridderſchap en Steden als dan den Hertog volkomen geregtvaardigd zouden houden van alle blaam rechtſtreeks, of zydelings, tegen zyn Perſoon ingebragt. —— Eenige Heeren Edelen waren van oordeel, dat deeze zaak alleen by Staaten *van Holland* t'huis hoorde, gelyk ook de Stad *Zwolle*. VAN PALLAND TOT ZUITHEM bragt ſchriftlyk in, dat daar, in het Vertoog van *Amſterdam* geen het minſte gewag gemaakt was van 's Hertogs Veldmarſchalkſchap, en andere Militaire poſten, 's Veldmarſchalks vervoeging by hunne Hoog Mogenden, niet te paſſe kwam; dat omtrent andere zaaken, geene betrekking hebbende tot de Militaire poſten, de Hertog niet anders dan als een particulier Perſoon kon aangemerkt, en als zodanig na zyn bevoegden Regter behoorde verzonden te worden. —— Hy voegde 'er nevens, „ dat de zugt voor 't Huis van *Oranje*, de „ vrees en bekommering, hoe zyne Hoogheid, zou ondervinden, dat de liefde „ van het Volk voor hem verminderde, „ hem onbeſchroomd, deeden zyn, om „ den Erfſtadhouder zelve te durven aan

VIII. BOEK. —— 1781.

VIII. BOEK. 1781. „ raaden, om zich niet meer van 's Hertogs Raad te bedienen; maar den zelven te verwyderen, 't geen ten gewissen gevolge zou hebben, dat men het algemeen genoegen zou zien herleeven." — Hy was van gevoelen, dat wanneer men onverhoopt zich over deeze zaak nog meer by hunne Hoog Mogenden mogt vervoegen, dit Stuk tot den bevoegden Regter moest verzonden worden; immers dat de Gelastigden van *Overysfel*, daar over geen besluit hielpen neemen, zonder des met de Staaten te hebben geraadpleegd (*).

Utrechts raadslag. Hadden Staaten van *Gelderland* zich volyverig betoond, zo in het uitbrengen van hun gevoelen ten voordeele des Hertogs, als in het weeren van alle Paskwillen, Gedichten, of Prenten ten diens nadeele (†). Staaten van *Utrecht* beweezen, in 't laatste stuk, hun yver met reeds den vierden van Hooimaand, een scherp Plakaat tegen de Lasterschriften in 't algemeen, en byzonder tegen den Hertog, aan te kundigen (§); doch het leedt tot laat in Wynmaand eer zy hun Besluit, wegens de zaak des Hertogs, namen. Zy beriepen zich op hun vaardig uitgeeven van 't gemelde Verbod, 't geen, gelyk zy zich uitdrukken, waarschynlyk beter zou geslaagd zyn, wanneer het spoediger en algemeener, in de andere Ge-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1781. bl. 1931—1934.
(†) Zie hier boven, bl. 95.
(§) *N. Nederl. Jaarb.* 1781. bl. 1361-1569.

Gewesten, desgelyks geschied ware. Voorts betuigende, „dat zy, van hunne zyde, al„ dus alles gereedlyk gedaan hebbende, 't „ geen het meest geschikt scheen om aan „ den Heere Hertog van BRUNSWYK „ te doen blyken derzelver afkeerigheid „ van alles, wat tot blaame en fletrisure „ van Zyner Hoogheids Eer en Reputatie „ op eenigerhande wyze, ondernomen en „ verspreid werd, niets meer wenschten, „ dan dat zulks allerzyds, en waar het „ meest kon worden gevorderd, in 't werk „ werd gesteld; dewyl zy zich verpligt „ vonden te verklaaren, dat aan hun gee„ ne blyken van de waarheid of gegrond„ heid van zulke *fletrissante Imputatien* en „ *Insimulatien* bekend of voorgekomen wa„ ren, en zy, derhalven, den Hertog, „ naar regt en billykheid daar van vry ken„ den, en zuiver hielden." —— Hunne Afgevaardigden gelastende, daar benevens te verklaaren, dat hun niets aangenaamer zou zyn dan dat door Staaten van *Holland* en *Westfriesland*, (aan wien zy zulks overlieten;) op de verdere Bezwaaren, by eenen Brieve van den Hertog aan hunne Hoog Mogenden voorgedraagen, zodanig werd te gemoet gekomen, als naar regt en billykheid kon verwagt worden (*).

VIII. BOEK. 1781.

Zeci

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1781. bl. 1926.

VIII. BOEK. 1781.

Zeeland verklaart zich niet. Gevoelens der Staatsleden in Holland.

Zeeland hadt de zaak aan Gelastigden opgedraagen; doch derzelver voor den Hertog gunstig Verslag kwam tot geen Besluit (*). — By Staaten van *Holland*, wie deeze zaak aller naast betrof, ontbrak het geenzins aan de ernstigste raadpleegingen en besluiten van zommige Staatsleden. *Haarlem* hadt daar in den voorrang, als welke Stad, reeds den zeventienden van Hooimaand, een optekenens waardig Vroedschaps Besluit nam. Aangemerkt hebbende, dat de Heeren van *Amsterdam*, zonder eenige beschuldiging tegen de Hertog te vormen, zich alleen daar toe bepaald hadden om aan zyne Hoogheid onder 't ooge te brengen, het misnoegen en den haat des algemeens tegen den Hertog, 't verschil tusschen hem en den Raadpensionaris van *Holland*, en daar uit af te leiden, hoe, huns agtens, die Persoon van 't Hof des Stadhouders, diende verwyderd te worden; laaten zy 'er op volgen; „ Dat, „ met welk een oog deeze stap der *Amsterdamsche* Burgemeesteren worde ingezien, en hoedanig men ook over de „ wettigheid of onwettigheid van derzelver besluit, ontleend uit een openbaar „ Gerugt, en daardoor ontstaan Mistrouwen, van welk Gerugt en Mistrouwen, „ de Hertog niet duister het bestaan erkent, zou mogen oordeelen, dit in al-

„ len

(*) *Not. van Zeel.* 25 Juny 5. 9. 23. 27 July 26 Aug. 1781.

VIII. BOEK. 1781.

„ len gevalle vast behoorde te staan, dat „ de vryheid den Leden van de Souverainiteit kennelyk toebehoorende, om met „ de Medeleden van de Regeering over „ zaaken, den inwendigen staat van den „ Lande betreffende, te spreeken, welke „ de *Amsterdamsche* Burgemeesters, wel „ uitdruklyk hadden ingeroepen (*), hun „ onbetwistbaar bevoegd maakte, om aan „ zyne Hoogheid, als Medelid van de „ *Hollandsche Vergadering*, en teffens „ Stadhouder van alle de Provincien, het „ bewuste Voorstel, indien zy in Geweeten als Regenten zich daar toe verpligt „ rekenden, op die wyze te doen, gelyk „ zy gedaan hadden, en dat hun, alleen „ uithoofde dat het Medelid der Regeeringe, aan 't welk zy, by wege van „ raadgeeving, hun Voorstel gedaan hadden, 't zelve juist niet gouteerde, deswegen althans geene de minste moeilykheid „ kon of behoorde aangedaan te worden (†)."

Dordrecht, *Delft*, *Leyden*, *Rotterdam*, *Gorinchem*, en *Schiedam*, keurden het gedrag der Heeren van *Amsterdam*, waar over de Hertog zich beklaagde, volkomen wettig en regtmaatig, en dat, by gevolge de

(*) Het Regt der Staatsleden om Voorstellen te doen in zaaken 's Lands Regeeringe betreffende, blykt uit de sterke *Acte van Indemniteit* of Schadeloosstelling van 19 July 1663. *Groot Placaatboek* III Deel, bl. 98.

(†) *Nederl. Jaarb.* 1781, bl. 1376.

VIII. BOEK. 1781.

de Regeerders dier Stad geen verwyt in 't allerminst verdienden, en aan niemand verantwoording schuldig waren: bovenal, daar deeze Heeren, buiten twyfel, het Regt hadden om zodanig een Voorstel aan hunne Medeleden en openlyk ter Staatsvergadering, te doen, en zulks alleen uit beleefdheid, in 't byzonder aan zyne Hoogheid, met belofte van geheimhouding, hadden voorgedraagen. Dat de Hertog, met zich by eenen Brieve tot de Algemeene Staaten te vervoegen, tegen de Staatgesteltenis van dit Gemeenebest hadt gehandeld, en, als in dienst van den Staat zynde, zich by Verzoekschrifte hadt moeten keeren tot de Staaten van *Holland*, de wettige Souverain van het Gewest, waar de Hertog zich beledigd agtte, en waar de Persoonen t'huis hoorden, door welken hy meende gehoond te zyn. Met deeze klagten in den schoot der Algemeene Staaten uit te storten hadt de Hertog, te kort gedaan aan den eerbied den Souverain verschuldigd, waaromtrent voldoening en herstel kon en behoorde verzogt te worden; 'er by voegende, dat de Afgevaardigden van *Holland* ter Vergadering der Algemeene Staaten zich geenzins volgens hunnen Lastbrief gedraagen hadden, en hun gedrag, diensvolgens moest worden afgekeurd. Het Oordeel der Algemeene Staaten in deeze zaak kon men, zo zy het streeken, niet erkennen: zy waren geene wettige Regters.

De Ridderschap, en de Steden die het

met

VIII. BOEK. 1781.

met dezelve eens waren, zagen met leede oogen, welk een keer de zaak ter Vergaderinge van *Holland* ſtondt te neemen; zy zogten die te ſtuiten, althans te verwylen, met in te brengen dat zy nog niet gereed waren. *Haarlem*, dat zich zo vroeg en duidelyk geuit hadt, als wy zo even hoorden, betoonde eene groote te onvreedenheid over dit marren, beweerende, dat eene zaak als deeze, waar in de Regten van den Souverain daadlyk werden aangetast, geen uitſtel kon lyden; maar terſtond behoorde in overweeginge genomen, en, ten genoegen der Leden, en ter handhaavinge van de Vryheid der Steden, afgedaan te worden. De raadſlag van *Amſterdam*, ſtemde hoofdzaaklyk met dien van *Haarlem* overeen. *Schoonhoven*, hoewel anders de kleine Steden, als het hunne ſtedelyke Regten niet rechtſtreeks goldt, meestal met de Heeren Edelen van 't zelfde gevoelen waren, en dezelfde ſtem uitbragten, ſprak ſterke taal, en ſterker dan *Alkmaar* voerde kon niemand ſpreeken: het beſluit dier Stad, overeenkomſtig met een breedvoerig Verſlag, op beredeneerde en geſchiedkundige gronden ruſtende, opgemaakt, mogt een meeſterſtuk heeten (*). Het kwam egter niet tot het neemen van een Staatsbeſluit.

De

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1781. bl. 1725. 1912. 1914. *Post van den Neder Rhyn* II Deel, bl. 567.

VIII. BOEK.

1781.

Nadere bekendmaaking des Hertogs.

De Hertog VAN BRUNSWYK wagtte den tyd, dat de besluiten der Bondgenooten, op welke hy zich beroepen hadt, ingekomen waren, niet af. Men zag, op 't einde van Wynmaand, met verwondering, in alle Nieuwspapieren eene Bekendmaaking van zynen wege, geplaatst, waar in hy zich het *Onschuldig Voorwerp* noemt van den *kwaardaartigsten Laster*; en met genoegen gewaagt van de by voorraad gunstige Verklaaring hunner Hoog Mogenden (*); doch zich beklaagt, dat, ondanks zulks, veelen voortgingen, om ter bereiking hunner kwaadaartige en verderflyke oogmerken, eerroovende en leugenagtige Libellen te verspreiden, en in de Nieuwspapieren te plaatzen, tot verdere bezwalking van zyn goeden Naam, en lasterlyke Gesprekken te voeren, om daar door het Gemeen in den waan te brengen als of hy den Stadhouder met verkeerden raad, ten nadeele van de Republiek, gediend hadt; en in 't byzonder de oorzaak zou weezen van het *voorgewend* slegt bestuur der *Zeezaaken*; ja dat de Kwaadaartigheid tot het toppunt geklommen was, om hem, niet tegenstaande zyn aanbod by hunne Hoog Mogenden om zyn Gedrag aan een nauwkeurig onderzoek te onderwerpen, te doen voorkoomen als iemand, die schroomde voor de Natie zich te zuiveren van de blaam hem ten laste gelegd. — Hy

(*) Zie hier boven bl. 92.

Hy vondt zich, derhalven, genoodzaakt openlyk te verklaaren, „ dat het volstrekt, „ onwaaragtig was, dat hy, geduurende „ den tyd van meer dan dertig Jaaren, „ welke hy de Eer gehad hadt den Lande, „ naar Eed en Pligt getrouwlyk te dienen, „ zich immer met zaaken tot het Departe- „ ment der Zee behoorende te hebben ge- „ melleerd, en speciaal niet, zedert de „ ontstaane onlusten en rupture met de „ Kroon van *Engeland*; omtrent al het „ zelve zich vrylyk beroepende op de „ Weetenschap, die zyne Hoogheid, zo „ wel als de Heeren Ministers van Staat, „ en de Admiraliteits Collegien daar van „ hadden." —— Voorts elk uitdaagende om de in 't wilde gedaane betigtingen met voldoende bewyzen te staaven, zullende, zo lang deeze niet opkwamen, en in regten genoeg beweezen wierden, alle naamlooze eerroovende Geschriften, schandvlekkende Gesprekken, ingewikkelde of rechtstreeksche Verdenkingen, en haatlyke Uitstrooizels ten zynen laste, houden voor Lasteringen en de Uitstrooijers van dezelve voor Lasteraars en Eerroovers (*).

VIII. BOEK. —— 1781.

Eens geankerde opspraak laat niet ligt los, dit ondervondt de Hertog, en kreeg zyne Verontschuldiging by het Volk weinig ingangs; meer was die te beurt gevallen, aan een Brief, ten zynen laste van eene agtbaare hand middelerwyle in 't licht geko-

Brief van W. V. LYNDEN, den Hertog betreffende.

ko-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1781. bl. 1936.

VIII. BOEK. 1781. komen. De Heer Baron D. W. VAN LYNDEN, Afgevaardigden wegens *Zeeland* ter Vergaderinge van hunne Hoog Mogenden, was van zyn buitengewoon Gezantschap aan het *Zweedsche Hof* te rug geroepen, om die gewigtige post aan het Hof van *Weenen* te bekleeden. Hy hadt dezelve eerst aangenomen; doch daar naa verzogt des verschoond te mogen zyn. De afstand van een zo aanzienlyk Gezantschap klonk vreemd, over de redenen van die verandering werd zeer verschillend geredenkaveld. Eenigen, die het diepst in de Staatsgeheimen meenden in te zien, gaven voor, dat men de oorzaak voornaamlyk, zo niet alleen, daar in te zoeken hadt, dat de Hertog VAN BRUNSWYK zich by Keizer JOSEPHUS DEN II, toen hy, om deezen tyd, op zyne Reis door *Holland*, in *'s Gravenhaage* was, ongunstig ten opzigte van den Baron hadt gesprooken, die daar op zou hebben laaten blyken, dat Jonkheer VAN LYNDEN hem min aangenaam zou weezen. Schoon de Brief door deezen Heer aan hunne Hoog Mogenden ingerigt, dit niet duidelyk behelze, vervat dezelve de zigtbaarste trekken van zyn hooggaand misnoegen over den Hertog. 't Zal der moeite waardig weezen het grootste gedeelte van de taal diens Staatsmans af te schryven, en zal men, in aanmerking neemende, dat deeze Brief in Hooimaand reeds ingeleverd was, zich te meer over de gemelde Bekendmaaking

king des Hertogs, in Wynmaand verwonderen. VIII. BOEK. 1781.

„ Hoe zeer ik ook," schryft hy, „ met „ allen genoegen en erkentenis, herdenke „ de byzondere blyken van Uw Hoog Mogenden vertrouwen en goedkeuring over „ myne geringe, doch welmeenende, poogingen ten besten van den Staat, geduurende myne residentie in *Zweeden* aangewend, en my daar door aangezet vondt, „ om de aan my gedefereerde Post van Uw „ Hoog Mogenden Extraordinaris Envoyé „ aan het Hof van *Weenen*, te accepteeren, te meer, daar ik, nog te *Stokholm* „ zynde, van wegen den Heer Prins van „ KAUNITS RITBERG, authentique „ verzekering bekomen hadt, dat myne „ benoeming aan dat Hof, niet onaangenaam zou zyn, gelyk zulks ook door „ het getuigenis van den Heer Baron van „ REISCHACH, is geconfirmeerd geworden, zo ben ik, egter, door een „ byzonder onderzoek van my zelven, en „ van de byzondere omstandigheden, waar „ in de Republiek verseert, met opzigt „ tot derzelver *interieur Politiek Bestuur*, „ overtuigd geworden, van de onmogelykheid, om thans, overeenkomstig met „ mynen welmeenenden yver voor het „ Vaderland, aan het zelve buitenslands „ van dienst te kunnen zyn met dat effect, „ 't geen myne Patriottique gevoelens en „ de aangelegenheid der Zaaken, die mogelyk aan het Hof van zyn Keizerlyke „ Majesteit te tracteeren zullen zyn, wel

VIII. BOEK. 1781.

„ zouden vereischen ; en het derhalven voor my te prefereeren was van deeze Commissie te worden gedispenseerd.

„ De beweegredenen, die my daar toe voornaamlyk moesten aanzetten, heb ik de eer gehad aan zyne Doorl. Hoogheid den Heer Prins van ORANJE, als het Eminente Hoofd deezer Republiek, ampel mede te deelen, en ik schroome niet insgelyks voor Uw Hoog Mogenden open te leggen myn, zo ik meen, gefundeerd Bezwaar, het geen hoofdzaaklyk hier in berust. —— Dat ik, zo uit hoofde myner Geboorte, als van myne Bediening, *Mede-Regent* van deezen Vryen Staat zynde, verpligt ben deszelfs fundamenteele Regeeringsvorm, te weeten het Verbond van Zeven Souveraine Gewesten, hebbende aan het Hoofd een Vorst uit het Doorl. Huis van *Oranje* en *Nassau*, te helpen mainteneeren, en alle *Influentie van Vreemden*, hoe hoog ook van Geboorte, of magtig in Gezag, te recuseeren en tegen te gaan, en de Eer en Independentie van den Staat te handhaaven. —— In hoe verre nu deeze gevoelens van Pligt en Vaderlandsliefde overeenstemmen met de *Ingressie*, die ik vermeene dat de Heer Hertog LODEWYK VAN BRUNSWYK in *de Staatsdeliberatien* heeft zal ik gaarne aan het verlicht en equitabel oordeel van uwe Hoog Mogenden en van het geheele Bondgenootschap, over-

„ laa-

VIII. BOEK. 1781.

„ laaten; als mede of, en in hoe verre, „ door Hooggem. Heer Hertog, by de „ Meerderjaarigheid van zyne Doorlugt. „ Hoogheid den Heer Erfstadhouder, ten „ Jaare MDCCLXVI, poogingen zyn „ aangewend om zich als *Consulent* of *éénig Consiliarius* van het Eminente Hoofd „ deezer Republiek *te doen aanstellen*, en „ erkennen, en daar door zyne Doorlugtige Hoogheid te dispenseeren van uit de „ bekwaamste en getrouwste Regenten en „ Ministers van den Staat te formeeren „ een Raad, waar in zo de binnen- als de „ buitenlandsche Aangelegenheden van de „ Republiek naar behooren geponderëerd, „ overlegd en geprepareerd zouden worden, om vervolgens, ten beste van deszelfs goede Ingezetenen, door de Souveraine en Executive Magt ten uitvoer „ gebragt te worden. Eene inrigting, die „ in Monarchique, zelfs Despotique, Regeeringen, voor goed gehouden en in „ gebruik zynde, te meer van applicatie „ schynt op dit Gemeenebest, aangezien „ deszelfs gecompliceerde Regeeringsvorm „ niet alleen; maar ook doordien het voorbeeld van voorige Heeren Stadhouderen „ de noodzaaklykheid en nuttigheid daar „ van genoegzaam bevestigt."

Naa erkentenis van en dankbetuiging voor de goede diensten door den Hertog in hoedanigheid als Voogd van zyne Doorlugtige Hoogheid beweezen; en van zyne hoogagting voor den Militairen Rang en Ta-

VIII. BOEK. 1781.

lenten des Hertogs, verklaart hy ten slot. „ Doch voor het overige aan Hooggem. „ Heer Hertog geene Qualiteit of Titul „ kommende erkennen om in zaaken het „ *Politiek Bestuur* deeze Republiek concer- „ neerende, eenige zelfs indirecte influen- „ tie te hebben, en my verbeeldende, dat „ dezelve nogthans plaats heeft, zo vind „ ik my genoodzaakt Uw Hoog Mogen- „ den by deezen te moeten verzoeken, „ my, voor het tegenwoordige, van alle „ buitenlandsche Bezendingen, hoe ook „ genaamd, te willen dispenseeren; ter- „ wyl ik nogthans, by meer gunstige om- „ standigheden, gaarne, en met allen vlyt, „ myne geringe vermogens zal impendee- „ ren en in 't werk stellen, tot zodanige „ Commissie of Employ, waar toe Uw „ Hoog Mogenden my zullen bekwaam „ oordeelen, ten meesten nutte van den „ Staat, en van het Doorlugtig Erfstadhou- „ derlyk Huis, welke beide belangen on- „ afscheidbaar zyn, en voor welke geza- „ menlyk ik myn gestadig opregt en ge- „ trouw aankleeven en yver betuige, zul- „ lende ik nooit nalaaten blyken te gee- „ ven van myne liefde tot het Vader- „ land (*).”

Taal van Jonkheer VAN DER CAPELLEN TOT DE MARSCH.

Jonkheer VAN DER CAPELLEN TOT DE MARSCH liet zich op den *Gelderschen* Najaars Landsdag, in deezer voege hooren. „ Wordt niet, door ge- [illegible] „ heel [illegible]

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1781. bl. 1387.

„ heel *Nederland*, aan den aanhoudenden VIII.
„ invloed, dien de Heer Hertog van BOEK.
„ BRUNSWYK, Veldmarschalk van dee-
„ zen Staat, op den Geest van den Heer 1781.
„ Erfstadhouder heeft, de voornaamste
„ oorzaak van 's Lands ongeval en rampen
„ toegeschreeven? Blyft de Natie niet,
„ meer en meer, aandringen, dat de Her-
„ tog verwyderd worde? Is de afkeer en
„ haat tegen dien Prins niet zo verre ge-
„ vorderd, dat eene Voorzigtige Staat-
„ kunde eischte, aan de Stemme des
„ Volks gehoor te geeven? En wel dies
„ te meer; wyl gemelde Hertog zich tot
„ heden voor die Natie, van 't geen hem
„ door onderscheide aanzienlyke Leden
„ der Unie, zo openlyk wordt ten laste
„ gelegd, niet heeft gezuiverd? Kan de
„ Natie zich vernoegen met de Vryspree-
„ king des Hertogs, door hunne Hoog
„ Mogenden, op zulk eene onbestaanbaare
„ en onwettige wyze, gedaan? Kunnen
„ de regtvaardigende Besluiten van zom-
„ mige der Bondgenooten dien Heer van
„ de opgelegde blaam, voor de Vierschaar
„ des Volks ontheffen? Wie zou durven
„ beweeren dat in deeze zaak alzins naar
„ de Order en Gesteltenisse der Regeering
„ is gehandeld? Is het gedrag der Afge-
„ vaardigden van dit Gewest ter Algemee-
„ ne Staatsvergadering niet ten hoogsten
„ af te keuren? en wel zo dat ik vertrou-
„ we, dat U Ed. Mogenden, in 't ver-
„ volg, tegens zulke overschreidingen der

VIII. BOEK. 1781.

„ paalen van het aan hun toevertrouwd „ gezag, kragtdaadig zullen waaken. —— „ De klagten en ongegronde vorderingen „ des Hertogs hadden nimmer een onderwerp der Raadpleegingen van de Staaten „ deezes Gewests moeten worden: en „ des niet tegenstaande, de Naakomelingschap zal het nauwlyks gelooven, heeft „ men kunnen goed vinden, zonder voorafgaand onderzoek, of men hier toe bevoegd was, dan niet, een voor den „ Hertog alzins vleiend en regtvaardigend „ Besluit, by meerderheid van Stemmen „ te neemen. Een Besluit, Ed. Mogende „ Heeren! strekkende om de loflykste poogingen voor 's Lands behoudenis van „ aanzienlyke Leden des Bondgenootschaps, in een ongunstig daglicht te stellen; Poogingen, egter, die volkomen, „ door den tyd, den welverdienden roem „ zullen weg draagen, en die, zo als het „ zich gunstig laat aanzien, meer en meer „ staan ondersteund te worden. —— Door „ dit vooruitzigt blyft 'er nog hoope van „ redding over. En zullen Eensgezindheid en goede Trouwe, daar U Ed. „ Mogenden gewis met my om bidden, in „ ons Gemeenebest herleeven, dan dient „ voorzeker de Oorzaak, die zulks belet, „ de Algemeene Steen des Aanstoots, tegen welken een ten top gereezen afkeer „ plaats heeft, uit den weg geruimd te „ worden. —— En, in de daad, daar „ de Hertog, dien men eene zo diepe

„ Staat-

„ Staatkunde toeschryft, ligt kan bezef-
„ fen, dat zyne tegenwoordigheid wel
„ verre is, van dienst aan den Lande
„ te kunnen doen, is het te verwonde-
„ ren, dat die Prins, op het voorbeeld
„ van andere Staatsmannen, niet voorlang
„ aan 's Volks wil en begeeren vol-
„ daan heeft (*)."

Deenemarken en *Pruissen* werken ten voordeele des Hertogs. Van den Keizer vindt men 't niet.

't Ontbrak den Hertog, die op den klemmenden Brief des Heeren VAN LYNDEN, niets gedaan heeft, schoon dezelve verre van Naamloos was, aan geene Voorspraaken. De Koningen van *Deenemarken* en *Pruissen* lieten, door hunne Gezanten, by de Algemeene Staaten hun verlangen betuigen, dat zy het daar heen mogten stuuren, dat deeze netelige zaak, tot genoegen van den Hertog, mogt afloopen (†). Dan, schoon hy in zynen klaagbrief aan de Algemeene Staaten, byzonder te kennen gaf, ook de eer te hebben van Marschalk in 's Keizers dienst te zyn, vindt men geen spoor dat deeze, juist ten dien tyde een goed deel der *Nederlandsche* Gewesten doorreizende, zich zyns aantrok, of voor hem eenigen den minsten Stap deedt. 't Gedrag van JOSEPHUS DEN II te *Amsterdam*, zyne gemeenzaamheid met den Burgemeester RENDORP, een der bekende Overleveraaren van het Vertoog tot 's Hertogs bezwaar, zyne betuiging by Bur-

(*) *Nederl. Jaarb.* 1781. bl. 1882.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1781. bl. 1731.

VIII. BOEK. 1781.

Burgemeesteren op 't Stadhuis (*), wyzen in tegendeel uit hoe zeer hy omtrent deezen, als mede over de Regeering van *Amsterdam*, te vrede was. Hoewel men op uiterlyk vertoon en woorden in de Staatkundige Wereld niet altoos af mag gaan, moeten 'er zich reden voor het tegendeel opdoen, om 'er een strydige verklaring met derzelver natuurlyke aanduiding, aan te geeven; en geheel ongevergd was zyne hier onder gemelde taal: die zo min zweem van *Engelschgezindheid* hadt als zugt voor den Hertog aanduidde. Of hy in byzondere Gesprekken met den Hertog, en den Heer RENDORP dit stuk, toen leevendig, aangeroerd en 'er zich over geuit hebbe, is wel te denken, schoon wy daar van niets kunnen bepaalen, of opgeeven.

De Hertog geeft

Het kon den Hertog niet onbekend blyven, dat, schoon deeze en geene Gewesten

(*) Men was natuurlyk zeer nauwlettend op 't gedrag des Keizers, om te verneemen welk eene Party in den Lande hy zich toegedaan betoonde. Wat hy deedt, wat hy sprak, nam men in opmerking; en heeft hy, naar 't getuigenis van veelen, behalven zyn openbaaren vriendlyken ommegang met den Heer Burgemeester RENDORP, te *Amsterdam*, afscheid neemende, ten slot, deeze woorden gebruikt: *Messieurs j'ai vu votre grande Ville avec beaucoup de plaisier. Je saisis avec beaucoup d'empressement cette occasion de vous dire, que je vous regarde comme des vrais Patriottes. Je parle comme je pense; ce est a dire en Cosmolite. Messieurs, persistes dans vos sentiments & vos Citoyens seront heureux!* N. Nederl. Jaarb. 1781. bl. 1351. 1353.

ten gunstige gevoelens voor hem hadden uitgebragt, het overal niet zonder haapering was toegegaan, als mede dat veele der aanzienlykste Leden van *Hollands* Staatsvergadering, zyn doen en klagten, met een ongunstig oog aanzagen, dit bewoog hem om, in Slachtmaand, zich te vervoegen by het Voorzittend Lid van hunne Hoog Mogenden, den Heer PAGNIET, met eene nadere Verklaaring, strekkende naar zyn voorgeeven, tot wegneeming van alle misvattingen, welke zelfs by eenige Leden van Staat in de Gewesten schèenen plaats te vinden, ten aanzien van den zin en waare bedoeling van zyn vervoegen by hunne Hoog Mogenden. Zyn oogmerk was daar mede nimmer geweest om van Hun een geregtlyk Onderzoek zyner zaake, noch vervolgens by Hun eene onmiddelyke Voldoening te verzoeken; maar alleen om, in zyne betrekkinge als Veldmarschalk van deezen Staat, de hooge bescherming te vraagen van hun Hoog Mogenden als hem bekleed hebbende met dat Character, van zyn persoon in deezen onafscheidelyk, waarom hy oordeelde, dat de blaam op zyn Persoon gelegd, aan Hoogstdenzelven ook niet onverschillig kon weezen; ten einde hy, door hunne gunstige tusschenkomst, daar van mogt worden gezuiverd ter plaatze, en in dier voege, als zulks zoude behooren. Zich voorts beroepende op zyn Gesprek met den Voorzitter, naa het inleveren zyns eersten Vertoogs. —— Niets viel 'er op dit stuk dan dat de Afge-

VIII. BOEK. —— 1781.

reden, waarom hy zich by hun Hoog Mogenden vervoegd hadt.

VIII. BOEK. 1781. vaardigden verzogt werden, van den inhoud kennis te geeven aan de Staaten hunner Gewesten, om 'er agt op te ſlaan in hunne raadpleegingen over den zo veel gerugtst maakenden Brief door den Hertog ingeleverd. —— Voorts bleef de zaak, dit Jaar hangen, alleen hadt, vóór deszelfs uiteinde, *Brielle* zich vervoegd by de tien Steden, die den ſtap en de klagten des Hertogs wraakten (*). Wy zouden den tyd te veel vooruitloopen met hier meer te boeken van dit Staatsgeſchil, 't geen niet weinig de aandagt en werkzaamheid veeler Staatsleden aftrok van de gewigtiger onderwerpen, die de tydsgeſteltenis opleverde.

't Plakaat de Boekhandel in *Utrecht* te zeer bepaalende, verzagt.

Hoe volyverig men in *Gelderland* en *Utrecht* was om, ter gelegenheid van de zaak des Hertogs, de Vryheid der Drukperſſe, de ſterkſte ſteun van 's Lands Vryheid, te bepaalen, hebben wy opgemerkt (†); doch gingen Staaten des laatstgemelden Gewests in hun Plakaat zo verre, dat het volvoeren van 't zelve een volſtrekten ondergang des Boekhandels, in de Academieſtad van het *Sticht* zeer bloeyende, dreigde; waarom de Deekens en Overlieden van het Gilde een Verzoekſchrift by de Staaten inleverden, ſtrekkende om aan te toonen hoe zy met geene mogelykheid, hun Arbeid en Handel, in ee-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1781. bl. 2099.
(†) Zie hier boven bl. 95 en 104.

eenige uitgebreidheid, veilig konden voortzetten, indien dezelve blootgesteld bleeven aan de onbepaalde, en van willekeur afhangende, uitdrukkingen des Verbods. Deeze met veel oordeels en vrymoedigheids voorgestelde bezwaaren hadden ten gevolge, dat hun, by voorraad vergund werd de Verkoop van alle zodanige Boeken en Geschriften, van welken de Schryver of de Drukker daadlyk by den Verkooper bekend, en binnen een der Zeven Gewesten, of in de Generaliteits Landen, woonagtig was (*).

VIII. BOEK. 1781.

Onder deeze bepaaling, wel begreepen zeer geschikt ter weeringe van schandvlekkende en oproerige Schriften, die te meermaalen in deezen Lande aanleiding gegeeven hadden tot een deerlyk lot der verdienstlykste Staatsmannen (†), kon met geene mogelykheid gebragt worden zeker volstrekt naamloos Boekje, ten Tytel voerende *Aan 't Volk van Nederland*. 't Zelve was, als op één oogenblik, door geheel het Gemeenebest verspreid, aan veele voornaame Lieden en anderen, voor niet gezonden, by nagt en ontyde gestrooyd, en geheel onbekend eenigen Boekverkooperen, by aantallen, ten verkoop toegeschikt. Het ontmoette greetige Leezers, en daar het allerongunstigst sprak van zyne Hoogheid

't Boekje *Aan 't Volk van Nederland* verboden.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1781. bl. 1598. 2203.
(†) *Post van den Neder-Rhyn* I Deel, bl. 351.

VIII. BOEK. 1781.

heid en alle de Voorzaaten des Stadhouders, daar het veele Regeerings Persoonen gispte, en ingerigt scheen om eene volslaagene Volksregeering aan te pryzen niet alleen, maar, des noods, met geweld te doen stand grypen, verhieven veelen der misnoegden over het tegenwoordig bestuur van 's Lands zaaken, dit Werkje ten hemel, als behelzende volgens hun inzien het rechte middel om zo als zy het noemden van Dwinglandy, onder welk eene gedaante ook bekleed, ontslaagen te worden. Geheel anders zagen Staaten van *Utrecht* 't zelve in, die het, als een *Allersnoodst Lasterschrift*, verboden, en eene belooning van honderd Gouden Ryders uitloofden aan den Ontdekker van den Schryver of Uitgeever (*). — Die van *Gelderland* beloofden daarenboven Strafloosheid aan den Medepligtigen, als hy het geheim uitbragt (†). —— In Staaten van *Holland* hadden veele Leden zich volstrekt ongenegen betoond, om gehoor te geeven aan den eisch van hunne Hoog Mogenden, wegens het verbieden van eenige Schriften ten laste van den Hertog. Twee Leden van het Hof van *Holland* begaven zich, toen dit Boekje onder den man gebragt was, ter Staatsvergadering om een Plakaat tegen 't zelve te beraamen. De gevoelens waren verdeeld zommigen wilden, te dier gelegenheid, een algemeen Verbod van alle door-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1781. bl. 2201.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1781. bl. 1885.

doorstrykende Geschriften afgevaardigd; anderen 't zelve tegen het zo berugte Werkje beraamd hebben. Men wil, en 't is niet vreemd, dat de Afgevaardigden van *Amsterdam*, in 't midden bragten, hoe men zo veel haasts niet betoond hadt, om het *Politiek Vertoog* te verbieden: schoon 't zelve rechtstreeks tegen de Regeerders hunner Stad was ingerigt, en geschaapen om het Gemeen tegen een Lid van de Souveraine Regeeringe, ware het mogelyk, op te hitzen. —— Het Verbod tegen dit Boekje bepaald ingerigt, was in *Holland* sterker dan elders, behalven de Belooning van duizend Gouden Ryders, onder straffloosheid aangeboden voor den Ontdekker, stelde men zesduizend Guldens en uitbanning voor altoos buiten *Holland* en *Westfriesland*, op het nadrukken en verspreiden. Ja, om zo veel mogelyk het zelve te weeren, voegde men 'er by, dat, vermits eenige Persoonen, om hunne onbetaamelyke handelingen te bedekken, zouden kunnen voorwenden dat het Libel, *Aan 't Volk van Nederland* aan hun onder een bloot Couvert was toegezonden, zonder te konnen zeggen, door wien of van wat plaatze, alle Boekverkoopers, Boekdrukkers, en voorts elk wie 't zelve mogt gezonden worden, 't zy om te verkoopen, te vereeren, te leenen, of te leezen, gehouden zouden zyn 't zelve terstond te brengen en over te leveren aan den Officier of Magistraat, onder bedreiging, dat zy anders als Verspreiders van 't zelve zouden

VIII. BOEK. —— 1781.

aan-

VIII. BOEK. aangemerkt als de zodanigen, op bovengemelde wyze gestraft worden (*). —— —— Op den voordragt der Afgevaardigden

1781. van *Gelderland* ter Algemeene Staatsvergadering, dat zy in 't zekere onderrigt waren, hoe het meergemelde Lasterschrift herdrukt was, en alom in de Generaliteits Landen, verspreid werd; gaven Algemeene Staaten een dergelyk Plakaat tegen 't zelve uit in de Landen der Generaliteit (†). —— Geene ontdekking van den Schryver of Drukker volgde op een zo ruim aanbod; veelvuldig waren de gissingen; doch het bleef een diep geheim. En schoon men alles hadt aangewend om 't leezen te beletten, bezaten het veelen, en was het onder de hand te bekomen. De strengheid der Plakaaten, wrogt mede om de graagte der nieuwsgierigheid op te wekken: natuurlyk viel de gedagten, dat 'er veel in moest steeken ter ontdekking van de thans zo verwarde Staatsgesteltenisse, en de middelen tot herstel. De denkbeelden daar in voorgehouden waren zaaden, die, met den tyd, in 't hart van veele Landzaaten wortel schooten.

JOSEPHUS DE II, doorreist deeze Gewesten.

In het voorbygaan hebben wy niet kunnen naalaaten iets aan te stippen van de reis des Keizers JOSEPHUS DEN II, die in Hooimaand, onder den naam van Graaf van

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1781. bl. 1905.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1781. bl. 1908.

van FALKENSTEIN, deeze Gewesten een bezoek gaf. Wy kunnen, schoon ons tot geen verslag der byzondere ontmoetingen inlaatende (*), niet voorby 'er iets van op tekenen 't geen tot de Vaderlandsche Historie byzondere betrekking heeft.

VIII. BOEK. 1781.

's Keizers oogmerk om zyne *Nederlanden* en ook deeze Gewesten met een bezoek te vereeren, hier bekend geworden zynde, besslooten de Algemeene Staaten hem te *Brussel*, door den Gezant HOP, een Gezantschap van vier Leden uit die hooge Vergadering aan te bieden, om den Vorst, van wegen dit Gemeenebest, in deszelfs Nabuurschap te begroeten; doch hy bedankte voor dit aanbod, en kwam, alleen vergezeld van den bejaarden Graaf DE TERCY, in de *Vereenigde Gewesten. Rotterdam*, *'s Gravenhaage*, *Leyden*, en *Haarlem* hadden het genoegen hem te zien; hy vertrok na de *Helder*, waar hy op den *Texelstroom* 's Landsschip van Oorlog *d'Admiraal Generaal*, en op zyne hertocht de Dorpen *Broek in Waterland* en *Zaandam* bezigtigde, en vervolgens te *Amsterdam* niets bezienswaardigs oversloeg; na een kort

(*) Men vindt ze in een Stukje getyteld: *Verhaal der Reize van Z. M. de Keizer* JOSEPH DE II, *in Holland. Benevens een aanhangzel van gebeurtenissen, getrokken uit de Reize van Z. M. in de Oostenryksche Nederlanden.* Het beloop der Reize door deeze Landen, en de voornaamste ontmoetingen ziet men opgetekend in de *N. Nederl. Jaarb.* 1781. bl. 1391 enz.

kort verblyf te *Utrecht* vertrok hy, over *'s Hertogenbosch*, na *Maastricht*. Wegens zyne Onderzoeklust, Oplettenheid, Kunde, minlyke Gemeenzaamheid en Edelmoedigheid, was elk voldaan.

Vrees dat 's Keizers ReisStaatkundige en onzen Handel ongunstige oogmerken zou gehad hebben.

Veelen, nogthans, vervuld met het denkbeeld, dat de Keizer tot *Engelands* zyde overhelde, hadden geen goed oog op de bedoeling diens Vorsten, in het bezoeken zyner *Nederlanden*, en van het nabuurig *Holland*; zy werden in dit ongunstig denkbeeld gesterkt, door den overtocht des Hertogs van *Glochester*, om met den Keizer te *Brugge* een mondgesprek te houden. Wat 'er ook van dit onderhoud geweest hebbe, gaat het vast, dat het niet veel omtrent Staatszaaken heeft uitgerigt, althans JOSEPHUS DEN II niet overgehaald om deel in den Oorlog te neemen, of de zyde van *Engeland* te kiezen. 't Is zeker dat hy, in *'s Gravenhaage* en te *Amsterdam*, met voornaame Persoonadien in afzonderlyke gesprekken, over de aangelegenheden van *Europa*, gehandeld heeft; doch van derzelver beloop weeten wy niets. Alleen gaat het vast dat hy, in openlyker gesprekken, geen tekens altoos gaf, van ongunstig over dit Gemeenebest te denken, of de Party van *Engeland* te trekken; iet waar mede *Engeland* zich vleidde, en waar voor veele *Hollanders* vreesden. Zy dagten, dat de Keizer van de tydsomstandigheden zich zou bedienen, om den Koophandel en Zeevaard, uit zyne *Nederlanden* herwaards

waards geweeken, te herstellen; en ten dien einde voordeelige Verbintenissen met onzen Vyand zou aangaan; de *Schelde*, by het Verbond van *Munster*, ten voordeele van de *Vereenigde Gewesten*, gesloten, wederom openen, en de *Oostenrykische Nederlanden* op nieuw het middelpunt des Handels maaken.

VIII. BOEK.

1781.

Dat JOSEPHUS DE II, de Koopsteden zyner *Nederlanden*, en bovenal *Oostende*, begunstigde, hebben wy gezien (*); doch hier in deedt hy niets onwettigs; maar betoonde zich een Vader zyns Volks, die geene geoorlofde wegen tot hun heil leidende ongebaand laat. —— De *Antwerpenaars*, by de Opening der *Schelde* het hoogst belang hebbende om hunne Stad, wonder ten Handel geschikt, de oude voordeelen te bezorgen, en de schoone, thans meest ledige, Beurs, als voorheen, van Koopgewoel te doen krielen, stelden een Verzoekschrift op om dit by den Vorst te bewerken, de ryke voordeelen van zulk een stap ten breedste uitmeetende. Zy leverden het over; doch kreegen ten antwoord, „ dat hy veel deels in hunnen „ voorspoed nam, en denzelven op allerlei „ behoorelyke wyzen verlangde te bevorde„ren; maar wat het openen der *Schelde* „ aanging, was 'er geen geringe hinder„ paal

Hy slaat het verzoek der *Antwerpenaaren* om de *Schelde* te openen af.

(*) Zie het III Deel onzer *Vaderl. Historie* bl. 145.

VIII. BOEK. 1781. „ paal, de heilige trouw der nog ſtand gry„ pende Verbonden." Een Antwoord een braaf Vorst waardig, en ſtrekkende tot beſchaaming der bondbreukige *Engelſchen*, die, indien ze gelyk zommigen willen, geen aandeel hadden in de *Antwerpenaars* tot het doen van dit Verzoek aan te zetten, zeker gaarne zouden gezien hebben, dat JOSEPHUS zo min ſchroomagtig geweest ware omtrent het regt der Volksverbintenisſen, als zy, die de duidelykſte blyken gaven van dezelve niet te ontzien, wanneer zy waanden in de verbreeking hun belang te vinden. — Hadt de Keizer toen een oogmerk, ſtrydig met de Regtvaardigheid, ten opzigte van de *Schelde* gekoesterd, de omſtandigheden, waren zeer gunstig, om het uit te voeren, en het regt van den ſterkſten te doen gelden: want ſchoon wy op den mond dier Riviere Regt en dien in onze Magt hadden, zou men zeer in twyfel geſtaan hebben om dit Regt gewapender hand te verdeedigen: dit immers ſtelde, in den thans hachlyken ſtand der zaaken, de veiligheid deezer Gewesten bloot voor de aannadering eens Legers, aan 't welk de Staat min het inrukken op zyn Grondgebied kon betwisten dan aan de *Oostenrykſche* Vlagge het bevaaren van de *Schelde*. Welke ongerustheden men deswegen ook koesterde, hoe zeer het openen der *Schelde* als een op handen zynde gebeurtenis werd aangemerkt, vóór dat men 's Keizers weigerend antwoord vernomen hadt, ſtelden

zom-

zommigen zich eenigermaate gerust, doordien men, ondanks deeze gerugten en de waarschynlykheid, welke men daar aan gave, nimmer vernam dat die Vorst ten oogmerke hadt, om zich na *Zeeland* te begeeven; 't geen hy zyn Character om alles met eigen oog, zo veel mogelyk, te bezigtigen, in aanmerking genomen zynde, niet zou hebben nagelaaten, indien het herstel van de Vaard op de *Schelde* tot het plan zyner Reize na de *Nederlanden* behoord hadt. Dan was JOSEPHUS niet in gebreke gebleeven, om zich van *Antwerpen* na *Vlissingen* en op de Reede van *Rammekens* aan den mond der *Schelde* te doen brengen, en alles op te neemen.

VIII. BOEK. 1781.

Gebeurde 'er niets van de gevreesde Opening dier Riviere, welke den Koophandel en Zeevaard der *Vereenigde Gewesten*, met een nieuwen slag dreigde, JOSEPHUS was niet lang uit de *Nederlandsche Gewesten* vertreisd, of 'er kwam onverwagt een stuk van eenen anderen aart, als een gevolg zyner Reize, ter baane. Bekend is een ieder, die iets van 's Lands geschiedenissen weet hoe veel tyds en handelens besteed, hoe veel gelds en bloeds 'er gespild is, om *Barriere Steden*, of een Voormuur tegen *Frankryk*, in de *Spaansche Nederlanden* te bekomen, die, ingevalle van een Vredebreuk met die Mogenheid, den eersten schok zou kunnen afkeeren of, gelyk veele dagten, wel ten ondoordringbaaren beschutzel strekken,

'sKeizers voorstel om de *Barriere Steden* te slegten.

 ken,

VIII. BOEK. 1781. ken (*). Zints een geruimen tyd waren dezelve zeer vervallen, en de Verbonden deswegen van wederzyden gemaakt verre van stipt agtervolgd. De Keizer, by zyn doortrekken deezer Plaatzen, derzelver deerlyk verval gezien hebbende kwam in het denkbeeld, dat het beter ware die versterkte Plaatzen te ontmantelen, en de Krygsbezettingen er uit te doen trekken. Het lydt geen twyfel of Keizer JOSEPHUS DE II. zou, daar het in deeze Gewesten geenzins ontbrak aan kundige Lieden, die niet verkleefd aan 't oude, zeer wel bevroedden, dat het geen voorheen van het uiterste belang kon gerekend worden, nu, op zyn hoogst genomen, onverschillig was, ja het aanhouden der *Barriere Steden* voor den Staat nadeelig aanzagen, by kennisgeeving van dit zyn oogmerk, den weg om het, tot wederzyds genoegen, door Onderhandeling te vinden, aangetroffen hebben; en mogt men, ter oorzaake der wederzyds verbindende Verdragen, zulks verwagt hebben. Schor klonk, derhalven, 's Keizers bekendmaaking, door den Prins van STAHRENBERG, in Slachtmaand, den Hollandschen Ge-

(*) Men zie WAGENAAR *Vader. Historie* XVII Deel, bl. 94. 347. 488. 496. XVIII Deel, bl. 40. 71. 75. 80. 90. 187. of dit alles by een gebragt in het *Tafereel der Algemeene Geschiedenissen van de Vereenigde Nederlanden naar het Fransch* van A. M. CERISIER IX Deel, bl. 262 enz.

Gezant HOP gedaan. „ *Zyne* Keizerlyke „ Majesteit, welke thans zelve zyne *Nederlandsche Provincien* heeft bezigtigd, „ heeft onder anderen opgemerkt, dat „ het, om verscheide redenen, niet meer „ gevoegelyk was daar in *alle Versterkte* „ *Plaatzen* te behouden, en diensvolgens „ besloten de *slegting met het geen daar* „ *van een gevolg is, van het grootste gedeelte*, welk tot hier toe in weezen is ge- „ weest. Ingevolge van deeze bepaaling „ heeft zyne Keizerlyke Majesteit aan het „ Generaal Gouvernement der *Nederlanden* gelast, van wegen Hoogstdenzelven, „ hier van kennis te geeven aan hunne „ Hoog Mogenden de Staaten Generaal „ der *Vereenigde Provincien*, om ten dien „ opzigte de *behoorelyke Orders* te geeven „ aan de Generaals en andere Officieren, „ over het Krygsvolk in zyner Majesteits „ *Oostenrykſche Heerschappyen* het bevel voe- „ rende." De Baron van REISCHACH, 's Keizers Gezant in *'s Gravenhaage*, deedt zaaklyk dezelfde kennisgeeving, in welke maar al te zeer doorstraalde hoe weinig pligtpleegings magtige Vorsten doorgaans maaken met kleinere Mogenheden.

VIII. BOEK. 1781.

Wanneer hunne Hoog Mogenden, in de beleefdste bewoordingen, door den Heer HOP te *Brussel*, en ook door den Baron van REISCHACH aan 't Hof te *Weenen*, lieten weeten, „ dat zy zich te eenemaal „ buiten staat bevonden om een bepaald „ antwoord te geeven: dewyl zy, uit de „ overgeleverde Kennisgeeving, niet had-

De Staaten vraagen nadere bepaaling; welke zy ontvangen.

 „ den

VIII. BOEK. 1781. „ den kunnen opmaaken, *hoe veele* en *welke Plaatzen*, tot de Barriere behoorende, beoogd werden, noch wat door de *Slegting en 't geen daar van een gevolg is*, eigenlyk te verstaan was, noch ook hoedanig de *behoorelyke Orders waren*, omtrent het Krygsvolk verlangd", ontvingen zy welhaast van de Hooge Regeering der *Oostenrykſche Nederlanden*, waar men het niet ligt waagde op gegeevene bevelen weder na *Weenen* te schryven; dit antwoord. „ Hunne Koninglyke Hoogheden hebben niet, dan met de grootste gevoeligheid kunnen zien de uitdrukkingen van welken zich hunne Hoog Mogenden bediend hebben: en, om te beantwoorden aan de byzondere verhaasting, die de Keizer in deeze zaak begeert, neemen zy geenzins uitstel om te verklaaren, dat zyne Majesteit *Geen enkele Plaats zyner Heerschappye, in welke Hollandsche Bezetting ligt, van de Slegting der Vestingwerken, en 't geen daar een gevolg van is, uitzondert.* De algemeenheid deezer bewoordingen, reeds in de voorgaande Bekendmaaking uitgedrukt, laaten geen twyfel over, wegens de oogmerken van den Keizer. Hunne Koninglyke Hoogheden meenen van de gevoelens van hunne Hoog Mogenden, jegens zyne Majesteit te moeten verwagten, dat zy thans wel ten dien einde aan de Generaals en andere Officieren, de *behoorelyke Orders* zullen doen toekomen." De Staatsdienaar H. CROMPI-

TIPEN, dat antwoord den Heer HOP overhandigende, betuigde, hoe hunne Koninglyke Hoogheden niet twyfelden aan zynen yver, om 'er het behoorelyk gebruik van te maaken; ten einde, overeenkomstig met de verwagting van zyne Majesteit, een vaardig en voldoend Besluit te bezorgen.

VIII. BOEK. 1781.

De Barriere Steden door 't Krygsvolk van den Staat ontruimd.

Op zulk eene taal viel geen twyfelen aan de uitgestrektheid van 's Keizers oogmerk; en de Staaten moesten het zich laaten welgevallen: weshalven zy bevelen afvaardigden aan de Krygsbezettingen der Barriere plaatzen, om dezelve te ontruimen. Zy leverden intusschen eenige bedenkingen in, betreffende de Stad en het Kasteel van *Namen*, waar omtrent een byzonder Verdrag tusschen het Hof van *Weenen* en deezen Staat plaats vondt, ten oogmerk hebbende om nog nadere Vertoogen te doen, die het voorneemen des Keizers eenigzins zouden kunnen maatigen. Doch de Hooge Regeering te *Brussel* gaf den Heer HOP te kennen, dat 's Vorsten bevelen omtrent het slegten van alle Vestingwerken der Steden zo stellig waren, dat men zelfs geene Vertoogen daar tegen durfde onderneemen. Ingevolge hier van kreeg de Krygsbezetting te *Namen* dezelfde bevelen, als de andere, om die Vesting te ontruimen (*).

Zom-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1781. bl. 2104. 2236.

VIII. BOEK. 1781.

Eenigen zyn over die Ontruiming bezwaard. Anderen houden ze voor een geluk.

Zommigen betoonden zeer groote bekommerdheid over het verbreeken deezer Voormuur onzes Vaderlands; huns oordeels werd *Frankryk* den weg geopend om, zonder slag of stoot, op 't Grondgebied van den Staat in te rukken. Anderen gingen nog een stap verder en trokken 'er, in hunne Staatkundige uitzigten, een gevolg uit, dat *Frankryk*, misnoegd op de *Hollanders*, den Keizer in zyn belang hadt weeten over te haalen, die, op aanraading des Hofs van *Versailles*, dit besluit hadt genomen, om *Frankryk* gelegenheid te geeven, wanneer het wilde, met een Krygsmagt in 't Land te vallen. — Maar veelen, schoon niet te vrede over de wyze waar op de Keizer, zonder eenige onderhandeling, ons deeze *Barriere Steden* ontnam, hielden zyn besluit voor een geluk en zegen. —— Zy merkten aan, dat ons Gemeenebest door die *Barrieres* nooit voor gevaar bevryd was, noch in het toekomende kon beschut weezen. Onze Geschiedenisse leverden geen voorbeeld op, dat zy, in een Oorlog met *Frankryk*, den aanval hadden afgekeerd: in tegendeel was als dan de bloem van onze Landmagt gevangen genomen, eer de vyand een voet op onze grenzen zette. Het geld werd aan die Vestingwerken, in weinig oogenblikken door den Aanvaller vermeesterd, verspild, dien ook het grootste gedeelte van onze Artillery in handen viel. Daarenboven konden zy, schoon sterk genoeg om een groote Landmagt te stuiten, niet als een beschutten-

tende Voormuur worden aangemerkt: dewyl *Frankryk*, uitwyzens de Geschiedenissen, om in ons Land te vallen, zeer gemaklyk door het *Luiksche* op *Nymeegen* kon aantrekken, en, zonder veel omslags, onze grenzen naderen. De gezonde Staatkunde hieldt alle Vestingwerken, te verre van de grenzen afliggende, voor nadeelig en gevaarlyk: het onderhouden was kostbaar, het ondersteunen en de toevoer moeilyk, en konden zy ligt, van alle noodige bezorging en hulpe afgesneeden, vermeesterd worden. — *Zy* hielden zich, schoon niet in staat om de waare reden des Keizers voor het slegten dier Vestingwerken te doorgronden, verzekerd, dat, indien dezelve meer nuttig dan schadelyk, en bekwaam waren om *Frankryk* te stuiten, die Verstandige Vorst nooit tot dit Besluit zou zyn gekomen: dewyl zyne eigene *Nederlanden* dan aan een vyandlyken aanval werden blootgesteld, thans ten koste van dit Gemeenebest verdeedigd. — *Zy* oordeelden de *Barrieres* voor de veiligheid van onzen Staat gevaarlyk. Gesteld dat de Keizer voorneemens was denzelven met de wapenen aan te tasten, of zulks vereenigd met *Frankryk* te doen, kon hy, gelyk het gerugt in den aanvang deezes Jaars, scheen te verzekeren, uit zyn *Duitsch Ryksgebied*, vóór den aanval, een ruim aantal Krygsvolk na zyne *Nederlanden* zenden, waar door, op eenmaal al onze Krygsmagt, al ons Geschut, en Krygsvoorraad, in de *Barriere Steden* liggende, van onze Gren-

VIII. BOEK. 1781. zen zouden zyn afgesneeden, en hy meester van een groot gedeelte onzer Krygsmagt. Deeze bedenking wierp het bekommerd gevoelen om verre der zodanigen, die vreesden, dat deeze ontmanteling en ontruiming, door den Keizer, in goede verstandhouding met het Hof van *Versailles*, beraamd zou weezen om aan 't zelve gelegenheid te verschaffen tot een onverhinderd intrekken in ons Land: want het zou een droevig slegt Krygsplan weezen, dat zy, in staat om een zeer groot gedeelte van onze Landmagt en Artillery, op 't onverwagtste, te vermeesteren, ons dezelve te rug zonden om onze eigene Grenssteden te versterken.

De voordeelen, voerden zy wyders aan, die uit het slegten en ontruimen dier Vestingwerken voor 't Gemeenebest stonden gebooren te worden, waren geenzins gering. De twistappel over het vermeerderen der Landmagt werd grootendeels weggenomen, tusschen de zes en zeven duizend Man kreegen wy t'huis. Deeze vermeerderden de Landmagt, zonder eenig bezwaar der Ingezetenen tot het onderhoud van meerder Krygsvolks vereischt. Eene groote somme zou ook 's Lands kas uitwinnen, die anders moest besteed worden aan het onderhoud der Vestingwerken, welker kosten te hooger liepen; dewyl 't geen het eene Jaar door den eenen Ingenieur was gebouwd, in een volgend, door een ander weder afgebrooken, vernieuwd, en, zo men het noemde verbeterd

beterd werd; de Jaarwedden der Gouverneurs en Commandanten, zou men nu tot Krygsbedieningen in de Republiek zelve kunnen gebruiken. Ook zou het geld door 's Lands Ingezetenen tot onderhoud des Krygsvolks opgebragt, nu door 't zelve, binnen onze eigene Landpaalen, verteerd tot de Ingezetenen wederkeeren, en voor geen gering gedeelte aan belastingen in 's Lands kas komen. Het Krygsvolk zo wel als het Geschut en Oorlogsbehoeften zou dan tot versterking van onze eigene Grenssteden strekken; uit *Namen* alleen, stondt men een groot aantal stukken metaal Geschut, thans zeer noodig, te wagten (*).

VIII. BOEK. 1781.

Zeer zamenstemmende met die denkbeelden, is het begrip over deeze zaak door een Schryver onzer *Vaderlandsche Geschiedenisse* gevormd, als hy aanmerkt. „De „Veldtocht van den Jaare MDCCXLVII „bewees de waarheid eener bedenking, „dat eene zo hachlyke ligging der *Barriere Steden* ten allen oogenblikke den „Staat blootstelde, om zich ingewikkeld „te zien in een Oorlog met *Frankryk*, „voor de belangen van eene vreemde Mogenheid, als mede de nutloosheid van „alle die Bezettingen, om het hoofd te „bieden aan de talryke en wel afgerigte „Troepen van een Krygshaftig en magtig „Volk, 't welk zy moesten beteugelen.

„De

(*) *Post van den Neder-Rhyn* I Deel, bl. 387.

VIII. BOEK. 1781

„ De verkryging en het behouden der „ *Barriere* hebben alleen ſchadelyke Oorlo- „ gen en drukkende Belaſtingen voortge- „ bragt. Hoe veel moeite hadt het bewaa- „ ren in? Hoe groote geldſommen gingen „ ten Lande uit, zonder ooit weder te „ keeren? Wanneer men in bedenking „ neemt hoe veel kwaads zulks veroor- „ zaakt heeft aan een Staat, die nooit „ ſtrafloos kon afwyken van een vreed- „ zaam en bezuinigend Stelzel, zou men „ welhaast in de gedagten komen, dat een „ zekere booze Geest die verkeerde Staat- „ kunde in boezemde, en zeggen dat het „ *Huis van Ooſtenryk*, de oogen van de „ Hoofden des Volks betooverd hadt, om „ hun te verbinden, dat zy, ten koſte „ der grondregelen van hunnen Staat, „ voor 't zelve Plaatzen bewaarden, die „ 't zelve, uit hoofde van de afgelegen- „ heid, niet kon bewaaren. Ook heeft dit „ Hof, zo ras het, door de Verbintenis- „ ſen met *Frankryk* aangegaan, van dien „ kant niets te vreezen hadt, het masker „ afgeligt, en zich bediend van het tyd- „ ſtip, waar in het Gemeenebest zich niet „ kon beroepen op het gegeeven woord „ van de Handhaavers der *Barriere*. De „ Keizer heeft, door zyne Staaten eener „ vreemde Onderwerping te onttrekken, „ het Gemeenebest ontheeven van eenen „ zeer zwaaren last, om welken af te wer- „ pen het misſchien zelve geen moeds ge- „ noeg zou gehadt hebben: zo veel meer „ vermogen dikwyls oude vooroordeelen

„ dan

„ dan weezenlyke belangen! Doch de „ Verbintenis des Keizers met *Frankryk* „ van eene veel betwistbaarder vastheid „ zynde dat het voordeel van de vernietiging der *Barriere* voor 't Gemeenebest, „ is, in dit geval, die stap nog voordeeliger voor 't zelve dan voor hem (*).”

VIII. BOEK. 1781.

Het maaken van een Haven voor de Oorlogschepen in 't *Nieuwe Diep* bepaald.

In den voorleden Jaare was de Bergplaats voor 's Lands Oorlogschepen by *Texel* in 't *Oudeveer* gezogt; maar niet voldoende bevonden (†). De Zeecapitein W. D. VAN BOURITIUS den verloopen Winter met een Fregat, in *'t Vlie* binnen gezeild, hadt in de *Sloot* en aan het *Pierveld*, niet alleen geduurende denzelven een goede leg- en zitplaats gevonden; maar oordeelde dezelve eene zeer schoone Bewaar- en Havenplaats voor alle soort van Schepen, bevryd voor alle belemmering of kruijinge van het Ys, en zeer gemaklyk in en uit te zeilen met eene genoegzaame diepte van water. Hy gaf des by eenen Brieve berigt (§). Dan, schoon het aangenaam was te verneemen, dat het *Vlie* den Schepen 's Winters eene veilige Legplaats aanboodt, hadt men dezelve liever in *Texel* als zynde die Reede, in veele opzigten, boven het *Vlie* te stellen. De Leden van den

(*) *Tafereel der Algemeene Geschiedenissen van de Vereenigde Nederlanden* naar 't Fransch van A. M. CERISIER IX Deel, bl. 392.

(†) Zie het II Deel onzer *Vaderl. Historie* bl. 480.

(§) *N. Nederl. Jaarb.* 1781, bl. 868. Voor 't Jaar 1782. bl. 63.

VIII. BOEK. 1781. den Zeeraad te *Amsterdam* preezen, by eenen Brieve, het maaken van een nieuwe Haven in het *Nieuwe Diep* voor 's Landsschepen aan, als de geschikste plaats, die de noodzaaklykheid, om zich tegen ysgang te beveiligen, den Koopvaardyschepen voor lang hadt aangeweezen, en door het wegneemen van een Bank, welker vergrooting ook den Koopvaarderen deeze veilige legplaats dreigde te ontzeggen, tot dat einde kon bekwaam gemaakt worden. De voorslag ontmoete een gunstig gehoor. Alleen de Steden *Dordrecht* en *Alkmaar* lieten aantekenen, dat zy met genoegen in het doen der voorgeslaagene bezigtiging der plaatze, en het ontwerpen van 't vereischte plan, konden stemmen; doch zwaarigheid maakten om het daar by beslootene daadlyk te volvoeren, als behelzende eene gansch onbepaalde beschikking over 's Lands kas; niet alleen eene nieuwigheid zonder voorbeeld, maar die veelligt, by voorkomende gelegenheden, aanleiding tot naavolging, en dus tot verdere ongelegenheden in 't gewoon beloop der zaaken, zou kunnen geeven. *Medenblik* bragt een Raadslag uit, die meer naar eigenbelang smaakte. Men stemde de geschiktheid van het *Nieuwe Diep* niet toe, en veelmin dat de voorgeslaagene Bewerkstelling omtrent de Bank tot meerder voordeels des Handels zou strekken: en wilde ten kragtigsten 'er op aangedrongen hebben, dat in dit Besluit, de woorden zouden gevoegd worden. *Alles onverminderd hun Edele Groot Mogende Resolutien*

Sien van datis 15 *July en* 2 *December* 1648, en 't geen daarby tegen de Timmeradie daar ter Plaatze was vastgesteld; waar aan zy zich hielden, ten einde geen nadeel aan de Steden zou worden toegebragt. — In gevolge van het genomen Besluit geschiedde de aanbesteeding in Herfstmaand deezes Jaars (*).

VIII. BOEK. 1781.

De Oeconomische Tak der *Haarlemsche* Maatschappye bevordert de Zeevaard.

Hoewel het buiten ons plan loopt de byzondere verrigtingen der onderscheide Maatschappyen in ons Vaderland te vermelden, kunnen wy niet voorby eene belangryke Bekendmaaking hier te boeken door den *Oeconomischen Tak* van de *Hollandsche Maatschappy* der Weetenschappen te *Haarlem*, ten deezen Jaare, gedaan. Naamlyk dat dezelve, 's Jaarlyks, tot wederopzeggens toe, vierduizend Guldens afzonderde om daar voor, ten dienste der Koopvaardye en Visscheryen deezer Landen, alle Jaaren één honderd behoeftige Jongelingen boven de twaalf en beneden de zestien Jaaren, binnen de Republiek gebooren, en tot de Zeevaard geneegen, uit te rusten. Tot deeze Uitrusting zou ieder Jongeling acht-en-twintig Guldens verstrekt, en naa volbragte reize, wanneer hy zich wel gekweeten en ten minsten negen maanden in dienst geweest hadt, zes Guldens, ter belooninge gegeeven worden. Om Ouders, Voogden en Armbezorgers, of Godshuizen, aan te moedigen beloofde men zes Guldens ter ver-

(*) *Resol. van Holl.* 20 April 1781. *N. Nederl. Jaarb.* 1781. bl. 868. Voor 't Jaar 1782. bl. 63.

VIII. BOEK. 1781.

vereeringe, als zy zulks begeerden, voor het aangeeven van ieder Jongeling (*).

Plan ter verbetering van den Landbouw en Veefokkery in *Friesland*.

Toonde zich de Oeconomische Tak, in deezer voege, bedagt op de Koopvaard en Visschery, in *Friesland* stelde men een Ontwerp voor, volgens 't welk eene Maatschappy de Verbetering des Landbouws en der Veefokkery in dat Gewest, op eigen rekening, zonder veel te waagen, zou beproeven. 't Zelve lag ter tekening voor één of meer Ducaaten, by de Heeren Secretarissen en Predikanten. Ook kon ieder zich by intekening verklaaren hoe veel hy over hadt voor eene pooging om de Schoolmeesters en Schoolkinderen aan te spooren, en der algemeene Nyverheid een prikkel te geeven (†).

Watersnood in *Gelderland*.

Mogt *Zeeland* zich in 't Voorjaar verheugen over een veel beloovenden Zaadoogst op de bedykte *Hoogplaat*, waar men reeds eenige Huizen, Schuuren en een Herberg gebouwd zag, als mede een geregeld Veer op *Vlissingen* aangelegd was, terwyl zich de beginzels tot de stigting van een Dorp vertoonden (§); *Gelderland* bezuurde het leed van een droevig Waterwee. De Nieuwspapieren waren opgevuld met de bedroevendste berigten, wegens eene geweldige Overstrominge in het *Ampt tusschen Maas en Waal*, die in 't zelve ruim twin-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1781. bl. 1164.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1781. bl. 1271.
(§) *N. Nederl. Jaarb.* 1781. bl. 1130.

twintig Dorpen meest alle in het ronde aan de Dyken gelegen, nevens een gedeelte des *Ryks van Nymegen*, onder water zette. Hoog Rivierwater, opstoppende Ysdammen dreigden een algemeen gevaar aan de wederzydsche Bewoonderen. In 't *Ampt van Maas en Waal*, agtte men zich, door het losraaken van den Ysdam by *Nymegen*, op den avond des zeven- en- twintigsten van Louwmaand van gevaar bevryd; doch, toen weinig uuren naa dat men zich te bedde begeeven hadt, de Inbraak op het onverwagtst, by donkere maan voorviel, was de schrik, het gekerm, en de akelige toestand, van de Inwoonderen der Dorpen naast by de doorbraaken gelegen, onbeschryflyk. Door het geraas des stortenden waters ten bedde uitgedreeven, van de duisternis omringd, wisten de ongelukkigen niet waarheen met Vrouwen en Kinderen ter lyfberging te vlugten. Over de Dyken spoelde de Rivier twee en drie voeten hoog; op zolders en in boomen was geen meer veiligheid, dan op de waggelende dyken: het water, met vreeslyk geweld, door de Dykbreuken heenen stroomende, voerde veel Dryfys met zich, bedekte veele Landeryen met Zand, en overweldigde met onwederstaanbaare kragt, Menschen, Beesten, Sluizen, Schuuren, en Geboomte, alles verdelgende en mede sleepende. Dertien Menschen, een groot aantal Paarden, Hoornvee, Schapen en Varkens kwamen om in deezen jammerlyken nood, en leeden de Inwoonders aan Woo-

VIII. BOEK.

1781.

VIII. BOEK. 1781. ningen, Vee, Tabak, Hennip en Hooi in dit Ampt, eene schade by eene nauwkeurige begrooting, ter somme van 150390 guldens opgegeeven.

Het akelig noodgelui der Alarmklokken van *Wamel* en *Dreumel*, als mede de schielyke val des Waters, kundigde de *Tielenaars* aan dat de Dyk aan de overzyde doorgebrooken was; men hoorde van de wallen dier Stad, ale mede van de Dyken boven en beneden dezelve, het jammerlyk gekerm der Menschen, en het loeijen des Vees, aan den anderen kant der Riviere. Ondertusschen was 'er dien nagt, noch den volgenden dag, wegens het sterk gaan van het dryfys, geene mogelykheid, om zonder oogschynlyk leevensgevaar, over de Rivier te komen, ten einde de ongelukkigen hulpe toe te brengen. De eerste hulp ontvingen zy op den negen- en- twintigsten van veele plaatzen uit de bovenste gedeeltens van het verdronken land. Schuiten haalden de Menschen, op zolders, hooibergen of het geboomte gevlugt, af, om ze op veiliger plaats te brengen, of onderstand te bezorgen, het Vee, zo veel mogelyk te redden, en de zulken, die in de woningen bleeven, te verzekeren dat 'er dagelyks na hun toe gevaaren zou worden, om hun van nooddruft te bezorgen; waar in die van *Batenburg*, in 't overstroomde Ampt geleegen, weinig van den vloed geleden hebbende, byzonder hebben uitgemunt. Zo ras 'er mogelykheid was werden van *Nymegen* en *Tiel*, zo van wege de

Re-

Regeeringe des Ampts, als door de milddaadigheid van veele byzondere Perſoonen, verſcheide Vaartuigen met de noodwendigſte leevensbehoeftens afgelaaden. Eenigen, wier naamen in de byzondere Berigten deezer Overſtroominge vereeuwigd zyn, begaven zich derwaards om 't geen zy zelve voor de Ongelukkigen geſchikt, of by anderen verzameld hadden, uit te deelen, en hielden daar mede dagen aan. Het getal der Huisgezinnen in deezer voege bezorgd beliep vierhonderd vier- en- vyftig, uitmaakende tweeduizend een honderd en één- en- veertig Perſoonen.

Hulp den ongelukkigen toegeſchikt.

De Heer JACOB NEOMAGUS, *Graaf van Randwyk*, Amptman, Regter, en Dykgraaf des Lands tusſchen *Maas en Waal*, voelde zich niet alleen, door hulpryk mededoogen, maar ook door zyne betrekking als Amptsman, kragtig aangeſpoord tot onvermoeide poogingen, ten behoeve der noodlydende Ingezetenen zyns Ampts. Op zyn verzoek verleende de Wethouderſchap van *Nymegen* verlof, om binnen die Stad en het Schependom, eene openbaare Inzameling te doen, welke 1417 Guldens opbragt. Doch daar deeze en andere Giften, in de nabuurſchap der overſtroomde Landen, niet toereikten werd men bedagt om ook buiten *Gelderland* de Christlyke Milddaadigheid op te wekken; ten einde in ſtaat te geraaken, niet alleen om zo lang de Watersnood duurde, aan de talryke menigte der behoeftigen Voedzel en Dekzel, en aan hun

VIII. BOEK. 1781. hun Vee onderhoud te verschaffen; maar om ook, naa het wyken der Wateren, den behoeftigsten te gemoete te komen, tot herstel der weggespoelde of beschadigde Wooningen, en aankoop van Vee in stede van het verongelukte, als mede van noodzaaklyk en onontbeerlyk Bouwgereedschap: want aan de schaavergoeding van Hooi, Hennip en Tabak was niet te denken, ook zag men 'er te ligter van af: dewyl deeze opgelegde Goederen voor een gedeelte behoorden aan Lieden door den vloed niet geheel in armoede gedompeld, of aan Eigenaaren buiten het Ampt, voor wier rekening de Tabak en Hennip daar lagen.

Inzameling ten hunnen behoeve in *Holland*. By de Overstromingen in *Gelderland*, in den Jaare MDCCLXX en MDCCLXXI, voorgevallen hadden zich de Heeren HENDRIK JAN RINK, nevens zyne twee Broeders Dr. G. J. RINK en Mr. S. RINK in de uitdeelingen aan de noodlydenden doen kennen als rechtschapen Armbezorgers (*); doch tevens de moeite en omslag van zulk een bestuur ondervonden: niet te min liet hy met zynen Broeder S.

(*) Hoe zy zich toen van dit Liefdewerk kweeten, was bekend door het uitgegeeven *Verhaal wegens de twee laatste Overstroomingen in de Betuwe, de Graafschappen, Buuren en Kuilenburg, en aangrenzende Landen; mitsgaders wegens de wyze, op welke de Penningen, in den Jaare* 1770 *en* 1771 *te Rotterdam en elders, ten voordeele der noodlydenden in die overstroomde Landen ingezameld, aangelegd en besteed zyn. Te Rotterdam* by ARRENBERG *in den Jaare* 1773 *gedrukt.*

J. RINK, ſchoon buiten het Gewest der Overſtroominge woonende, zich over- haalen om dien last weder op de ſchouderen te neemen, en beraamde, met den gemelden Graaf VAN RANDWYK, en anderen, een plan van uitdeelinge op denzelfden voet van Algemeenheid en Onpartydigheid, alleen naar gelange van den nood, zonder aanzien van Gezindheid (*), als plaats gehad hadt in de twee voorige Uitreikingen. VIII. BOEK. 1781.

Gelukkig was de Heer H. J. RINK, tot verligting der voorgaande nooden, geſlaagd by eenige *Rotterdamſche* Menſchenvrienden, die in *Holland* de verzameling gedaan hadden. Hy vervoegde zich weder tot hun, en vondt ze gereed tot dien liefde arbeid. De Heeren GERRIT DE KOKER, CORNELIS VAN DEN BOSCH, ELIAS VAN NYMEGEN, GERARD VAN NYMEGEN, PIETER DE KOKER, SALOMON VAN NYMEGEN en JACOB VERVEER, bedienden zich van de Nieuwspapieren om den nood van het overſtroomde Land, zo wel als het Plan ter verligting, gemaklyk en ſpoedig hunnen Landgenooten bekend te maaken. Zy droegen zorge om deeze niet alleen, maar ook het ſtraks aangetoogene *Verhaal*, by rondgaande Brieven te zenden aan zulken hunner Menſchlie-ven-

(*) Meer dan drie vierde der thans ongelukkigen, waren *Roomschgezinden.* Berigt uit een Brieve van den Heer GERRIT DE KOKER.

VIII. BOEK. 1781. vende Vrienden in verscheide Steden en Plaatzen van ons Vaderland, van welker medewerking zy in deezen iets goeds verhoopten; en beyverden zich in hunne eigene Stad aan 't werk der Inzamelinge.

Wel gaarne wilden hulpryke harten, door deeze Heeren opgewekt, het haare toebrengen om dit werk te onderschraagen, en beliep het ingezamelde 31812 Guldens, 't welk de verwagting der *Geldersche* zo wel als *Rotterdamsche* Inzamelaaren verre overtrof; te meer daar men geene ongegronde vreeze hadt, dat de drukkende rampen des Oorlogs op veelen, anders gewoon wel diep in de beurze te tasten, eenen ongunstigen invloed zouden hebben; dan de Milddaadigheid der Liefderyke Landzaaten blonk uit, in weerwil dier hinderlyke omstandigheden.

Men wendde alles aan tot een spoedig herstel der vyf Doorbraaken in de *Waaldyken*; doch met dit herstel waren zy niet geholpen, wier Landen onder *Dreumel* en *Wamel* gelegen, door het vloedwater, ter hoogte van verscheide voeten, op zommige plaatzen, met zand bedekt, geheel of ten deele niet gebruikt konden worden, eer zy met groote kosten 'er het zand afgewerkt hadden. Zommigen vonden, na het droog worden des verdronken lands, hunne akkers geheel weggespoeld, en, door het overstorten, in kolken en uitschuuren, des nedervallenden waters, in diepe Waterpoelen veranderd. Veelen moesten niet weinig van hun Land missen

door het leggen van een nieuwen Dyk over 't zelve en het uitgraaven der Landeryen om de doorgebrooke Dyken te bekrammen, en vervolgens geheel op te maaken. —— De laage peil tot welke, in 't Voorjaar, de Rivieren de *Maas* en *Waal* gedaald waren, gaf gelegenheid, dat men het ingeloope vloedwater, zo ras de Dyken geheeld waren, spoedig loosde. In 't laatst van Grasmaand waren de Landen geheel droog, en hebben de meeste, door den daar op volgenden gunstigen Zomer een goeden Oogst, opgeleverd: een medewerkende zegen des Hemels op den arbeid der liefde aan deeze Ongelukkigen beweezen (*).

De Opstellers der *Verantwoordinge*, hier beneden aangehaald, maaken, in 't slot van hun Berigt, deeze juiste en herinnerenswaardige aanmerking. „ De blyken van „ ongemeene en onverpligte Milddaadig„ heid

(*) Zie *Verantwoording der Penningen ingezameld ten behoeve der Bewoonderen van het Ampt tusschen Maas en Waal, nevens een voorafgaand Berigt van dien Waternood en eenige Bylaagen. Te Rotterdam* by J. BURGVLIET 1773. ERNST ZEYDELAAR gaf in Maart 1781 een zeer leezenswaardige *Beschryving van den geduchten Watersnood, en deszelfs droevige gevolgen, in het Ampt van Maas en Waal, voorgevallen tusschen den 27 en 28 January 1781, briefswyze medegedeeld, door een Vriend in Gelderland aan zynen Vriend te Amsterdam. Te Utrecht* by D. BAARS. In de *N. Nederl. Jaarb.* 1781. bl. 295—333 als mede bl. 543—557 vindt men zeer veele byzonderheden.

VIII. BOEK. — 1781.

„ heid, by deeze en zo veele andere Over„ stroomingen door *Hollands* Ingezetenen „ aan hunne *Geldersche* Nabuuren zo „ edelmoedig betoond, behooren de Pro„ vincie van *Holland* dierbaar te maaken „ aan de overige, door den band der *Unie* „ vereenigd. En aangezien dit meerder „ vermogen van *Holland* eeniglyk spruit „ uit deszelfs uitgestrekten Koophandel en „ Zeevaard, zo mag het den overigen „ Bondgenooten, met naame den *Gelder„ schen*, gansch niet onverschillig zyn, of „ die Takken van Welvaard bloeijen, dan „ kwynen. In het laatste geval zouden de „ *Hollandsche* Beurzen ophouden onzen „ noodlydenden Medevaderlanderen de ge„ reede toevlugt te verschaffen, welke zy, „ ingevalle van Watervloed, nu zo menig„ werven ondervonden hebben (*)."

Begraafplaats buiten *Zuilen* aangelegd, en 't begraaven in de Kerk verboden.

Eenigen tyd geleden was, door het voorbeeld van zommigen (†), de uit bygeloof oorspronglyke en schadelyke gewoonte om in de Kerken te begraaven, tegen gegaan, en hadt dit de aandagt der beminnaaren van goede verbeteringen in Vaderlandsche misbruiken zodanig getroffen, dat eenigen zich Begraafplaatzen buiten de Godshuizen verkoozen; de hoop daar uit opgevat, dat eene zo gewenschte zaak spoedig een vry algemeenen ingang zou vinden, verdween welhaast geheel

(*) *Verantwoording* bl. 19.

(†) Zie het II Deel onzer *Vaderl. Historie* bl. 240.

heel nogthans bleef dit niet in vergetelnisse en gaf het Dorp *Zuilen aan de Vecht*, ten deezen Jaare, het eerste voorbeeld zo veel wy weeten, in deeze Gewesten om het begraaven in de Kerk te eene maale af te schaffen. De Regeering dier Plaatze werd te raade, om onder goedkeuring der Staaten van *Utrecht*, als mede van den Heer VAN ZUILEN, even buiten het Dorp, eene nieuwe Begraafplaats aan te leggen, en met bewilliging der Ingezetenen, zich te verbinden, alle Lyken, zonder uitzondering, aldaar ter aarde te bestellen. De Heer en Vrouwe VAN ZUILEN waren in deezen niet alleen loflyke Voorgangers; maar weezen zelfs ten dien einde eene geschikte plaats aan, welke zy aan de Instelling vereerden; dezelve werd met een steenen muur omringd, vercierd met een fraaye poort, met dit Opschrift WY LEEVEN OM TE STERVEN (*).

VIII. BOEK. 1781.

Is 'er, om zo te spreeken, geen kwaad zonder eenig inmengzel van goed, het begraaven in de Kerken heeft, van voorlange, gelegenheid gegeeven om 'er Grafgedenktekens voor groote en vermaarde Mannen in op te rechten. Verscheide Kerken in onze Gewesten pronken daar mede, en heeft *Delft* hier in geen gering aandeel. Mogt deeze Stad zich beroemen dat de onsterflyke HUIG DE GROOT binnen haare muuren het eerste leevenslicht aanschouwd

Graftombe voor H. DE GROOT te *Delft* opgeregt.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 768.

VIII. BOEK. 1781. schouwd hadt, zy mogt, in dit Jaar, naa een verloop van bykans twee Eeuwen, roem draagen op het bezit van een voortreffelyk Gedenkteken, tot verdere vereeuwiging van 's Mans naagedagtenisse, by zo veele andere Gedenktekenen van beroemde Vaderlanders, opgerigt. Dit Praalgraf, op last, en ten koste der thans in weezen zynde Naakomelingschap van dit Licht der Geleerdheid en Staatkunde, vervaardigd, en in het Choor der Nieuwe Kerk te *Delft*, ter rechter zyde der Vorstlyke Graftombe, geplaatst, bestaat uit eene Antique Architectuur van Arduinsteen, by uitstek fraay gepolyst, in zich besluitende een halfronde Nisse, waar in een Naald van Zwart Marmer met een Sluier van Wit Marmer omgeeven. Voor deeze Naald staat, op een verheeven Voetstuk, in het midden een Lykbusse, met een krans van Cypressen-bladeren omvlogten; ter regter zyde een Kinderbeeldtje hebbende een omgekeerde uitgebluschte Fakkel in de slinker- en het Wapen van HUGO DE GROOT in de regterhand; en ter slinker zyde 's Mans Beeldtenis, in een Medaillon, 't welk met een Lauwrenkrans gekroond, rust op zyn alomme beroemd Werk *De Jure Belli ac Pacis*, terwyl zyne overige Schriften, waar onder byzonder zyn uitmuntend *Bewys van den waaren Godsdienst* in het oog valt, daar nevens liggen. Voor het Voetstuk zelve is een Tablet van Wit Marmer, met het volgend Opschrift:

HU-

HUGONI GROTIO

SACRVM.

PRODIGIVM EVROPAE, DOCTI
STVPOR VNICVS ORBIS.
NATVRAE, AVGVSTVM SE SVPE-
RANTIS OPVS,
INGENII COELESTIS APEX, VIR-
TVTIS IMAGO,
CELSIVS HUMANA CONDITIONE
DECVS,
CVI PEPERIT LIBANI LECTAS DE
VERTICE CEDROS
DEFENSVS VERAE RELIGIONIS
HONOR,
QVEM LAVRV MAVORS, PALLAS
DECORAVIT OLIVA,
QVVM BELLO ET PACI PVBLICA
JVRA DARET,
QVEM THAMESIS BATAVAE MIRA-
CLVM ET SEQVANA TERRAE
VIDIT, ET ADSERVIT SVEONIS
AVLA SIBI,
GROTIUS HIC SITVS EST. TV-
MVLO DISCEDITE, QVOS NON
MVSARVM ET PATRIAE FERVI-
DVS VRIT AMOR (*).

PETRUS BURMANNUS
SECUNDUS.

Het

(*) Gelukkig dus in 't *Nederduitsch* gevolgd,

TER

VIII. BOEK. 1781. Het geheele Werk, boven aan het Frontespice en doorgaande met eenige verdere cieraaden, weinige in getal, om het eenvoudig schoon door geen overmaat van Bywerk te ontluisteren, voorzien, staat op een Bordes drie schreden hoog, en is door een yzeren Hek afgesloten (*).

Hoe-

TER GEDAGTENISSE

VAN

HUIG DE GROOT.

Europa's Wonder, dat Geleerdheid doet verstommen,
Het Pronkstuk, waar Natuur zich zelven overtreft,
Het Beeld der Deugd, 't Verstand, tot 's Hemels top geklommen,
't Cieraad, dat boven 't lot des Menschdoms zich verheft,
Dien waare Godsdienst, voor wiens eer hy streedt, beloonde
Met de eêlste cederen van Libans kruin gehaald,
Dien Pallas met Olyf en Mars met Lauwren kroonde
Toen hy de Wet voor Vrede en Oorlog heeft bepaald,
Dien Theems en Seine, om stryd, een Wonderwerk beleden
Van Neêrland, dien de Zweed zich eigende als Gezant
DE GROOT *ligt hier. Wykt van dit Graf met snelle schreeden,*
Gy, die door Vaderlands- noch Wysheids Liefde brandt.

(*) *Hollandsche Historische Courant van* 15 *Feb. en* 2 *Juny* 1781. De Maaker van dit Kunststuk, HERMANUS VAN ZWOLL, Mr. Beeld- en Steenhouwer te *Delft*, heeft 'er eene Plaat van

in

Hoewel de Weersgesteltenisse in dit Jaar zo zeldzaam niet was als der twee voorige Jaaren (*), verdient ze nogthans eene korte aantekening, en zullen wy met dezelve dit Boek besluiten. Op een

VIII. BOEK.

1781.

Lugt- en weersgesteltenisse en Sterfte in dit Jaar.

in 't licht gegeeven. Bekend is het, dat men eerst gedagt hadt, voor DE GROOT te *Delft*, gelyk voor ERASMUS te *Rotterdam*, een Beeld op te rigten, en men naderhand te raade werd een Praalgraf in 't Choor der Nieuwe Kerke te laaten bouwen, op 't verzoek des Zoons en der Dogter van dien nooit volpreezen Man; een verzoek waar in de Regeering van *Delft* op den 21. July 1663 bewilligde, mits alvoorens het Opschrift daar op te doen stellen, aan Heeren Burgemeesteren medegedeeld, en derzelver goedkeuring daar van verlangd werd. De vermaarde Kunstenaar en Beeldhouwer ROMBOUT VERHULST, die naderhand de pragtige Graftombe van den Admiraal DE RUITER vervaardigde, tekende 'er een Ontwerp van en boetzeerde het in aarde: het Werk bleef, om welke reden wordt niet gemeld, steeken. Doch de Hr. CORNELIS VAN ALKEMADE heeft 'er eene Afbeelding van medegedeeld in zyne *Inleiding tot het Ceremonieel en de plegtigheden der Begraafenisfen*, en door de beschikking van dien Kunstvriend, vinden wy het geplaatst in de *Historie van het Leeven des Heeren* HUIG DE GROOT, door CASPAR BRANDT en A. V. CATTENBURG, II Deel, bl. 416. 't Zelve is in eenen geheel anderen Smaak, en, onzes oordeels, heeft het uitstel een grootscher Praalgraf aan die Eer van ons Vaderland geschonken. 's Mans waarde en verdiensten hebben 'er ons langer by doen vertoeven, dan de aart onzer Historie scheen te veroorloven; doch welk Letter- en Vryheids-Minnaar kan ter loops van dit onze dagen tot roem strekkend Gedenkteken spreeken!

(*) Zie het II Deel onzer *Vaderl. Historie* bl. 218. 483.

VIII. BOEK. 1781. een maatig harden Winter volgde een ongemeen drooge Gras- en Bloeimaand. De daar door schraale Weiden werden in Zomermaand eerst door een milden regen verkwikt. Dan, niet tegenstaande die droogte, stonden de Boomen wel ééne maand vroeger groen, en kwamen de vrugten een gelyken tyd vroeger dan in andere Jaaren, de zwaare Dauw 's nagts vallende, schynt veel tot de vrugtbaarheid toegebragt te hebben. De Boomvrugten waren overvloedig, en de Aardappelen, die gewenschte vervulling voor de schamele Gemeente, door derzelver menigte, zo goedkoop dat de prys de helft nauwlyks beliep van dien des voorleden Jaars; een zegenryk voorregt in deezen voor veelen werkloozen tyd. De gansche Hooimaand was droog en heet; doch de Oogst kwam voordeelig binnen, en op denzelven volgden overvloedige regens. — Dezelfde beklaaglyke Naajaarsziektens, als doorgaans zich naa heete Zomers vertoonen, woedden weder in veele streeken. In *Gelderland*, en eenige andere Gewesten, rigtten niet alleen Galkoortzen, maar ook de Roodeloop deerlyke verwoestingen aan. In *Holland* heerschten zeer veele Koortzen, zelfs op anders voor gezond gerekende plaatzen. Schoon te *Amsterdam* en in andere Steden, meer Menschen ten grave gesleept werden dan in 't voorgaande Jaar, 't welk reeds een plaats in de Sterfjaaren verdiende, bespeurde men de sterfte nergens in dien hoogen trap als te *Haarlem*, waar het week-

weeklyks getal Dooden, in 't Naajaar, en zelfs nog in den Winter, twee en drie dubbel het gewoone getal overtrof, en ondanks de vermindering der Inwoonderen, door de sterfte des voorleden Jaars, de gestorvenen nog veel meerder waren. Bovenal hadden de Krygsbezettingen aan de *Zeekusten*, zo in *Holland*, als in *Zeeland*, geen klein aandeel in deeze volkwegrukkende Najaars ziekten (*).

VIII. BOEK.

1781.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1781. bl. 2303 en de Sterflysten in die voor 't Jaar 1782. bl. 1 enz.

VA-

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

NEGENDE BOEK.

INHOUD.

IX. BOEK. *Stoffe van dit Boek. Hun Hoog Mogenden dringen op het vermeerderen der Zee- en Landmagt aan. Zy laaten eene Petitie doen tot den aanbouw van Negentien Zwaare Schepen. Aanmerkingen van Friesland op eenige Uitdrukkingen in de Petitie van den Raad van Staaten. Weigert in de Vermeerdering der Landmagt en het Veldleger deel te neemen. Stemt in den Aanbouw der Negentien Oorlogschepen. Holland doet het desgelyks, en dringen Gecommitteerde Raaden aan op het opbrengen der Toegestaane Gelden: als mede op het vermeerderen der Landmagt en het oprigten van een Veldleger. Voorstel van zyn Hoogheid om de Vloot uit het Voetvolk van den Staat te bemannen. De Schotsche* *Bri-*

Brigade in Lands Krygsvolk veranderd. Verschillen over de Uitschryving van den Dank- Vast- en Bededag. Inhoud van denzelven. Wat 'er ter Vergadering van Holland over voorviel. Misnoegen onder de Landzaaten. Veele Leeraars houden 'er zich niet aan. In Vlissingen wordt den Predikanten een Byvoegzel tot de Uitschryving gegeeven. Friesland verwerpt de Uitschryving, en laat eene andere uitvaardigen. Inhoud van denzelven. Maandlyksche Bedestonden in eenige Gewesten vastgesteld. Goes wil uit hoofde van de Werkloosheid de Bedestonden staaken: wat deswegen in Zeeland voorviel. Oostergo levert een ontwerp tot het houden van Bedestonden in, 't welk tot geen besluit komt. Plan ter Uitrusting ter Zee voor dit Jaar. Begrooting van 't getal der Schepen, welken men reekende, dat dit Jaar gereed zouden weezen. Beraaming van het Plan, om gemeenschaplyk met Frankryk tegen Engeland voor de aanstaande Campagne te stryden, door alle de Gewesten aangenomen. Antwoord des Franschen Afgezants op dit voorstel. De voorwaarde van den Franschen Afgezant geëischt, door hun Hoog Mogenden aangenomen. Wederzydsche Plans uitgewisseld. Voordeelen der Nederlandsche Schepen uit de Volkplantingen komende in de Fransche Havens toegestaan. Hoe gebrekkig het op onze Volkplantingen in de West-Indien gesteld was. Capitein E. C. STARING *doet een vergeefschen Kruistocht. Acht Koopvaardyvaarders behouden na Elseneur geleid. Onder* BYLANDT *zeilen eenige Oorlogschepen uit en weder binnen. Eene*

IX. BOEK.

IX. BOEK. *ne Engelsche Vloot op de Kust. De in Zee zynde Schepen gewaarschouwd en gered. Het uitloopen uit Texel ongeraaden geoordeeld. Schikkingen in 't Vlie gemaakt. Nadere handelingen met den Franschen Afgezant over het gemeenschaplyk Plan. Bedenkingen op het in de Havens blyven onzer Vloot. Overleg des Zeekrygsraads in Texel over 't uit- of niet uitloopen. De voor- en nadeelen tegen elkander overgesteld. Het uitloopen als nog ongeraaden gekeurd by dien Krygsraad. De Gecommitteerde uit de Admiraliteiten keuren dit goed. Nadere Raadslag over het uitloopen; weder als ongeraaden in gezien. Plan van uitzeilen aan den Vice Admiraal opgegeeven. Zyn Besluit daar op. De Vloot zeilt onder den Vice-Admiraal* HARTSINCK *uit. Wat dezelve uitvoerde. Valt weder binnen. Rondgaande Brief van Zeeland aan de Bondgenooten over de Werkloosheid. Voorstel der Afgevaardigden van Leyden om onderzoek na de Werkloosheid te doen. Wat deswegen ter Vergadering van Holland voorviel. Dordrechts goedkeuring. Schiedams omhelzing. Goudas en Alkmaars gevoelen. Verschillende begrippen en beoordeelingen der Landzaaten over dien Voorslag. Voorstel van zyne Hoogheid, waar in hy zich beklaagt en Verantwoording belooft. De Vergadering van Holland scheidt voor drie Weeken, 't welk veel opziens baart. Het Voorstel van Leyden, ter Vergadering van Holland, met nog vier Vraagstukken vermeerderd. Bezending aan zyne Hoogheid benoemd. Onderscheide begrippen der Staats-*

leden over den last dier Bezendinge. Volvoering dier Bezendinge by zyne Hoogheid. De Admiraal Generaal levert by hun Hoog Mogenden eene Memorie in. Brief tot geleide. Slot des Vertoogs. Hoe onderscheide men deeze Memorie beoordeelde. Dank-Adres der Leydsche Burgerye, wegens den Voorslag door den Raad gedaan. Staaten van Holland keuren den Brief van Zeeland goed. Wat 'er by Gelderland over den Brief van Zeeland voorviel. Aanspraak van VAN ZUILEN VAN NYEVELDT *te dier gelegenheid.* IX. BOEK.

Schoon, in den voorleden Jaare, veele Plans ter Vredehandelinge, in de harssenen der Staatkundigen, of die zich verbeelden Staatkundigen te weezen, gesmeed, schoon 'er, met de daad, Ontwerpen van meer belangs ter baane gebragt en aangevangen waren (*), schoon men deeze laatste, in dit Jaar voortzette, en andere te werk stelde, welke op zyne plaats moeten vermeld worden, zullen wy nog een Jaar zonderlingen Oorlogs, vol van de vreemdste binnenlandsche Lotgevallen, te beschryven hebben, eer wy een einde zien aan eenen Kryg, die wanneer wy de Toebereidzelen, met den Aanvange deezes Jaars, in overweeginge neemen, met alle heftigheid, scheen doorgezet te zullen worden.

1782. Stoffe van dit Boek.

Ee-

(*) Zie hier boven bl. 1.

IX. BOEK. 1782.

HunHoog Mogenden dringen op het vermeerderen der Zee- en Landmagt aan.

Eenige trekken uit den Brieve van hun Hoog Mogenden, met de gewoone en buitengewoone Petitie en Staaten van Oorlog aan de Gewesten rondgezonden, zullen ons eenigermaate hunne denkbeelden over den Staat des Vaderlands open leggen. „ Wy kunnen, verklaaren zy, onder anderen, zo min als zyne Hoogheid en de Raad van Staaten, ontveinzen, dat de gesteltenis, waar 't Gemeenebest zich in bevindt, zeer duister, ja, allergevaarlykst en hachlykst is; aan den eenen kant ingewikkeld in een kostbaaren en verderflyken Zee-Oorlog met het nabuurig Ryk van *Groot Brittanje*, welks ligging en uitgestrektheid tegen over onze Kusten en Zeegaten, het uitloopen onzer Koopvaardyvlooten, zonder de bescherming van talryke en sterke Convoyen van Oorlogschepen, tot eene natuurlyke hinderpaal strekt. Naa meer dan eene Eeuw met dat Ryk in Vrede en Bondgenootschap geleefd te hebben, zyn wy, door 't zelve, aangevallen, en wel op 't onverwagtst, tegen den Inhoud der Tractaaten, eer wy ons in staat hebben bevonden, om een Zee-Oorlog, waar toe zo veel vereischt wordt, te kunnen voeren: terwyl het zelve zich, daar en tegen, allersterkst ter Zee gewapend vondt. —— Aan den anderen kant wordt de Staat aangesprooken door den Keizer, om de Plaatzen der Barriere te laaten slegten, waar van het eerste gevolg is, de geheele

„ O-

„ Ontruiming van de meeste dier Plaatzen. IX.
„ Op zich zelven zyn ze, *Namen* uitgezon- BOEK.
„ derd, 't welk altoos als de Sleutel van
„ de *Maas* is aangezien, en in staat gehou- 1782.
„ den, van geen nut, door het verval,
„ waar in ze geraakt waren; doch de wyze
„ op welke die Slegting gevorderd, en
„ met zo veel verhaastings uitgevoerd
„ wordt, geeft ons reden om te vreezen,
„ dat het Tractaat van Barriere, met al
„ het geen daar toe aanleiding heeft gegee-
„ ven, en al het geen 'er het gevolg van is,
„ den bodem zou kunnen worden ingeslaa-
„ gen, en dus van alle zyden een Zamen-
„ stel staat vernietigd te worden, waar aan
„ de Voorvaders zo veel gewigts hebben
„ gegeeven, en aan welkers invloed zy
„ altoos, naast de Godlyke Bescherming,
„ de behoudenis van hunne Vryheid en
„ Onafhanglykheid pleegen toe te schry-
„ ven.

„ In deezen toestand van zaaken is het
„ zeker en zonder tegenspraak, dat de
„ Staat, in de eerste plaats, zich ter Zee,
„ met alle magt, moet wapenen, om ter
„ Zee in staat te zyn van niet alleen *defen-*
„ *sief*, maar was het mogelyk, *offensief* te
„ handelen. Als men vyandlyk wordt
„ aangevallen moeten alle poogingen wor-
„ den aangewend om den Vyand tegen te
„ gaan aan dien kant, al waar dezelve ons
„ aantast; met één woord wy moeten
„ Schepen, wy moeten een Vloot hebben,
„ De Handel, de Ziel van den Staat is 'er
„ ten hoogsten aangelegen, en kan, zon-

IX. BOEK. 1782. „ der dat, niet ſtaande gehouden wor„ den. Terwyl, aan den anderen kant, „ de Ligging der beide boven gemelde „ Landen, niet alleen vereischt de grootste „ en moeilykſte omzigtigheid om 's Lands „ Schepen, en den beproefden Moed „ van derzelver Bevelhebberen, niet roek„ loos in de waagſchaal te ſtellen; maar „ ook dat de Vloot van den Staat ſterk ge„ noeg zy, om, naa aftrek der benoodig„ de Convoyen, tot dekking van deszelfs „ uitgeſtrekten Handel en Bezittingen, „ meeſter van de *Noordzee* te kunnen bly„ ven, zonder 't welk 's Lands in- en uit„ gaande Schepen, zo wel als die der „ goede Ingezetenen, ten prooi moeten „ vallen van een altoos naby zynde en „ langs de Kusten zwervenden Vyand.

„ Geen tyd mag, derhalven, verzuimd „ worden, om Equipagien te doen uit„ rusten, en Schepen te doen aanbouwen. „ De voorige tyden, waar in men in Zee„ Oorlogen is geweest, hoe kostbaar en „ verderflyk voor den Handel, dezelve „ ook bevonden werden, geeven, egter, „ de voorbeelden aan de hand, met wat „ yver de zaak is aangetast geworden. „ Dezelfde Waakzaamheid en Yver kan „ niet genoeg worden aangepreezen. De „ bereidwilligheid met welke de Gewesten „ geſtemd hebben, in de oprigting van „ een Corps Mariniers, geeft ons, ten „ deezen opzigte een aangenaamst voor„ uitzigt. Wy moeten, egter, nevens „ zyne Hoogheid en den Raad van Staa-

„ ten,

IX. BOEK. 1782.

„ ten, by de Bondgenooten, op het ern-
„ stigste, aanhouden, om de Zaaken van
„ de Zee, volgens het Plan der Admirali-
„ teiten, te blyven behartigen met dien
„ yver, die de tegenwoordige toestand
„ van zaaken, en de aart van den Oorlog,
„ waar in de Republiek is ingewikkeld,
„ noodzaaklyk vereischen; maar het kan,
„ ten gelyken tyde, van zyne Hoogheid,
„ of van den Raad van Staaten niet ge-
„ vergd worden, dat dezelve zouden af-
„ zien van de Aandrangen, die zy, ze-
„ dert eene menigte van Jaaren agter den
„ anderen, hebben gedaan, om de Repu-
„ bliek, ook van de Landzyde, in staat
„ van verdeediging en veiligheid te stellen.
„ Haar Voormuur, die haar anderhalve
„ Eeuw tot gerustheid heeft gestrekt,
„ thans weg zynde, worden 'er nieuwe
„ maatregelen gevorderd om den Staat niet
„ ontbloot en voor den eersten Aanvaller
„ ten prooi te laaten.

„ Daar toe is onvermydelyk noodig.
„ Voor eerst een goed aantal Troepes.
„ De weinige Battaillons, die uit de Bar-
„ riere-Steden binnen 's Lands getrokken
„ zullen worden, zyn niet toereikende,
„ om met de Troepes, die de Staat thans
„ in dienst heeft, een Leger uit te maa-
„ ken; dus is eene vermeerdering derzelven
„ noodzaaklyk, vooral in een tyd, daar
„ het Systema der meeste Mogenheden
„ schynt te zyn, hunne voornaamste vei-
„ ligheid te stellen in talryke en altoos
„ marschvaardige Legers.

IX. BOEK. 1782.

„ Uit dien hoofde is het al verders niet „ genoeg Troepes te hebben. Dezelve „ moeten in beweeging kunnen worden „ gebragt. Van het daar toe benoodigde „ is de Staat zodanig ontbloot, dat, zelfs „ in tyd gevaar, geen enkel Regiment te „ veld zou kunnen trekken, en, egter, is „ de gemaatigde Petitie by den Raad van „ Staaten gedaan, om de Troepes marsch- „ vaardig te maaken, tot nog toe buiten „ Besluit, ja genoegzaam buiten Overwee- „ ging, gebleeven.

„ Eindelyk en bovenal zal het nu noo- „ dig zyn de Oude Frontieren van den „ Staat in goede Orde te brengen; tot dat „ einde is reeds, voor eenigen tyd, eene „ Petitie gedaan; maar tot nog toe al me- „ de zonder vrugt (*)."

Zy laaten eene Petitie doen tot den aanbouw van Negentien zwaare Schepen.

Ten aanziene van de Zeemagt, waar op elk in den Lande het oog gevestigd hieldt, hadden hun Hoog Mogenden den Raad van Staaten verzogt eene Petitie te ontwerpen tot den aanbouw van Negentien zwaare Schepen, en lieten zich, in eenen Brieve aan de Gewesten gezonden, daar omtrent op deeze wyze hooren. „ Het zal aan „ zommigen der Bondgenooten misschien „ onverwagt voorkomen, dat wy den „ Raad van Staaten wederom verzogt heb- „ ben eene Petitie op te stellen van „ 8409700 Guldens, tot aanbouw van eeni- „ ge zwaare Schepen; daar het U Ed.

„ Mog.

(*) *Resol. van Holl.* 11 Jan. 1782.

„ Mog. bewust is, dat wy, omtrent een
„ Jaar geleden, een Petitie tot den aan-
„ bouw van Oorlogschepen, van over de
„ *Elf Millioenen*, en nog onlangs, op den
„ vyfden van laatstleden Wynmaand, ee-
„ ne Aanvullende Petitie van ruim *Negen*
„ *Millioenen*, tot het zelfde einde, aan
„ dezelve hebben toegezonden; maar wy
„ houden ons verzekerd, (schoon het
„ kennelyk is, dat nog verscheide Oorlog-
„ schepen, en Fregatten, die de Colle-
„ gien ter Admiraliteit in 't begin van dit
„ Jaar (*) door ons gelast zyn aan te bou-
„ wen, ontbreeken,) dat U Ed. Mog. egter,
„ de noodzaaklykheid van deeze laatste Pe-
„ titie ten vollen zullen erkennen, in-
„ dien zy met ons gelieven op te mer-
„ ken, dat de begrooting der Zeemagt,
„ zo als dezelve in Lentemaand des Jaars
„ MDCCLXXIX, is gemaakt, ten dien
„ tyde alleen in dier voege is ingerigt ge-
„ weest, om het zo laag vervallen Zee-
„ weezen, waar aan, naa den Vrede van
„ *Utrecht*, byna geen hand was geslaagen,
„ by voorraad eenig meerder aanzien te
„ geeven, zonder dat men als toen heeft
„ kunnen denken, om dezelve te brengen
„ op dien voet, zo als de Eer van de Re-
„ publiek, en de omstandigheden van ee-
„ nen Oorlog met een magtig en waakzaam
„ Nabuur, het zelve tegenwoordig vol-
„ strekt vorderen; als mede, dat een Aan-
„ bouw

(*) Deeze Brief was van 31 Dec. 1781.

IX. BOEK. 1782.

„ bouw van eenig aanbelang veel tyds ver„ eischende, de voorzigtigheid mede„ brengt, dat men zich in staat stelt door „ een gestadigen aanbouw, om de Sche„ pen, door 't geweld van den Vyand, „ ongelukken der Zee, of andere rampen, „ verlooren gaande, schielyk te kunnen „ aanvullen: waarby nog komt, dat de „ Zeemogenheden, zich tegenwoordig „ vooral op den aanbouw van zwaare „ Schepen toeleggende, wy ons in de „ onvermydelyke verpligting bevinden, „ (schoon noch de Havenen, noch de Ri„ vieren van de Republiek misschien voor „ zwaare Schepen zeer geschikt zyn,) om „ dezelve Mogenheden ten minsten van „ verre te volgen, ten einde, by eene ont„ moeting met den Vyand, het nadeel aan „ onze zyde niet te groot moge wee„ zen." —— Op deeze gronden stelden zy voor, dat 'er Negentien zwaare Schepen, zeven van zeventig, en twaalf van zestig Stukken, by de onderscheide Admiraliteiten, zouden worden aangebouwd (*).

Aanmerking van *Friesland* op eenige Uitdrukkingen, in de Petitie van den Raad van Staaten.

In deeze Vorderingen, wat de Land- en Zeemagt betrof, droegen alle de Gewesten toestemming, laatende nogthans ieder zyne byzondere Neiging en Begrippen doorstraalen, terwyl zy ook voorheen gemaakte Uitzonderingen vast hielden. — *Zeeland* sprak, om in een eertyds gedaan voor-

(*) *Resol. van Holl.* 11 Jan. 1782.

voorstel, wegens eene Commissie van deezen Staat in *Engeland*, (wanneer de voordraaging van een Heer daar toe weder mogt plaats hebben,) toe te stemmen. — Staaten van *Friesland* betuigden, ter gelegenheid van het verleenen der Toestemminge, niet voorby te kunnen te verklaaren „ dat zy ten uitersten gevoelig waren „ over de singuliere Positiven, en Uit„ drukkingen in de Generaale Petitie van „ den Raad van Staaten vervat; doch dat „ zy zommige, als by voorgaande Staats„ besluiten te vooren wederlegd, onaange„ roerd zouden laaten; maar omtrent an„ dere niet wilden afzyn, eenige plaatzen „ in opmerking te neemen; onder wel„ ken, wel voornaamlyk in aanmerking „ kwam het Declaratoir van zyne Hoog„ heid en den Raad van Staaten, *dat zy*, „ naamlyk, *geene andere Satisfactie van* „ *Hoogstderzelver Waarschuwingen hadden*, „ *dan dat daar uit zou blyken*, *dat de present*„ *te toestand van het Vaderland buiten schuld* „ *was van zyne Doorlugtige Hoogheid*, *en den* „ *Raad van Staaten*." — „ Eene Uitdruk„ king", (vervolgen zy, 't zyn de eigene woorden) „ welke, onzes eragtens, nooit „ en zeker thans geheel niet te passe kan „ komen in de critique omstandigheden, „ waar in de Republiek zich bevindt; ee„ ne Uitdrukking, welke by een minder „ op hunne Regenten vertrouwend Volk „ dan onze Ingezetenen, gebruikt door „ den mond van het Eminente Hoofd en „ een Illuster Collegie van deeze Repu„ bliek,

IX. BOEK.

1782.

IX. BOEK. 1782.

„ bliek, van de aller nadeeligste gevolgen „ voor den Staat van het Land hadt kun„ nen zyn; eene Uitdrukking, welke hun „ Ed. Mogenden, derhalven, niet kun„ nen naalaaten te remarqueren, en over„ dezelve, als een gevaarlyken stap, hunne „ uiterste gevoeligheid te toonen, in ver„ wagting, dat hun Hoog Mogenden wel „ met hun Edel Mogenden zullen willen „ coopereeren, ten einde zulke verregaan„ de Demarches by vervolg geen plaats „ mogen hebben; voor al, indien hun „ Hoog Mogenden gelieven te reflectee„ ren, dat de zo herhaalde voorslagen tot „ versterking der Republiek ter Zee, „ waar zy alleen zich ooit met vrugt kan „ sterken, altyd, zelfs nog ten tyde dat „ de Republiek reeds in haare Scheep„ vaard zo wreed als wetteloos door *Enge*„ *land* benadeeld werd, zyn geannexeerd „ geweest aan eene kostbaare en nutlooze „ Augmentatie der Landmagt."

Welgert in de Vermeerdering der Landmagt en het Veldleger deel te neemen.

„ Dat, verders, omtrent de aanvullin„ ge der Magazynen en Versterkingen der „ Landmagt en Frontieren, de zaaken, ze„ dert het ontruimen der Barriere-plaat„ zen, welke te haarer bezettinge, een „ merkelyk getal van de Armé van de „ Republiek noodig hadden, zeer van „ gedaante veranderd waren: terwyl hun „ Ed. Mogenden in het denkbeeld ston„ den, dat het onmogelyk was, dat de „ Republiek zich aan de Landzyde tegen „ haare magtige Nabuuren met de Wape„ nen bescherme, 'er aan dien kant niets

„ over-

„ overschoot, dan zich op de goede trou- „ we en wederzyds gefundeerde Tractaa- „ ten te gronden, en zyne Keizerlyke en „ Aller-Christlykste Majesteit, in Hoogst- „ derzelver gedeclareerde en beweezene „ genegenheid voor de Republiek, door „ *Nederlandsche* opregtheid, te doen vol- „ harden. —— Wyders waren zy van „ oordeel, dat een Veldleger van geen hoe- „ genaamd nut voor de Republiek, en „ derhalven van ondraaglyke kosten voor „ de Bondgenooten, zou zyn, welke *Fries-* „ *land*, wegens deszelfs zo duidelyk al te „ hoogen aanslag in de Generaliteis Quota, „ boven alle andere moest vermyden, „ waarom zy deeze Petitie volkomen van „ de hand weezen (*).”

IX. BOEK. —— 1782.

Stemt in den Aanbouw van Negentien Oorlogschepen.

Friesland, 't welk zich, in den voorleden Jaare, en thans wederom, ten opzigte van de Zeemagt, zo sterk uitte, droeg toestemming in den Aanbouw van Negentien zwaare Oorlogschepen, en de somme daartoe gevorderd mits dezelve vermeerderd werd met 490125, tot den Aanbouw der verongelukte Schepen by de Admiraliteit in *Friesland*, te weeten één Schip van vyftig en één van twintig Stukken; dewyl onder de Negentien aan te bouwen Schepen, desgelyks, voor de Admiraliteit op de *Maas*, gesteld was het verongelukte Schip *Prins Willem*.

Hol-

(*) *Resol. van Holl.* 5 Juny 1781.

IX. BOEK. 1782.

Holland desgelyks, en dringt aan op het opbrengen der Penningen.

Holland bewilligde in de Petitie tot den Aanbouw der Negentien zwaare Schepen, en de andere ter versterking van de Zeemagt, als mede in den voorslag van *Friesland*, om, tot het vervullen van de plaats der twee verongelukte Schepen, de Petitie met de begeerde somme te verhoogen; teffens aandringende, dat men met de gaave toestemming en opbrengingen niet mogt marren, op dat de Hellingen, die door het afloopen der laatstgebouwde Schepen ledig waren, of eerstdaags ledig stonden te worden, ten eersten weder bezet geraakten, op dat de aanwinnende Zeemagt, door het minste toeval, by derzelver opkomst, niet weder vervallen mogt. —— In den Raadslag van Gecommitteerde Raaden op de Algemeene Petitie en Staaten van Oorlog, betuigen zy, dat onder alle zaaken, die in het tegenwoordig tydsgewricht ten voorwerpe van betragting strekten, „ de Zaaken van de Zee in de eerste „ plaats voorkwamen, als volgens de wel- „ gegronde aanmerking van zyne Hoog- „ heid en den Raad van Staaten, *in deeze* „ *tyds omstandigheden met regt alle Prefe-* „ *rentie verdienende.* Dies aangaande er- „ kenden Gecommitteerde Raaden ook „ gaarne, dat, zedert het uitbarsten van „ den Oorlog, waar mede de Kroon van „ *Engeland* goed gevonden hadt de Repu- „ bliek zo onregtvaardig als onverhoeds te „ bespringen, *de Bondgenooten niet hadden* „ *stilgezeten, om te besluiten en in het werk* „ *te doen stellen, 't geen tot meerder defensie*

„ *van*

„ *van den Staat, en tot daadlyke afkeering*
„ *van eenen zo harden aanval noodig en*
„ *dienstig kon zyn;* doch hier omtrent
„ moesten zy niet verzwygen, dat, byal-
„ dien de verdere Leden van het Bondge-
„ nootschap, het voorbeeld van *Holland*
„ hadden gevolgd, als dan voorwaar wei-
„ nig stoffe tot eenige klagten, wegens ver-
„ traaging en ongereedheid van Consen-
„ ten en Furnissementen, zou zyn overge-
„ bleeven: naardemaal het niet moeilyk
„ zou vallen te bewyzen, dat, wanneer
„ het geheel montant der Penningen, op
„ alle de menigvuldige thans loopende Pe-
„ titien tot het werk van de Marine, door
„ deeze Provincie reeds daadlyk verstrekt,
„ met en tegen het geheele beloop van alle
„ de gedaane Furnissementen, op die zelf-
„ de Petitien werd gebalanceerd en verge-
„ leeken, de Balans aan de zyde van *Hol-*
„ *land* bevonden zou worden over te
„ slaan, met de aanzienlyke som van wei-
„ nig minder dan *Drie- en- twintig Tonnen*
„ *Gouds*, welke door deeze Provincie, in
„ de proportie van het volle beloop van
„ alle de gefurneerde Gelden, *over betaald*
„ zyn geworden."

Over het Veldleger oordeelden Gecommitteerde Raaden van *Holland* geheel anders dan wy Staaten van *Friesland* hoorden spreeken; zy moesten den naderen aandrang van zyne Hoogheid en den Raad van Staaten ten uitersten billyken; schoon geen der Gewesten tot nog in de Petitie daartoe gestemd hadt; zy konden niet na-

Gecommitteerde Raaden dringen op een Veldleger by *Holland* aan.

laa-

IX. BOEK. 1782.

laaten, dit ſtuk nader aan te dringen; „ daar het" (gelyk zy zich lieten hooren,) „ aan geen tegenſpraak behoorde „ onderhevig te zyn, dat niet ſlegts, in 't „ algemeen, de verdeediging van 't Land, „ door geene Oorlogſchepen en gewapende „ Vaartuigen alleen, naar behooren, kon „ worden betragt; maar dat ook, in 't byzonder, de geſteldheid van de wyd uitgeſtrekte Zeekusten en Stranden van deeze Provincie zodanig was, dat, tot derzelver volkomene beveiliging, het tydig „ by een trekken van Troepen, in een of „ meer Corpſen verzameld, ten hoogſten „ noodzaaklyk kon worden; gelyk ook de „ voorige Oorlogen door de Republiek tegen het Ryk van *Engeland* gevoerd, en „ bepaald die des Jaars MDCLIII, niet „ duister aanweezen, dat men, tot dekking van die Eilanden en Zee-Frontieren deezer Provincie, welke thans niet „ minder dan in de voorgaande Eeuw van „ aanbelang gehouden moeſten worden, „ bedagt was geweest, om een *Gros te* „ *Voet en te Paard*, by een te doen trekken. Tot die byeentrekking, en het „ marschvaardig houden, moeſten zodanige noodwendigheden en behoeftens, als „ onder den naam van *Legerlasten* bekend „ ſtaan, by tyds aangeſchaft, en konden de „ benoodigde kosten uit niets anders dan „ uit eene Petitie, ten dien einde gedaan, „ gevonden worden. —— Voorts konden Gecommitteerde Raaden niet afzyn „ om aan hunne Ed. Groot Mogenden „ over-

„ overweeginge aan te beveelen eene gematigde Verhooging van de Tractementen, door de Majors, Capiteins, Capiteins-Luitenants van het Corps de Genie, omtrent welker voorslag, in den voorleden Jaare gedaan, de toestemming van *Holland* alleen ontbrak; maar voornaamlyk het gewigtig stuk der herstelling en versterking van de Fortificatiewerken in de Frontierplaatzen van den Staat, waar toe de Petitie bereids in den Jaare MDCCLXXVIII geschiedde; doch waar in de toestemming van dit Gewest zich niet verder dan tot het halve Beloop uitstrekte. In een tyd als deeze werd de aandagt omtrent dit voorwerp ten kragtigsten als van zelve opgewekt, daar eene gevoelige Ondervinding, het allerduidelykst bewys hadt aangebragt van de hooge noodzaaklykheid, dat de Bolwerken van 's Lands veiligheid, in de eige boezem van den Staat, en op deszelfs eigen Grondgebied, gesteld en gevestigd wierden (*)."

Voorstel van zyne Hoogheid om de Vloot uit het Voetvolk te bemannen.

Over het *Corps Mariniers*, in welks oprigting *Friesland* eindelyk stemde (†) benoemde zyne Hoogheid de Bevelhebbers (§). Dan, daar deeze Zee-soldaaten, wier eigenlyke bestemming was om tot

(*) *Resol. van Holl.* 15 Maart 1782.
(†) Zie het III Deel onzer *Vaderl. Historie* bl. 71.
(§) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 1486.

IX. BOEK. 1782.

tot Krygstochten over Zee gebruikt te worden, naar 't oordeel van zyne Hoogheid, thans ongeschikt waren om op 's Lands vloot dienst te doen, leverde hy ter Algemeene Staatsvergadering, den vyfden van Zomermaand, een Voorslag in, om, ter vergoeding van het gebrek aan Manschap op de Vloot uit de Scheeps-soldaaten, die eenige tyd gediend hebbende aan de Zee gewend waren, Matroozen aan te werven, en derzelver getal weder aan te vullen uit het Voetvolk van den Staat, teffens een Plan opgeevende hoe die schikking best te maaken, zonder de Landmagt van den Staat te verminderen (*). —— Staaten van *Friesland*, schoon het Kwartier der Steden een geheel verschillend gevoelen uitbragt, besllooten dit voorstel niet aan te neemen; doch een ander te laaten doen; „ naamlyk om den Stadhouder te verzoeken groot verlof toe te staan aan vier „ Man uit elke Compagnie boven de zodanigen, die reeds zulk een Verlof hadden, ten einde deeze Vrywilligers, met „ Verlof, geduurende den Oorlog, op Zee „ konden dienen, en vervolgens in derzelver Compagnien weder ingelyfd worden. „ Hier door zouden huns agtens, de heilzaame oogmerken van zyne Hoogheid „ veel eenvoudiger, veel gemaklyker, en „ met minder kosten, bereikt worden (†)."

Al-

(*) *Resol. Gen.* 5 Juny 1782.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 1140.

Althans zou zulks ten vollen gediend hebben, om de verdenking, by zommigen gekoesterd; doch door anderen gewraakt, weg te neemen, als of de Voorslag van zyne Hoogheid diende om, langs dien weg, de Langdmagt ongevoelig te vermeerderen (*).

IX. BOEK. 1782.

Ten opzigte van de *Schotsche Brigade*, die van omtrent den Jaare MDLXX in dienst der Algemeene Staaten tradt, en veel betoons van dapperheid, zo in Belegeringen als Veldslagen, gegeeven hadt, deedt de Capitein Generaal een Voorstel om dezelve in eene Nationaale Krygsbende te veranderen. Men besloot hier toe, en dat dezelve den Eed van Getrouwheid aan den Staat zou moeten afleggen, en zweeren, om, zo lang zy uit den dienst aan de Staaten der *Vereenigde Nederlanden* niet wettig waren ontslaagen, niemand buiten den zelven voor de Souveraine Overheid te zullen erkennen, en geene bevelen dan de hunne te zullen gehoorzaamen (†). Eenige Officieren verzogten by den Staat, een langer uitstel dan dat van zes weeken om zich hier op te verklaaren, en ontvingen zy, van wegen zyne *Groot Brittannische* Majesteit, aan welke hun geval was voorgedraagen, aanschryvens, dat de zodanigen, die zich by deeze gelegenheid getrouw betoon-

De *Schotsche Brigade* in Lands-Krygsvolk veranderd.

(*) *Post van den Neder-Rhyn* II Deel, bl. 179.
(†) *Resol. Gen.* 18 Nov. 1782.

IX. BOEK. 1782. toonden omtrent zyne Koninglyke Persoon en Regeering, en na *Groot Brittanje* te rugkeerden, onder zyne bescherming zouden ontvangen worden; en dat de zodanigen, die, door lange diensten, door verbintenissen, en dierbaare banden aan den Staat verbonden waren, in *Holland* bleeven, niet behoefden te vreezen 's Konings agting verbeurd te hebben. In Lentemaand des Jaars MDCCLXXXIII, lag dit Krygsvolk den nieuwen Eed af. Ruim vyftig Officieren verschoonden zich van denzelven, en verkoozen liever na hun Vaderland te rug te keeren; derzelver plaatzen werden terstond door *Hollandsche* vervuld. De Vaandels, behoord hebbende aan deeze drie voorheen *Schotsche Regimenten*, werden op last des *Engelschen* Hofs te rug gevorderd; doch de uitlevering weigerden hun Hoog Mogenden: dewyl zy voor 't geld van den Staat gemaakt waren, en zyne *Groot Brittannische* Majesteit 'er geen aanspraak of regt op hadt. —— Wanneer het *Britsche* Hof, by herhaaling, door zyn Gezant te *Parys*, by de Gezanten van den Staat des aanzoek deedt, met byvoeging, dat 't zelve, zo hun Hoog Mogenden tot de wedergave besluiten mogten, den Heer CUNINGHAME, voorheen Luitenant Collonel der vernietigde Brigade, behoorelyk gemagtigd hadt om die Vaandels te ontvangen, vonden zy goed zyne Hoogheid te verzoeken, om by voorraad de noodige bevelen te geeven tot het overbrengen dier Vaandelen in het Generaliteits Magazyn in

's Gra-

'*s Gravenhaage*, om aldaar tot nadere beschikkingen bewaard te worden; hier van wilden zy dat hunne Gezanten te *Parys* den *Engelschen* Gezant de weet zouden doen, met betuiging, dat hun Hoog Mogenden, geen beslissend besluit omtrent het gedaane verzoek hadden kunnen neemen; doch dat zy, daar toe besluitende, teffens de noodige voorziening zouden doen, om die Vaandels, op eene behoorelyke wyze, na *Engeland* over te zenden, niet genegen zynde om zich hier toe van den Persoon van CUNINGHAME te bedienen, wiens verblyf alhier tot dat einde volstrekt onnut was (*).

IX. BOEK. 1782.

Verschillen over de Uitschryving van den Dank- Vast- en Bededag.

Voorlang heeft men opgemerkt, dat de Petitien tot den Staat van Oorlog, de Aanpryzingen van, de Raadslagen en Besluiten op dezelve, niet weinig lichts verspreiden over de Staatsgesteldheid van ons Land, of althans de begrippen der Bestuurderen aan den dag leggen; men wil ook doorgaans, uit de Brieven den Algemeenen Dank- Vast- en Bededag aan de Landzaaten bevelende, kunnen opmaaken wat de daadlyke en by 's Lands Vaderen waarschynlyk toekomstige Staat van den Lande zy: en is het geenzins onregtmaatig, dat men dusdanig eene Uitschryving eenigzins in zulk een licht beschouwe: naardemaal dezelve den Leeraaren, als Voorgangers des

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 76. 393. 542. 1551. Voor 't Jaar 1784. bl. 680.

IX. BOEK. 1782. des Volks in de allerstaatlykste Verrigting voor een Land, moet voorlichten, om over de zaaken des Vaderlands, naar tydsomstandigheden, gepast te spreeken, naar eisch te bidden, en te danken; en teffens de gedagten en overleggingen van elke Ingezeten in dit Godsdienstig bedryf te bestuuren. — Dan vertoonde zich in de Staatsbesluiten een groot verschil van denkwyze, ten aanziene der Uitschryvinge van den Dank- Vast- en Bededag deezes Jaars, deeden zich byzonderheden op, die zo groot eene verwydering van denkwyze aan den dag lagen, als zich immer zo openlyk lieten zien.

Hoe dezelve luidde. 't Zal, derhalven, de moeite waardig weezen een gedeelte van den veel gerugtsmaakenden Biddagsbrief hier te plaatzen. Dezelve ving in deezer voege aan. „Een
„ Regtvaardige en Aanbiddelyke Voorzie-
„ nigheid, die ons zo lang te vergeefsch
„ heeft aangemaand, en zyne Kastydingen
„ toegezonden, naa dat Zyne Waarschu-
„ wingen onverzettelyk zyn verwaarloosd,
„ blyft nog aanhoudend ons door Zyne
„ Oordeelen bezoeken. Het Jaar, 't geen
„ wy laatstlyk geëindigd hebben, is een
„ tyd geweest van duisternis, in veelerlei
„ opzigten. —— Aangetast door een
„ magtig Geallieerde, die onze Vyand is
„ geworden, hebben wy moeten zien, dat
„ onze Colonien zyn aangevallen en geno-
„ men, en dat onze Koophandel en Zee-
„ vaard, (de Bronnen van onzen Voor-
„ spoed en zelfs van ons Bestaan,) gevoe-
„ li-

„ lige slagen zyn toegebragt. Dubbele Plaa- IX.
„ gen van buitenlandsche Ongelukken en BOEK.
„ binnenlandsche Verbitteringen, hebben
„ wy ons Land zien verwoesten. —— In 1782.
„ het midden van deeze duistere en be-
„ klaaglyke vertooningen zyn de Zonden
„ en Ongeregtigheden des Volks geenzins
„ verminderd; maar alles schynt in den
„ voorigen staat te zyn gebleeven. De-
„ zelfde Ongevoeligheid en Zorgloosheid
„ in 't midden van 't grootste gevaar; de-
„ zelfde Ydelheid en Weelde; dezelfde
„ verbastering van Zeden en Gedrag, is
„ ons bygebleeven; eene Onverschilligheid
„ omtrent den Godsdienst; een bedorve
„ *Zelfsliefde* en Eigenbelang, de gronden
„ van de waare Vaderlandsliefde onder-
„ mynende Hevigheden en Tweedragt,
„ Kleinagting voor de Regeering; een los-
„ se en onbeteugelde Geest van *Anarchie*,
„ een van de ongelukkigste tekenen van
„ een verzwakt en afneemend Volk, heb-
„ ben by ons de overhand genomen. Dus
„ kastydt ons de Voorzienigheid niet al-
„ leen door de Verwoestingen van den
„ Oorlog; maar maakt ook onze eigene
„ Ongeregtigheden tot werktuigen van on-
„ ze Onheilen. —— Men hadt den Al-
„ lerhoogsten te bidden om de ophouding
„ van deezen verderflyken Oorlog, en zy-
„ nen zegen, over het aanwenden van de
„ wettige middelen om een eerlyke, en
„ met het belang van den Staat overeenko-
„ mende, uitkomst daar van te verkry-
„ gen, af te smeeken."

IX. BOEK. 1782.

Wat 'er ter Vergadering van *Holland* over voorviel.

Wanneer deeze Uitschryving ter Vergadering van *Holland* werd ingeleverd, en ten voorwerpe van raadpleeging strekte, lieten veele aanzienlyke en mindere Steden haar ongenoegen blyken, over de koelheid, waar mede van den Oorlog gesprooken werd. De meesten waren met *Dordrecht* misnoegd, om dat de geheele Uitschryving geen enkel woord repte van de verpligting tot Dankzegging aan de Godlyke Voorzienigheid voor den gelukkigen uitslag van het Gevegt op *Doggersbank*, en dat in de voorgeschreevene Gebeden niet kwam het afsmeeken van 's Hemels zegen over de Wapenen van den Staat. De Stad *Schiedam*, te dier gelegenheid zich mede vrugtloos hebbende laaten hooren, liet, door haare Afgezondenen, kort daar naa, met opzigt tot den Biddagsbrief, ter Vergaderinge van *Holland*, eene Verklaaring doen, te meer optekenenswaardig om dat dezelve, schoon door die Stad geuit, het gevoelen veeler Leden behelsde. „Men „oordeelde zich, van wegen de Regeering „dier Stad, verpligt, de *licentieuse* handelingen van de Gedeputeerden ter Generaliteit te moeten *capteeren:* daar het „voor dezelven onverantwoordelyk is, „om, zonder præallabele voorkennis en „beoordeeling van hun Ed. Groot Mogenden, en dus van wegen de Regeering „der Stad, tot eene Uitschryving van eenen algemeenen Dank- Vast- en Bededag te hebben geconcludeerd, waar van „de *Extensie* geene geringe *Reproches* ver-

„dien-

„ diende, wegens aanmerkelyke *Omisſien*, „ welke daar in gevonden werden, als ge- „ waagende in geenen deele van de ver- „ pligte Dankaltaaren aan het Godlyk Al- „ beſtuur, voor den gediſtingueerden by- „ ſtand aan 's Lands dappere Zeehelden „ op den vyfden Augustus MDCCLXXXI „ op de *Doggersbank* betoond; maar, in „ tegendeel, zulks, als ware het een on- „ verſchillig Object, pasſeerende: en, daar- „ enboven, even als een noodeloos ingre- „ dient voor de Publieke Gebeden, de al- „ ler noodzaaklykſte inroeping der Godly- „ ke hulpe voorbygaande, om 's Lands „ Navale wapenen, tegen onzen onregt- „ vaardigen Vyand, glorieuslyk te willen „ zegenen (*)."

IX. BOEK. 1782.

Misnoegen onder de Landzaaten. Veele Leeraars houden 'er zich niet aan.

By de openbaare Aankondiging was het misnoegen der Landzaaten, op den zelfden grond ſteunende, vry algemeen, en groeide het aan toen het gerugt verſpreidde, (met welk eene zekerheid laaten wy aan zyne plaats,) dat een *Engelſch* Predikant, de Opſteller was van dit zo veel opziensbaarend, en van veelen gewraakt, Stuk, geſchikt om, in eene allerernſtigſte omſtandigheid, ten Voorſchrift te dienen. Niet weinig Leeraars, eer de inſpraaken van hun Hart, dan die Opgave volgende, gingen, op een andere-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 129. 132. 347. *Post van den Neder-Rhyn* II Deel, bl. 511. 531. 542.

IX. BOEK. 1782. ren trant, hunne Gemeentens voor, Dankzeggingen wegens de Overwinning op *Doggersbank*, als 't behoud onzer Vryheid, klommen ten Hemel, gepaard met de vuurigste Smeekingen om zegen over onze Wapenen, in deezen ons hoogst onregtvaardig aangedaanen Oorlog.

In *Vlissingen* wordt de Predikanten een byvoegzel gegeeven.

Geschiedde dit in *Holland*, en elders, uit eigene beweeging der Leeraaren, daar door dank behaalende by allen, die hun wederzin betuigd hadden om eenen Biddag, in gevolge der gedaane Uitschryvinge, te vieren, in *Vlissingen* vondt men goed de Stads-Predikanten aan te schryven, „ om, „ op den aanstaanden Bededag, GOD „ Almagtig te danken, niet alleen voor de „ ophouding der besmetlyke Ziekte onder „ 't Rundvee in *Zeeland*, en voor den „ zigtbaaren bystand, welken het Hem be„ haagd hadt aan de wapenen van *Neder„ land*, in den Zeeslag van den vyfden „ Augustus, tegen de blykbaare Overmagt „ der Vyanden, te bewyzen; maar ook „ voor de byzondere bewaaring der Stad „ *Vlissingen* en *Zeeland* voor eenen Vyand„ lyken aanval, waar mede dezelve in den „ afgeloopen Zomer gedreigd werd; om „ GOD te smeeken, dat het Hem behaa„ gen mogt te verydelen alle dergelyke on„ derneemingen, waar door de rust der „ Stad en van de Provincie zou worden „ gestoord; en ten dien einde genadiglyk „ te zegenen de Wapenen van deeze Re„ publiek, de Onderneemingen van by„ zondere Ingezetenen, tot afbreuk van

„ den

„ den Vyand aangewend, en de welmee- IX. BOEK. 1782.
„ nende poogingen der Regeeringe ter be-
„ scherminge van het Leeven, de Vry-
„ heid, en Bezittingen der goede Ingezete-
„ nen —— en eindelyk om de Gemeente
„ op te wekken tot regtmaatige gevoelens
„ van Erkentenis, Dapperheid, Liefde
„ tot het Vaderland, en Vertrouwen op
„ den Godlyken Bystand, en op de Waak-
„ zaamheid der Regeeringe; en om voor
„ al deeze gevoelens te toonen by een
„ Vyandlyken aanval. Kunnende de Ge-
„ meente daar toe worden opgewekt, niet
„ alleen door de herinnering der Pligten,
„ die dezelve als *Christenen* en *Burgeren*
„ betaamen; maar ook door de overwee-
„ ging van de Regtvaardigheid der zaak
„ van *Nederland*, de Verbondbreuk en
„ Moedwil van onzen Vyand, het doorlug-
„ tig Voorbeeld haarer Voorouderen, de
„ Voorregten der tegenwoordige Consti-
„ tutie, en de gelukkige Uitkomst, die
„ men van zulke rechtschape begrippen,
„ onder den Godlyken Zegen, zou mogen
„ verwagten (*)."

Friesland verwerpt de Uitschryving, en geeft eene andere.

Vreemd was dit aanmerkelyk Byvoegzel tot den Biddagsbrief, in eene byzondere Stad, dan aller vreemdst, en zonder voorbeeld, dat een geheel Gewest, die Uitschryving afkeurde, verwierp, eene andere opstelde en verzondt. Dit deeden Staaten van *Friesland*, en zal een gedeelte dier Uit-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1781. bl. 227.

IX. BOEK. 1782.

Uitschryvinge met de andere vergeleeken, best uitwyzen, waar om zy tot deezen veel gerugtsmaakenden stap kwamen. Zy vangen aan. „ De hachlyke omstandigheden der tyden, en de akelige toestand, „ waar in het *Vereenigd Nederland* zich „ thans bevindt, leggen op ons de sterkste „ verpligting, ja roepen ons toe, om eenen „ Dag af te zonderen, om niet alleen met „ al het Volk, aan den eenen kant, den „ Opperzegenaar met Harten vervuld met „ waare Dankbaarheid voor genootene „ Weldaaden, plegtlyk te ontmoeten, en „ zynen nooit volpreezen Naam daar voor „ in 't openbaar te looven en te verheerlyken; maar ook inzonderheid, aan de andere zyde, om ons voor de Majesteit „ van den Hemel eerbiedig neder te werpen, om onze Schulden voor den Throon „ zyner oneindige Genade nederig te belyden, eene gunstryke vergeeving daar „ van yverig af te smeeken, en de waare „ belangens van Kerk en Burgerstaat, zyner Vaderlyke Zorge, en algenoegzaame „ Bescherminge, op te draagen. —— Het „ heeft ons mogen gebeuren, door den „ GOD onzer Vaderen tot nu toe te zyn „ behouden en gespaard, onaangemerkt „ een magtig Nabuur zich niet heeft ontzien om de heiligheid der Verbonden „ zigtbaar te schenden, door onzen Koophandel de treffendste slagen toe te brengen, onze Scheepvaard geweldaadig te „ stremmen, de Schepen trouwloslyk uit „ te plonderen, en geheel weg te rooven;

„ ons

„ ons den Oorlog onregtvaardiglyk aan te IX.
„ kondigen, en onze Bezittingen, buiten BOEK.
„ *Europa* gelegen, verraadlyk aan te tas- ———
„ ten en te overmeesteren, in eenen tyd, 1782.
„ dat *Nederland* zich in eene weerlooze
„ gesteldheid bevondt, en dus te eenemaal
„ buiten staat, om deezen alzins gedugten
„ Vyand te water het hoofd te kunnen
„ bieden, en zich tegen zyne onbillyke ei-
„ schen kragtdaadig te verzetten. Zo
„ heeft de sterke Arm des Allerhoogsten
„ ons en ons dierbaar Vaderland tot nu
„ toe goedgunstig bewaard, en het beginzel
„ onzer Wapenen alreede gezegend, onze
„ Vloot, hoe gering en zwak die ook wa-
„ re, heeft egter voor de Overmagt van
„ den trotschen Vyand niet behoeven te
„ bukken; hy leverde den Zeeslag, hy
„ werd, door de welbeleide dapperheid
„ onzer wakkere Helden, tegen zyne ver-
„ wagting aan, overwonnen, genoodzaakt
„ af te deinzen, en zich buiten het Ge-
„ vegt en hun gezigt te begeeven, zo
„ dat wy, met lofspraaken op onze ton-
„ gen, vermelden mogen, dat de GOD
„ der Heirschaaren met ons ten Stryde is
„ geweest! ——— In den boezem van
„ dit Land worden wy, boven dien, nog
„ verkwikt door de Vrugtbaarheid, die de
„ milde Schenker alles goeds ons 's Jaar-
„ lyks geeft; onze Schuuren worden op-
„ gevuld met de voedzaamste voortbreng-
„ zelen der Aarde; onze Stallen zyn voor-
„ zien met het beste Vee, en men kan,
„ met verschuldigde dankerkentenisse zich

„ be-

IX. BOEK. 1782.

„ beroemen, dat 'er in dit Gewest, ja in „ gansch *Nederland*, een volle overvloed, „ van al dat geen tot het tydlyke be- „ ſtaan noodig is, gevonden wordt. — „ Naa de Optelling van 's Lands Zonden „ en Ongeregtigheden, en opwekking tot „ Boete, willen zy dat met één Hart en „ ééne Stemme, de vuurigſte Gebeden „ tot GOD opgezonden wierden om Ons „ te verlosſen van de Rampen en Zwaarig- „ heden, onder welken wy zugten, om „ zynen kragtdaadigen Zegen over de „ Wapenen van den Staat, ter vernederin- „ ge en afbreuke van een Vyand, die, „ door zyn betoonde Onregtvaardigheid, „ ons in Oorlog ingewikkeld, en de grootſte „ ſchade bereids toegebragt hadt, op dat „ wy, door een manmoedig gedrag, en „ op het loflyk voetſpoor onzer Vaderen, „ eenen eerlyken, voordeeligen en duur- „ zaamen Vrede, onder 's Hemels byſtand, „ wederom bekomen mogten (*)."

Maandlykſche Bedeſtonden in eenige Gewesten vastgeſteld.

In *Utrecht* was men reeds in 't Voorjaar van begrip, dat de Predikanten der Proteſtantſche Kerken dier Stad behoorden verzogt te worden, om, in de openbaare Gebeden, naa de gehoudene Leerredenen, zonder zich over eenige byzonderheden uit te laaten, GOD vuurig te bidden, dat hy de Schepen der Republiek, zo ten Oorlog als ter Koopvaardye uitgerust, welke in Zee waren, genadiglyk voor alle rampen en

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 372.

en onheilen geliefde te bewaaren, dezelve te geleiden, te beveiligen, en voorspoedig te maaken, en de wapenen van deezen Staat te helpen, en met zynen Godlyken Zegen te agter volgen. —— Burgemeesters en Regeerders van *Schoonhoven* lieten den Leeraaren dier Stad een dergelyk verzoek toe komen. — Doch zo in *Utrecht* als in *Holland* werden in Bloeimaand Maandlykſche Bedeſtonden ingeſteld, en dezelve in de Generaliteits Landen geboden. — *Gelderland* en *Overysſel* waren hier in voorgegaan. —— *Zeeland* volgde met het geeven van last hier toe in Zomermaand.

Goes wil, uit hoofde van de Werkloosheid, de Bedeſtonden ſtaaken.

Over dit invoeren der Maandlykſche Bedeſtonden werd zeer verſcheidenlyk geſprooken, en 't zelve van niet weinigen gewraakt, uit aanmerking dat Bedryfloosheid en Bidden om Zegen, luttel by elkander voegden, om 'er geen harder naam aan te geeven; dan nergens ſtak dit misnoegen ſterker door dan te *Goes* in *Zeeland*. Burgemeesters en Raaden lieten in Hooimaand ter Vergadering der Staaten inbrengen, dat zy mede bewilligd hadden in het houden der Maandlykſche Bedeſtonden „ in die „ vaste veronderſtelling, dat 's Lands „ Schepen, in zo verre die gereed waren, „ eindelyk eerlang tot den eenen of anderen gewigtigen Krygstocht zouden worden gebruikt; maar dat zy, zulks niet geſchied zynde, vermeenden dat men het „ houden der Bedeſtonden moest ſtaaken, „ 't welk zy aan hunne medeleden op 't

„ ern-

IX. BOEK. — 1782. „ ernstigst verzogten; vermids zy, by „ ontstentenis, zich gedwongen zouden „ vinden in hunne Stad, die Plegtigheid „ geen voortgang meer te doen heb- „ ben." —— *Vlissingen* wilde die van *Goes*, in de hoope van een vrugtbaaren uitslag der thans gehoudene raadpleegingen in *Zeeland*, verzogt hebben, hoe zeer zy anders met hun volkomen instemden, om voor als nog, van het staaken der Bedestonden af te zien. —— *Zierikzee* erkende, „ dat, zo lang 'er van 's Lands Schepen „ geen behoorelyk gebruik werd gemaakt, „ het geheel ongerymd zyn zou den Ze- „ gen van den Hemel over de Wapenen „ van den Staat af te bidden"; doch begreep, dat, daar die Bedestonden nu maar onlangs plegtig waren ingevoerd, men zo schielyk niet behoorde overtegaan om dezelve af te schaffen, althans niet voor en al eer men gezien hadt wat de aan de hand gegeevene middelen vermogten om de Zeemagt der Republiek in eene behoorelyke Werkzaamheid te brengen; te meer daar 'er nog Onderwerpen overbleeven, waar over 's Hemels hulp en bystand en een algemeen herstel der vervallen zaken kon afgebeden worden, waarom zy die van *Goes* verzogten op dit voorstel voor als nog, niet te blyven aandringen (*).

Op

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 765. 926 enz.

IX. BOEK. 1782.

Op den buitengewoonen Landsdag in 't einde van Zomermaand te *Leeuwaarden* gehouden, sloeg het Kwartier van *Oostergo* aan de drie andere Kwartieren voor het vastſtellen van een plegtigen Maandlykſchen Bedeſtond, en boodt teffens een Opſtel der Uitſchryvinge ter goedkeuring aan. In 't zelve laaten zy zich, onder andere ten opzigte van de Smeekingen, welke zy wilden dat, in die Bedeuuren, tot den Allerhoogſten zouden worden opgezonden, in deezer voege hooren „ dat GOD zich onzer „ wilde ontfermen, met aan de Beſtuur„ders van dit Land, en verdere Regenten „ van dit Gemeenebest, alle vereischte „ Wysheid, en Voorzigtigheid, gepaard „ met oude *Nederlandſche* Cordaatheid in „ derzelver Raadsvergaderingen, genadig„lyk te verleenen, en hunne Beſluiten „ met Godlyke Zegeningen te bekroonen: „ ook aan zyne Doorlugtige Hoogheid, „ den Admiraal Generaal, wien 't beſtuur „ der Vlooten, als een gevolg der ysſely„ke beroeringen en verwarringen van de „ Jaaren MDCCLVII en MDCCXLVIII, „ is opgedraagen, hoogst noodige Wys„heid, Kloekmoedigheid, Doorzigtig„heid en manlyk Beleid, genadiglyk te „ ſchenken, op dat dezelve, vervuld met „ eene blaakende Liefde voor dit ons Va„derland, en brandenden Yver, daadlyk „ aan 't gewigte van dien op zich genomen „ Post beantwoordde, middelen, door on„noemelyke kosten byeengebragt, in 't „ werk te ſtellen, en naar zulks het den

> *Oostergo* levert een Ontwerp tot het houden van Bedeſtonden in, 't welk tot geen Beſluit komt.

IX. BOEK. 1782. „ Heere der Heirschaaren behaagen möge, „ onze Onderneemingen, Vlootelingen en „ Wapenen genadiglyk te zegenen, op „ dat onze Finantien niet meer te ver„ geefsch in 't vervolg uitgeput, en 't „ Land met onbetaalbaare Schulden vrugt„ loos overlaaden worde; maar de trotsche „ *Brit* ééns gevoelig moge leeren om niet „ langer voor onze Kusten te verschynen, „ op onze Wateren te kruisschen, en onze „ dappere Zeelieden, door vermetel uittar„ ten, te hoonen; maar dien hoogmoedi„ gen Vyand, in de Mogenheid van „ GOD, die zich zo goedertierenlyk op de „ *Doggersbank* heeft gelieven te verheerly„ ken, manmoedig te bestryden, en meer„ maalen te overwinnen, om dus een al„ gemeenen, eerlyken, voordeeligen en „ bestendigen Vrede te bekomen. —— „ En, daar men, zedert overlange, we„ gens eene vertraaging, aangaande het „ Zeeweezen, met de grootste reden, ge„ klaagd heeft; doch de veroorzaakers „ daar van tot hier toe nog onbekend zyn, „ moeten wy een Alweetend GOD op 't „ ootmoedigst smeeken, de zulken te ont„ dekken, ten einde dezelve aan den Reg„ ter overgeleverd, en zonder aanzien van „ Persoonen of Rang, en zonder Conni„ ventie of Pardon, openlyk gestraft, en „ dit goede Land van ontaarte Pesten, die „ de borsten haarer Moeder wreedlyk van „ een scheuren, te zuiveren; en als 'er ook „ de zulken mogten gevonden worden, die „ by aan- of voortgang, ter bereiking van

„ ver-

„ verkeerde einden, onbeschaamd mogten „ tragten, om zelfs Leden van de hooge „ Regeering, door beloften of dreigementen, tot hunne belangen over te haalen, „ dat de zulken mogen bekend, of wel „ hunne ACHITOFELS Raadgeevingen „ tot Zotheid gemaakt, en zy wegens hunne Misdaaden gestraft worden (*)." — Het Kwartier der *Steden* wraakte deeze ontworpen Uitschryvings Brief volstrekt; het Kwartier van *Westergo* kon tot het houden van Bedestonden niet toestemmen; en dus viel 'er op dit Voorstel geen Besluit.

Plan ter Uitrusting voor dit Jaar.

Het ontbrak, met den aanvange deezes Jaars, niet aan Aanstellingen en Bevorderingen in den Zeedienst; ook niet aan een Plan ter hooge Vergaderingen ingeleverd, om, daar de bepaalde buitengewoone Uitrusting, met den eersten van Bloeimaand, ten einde liep, eene andere voor de laatste acht maanden van dit en de vier eerste van het volgende Jaar te beraamen. De Gelastigden uit de Admiraliteits Collegien, leverden, met voorkennis en goedkeuring van

(*) Ten deezen tyde hadt dit Kwartier voorgeslaagen, om, wegens *Friesland*, by de Algemeene Staaten voor te stellen, om by Publicatie, aan den eersten, welke den Veroorzaaker of de Veroorzaakers van de onbegrypelyke Vertraaging, of iemand, die een ongeoorlofde Correspondentie met den Vyand hieldt, of gehouden hadt, wist te ontdekken, zodanig dat dezelve in handen van de Justitie verviel, eene belooning van een *Millioen Guldens* te belooven. *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 1126.

IX. BOEK. 1782.

van den Admiraal Generaal het Ontwerp in van eene aanzienlyke Vloot, die met 25300 Koppen zou bemand weezen, en, in twaalf Maanden, alles by den anderen gerekend, 12,573011 Guldens kosten. Zyne Hoogheid, ter Algemeene Staatsvergadering verscheenen, ondersteunde ten kragtigsten deezen Voorslag, dien men besloot aan den Raad van Staaten te zenden, met verzoek om, ten spoedigsten, voorbehoudens de vrye raadpleegingen der Staaten van de byzondere Gewesten, eene Petitie van 9429758 Guldens op te stellen (*).

Begrooting van het getal der Schepen, die men rekende dat, dit Jaar gereed zouden weezen.

Men berekende dat, tegen den eersten van Grasmaand zes Schepen van 60, acht van 50, elf van 36, en tien van 20 Stukken, nevens twee Kotters van 10 Stukken, in gereedheid zouden zyn, behalven eenige Advysjachten en kleine Vaartuigen; dat, met de volgende Maand, daarby zou komen, één Schip van 70 en vier van 60 Stukken; waar by in Hooimaand nog zouden gevoegd worden twee van 70, twee van 60, één van 50 en twee van 40 Stukken; en in Herfstmaand één van 60 en twee van 40 Stukken.

Beraaming van het Plan om Gemeenschaplyk met *Frankryk* te handelen.

Het vooruitzigt op zulk eene Uitrusting en Zeemagt was aangenaam, en kreeg de hoop op eene meerdere Werkzaamheid grond uit de Beraamingen om met *Frankryk* gemeenschaplyk tegen den algemeenen Vyand

(*) *Resol. Gen.* 1 Feb. 1782. *Resol. van Holl.* 6 Feb. 1782.

IX. BOEK. 1781.

Vyand te werk te gaan. Te weeten hunne Hoog Mogenden oordeelende, dat het aanneemen van de Bemiddelinge der Keizerinne van *Rusland* tot eenen afzonderlyken Vrede tusschen deezen Staat en *Groot-Brittanje*, geen de minste vertraaging of verflaauwing in de Krygsverrigtingen behoorde voort te brengen; maar dat dezelve des niettegenstaande, met allen ernst, moesten voortgezet worden, vonden goed den Admiraal Generaal der Unie te verzoeken om op zodanig eene wyze, als hy best zou oordeelen, met het Hof van *Frankryk* ten spoedigsten, te beraamen, hoe de Krygsverrigtingen ter Zee, van weder zyden, *voor de aanstaande Campanje*, zouden kunnen worden ingerigt, om den gemeenen Vyand de meeste afbreuk te doen, en tot het aangaan van Vrede, op de billykste voorwaarden, te noodzaaken. —— Schoon men eerst verspreidde, dat men dit Besluit met Zes Gewesten tegen *Zeeland* hadt doorgedrongen (*); was 't zelve met éénpaarigheid genomen, alleen hadt de Afgevaardigde van dat Gewest verklaard, hoe zyne Lastgeevers in het vast betrouwen stonden, dat zyne Hoogheid, in 't beraamen dier Gemeenschaplyke Krygsverrigtingen ter Zee, byzonder agt zou neemen op de veiligheid van *Zeeland*, als door deszelfs ligging, meest

(*) *Post van den Neder-Rhyn* II Deel, bl. 551 vergeleeken met bl. 598.

IX. BOEK. 1782. meest aan gevaar van den Vyand blootgesteld (*).

Antwoord des Franschen Afgezants op dit Voorstel. De Hertog DE LA VAUGUYON, *Frankryks* Afgezant, dit Staatsbesluit naa zyn Hof gezonden en daar op antwoord bekomen hebbende, drukte zich, in een Vertoog ter Algemeene Staatsvergadering ingeleverd, op dit stuk, in deezer voege uit. „ De Koning, getrouw aan de beginzelen van Gematigdheid, die den „ weezenlyken grondslag van zyn Staatkundig Stelzel uitmaaken, heeft zich „ zorgvuldig gewagt om U Hoog Mogenden te verbinden om deel te neemen in „ de onlusten tusschen *Frankryk* en *Engeland* ontstaan. Zyne Majesteit heeft „ zich eeniglyk bepaald om hun aan te zetten tot het handhaaven van de Waardigheid der Republiek, en de vastgestelde „ Regten van derzelver Onafhangelykheid „ en Welvaard. Zyne Majesteit heeft, „ ten zelfden tyde, aan U Hoog Mogenden, de ontwyfelbaarste blyken gegeeven van zyne uitgebreide toegenegenheid. Zints de Vyandlykheden, tusschen de *Vereenigde Gewesten* en *Groot-Brittanje* ontstaan, heeft zyne Majesteit, „ altoos, standvastig in zyne behoedzaamheid, begreepen dezelve niet te moeten „ aanzoeken, tot eene Zamenvoeging van „ maatregelen tegen deeze Mogenheid; „ dan daar U Hoog Mogenden, aan het

„ ge-

(*) *Resol. Gen.* 4 Maart 1782.

„ gevoel hunner waare belangen gehoor„ geevende, thans besloten hebben om„ zelven zulks aan den Koning te laaten „ voorstellen, houdt zyne Majesteit zich „ verzekerd, dat U Hoog Mogenden zul„ len voorzien hebben, dat alle Zamen„ voeging vrugtloos zyn zou, indien de„ zelve niet ten grondslage hadt, de vaste „ verzekering, dat men, noch van den ee„ nen noch van den anderen kant, zich „ zou kunnen verwyderen van het onder„ ling bepaalde Ontwerp, om welke re„ den, of uit welke inzigten hoe genaamd, „ zulks ook zou mogen weezen. —— „ Maar, schoon de Koning, ten deezen „ opzigte, volkomen regt wil laaten we„ dervaaren aan de Wysheid en het Door„ zigt van U Hoog Mogenden, meent zy„ ne Majesteit, egter, hun eene vriendly„ ke en nauwkeurige Verklaaring te moe„ ten afvraagen over een Onderwerp van „ zo veel aanbelangs. Het Antwoord hier„ op van U Hoog Mogenden zal den Ko„ ning in staat stellen, om, met eene vol„ komene kennis van zaaken, over Hoogst„ derzelver Voorstel te raadpleegen met „ den *Catholyken Koning*, zynen Bondge„ noot, en met dien Vorst een gemeen„ schaplyk Besluit te beraamen. —— „ Intusschen heeft zyne Majesteit my ge„ last, voor tegenwoordig U Hoog Mo„ genden te verzekeren van zyne volko„ mene toegenegenheid, en van zyne ge„ neigdheid om der Republiek de weezen-

IX. BOEK. 1782.

„ lyke blyken zyner goedwilligheid te betoonen in de tegenwoordige omstandigheden, gelyk in alle andere, welke van eenigen invloed kunnen zyn op de rust en het welzyn der *Vereenigde Gewesten*."

De voorwaarde van den *Franschen* Afgezant geëischt, door hun HoogMogenden aangenomen.

Het antwoord, door hun Hoog Mogenden gegeeven, ademde niets anders dan de volkomenste erkentenisse van genoegen, over de aanhoudende toegenegenheid des *Franschen* Konings jegens dit Gemeenebest, dan dankbaarheid voor de blyken van de Vriendschap zyner Majesteit, geduurende den ontstaanen Oorlog reeds ondervonden, inzonderheid ten opzigte van de Bezittingen in de *Oost*- en *West-Indien*, en de herovering van 't Eiland *St. Eustatius*, en maakten zy, ter voldoening aan het betuigde verlangen van zyne Majesteit geene zwaarigheid, „ van nu af by deezen rondborstig te verklaaren, dat het Plan van gemeenschappelyke Maatregels ter Zee tegen den gemeenen Vyand vastgesteld zynde, hun Hoog Mogenden wederkeerig, op geenerlei wyze, en om geenerlei oorzaaken, van de uitvoering, geduurende de aanstaande Campanje, dan met onderlinge bewilliging, zouden afgaan, of zich daar van laaten afbrengen (*)."

De

(*) *Resol. Gen.* 4 Maart. 18 Maart. 25 Maart 1782.

De *Fransche* Afgezant ontving dit onbewimpeld antwoord niet, of hy gaf een Plan van Krygsverrigtingen over, gelyk ook de Admiraal Generaal door den Fiscaal VAN DER HOOP, een dergelyk Plan aan denzelven mededeelde; 't geen door deezen na 't *Fransche* Hof gezonden, daar de volkomene goedkeuring wegdroeg. Deeze wederzydsche Plans waren, gelyk de aart der zaake medebragt, een diep geheim, en de gissingen daar over zeer veelvuldig. Volgens het verslag des Admiraals Generaals zelve, naderhand openbaar medegedeeld, bestondt het, van onze zyde, in eene opgave van de Krygsverrigtingen, die naar 't begrip van zyne Hoogheid, in dit Jaar, door den Staat moesten gedaan worden, met vermelding van de Magt, die men daar toe zou gebruiken, en van den Tyd op welken dezelve zouden kunnen aanvangen, met byvoeging dat de Voorzigtigheid en de toestand der Zeemagt van den Staat vorderden, dat, om die Krygsverrigtingen met gerustheid werkstellig te maaken, *'s Vyands magt wierde gediverteerd*, en dat de wederzydsche Krygsverrigtingen, voornaamlyk dat Punt ten doelwit moesten hebben (*).

IX. BOEK. 1782.

Wederzydsche Plans uitgewisseld.

Onder 't *Fransch* Geleide van *St. Domingo* verwagtte men eenige Schepen uit de *West-Indische Nederlandsche* Volkplantingen te *Bourdeaux*. Der Staaten Afgezant LES-

Voordeelen der *Nederl. W. Ind.*

(*) *Mem. van zyne Hoogheid*, bl. 120.

IX. BOEK. 1782.

Vaarderen, in de *Fransche* Havens vergund.

LESTEVENON VAN BERKENRODE, deedt onderzoek of die Schepen, in de Havens van *Frankryk* komende, zouden mogen lossen, derzelver Laadingen verkoopen, en welke inkomende Regten zy als dan zouden moeten betaalen. De Staatsdienaar van 's Konings Finantien, gaf, hem, by voorraad, ten antwoord; dat de *Hollandsche* Schepen, geduurende den Oorlog, in *Fransche* Havens komende, gelaaden met Koopgoederen en Vrugten van de Volkplantingen en van *Suriname*, behandeld zouden worden als Nationale Schepen in het betaalen der Regten (*). Van veel aanbelangs zou dit geweest hebben, indien uit onze Volkplantingen, Schepen, onder Geleide na de *Fransche* Havens in de *West-Indien* vertrokken, en van daar beschermd na *Europa* gekomen waren; doch men onttrok zich hier aan.

Hoe gebrekkig het op onze Volkplantingen in de *W. Ind.* gesteld was.

In de *West-Indische* Volkplantingen was het deerlyk gesteld met Leevensmiddelen en andere Noodwendigheden. De pryzen steegen tot eene verbaazende hoogte; volstrekt gebrek zou 'er geheerscht hebben, indien niet dagelyks verscheide kleine Vaartuigen uit *Martinique* en *Noord-America*, als mede *Fransche*, *Portugeesche*, *Deensche* en *Hamburger* Schepen, Leevensmiddelen hadden aangevoerd; doch het bleef aan de meestnoodzaaklyke Scheepsbehoeftens mangelen, die volstrekt niet

(*) *Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 476.

niet te krygen waren, terwyl de Schepen, door gebrek aan Pek, Teer, Oly, Verf en Touwwerk niet konden gekalfaat worden (*), door de Zon en den Regen van boven, en door den Worm van beneden, veel geleden hebbende.

IX. BOEK. 1782.

Oorlogschepen, zo wel als Koopvaarders, hadden het kielen hoognoodig, zouden zy, naa zo lang stilleggens, de Reis aanvangen. Geen wonder dat men in de Volkplantingen van den Staat reikhalzend haakte na Schepen uit het Vaderland. Het eerste dat te *Suriname* en *Curacao* opdaagde, was het Advysjacht de *Kemphaan* van twaalf Stukken, in Louwmaand uit het Vaderland en het Noorden omgezeild. Niets dan Brieven bragt het mede aan de veel meer hoopende Bewoonderen van *Suriname* en *Curacao*, aan de Convoy verwagtende Koopvaarderen, en de Landsschepen, die verlangden afgelost te worden. —— Onder 't geleide van eenige Fregatten zeilden de Gewapende *West-Indievaarders*, in 't voorst van Grasmaand, uit *Texel*, en bereikten behouden in Zomermaand de Plaatzen hunner bestemminge.

De

(*) Om eenig denkbeeld van de schaarsheid op *Suriname* te geeven kunnen wy, met zekerheid, melden, dat, in 't begin deezes Jaars, één Pond Spykers aldaar 15 Stuiv. koste, één Paar Schoenen 10 Guldens, één Pond Boter 5 Guldens, en, één Tonnetje Zout 80 Guldens. *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 635. 842. 1019.

IX. BOEK. 1782. E. C. STARING doet een vergeeffschen Kruistocht.

De Fregatten tot Geleide deezer *West-Indievaarderen* dienende, hadden te gelyk de Vaderlandsche Reede verlaaten, met eenige Fregatten onder Bevel van den Capitein E. C. STARING, die, op de ingekome tydinge, dat eenige *Hanoversche* Troepen, ten getale van 1500 Man, te *Stade* zouden ingescheept, en, onder bescherming van één Fregat, na *Engeland* overgevoerd worden, in 't laatst van Lentemaand, last gekreegen hadt, op 't eerste bevel, uit te zeilen, en verder in de *Noordzee* op dat Convoy te kruissen, en als het zelve met geen meer magt dan het zyne vergezeld was, met beleid aan te tasten, om het te veroveren, op te brengen, of te vernielen, en verder, op deezen Kruistocht eenig vyandlyk Schip ontdekkende, zyn best te doen om het te veroveren en in de havens van den Lande op te zenden (*). Doch van het hoofdbedoelde deezes Kruistochts kwam even min als van het onderscheppen der Dertig *Engelsche* Transportschepen, in den voorleden Jaare, uit de *Weezer* na *Engeland* onverhinderd overgestooken (†). Capitein STARING keerde, zonder eenige ontmoeting gehad te hebben, met het begin van Bloeimaand, in *Texel* weder (§).

Ach-

(*) *Bylaagen tot de Memorie van zyne Hoogheid* bl. 163.
(†) Zie het III Deel onzer *Vaderl. Historie* bl. 228.
(§) *Memorie van zyne Hoogheid* bl. 86.

IX. BOEK. 1782.

Acht Koopvaarders behouden na *Elseneur* geleid.

Acht Koopvaarders, onder bescherming van twee Fregatten, na de *Zond* in Zee gestooken, bereikten de Haven van *Elseneur* in goeden staat. Tusschen *Wingo* en *Nyding* in het *Kattegat*, ontmoette deeze een Convoy van omtrent zestig Zeilen, 't geen de Capitein VAN DER BEETS ontdekte dat Vyandlyk was, die daar op de noodige Seinen deedt aan Capitein REYNEVELD en de Koopvaarders, op den Vyand inhieldt, en van deeze onbeschermd gelaatenen één *Fregat*, en één *Brigantyn* veroverde, en de overigen gedeeltlyk op strand jaagde. —— Dan vondt hy te *Elseneur*, behalven een groot getal *Engelsche* Koopvaarders, vier Fregatten van Oorlog en één Kotter. Drie *Hollandsche* Koopvaarders hadden hem om Convoy verzogt; doch de vrees voor de Overmagt der *Engelsche* Gewapende Schepen, welke hem konden nazetten, deeden hem het wederkeeren hoogstgevaarlyk oordeelen, en daar over aan den Admiraal Generaal schryven; dien hy, by een laater brieve, onderrigtte, dat, behalven de veelvuldigheid der Zieken op zyn Schip en op dat zyns Tochtgenoots, de vermeerdering der *Engelsche* gewapende Vaartuigen, op die Reede hem het verlaaten van dezelve ongeraaden maakten: terwyl hy moest zien dat een *Engelsch* Convoy, meer dan honderd en vyftig Schepen sterk, van daar onder zeil ging. Ook kreeg hy last zich aan een zo oogschynlyk gevaar niet bloot

te

IX. BOEK. te ſtellen, en nadere bevelen af te wagten (*).

Onder den Vice-Admiraal Graaf VAN BYLANDT, waren in Grasmaand eenige Oorlogſchepen en Fregatten in Zee geſtooken; doch zeilden in 't voorst van Bloeimaand binnen, eer nog de *Engelſche* Vloot opdaagde, die grooten kommer verwekte voor twee Oorlogſchepen, twee Fregatten, en één Kotter, welke van *Vliſſingen* na *Texel* zouden ſtevenen, als mede voor nog twee Oorlogſchepen, die men van *Zeeland* in *Texel* verwagtte. Zeer verſchillend ſprak men van de *Engelſche* Vloot onder de Admiraals HOWE en BARRINGTON, uit *Portsmouth* geloopen, en thans op onze kust. De Luitenant PETERSON, vermeldde die Vloot waargenomen en ontdekt te hebben, dat dezelve beſtondt uit twee Driedeks Schepen, elf zwaare Schepen van Linie, twee Fregatten, één groote en vyf kleine Kotters. Eene opgaave niet veel verſchillende van die eens *Scheveningſchen* Visſchers, die de Vloot met de Kotters op Drie- en- twintig Zeilen telde, en daar onder negentien grootte, één voor een Schip van honderd Stukken opgeevende, 't welk bykans op de gronden vast geraakt was.

1782. Onder BYLANDT zeilen eenige Oorlogſchepen uit- en weder binnen. Een *Engelſche* Vloot op de Kust.

De inZee zynde

Naa de bekomene tyding deezer Vyandlyke Magt in de *Noordzee* zondt men Pinkjes

(*) *Memorie van zyne Hoogheid* bl. 112. *Bylaagen tot de Memorie van zyne Hoogheid* bl. 209.

ſes uit om de Schepen, door den Graaf VAN BYLANDT in Zee gelaaten, 'er kennis van te geeven, en die uit *Zeeland* na *Texel* zouden ſtevenen, te waarſchuwen. De vyf in Zee zynde Oorlogſchepen hadden geen tyding bekomen; maar kwamen 's avonds in 't gezigt van de *Helder*, terwyl de *Engelſche* Vloot toen ten Zuiden van *Texel* omtrent *Petten* ook in 't gezigt was. Om het Gety gingen zy, van geen Vyand weetende, by den *Noorder-Haaks*, ten anker. Onverwyld zeilde een Kotter uit om deeze van 't gevaar te onderrigten, en te raaden na 't *Vlie* te wyken: zy volgden dien raad, kapten de ankers, en kwamen behouden in 't *Vlie*, indien dit niet gelukt ware hadt de Ebbe hun veelligt onder den Vyand doen vervallen (*).

IX. BOEK.

1782.

Schepen gewaarſchuwd en gered.

De Admiraal Generaal gelastte, toen deeze Vyandlyke Vloot zich van zo naby vertoonde, den Vice-Admiraal HARTSINCK, om, met overleg der tegenwoordig zynde Vlag-Officieren, zodanige maatregelen te neemen, als hy ten meesten dienſte van den Lande zou oordeelen te behooren, het zy met binnen te loopen, en den Vyand af te wagten, zo de overmagt te groot was; 't zy, zo dezelve minder ſterk bevonden werd, dan hy zich vertoonde, door hem te gemoet te gaan, een kans te waagen en hem te verdryven, indien

Het uitloopen uit *Texel* ongeraaden geoordeeld. Schikkingen in 't *Vlie* gemaakt.

(*) *Memorie van zyne Hoogheid* bl. 90. *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 565.

IX. BOEK. 1782.

dien zulks met eenige waarschynlykheid van een goeden uitslag kon bestaan worden. —— Herhaalde keeren hadt de Vyand zich voor 't *Vlie* vertoond en reden gegeeven om te denken dat hy een aanval op die Kust in den zin hadt. De Schout-by-nagt DEDEL, hier van den Admiraal Generaal onderrigt hebbende, kreeg bevel om met de Schepen, welke hy onder zich hadt, de intreede van die Reede aan den Vyand te betwisten, met verdere volmagt om de Tonnen op te ligten, de Kaapen en Baakens te doen omverhaalen, de Koopvaarders zo van deezen Lande als van Onzydige Volken, of van die geenen, die *Engeland* tot een gemeenen Vyand met ons hadden, daar van door Lootsbooten te doen waarschuwen (*). By gehouden Krygsraad oordeelde men het uitloopen uit *Texel* ongeraaden (†).

Nadere handelingen met den *Franschen* Afgezant, over het Gemeenschaplyk Plan.

In nadere handelingen, ondertusschen, met den Heer DE LA VAUGUYON gehouden, hieldt zyne Hoogheid aan om te mogen weeten met welke Magt en Middelen het Hof van *Frankryk* het oogmerk der gezamenlyke Krygsverrigtingen zou ondersteunen? Dien Afgezant verzekerende, dat men hier alles aanwendde om met de meeste werkzaamheid, de voorgestelde Plans ter uitvoer te brengen; waar van het klein uit-

(*) *Memorie van zyne Hoogheid* bl. 90. 91.
(†) *Bylagen tot de Memorie van zyne Hoogheid* bl. 169.

uitgeloopen Esquader na de *West-Indien* ten blyke strekte, doch hem teffens te kennen geevende, dat de Voorzigtigheid, welke de toestand der Zeemagt van den Staat vorderde, niet toeliet de andere Krygsverrigtingen uit te voeren, vóór dat 'er nauwkeuriger opening gegeeven werd van de Magt en de Middelen, die zyne Majesteit wel zou willen gebruiken, om de Magt van den Vyand bezigheid te verschaffen, of buiten bedryf te houden. — Welhaast leverde de Afgezant ten antwoord in, dat de Koning zyn Meester, met genoegen gezien hadt, den yver en werkzaamheid, met welke de voorbereidzels tot het gereedmaaken van de Vloot waren voortgezet; dat zyne Majesteit in overweeginge hadt genomen alle de middelen om een kragtiger afwending van 's Vyands Magt te veroorzaaken; dat reeds van nu af, door de toerustingen, in de Havens zyner Majesteit gemaakt, na de Kusten van Hoogstdeszelfs Ryk waren gelokt en byeengebragt alle de Schepen, die in *Engeland* gereed waren: 't geen den doortocht aan de Schepen van den Staat, na de *West-Indien* uitgezeild, verzekerd hadt; dat, zo dra de groote zamengevoegde Vloot, voor de Zeeën van *Europa* geschikt, in Zee zou weezen, het waarschynlyk was, dat dezelve het grootste gedeelte der *Engelsche* Zeemagt tot zich trekken en den gemeenen Vyand beletten zou, de Magt, welke hy vóór de *Noordzee* geschikt hadt, te vermeerderen. — En

IX. BOEK. — 1782.

IX. BOEK. 1782. vermids de Krygsverrigtingen by het Kanaal moesten verbonden worden met andere, welke, geduurende de *Campagne* moesten plaats hebben, hadt de Koning van *Spanje*, een bepaald antwoord des wegen gevraagd, 't welk hy eerlang te gemoet zag (*).

Bedenkingen op het in de Havens blyven onzer Vloot.

Met dit alles naderde de beste Tyd om in een Oorlog ter *Zee* iets uit te voeren, en bleeven onze Schepen, door de *Engelschen* in de Havens opgeslooten, tot groot misnoegen van veelen, die zich de dagen van DE RUITER en TROMP herinnerende, en de tegenwoordige daar mede vergelykende, zich strenge en harde aanmerkingen lieten ontvallen (†). —— Lieden van meer bedaardheids oordeelden, dat dit stil in de Havens blyven onzer Vloote, terwyl de Vyand met eene zwakke magt haar trotseerde, volgens een weloverlegd Plan geschiedde. Huns inziens zou onze Vloot in de Havenen des Lands vertoeven, tot dat de *Fransche* en *Spaansche* Vloot in het Kanaal verscheen; wanneer zy zou uitloopen, en zich meester van de *Noordzee* maaken. Men hieldt dit tydstip als ophanden; daar de *Spaansche* Vloot, bestaande uit zeven- en- twintig *Spaansche* en vyf *Fransche* Linie Schepen, reeds, zo men wilde, voor het Kanaal gekomen was, waar die Vloot zou versterkt worden met

(*) *Memorie van zyne Hoogheid* bl. 121.
(†) *Post van den Neder-Rhyn* II Deel, bl. 139.

met nog tien *Fransche* Linie Schepen onder het bevel van den Admiraal DE LA MOTTE PIQUET. Schoon onze Schepen met deeze ontzaglyke Vloot zich niet zouden vereenigen, twyfelde men niet of onze Vyand zou het hoofd in den schoot moeten leggen, en eerlang den Vrede uit handen van zynen Vyand aanneemen. *Frankryk* en *Spanje* zouden, met weinig moeite, van 't Kanaal meester worden, en *Engeland*, genoodzaakt zyne Magt in te trekken, ons de *Noordzee* vry laaten, de *Engelsche* Havens zouden geslooten en die gewaande Beheerschers der Zee tot het aangaan van den Vrede genoodzaakt zyn (*).

IX. BOEK. 1781.

Laat ons zien wat 'er wierd van deeze grootsche Verwagting. De Admiraal Generaal vaardigde den drie en twintigsten van Zomermaand een Brief aan den Vice-Admiraal HARTSINCK af, met last om onmiddelyk Krygsraad te houden, over het uitloopen van 's Lands Vloot. Was deeze van oordeel, dat dezelve kon uitzeilen, dan sprak het, gelyk zyne Hoogheid zich uitdrukte, van zelve, dat hy geene nadere bevelen daar omtrent hadt af te wagten; maar van de eerste gunstige gelegendheid zich kon en moest bedienen; doch vondt de Krygsraad het ongeraaden, dan verzogt zyne Hoogheid berigt. 's Anderen daags opende de Vice Admiraal den Krygs-

Overleg des Zeekrygsraads in *Texel* over het al of niet uitloopen.

(*) *Post van den Neder-Rhyn* II Deel, bl. 742.

IX. BOEK. 1782. Krygsraad met een tweeledig voorstel: de voor- of naadeelen behelzende, die men van het uitloopen, ten deezen tyde, te hoopen, of te vreezen hadt.

De voor- en nadeelen tegen elkander overgesteld.

De Voordeelen uit het winnen van een Zeeslag voor ons waren, dat onze Convoyen dan misschien zouden doorkomen, en onze Volkplantingen in beter staat van tegenweer gesteld worden, en zulks, indien men de Vyand en zyne Magt in het Kanaal naderhand bezig bleef houden, en hy geene andere Schepen intusschen in zyne Havens gereed gemaakt hadt. — By dit Voordeel moest men nog voegen de Eer, welke voor ons uit het winnen van een Zeeslag by Vreemden zou geboorén worden, en de aanleiding, welke dezelve mogelyk geeven zou om goede Voorwaarden van Vrede te bedingen.

Doch, van den anderen kant, zou het verliezen van een Zeeslag die Nadeelen te wege brengen, dat wy zo wel aan de Lichaamen der Schepen, als Officieren, Onder-Officieren, en Volk, zodanige schade leden, welke ons, die geen voorraad van Officieren, en Onder-Officieren tot aanvulling hadden, voor een geruimen tyd, mogelyk voor de geheele *Campanje*, buiten staat zou stellen om de Convoyen, welke door het verlies van een Zeeslag in de Havenen opgeslooten werden, in veiligheid uit te brengen.

Deeze Voor- en Nadeelen gelyk gesteld, en onze Magt aan die der Vyanden ge-

gelyk genomen zynde, bleef de Overwinning aan het Lot en de Fortuin des Oorlogs over. Doch dit laatste, de gelykheid van onze en der Vyanden Magt in de *Noordzee* stondt niet volkomen vast; want, indien men aan de *Engelschen* maar acht of negen Schepen van Linie gaf, gelyk de Nieuwspapieren spraaken, zou men by vergelyking van ons Esquader tegen dat der *Engelschen* bevinden dat hunne Linie in Battaille uit veel zwaarder Schepen bestondt, waar van elk Zee-Krygsman wist, dat de gelukkige uitslag van een Zeeslag voornaamlyk af hing (*). IX. BOEK. 1782.

Op

(*) De opgave van de beide Esquaders was deeze.

Hollandsch Esquader in Texel.

Schepen,	Officieren.	Stukk.
Admir. Gener.	S. B. N. v. Kinsbergen.	72
Amsterdam,	V. A. Gr. v. Bylandt.	64
Adm. de Ruiter,	Capt. Staring.	64
Unie,	—— Gr. v. Welderen.	64
Kortenaar,	—— 't Hooft.	60
Prins Frederik,	—— van Hoey.	60
M. H. Tromp,	—— van Gennip.	54
Princes Royal,	—— Raders.	54
Batavier,	—— Bosch.	54
Glinthorst,	—— Aberson.	54
10 *Schepen van Linie.*		600

 En

IX. BOEK. 1782.

Het uitloopen als nog ongeraaden gekeurd, by den Krygsraad.

Op zulk eene Inleiding volgde de éénpaarige Raadslag der Vlagofficieren en Capiteinen, ook door den Voorzitter goedgekeurd, dat het, in de tegenwoordige omstandigheden, geenzins raadzaam zyn zou, met het Esquader in *Texel* liggende, in Zee te steeken, om den Vyand op te zoeken, aan te vallen, ten einde daar door aan onze Convoyen een vryen doortocht te bezorgen: dewyl het eene onvergeeflyke onvoorzigtigheid voor een Bevelvoerend Officier zyn zou zich bloot te stellen, aan het gevaar van tusschen twee Vuuren gebragt te worden; een geval waar in ons Es-

Engelsch Esquader in de Noordzee.

Schepen.	Stukken.
Cambridge.	80
Prinses Amelia.	80
Edgar.	74
Dublin.	74
Alexandre.	74
Bienfaisant.	64
Raisonnable.	64
Rippon.	60
Bufalo.	60
9 *Schepen van Linie.*	630

Hier by werden nog vier Schepen als één van 90, één van 74 en twee van 60 Stukken gereed gemaakt; doch deeze waren nog niet gereed, en van den *Edgar* was het niet volkomen zeker, dat dit Schip zich by 't Esquader bevondt. —— De Berigten van eenige binnen gekomen Koopvaardyschippers spraaken van tien, elf, en twaalf *Engelsche* Oorlogschepen in de *Noordzee.*

Esquader zeker zou geraaken indien de *Engelschen* eens mogten goedvinden, een Smaldeel van hunne groote Vloot na de *Noordzee* te zenden, en de Vereenigde *Fransche* en *Spaansche* Magt, zich door een vrugtloozen Kruistocht liet afmatten, en dus noodzaakten om zelfs na hunne Havens te rug te keeren, zonder dat de *Engelschen* een Vloot daar tegen in Zee bragten. —— Egter oordeelden zy het onderscheid tusschen de Magt der *Engelschen* in de *Noordzee*, en de onze in *Texel*, niet groot genoeg om te kunnen zeggen, dat de Vyand, zonder hoop van een goeden uitslag zou kunnen aangetast worden. —— Dan wilden zy in aanmerking genomen hebben, dat men, in de opgave van de Magt, welke men tegen de *Engelschen* zou kunnen stellen, alleen sprak van het Esquader in *Texel* liggende; dewyl aan allen te overbekend was aan hoeveel onzeker- en wisselvalligheden alle Zamenvoegingen en boven al Zamenvoegingen van Zeemagt, zo zeer van wind en weer afhangende, blootstonden; terwyl, daarenboven, de Vyand zo naby aan onze Kusten en van zo veel snelle kleine Vaartuigen voorzien was, dat hy, op den eigensten dag van het uitzeilen des Esquaders, daar van onderrigt kon zyn, en ons aan tasten.

IX. BOEK. 1782.

Maar oordeelden zy, om deeze redenen, de waarschynlykheid van Nadeel veel grooter dan die van Voordeel, zy waren van verstand, dat de gelegenheid om met onze Vloot uit te zeilen, en den Vyand op

IX. BOEK. 1782. te zoeken; ten einde den doortocht der Convoyen te verzekeren, als dan zou moeten waargenomen worden, wanneer 'er vaste tyding zou ingekomen zyn, niet alleen van de komst der *Fransche* en *Spaansche* Vloot in het Kanaal; maar ook dat de *Engelschen* eene Vloot daar tegen uitgezonden hadden; in welk laatste geval men veilig zou kunnen onderstellen, dat het den Vyanden niet mogelyk zou zyn hunne Magt in de *Noordzee* te versterken, en daar door de onze, of tusschen twee Vuuren te zetten, of met Overmagt aan te tasten. De omstandigheden, op deeze wyze zich eens ten besten schikkende, zou de Krygsraad van gedagten weezen, dat een Slag tegen het Vyandlyk Esquader in de *Noordzee* gewaagd en de uitkomst aan het Lot des Oorlogs zou kunnen overgelaaten worden. — Doch oordeelde de Krygsraad, dat, zelfs dan, de voorzigtigheid vereischte om zonder Convoyen uit te loopen, eensdeels om met dezelve, in gevalle van een Zeeslag, niet belemmerd te weezen, en anderdeels om ze niet bloot te stellen aan 't gevaar van genomen te worden, indien men de nederlaage mogt krygen. —— Nogthans zou men de *Oost-Indische* Schepen, eenigzins tot verdeediging geschikt, intusschen tot de uiterste Ton kunnen laaten afzakken, ten einde, den Vyand geslaagen zynde, of het Gevegt onzeker uitvallende, en de beide Vlooten, wegens schade na hunne Havens moetende te rug keeren, met den eersten

zich

zich van de gelegenheid om door te loopen konden bedienen; terwyl men dan, wyders, indien de Vyand eens uit Zee mogt wyken, of geslaagen worden, zonder gevaar zou kunnen vereenigen en voor de overige Convoyen zorgen.

IX. BOEK. 1782.

By dit alles moest de Krygsraad nog in bedenking geeven, hoe het voor 't welzyn des Vaderlands van de volkomenste noodzaaklykheid was, verzekering te hebben van by tyds gewaarschuwd te worden, alvoorens de Vereenigde *Fransche* en *Spaansche* Vloot hunne Kruispost verliet; zonder welke verzekering men gevaar liep, dat de Vyand zyne handen ruim gekreegen hebbende, zich onverhoeds herwaards begaave, ons Esquader den hertocht na zyne Haven affneede, en vervolgens met eene ontegenstaanbaare overmagt vernielde.

Ten besluite verklaarde de Krygsraad, dat, schoon zy éénpaarig het uitloopen, in de tegenwoordige omstandigheden, onvoorzigtig oordeelden, alle de Leden, ten vollen gereed waren, om, indien de Souverain, om eenige redenen, welke de Krygsraad niet mogt ingezien hebben, het uitzeilen mogt goedvinden, en wilde bevelen, om den Vyand op te zoeken, aan te tasten, en onder GODS Zegen, te overwinnen (*).

Wan-

(*) *Bylaagen tot de Memorie van zyne Hoogheid*, bl. 171 enz.

IX. BOEK. —— 1782.

De Gecommitteerde uit de Admiraliteiten keuren dit goed.

Wanneer de Admiraal Generaal deezen Raadslag van den Zeekrygsraad aan de Afgezondenen uit de Admiraliteiten in *'s Gravenhaage* hadt mede gedeeld, om hem daar op van berigt te dienen, betuigden deezen zwaarigheid te moeten maaken, om, zonder meerder kennis van zaaken, rechtstreeks tegen den eenpaarigen Raadslag van vyftien van 's Lands voornaamste Zee-Officieren, zyne Hoogheid aan te raaden, daadlyk 's Lands geheele en eerst opkomende Zeemagt daar toe te waagen; ten minsten voor en aleer de Magt van den Vyand, door de vereenigde *Spaansche* en *Fransche* Vloot, daadlyk werd afgewend, en het Plan der gezamenlyke Krygsverrigtingen met het *Fransche* Hof zulks volstrekt vorderde. —— Dan, intusschen berigten ontvangen hebbende, waar uit zy voor zeker meenden te mogen vastsstellen, het wederkeeren van den Admiraal ROSS, met verscheide zyner zwaarste Schepen te *Deal*, gaven zy zyne Hoogheid in overweeging of dit den Vice-Admiraal HARTSINCK niet terstond behoorde bekend gemaakt en hem gelast te worden, om met de Heeren VAN BYLANDT, VAN BRAAM en VAN KINSBERGEN te overweegen of niet het Linie Schip, benevens de *Artois*, en de andere drie zwaare Schepen, door den Luitenant PETERSON op den zes- en- twintigsten van Zomermaand, in de *Noordzee* gezien, waarschynlyk alleen een gedeelte geweest waren, van het Esquader van den Admiraal ROSS; en

en of dus de vereeniging met de Schepen in het *Vlie*, en het uitloopen van het een of ander der Convoyen, met hoop van een gelukkig slaagen, zou kunnen bestaan worden; zulks, mitsgaders de wyze, geheel aan hunne voorzigtigheid en schikking overlaatende.

IX. BOEK. 1782.

Nadere Raadslag over het uitloopen; weder als ongeraaden ingezien.

Onverwyld zondt zyne Hoogheid dit Berigt, nevens de *Engelsche* Nieuwspapieren, waar uit men het ontleend hadt, aan den Vice-Admiraal, met betuiging in eenen nevensgaanden Brieve, dat hy niet twyfelde, of deeze zou, indien ROSS vertrokken en de *Noordzee* vry was, met het Esquader uitzeilen, en tragten zich met de Schepen uit het *Vlie* en *Zeeland*, te vereénigen. —— Dit alles deelde de Heer HARTSINCK, op den eersten van Hooimaand in een Krygsraad mede; doch de Leden van denzelven verklaarden éénpaarig, waar by zich de Voorzitter voegde; dat, hoe gevoelig het ook voor alle Officieren van Eer mogt zyn tot eene alleszins onaangenaame werkloosheid van eene den Lande zo kostbaare Zeemagt te raaden, en zich daar door mogelyk aan de hoonende gesprekken van des onkundige Lieden bloot te stellen; zy, egter, volgens Eed en Pligt, en, naa rype overweeging van de *facheuse* en *geforceerde* omstandigheden, waar in het Vaderland zich, door een ongelukkigen zamenloop van omstandigheden, gebragt vondt, in dit oogenblik, het uitloopen van 's Lands Magt, in *Texel* liggende, met geen gerust geweeten konden

aan-

IX. BOEK. 1782. aanraaden, al wilde men veronderstellen, dat de ingeleverde *Engelsche* Papieren volkomen geloof verdienden; 't geen ze by hun niet konden vinden, uit hoofde van daar mede onbestaanbaare Tydingen uit Zee gekreegen. Dezelfde zwaarigheden, in den voorgaanden Krygsraad bygebragt, bleeven stand houden; en kon dezelve niet eerder het uitzeilen uit *Texel* aanraaden, dan men verzekering hadt van de komst der Vereenigde Vloot in 't Kanaal, en het uitloopen der groote *Engelsche* Vloot daartegen. Zelfs oordeelen zy het uitzeilen, al was het maar voor eenige dagen, en om de Vereeniging met de Schepen in 't *Vlie* te bevorderen, onvoorzigtig, zo omdat de hertocht in de Havenen van den Staat, door tegen winden, kon belet worden, als om de slegte bezeildheid onzer Schepen in vergelyking met die der *Engelschen*, die hun den kans van te ontvlugten zou kunnen beneemen: weshalven 'er voor ons Esquader, ééns in Zee gekomen zynde, en den Vyand gezien hebbende, niets anders overbleef dan denzelven, 't zy hy zwakker of sterker dan ons Esquader mogt weezen, het hoofd te bieden. —— Dan gaven zy zyne Hoogheid in bedenking of het niet min gewaagd zou weezen, onder het aanwenden van alle voorzorgen, de Schepen in *Zeeland* liggende, langs de Kusten na *Texel* te doen komen. —— Wyders kon men, huns bedunkens, van de Schepen in het *Vlie*, op tweeërlei wyzen nut trekken; of door dezelve, onder gelyke voorzorge

als

als de *Zeeuwsche*, na de *Texelsche* Ree te doen zeilen; of ze rechtstreeks uit het *Vlie* met het Convoy na de *Oostzee* te zenden: terwyl het Esquader uit *Texel*, op de tyding van het uitzeilen der groote *Engelsche* Vloot om de *Fransche* en *Spaansche* gade te slaan in Zee gestooken, een Observations Esquader zou uitmaaken: en zouden, in dit geval, deeze Schepen gebruikt kunnen worden om de *Oost-Indische* Schepen, in *Drontheim* liggende, af te haalen, en na 't Vaderland te geleiden; doch konden zy niet naalaaten aan te merken, dat het uitzeilen der Schepen uit het *Vlie* dat Zeegat aan 't gevaar eens Vyandlyken aanvals blootstelde.

IX. BOEK. 1782.

Deeze Raadslag den Afgezondenen uit de Admiraliteiten in *'s Gravenhaage* opengelegd en door hun overwoogen zynde keurden zy de omzigtigheid om niet uit te loopen goed; doch, daar zy nadere kundschap ontvangen hadden, dan de Leden des Krygsraads bezaten, naamlyk dat een aanzienlyk gedeelte des Esquaders van den Admiraal ROSS, reeds Westwaards gezeild en zeer waarschynlyk met de groote Vloot, onder Lord HOWE, vertrokken was, tot het opzoeken der vereenigde Vloot, terwyl eenige andere Schepen van dat Esquader nog in *Duins* lagen, en eenige, tot versterking van 't zelve geschikt, nog niet daadlyk in gereedheid waren, dagten zy het Tydstip gebooren, door de Leden des Zeekrygsraads voorheen als het gunstigste tot het uitzeilen gekeurd. Eer dit geschied-

Plan van uitzeilen aan den Vice Admiraal opgegeeven.

IX. BOEK. 1782. schiedde oordeelden zy het, naardemaal 'er by aanhoudenheid, zich verscheide Vyandlyke Schepen op onze Kusten vertoonden, hoogstgevaarlyk enkele Schepen uit *Zeeland* en het *Vlie* na *Texel* te doen verzeilen. —— Het raadzaamst in deeze omstandigheden dagt hun, dat de Vice Admiraal HARTSINCK, met alle mogelyke geheimhouding, bevel kreeg om, met zo veel Schepen en Fregatten als hy in staat kon brengen, zonder het minste uitstel, na Zee te zeilen; doch het teffens aan zyne Voorzigtigheid over te laaten om zich al of niet verre van onze Kust te verwyderen; als mede last om, by aldien zulks gevoeglyk, en zonder buitengewoon gevaar, kon geschieden, zyn Esquader voor 't *Vlie* te doen versterken, door de aldaar liggende Schepen en Fregatten, voor zo verre die ter beveiliginge van dat Zeegat niet noodig mogten zyn; om, naar gelegenheid, op gelyke wyze, zich te vereenigen met de gereede Schepen en Fregatten in *Zeeland*, die men aldaar zou kunnen missen, en dat voor al ook de Schepen na de *Oost-* en *West-Indien* bestemd, wanneer de gelegenheid zich daar toe gunstig opdeedt, hunne Reize het Noorden om vervorderden; en eindelyk ook, om de *Nederlandsche* Schepen, die den wil na de *Oostzee* hadden, zonder vertraaging, derwaards te convoyeren, en de *Oost-Indische* Schepen van *Drontheim* af te haalen. Alles met dien verstande, dat hy, in Zee zynde, het een of ander hier aangeraaden ontydig of ongeraa-

raaden vindende 't zelve, met overleg van den Vice Admiraal VAN BYLANDT en den Schout by Nagt VAN KINSBERGEN, kon en mogt agterwege laaten; en zelfs ook *des noods* weder, al was het onmiddelyk, in eene der Zeegaten des Lands in vallen (*).

IX. BOEK. 1782.

Zyn besluit daar op.

De Vice Admiraal HARTSINCK, deeze kundschap bekomen en die voorschriften ontvangen hebbende, pleegde raad met den Vice Admiraal Graave VAN BYLANDT, en den Schout by Nagt VAN KINSBERGEN, zy vonden 't best tot welyn van 't Vaderland deeze Schikking te beraamen: dat het *Oost-* en *West-Indische Convoy* te gelyk met het Esquader uit *Texel* in Zee zou steeken, en verder, onder het geleide van de Capiteinen RADERS, BOURICIUS, PRUIST en SELS, benevens den Luitenant BAAK, met den eersten goeden wind, na de plaats hunner bestemminge zou verzonden worden. Om tyds verzuim te voorkomen vonden zy het ongeraaden aan eene vereeniging met Schepen uit *Zeeland* te denken; doch waren van voorneemen met deeze Convoyen voor Gaats te blyven ankeren, indien de Wind Benoorden het Oost mogt zyn; om dat dezelve daar mede geen weg konden vorderen, en gevaar zouden loopen om beneden *Texel* te vallen. —— Wyders hadt hy or-

(*) *Bylaagen tot de Memorie van zyne Hoogheid*, bl. 177 enz.

IX. BOEK. —— 1782.

order gesteld op het uitloopen van het Convoy na de *Oostzee* uit het *Vlie*. —— En eindelyk zou hy met alle de gereed liggende Schepen en Fregatten uitloopen, om een Observations Esquader te vormen, en het *Oost-* en *West-Indisch Convoy*, naar omstandigheden van weer en wind, als anderzins, korter of langer, te geleiden.

De Vloot zeilt onder de Vice Admiraal HARTSINCK uit.

Overeenkomstig hier mede zeilde den zevenden van Hooimaand de Vloot, onder den Vice Admiraal HARTSINCK uit *Texel* (*), met acht *Oost-Indische* Schepen van

(*) De Vloot bestondt uit de volgende Schepen.

Voor *Amsterdam*.

		Stukk.
Vice Adm. HARTSINCK Schout by Nagt v. KINSBERGEN	*Adm. Gener.*	74
Vice Adm. Gr. v. BYLANDT Capt. MEURS	*Amsterdam.*	60
Vice Adm. ZOUTMAN Abs. Capt. A. H. C. STARING	*Adm. de Ruiter.*	68
—— Graave v. WELDEREN,	*De Unie.*	68
—— ABERSON,	*Glindhorst,*	54
—— BOSCH,	*Batavier.*	54
—— RADERS,	*Princes Roj. Fred. Wilh.*	54
—— MULDER,	*Rhynland.*	54
—— STARING,	*Argo.*	44
—— SELS,	*De Jason.*	36
—— WILLINK,	*Venus.*	24
Luit. PETERSEN,	*De Ajax.*	23
—— D. E. HENGST,	*De Snelheid.*	12

Voor

van welken de meeste Vyftig Stukken voerden, en drie *Surinaamsvaarders*. Men wenschte elkander geluk met eene zo lang verlangde gebeurtenis, en hoopte dat die Helden, die, in den voorleden Jaare, by *Doggersbank*, de Eer van 's Landsvlag zo moe-

IX. BOEK. —— 1782.

Voor *Rotterdam*.

		Stukk.
Vice Adm. PICHOT Abs. / Capt. HOOFT	*Kortenaar*.	68
—— HOLY,	*Prins Frederik*.	68
—— V. GENNIP,	*Admiraal Tromp*.	54
—— J. BAAK,	*De Brak*.	12

Voor *Zeeland*.

Capt. PRUIST,	*Brunswyk*.	36

Voor *Friesland*.

Capt. V. D. BEEST,	*De Pallas*.	40

Op de Reede van *Texel*, bleeven deeze Schepen liggen.

Schout by Nagt V. BRAAM,	*Adm. Piet Hein*.	54
Capt. V. SON,	*De Phenix*.	50
—— OVERMEER,	*De Waakzaamheid*.	25
—— HEKKERS,	*Hoorn*.	24
—— RAAID,	*Bellona*.	24
—— HENDRIK JANSSEN,	*De Zwaluw*.	8

Onder de *Vlieter*.

Capt. RIEMERSMA,	*De Princes Louisa*.	54

IX. BOEK. 1782. moedig verdeedigden, en zich, voor een gedeelte, op de Vloot bevonden, nevens andere braave Zee-Officieren en Gemeenen, geen minderen heldenmoed zouden betoonen; en dus de schandvlek der Werkloosheid, door deezen Zeetocht, uitwisschen.

Wat dezelve uitvoerde. De Uitslag beantwoordde niet aan de opgevatte verwagting. Het Dagverhaal des Vice Admiraals wyst zulks uit; als behelzende niets zonderling merkwaardigs, dan dat hy, daags naa het uitzeilen, van zyne Hoogheid de verzekerende tyding ontving, van het naderen der Vereenigde *Fransche* en *Spaansche* Vloot, op de hoogte van *Heyzant*; dat het *Oost-* en *West-Indische Convoy*, zo verre in 't gezigt gehouden en begeleid, als men 't zelve voor eenige vyandlyke Magt in de *Noordzee* genoegzaam beveiligd oordeelde, met een frisse en

In 't *Vlie* bevonden zich.

			Stukk.
Capt.	Baron V. KINKEL,	*Zuidbeveland.*	64
———	BRAAK,	*Erfprins.*	54
———	V. LOO,	*Zuilenveld.*	44
———	NAUMAN,	*Zwieten.*	44
———	V. BRAAM,	*'t Loo.*	44
———	DEKKER,	*De Bellona.*	86
———	BLOIS V. TRESLONG,	*Thetis.*	36
———	BOURICIUS,	*De Eensgezindheid.*	36
———	RYNEVELD,	*Medemblik.*	36
———	VAILLIANT,	*De Dolphyn.*	24
———	BLOIS V. TRESLONG,	*De Jaager.*	16
———	DE GROOT,	*Joanna Maria.*	20

N. Nederl. Jaarb. 1782. bl. 740.

en gunstige Wind de reis vervolgde; dat hy, vergeefsch gewagt hebbende om de *Engelsche* Convoyen, van welke hy naarigten kreeg, te onderscheppen, besloot na *'t Vlie* te steevenen om verslag van het Convoy na de *Oostzee* te bekomen, en dat het Fregat de *Pallas*, een *Engelsch* éénmast Scheepje prys gemaakt hadt.

IX. BOEK. 1782.

Toen Oogstmaand ter helfte gekomen was, kwam een gedeelte dier Vloot voor *Gaats* ten anker. Een Storm hadt verscheide Schepen, en onder andere ook den *Admiraal Generaal*, zo veel schade doen krygen, dat de Vice-Admiraal HARTSINCK met den Schout by Nagt VAN KINSBERGEN te raade was geworden, om, by de eerste gelegenheid, tot herstel, binnen te loopen; doch het ontmoeten van den Schout by Nagt VAN BRAAM, en Brieven van zyne Hoogheid, bewoogen hem, buiten te blyven wagten na de aankomst der overige Schepen, dan Krygsraad te beleggen en in denzelven te onderzoeken, of, en in hoe verre, zy in staat waren de Bevelen van zyne Hoogheid te volvoeren: dan kon, noch mogt hy niet ontveinzen, dat hy de omstandigheden, zo door het vertrek der Vereenigde Vloot uit het Kanaal, als door de schadens door Stormweer veroorzaakt, zodanig veranderd rekende, dat hy zich verantwoordlyk agtte, indien hy op zich zelven iets, wegens den voorgestelden Tocht, besloot. Voorts hadden de Schepen gebrek aan Water, en zou het veertien dagen vereischen,

Valt weder binnen.

 al-

IX. BOEK. 1782. alle gelegenheden gunstig gesteld zynde, die Schepen buiten Gaats van water te voorzien. Een Onweersbuy met Storm verstrooide de Schepen voor Gaats liggende, en bekwamen dezelve groote schadens, 't welk den binnen geloopen Vice-Admiraal in onzekerheid bragt hoe veelen 'er tot een verderen Kruistocht zouden kunnen byeengebragt worden (*).

Ondanks het Verbod den Nieuwsschryveren gegeeven om van 's Lands Vloot en derzelver uit- en inzeilen iets te melden, kon geen van beide onbekend blyven by een Volk, 't welk in de verrigtingen der Vloote zo veel belangs stelde. Het invallen in *Texel*, baarde zo veel gemors als het uitzeilen vreugde, en deedt verdenkingen by verdenkingen gebooren worden (†). Deeze waren, terwyl dit op Zee voorviel, tot eene zeer groote hoogte opgeklommen, en in de Vergaderingen des Lands openlyk behandeld. De tydorde eischt dat wy 'er thans van spreeken, en 't verslag van 't geen verder door onze Zeemagt dit Jaar onderstaan en uitgevoerd werd, tot eene nadere gelegenheid uitstellen.

Rondgaande Brief van *Zeeland* over de Werkloosheid.

Wanneer in *Zeeland*, by het raadpleegen op den voorslag van *Goes* om de Bedestonden, ter oorzaake van de Werkloosheid, op te schorten, die Stad, door andere *Zeeuw-*

(*) *Bylaagen tot de Memorie van zyne Hoogheid*, bl. 192.

(†) *Post van den Neder-Rhyn* II Deel, bl. 833. III Deel, bl. 930.

Zeeuwsche Steden geraaden werd hier mede niet voort te vaaren, eer men de uitwerking gezien hadt van de maatregelen toen door Staaten van *Zeeland* genomen om die Werkloosheid in Yver te doen veranderen (*), waren 'er, in de daad, de allerernstigste raadpleegingen gehouden, en de gewigtigste maatregels voorgeslaagen (†). Zy gaven van dit alles den Bondgenooten berigt, deezen Afschriften toezendende van de Brieven zo aan hun Hoog Mogenden als aan zyne Hoogheid geschreeven, om nauwkeurige onderrigting te bekomen, wegens de oorzaaken van de Werkloosheid der Zeemagt, hun vriendnabuurlyk verzoekende de noodige agt op dezelve te slaan en ze ter Algemeene Staatsvergadering te onderschraagen. Deeze Brieven waren den negen - en - twintigsten van Hooimaand gedagtekend, en op het stuk, thans de groote hoofdzaak, van den volgenden inhoud.

IX. BOEK. 1782.

„ Wanneer Wy en alle Welmeenenden, „ met het grootste genoegen, naa eene „ langduurige verwagting en reikhalzend „ verlangen, een bekwaam aantal Oorlog- „ schepen en Fregatten in behoorelyke ge- „ reedheid zagen, om tot de waare einden „ van derzelver bestemming te worden ge- „ bezigd; naa dat een ieder verwagtte, „ dat door derzelver spoedig en gepast ge- „ bruik,

(*) Zie hier boven bl. 192.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 925 enz.

IX. BOEK. 1782. „ bruik, het langduurig uitstel, zoo veel „ mogelyk, stondt vergoed te worden, „ heeft zulks, egter, tot slegts een korten „ tyd geleden, niets anders dan eene byna „ algemeene en gansch onverwagtte Werk- „ loosheid ten gevolge gehadt. —— De „ Schepen, met zo veel moeiten en kosten „ in gereedheid gebragt, lagen, als 't wa- „ re, voor hunne Ankers te verrotten; het „ moedloos Volk, 't geen getoond heeft „ bereid te zyn om alles voor het Vader- „ land op te zetten, werd, by gebrek aan „ bezigheid, door gevaarlyke Ziektens, „ aangetast, de Kusten, welke alleen door „ eene bekwaame Vloot tegen alle aanval- „ len en onderneemingen konden worden „ beveiligd, bleeven by aanhoudenheid „ blootgesteld; de zugtende Koophandel „ riep vrugtloos om bescherming: de over- „ gebleevene Volkplantingen, welker be- „ houd tot hier toe aan geene Menschlyke „ Voorzigtigheid, maar alleen aan eene „ gunstige beschikking der Voorzienig- „ heid, te danken is, bleeven zonder be- „ scherming, en schreeuwden om voorzie- „ ning van allerlei onontbeerelyke nood- „ wendigheden; de Schepen, reeds in het „ voorleden Jaar ten dien einde in gereed- „ heid gebragt, hadden, zo wel als de „ kostbaare en zo zeer verlangde Retou- „ ren, eenen zeer langen tyd vrugtloos „ eene gelegenheid afgewagt; de poogin- „ gen der welmeenende Ingezetenen om „ door Kaapreederyen den Vyand allen „ mogelyken afbreuk toe te brengen, zyn

„ ver-

„ verydeld, en de Schepen, met zo veel „ Vaderlandschen yver, tot dat oogmerk „ uitgerust, aan hun eigen noodlot en ten „ prooy van eenen listigen en waakzaa- „ men Vyand overgelaaten; de Vyandely- „ ke Convoyen, slegts in eene kleine „ Magt bestaande, zyn voorby onze Kus- „ ten, gerust, en zonder verhindering, „ heen gevoerd; en onze eigene Oorlog- „ schepen op hunne Reede, volgens de „ algemeene gerugten, door een geringer „ Magt schandelyk ingesloten geworden; „ alles tot de innigste smert van alle wel- „ denkende Ingezetenen, tot verwonde- „ ring van Vrienden en Vyanden, en tot „ billyke verontwaardiging van geheel *Eu-* „ *ropa*."

„ Het is niet dan met het grievendst „ leedweezen, dat wy ons niet hebben „ kunnen onthouden, om aan uwe Hoog „ Mogenden voor te stellen een gedeelte „ der smertlyke gevolgen van een zodanige „ handelwyze, waar van wy plegtig moe- „ ten betuigen de redenen niet te kunnen „ bevatten, als welke niet alleen volstrekt „ aanloopt tegen het Stelzel van Verdeedi- „ ging, door onze braave Voorouders, in „ diergelyke omstandigheden zo manlyk, „ met zo veel roems, en zulk een goeden „ uitslag, vast gehouden; maar ook bo- „ ven dien niet kan nalaaten deeze, wel- „ eer bloeijende, en door de grootste Hel- „ dendeugd gevestigde, en alom beroemde, „ Republiek, by de geheele Wereld tot „ een voorwerp van veragting te doen

IX. BOEK. 1782. „ worden; terwyl de schier onnoemelyke „ Geldsommen, bereids door Ons en de „ overige Bondgenooten, zo blymoedig „ ingewilligd, dus doende, als geheel „ vrugtloos verspild moeten worden aan„ gemerkt, en het, in zulk een geval, „ raadzaamst zou geweest zyn, niet alleen „ in geenerlei Petitien, hoegenaamd, te „ bewilligen; maar zelfs liever de voor „ handen zynde Schepen af te danken, „ dan 's Lands Penningen, op zulk eene „ gansch nutlooze wyze, te verkwisten."

„ Wy willen gaarne aan het oordeel van „ uw Hoog Mogenden overlaaten of dit „ het middel zy, om immer tot een ge„ wenschten Vrede, waar van men de ge„ rugten telkens leevendig houdt, te ge„ raaken. Zal een Vyand, die niets van „ Ons te vreezen heeft, zich niet bevoegd „ oordeelen, tot het voorschryven van „ zulke Voorwaarden als hy zelve zal „ goedvinden? Is het te verwagten, dat „ eene Mogendheid, waar mede de Repu„ bliek nog in Vriendschap is, waar aan „ dezelve niet kan ontkend worden, groo„ te verpligtingen te hebben, en welke „ zich in de deezes zyds gedaane aanbiedin„ gen, tot het regelen van gemeenschaply„ ke Krygsverrigtingen, aanhoudend ziet „ te leur gesteld, het verder, en inzon„ derheid by Vredesonderhandelingen, „ met haare Belangens overeenkomstig zal „ oordeelen, de Onze te behartigen? En „ is, derhalven, het éénige middel, om „ tot een bestendigen en eerlyken Vrede te

„ ge-

„ geraaken, niet veel eer daar in gelegen, „ dat men, met 's Hemels byſtand, aan „ Vyanden de uitwerking van den moed „ eener lang getergde en beledigde Natie, „ en aan Vrienden het gewigt en de waar- „ dy onzer Vriendſchap doe ondervin- „ den?"

„ Wy hebben, zedert lang de onbegry- „ pelyke, en de ganſche Wereld in 't oog- „ loopende, Werkloosheid onzer Zeemagt „ niet zonder opmerkinge en kommer aan- „ gezien, en zouden ons regtmaatig be- „ klag al eerder onder 't oog van uw Hoog „ Mogenden gebragt hebben, indien wy „ niet, door de van tyd tot tyd ver- „ nieuwde tydingen van een aanſtaand uit- „ loopen der Vloot, en de daadlyke hoop, dat „ eens eindelyk de voor handen zynde „ middelen te onzer verdeediginge en tot „ afbreuk van den Vyand, met waaren „ ernst, zouden ter hand genomen wor- „ den, waren wederhouden: doch, hoe „ zeer wy, hangende onze Raadpleegin- „ gen over dit gewigtig onderwerp, met „ genoegen vernomen hebben, dat een ge- „ deelte onzer Vloot, in het begin deezer „ maand, is uitgezeild, zyn wy niet alleen „ onkundig van de waare redenen waarom „ zulks niet vroeger geſchied zy; maar „ ook van haare beſtemming, hoe lang zy „ bevel heeft Zee te houden, mitsgaders „ van verſcheide Artykelen, op welker „ onderzoek wy beſlooten hebben aan te „ dringen, en hebben mitsdien geoordeeld „ in onzen Pligt te kort te zullen ſchieten,

IX. BOEK. 1782. „ en ons voor GOD en de Ingezetenen „ verantwoordlyk te ftellen, byaldien wy, „ door een langduuriger ftilzwygen, zulk „ eene onbegrypelyke handelwyze mogten „ fchynen goed te keuren."

„ Om deeze redenen hebben wy goed „ gevonden by zyne Doorlugtige Hoog„ heid den Heer Erfftadhouder, fchriftlyk „ en op 't nauwkeurigst te verneemen na „ de waare redenen van de zo lang aange„ houden hebbende Werkloosheid der Zee„ magt, met aandrang, dat dezelve voor „ Ons, en de verdere Bondgenooten, niet „ mogen worden bedekt gehouden; gelyk „ wy ook aan Hoogstgedagten Vorst heb„ ben verzogt, dat openingen mogen ge„ geeven worden van de maatregelen, zo „ uit hoofde van het gemeenfchaplyk te „ werk gaan met de Kroon van *Frankryk*, „ als omtrent den Staat der nog voor han„ den zynde Oorlogfchepen en Fregatten, „ zo wel die thans in de onderfcheidene „ Havens in gereedheid zyn, als die be„ reids geheel, of ten deele, zyn aange„ bouwd, en ftaan uitgerust te worden, „ met verderen aandrang, dat de Orders „ en Inftructien der Officieren, bevel voe„ rende over 's Lands Schepen, welke „ thans ter Reede van deeze Provincie lig„ gen, of vervolgens zullen komen, mits„ gaders die van den Generaal over de „ Troepes binnen deeze Provincie gebie„ dende, voortaan aan ons mogen mede„ gedeeld worden: terwyl wy aan ons „ voorbehouden, om, als de éénige Sou-

„ ve-

„ verain Onzer Provincie, aan de gezegde
„ Bevelhebberen der Oorlogschepen en den
„ Generaal mede zodanige Bevelen te gee-
„ ven, en ten uitvoer te doen brengen, als
„ wy met het belang Onzer Provincie en
„ Ingezetenen overeenkomstig zullen oor-
„ deelen."

Naa de medewerking van hun Hoog Mogenden op 't ernstigst verzogt te hebben, dat, binnen zekeren bepaalden tyd, aan Hoogstdezelven mogten overgebragt worden, Affchriften van de Bevelen, door den Admiraal Generaal gegeeven, tot het in gereedheid brengen van de Vloot in de Zeegaten van de Republiek, mitsgaders van de Brieven en verdere Stukken met de Bevelhebberen derzelve gewisseld, als mede van den uitslag der Krygsraaden, over het al of niet uitloopen van de Vloot, tot op heden gehouden: al 't welk zy vertrouwden dat behulpzaam zou weezen, om te kunnen oordeelen, in hoe verre 'er in het bestuur van zaaken wel of kwalyk gehandeld was, en de algemeene klagten van Werkloosheid regtmaatig waren, — verzogten zy verder hunne Hoog Mogenden, wegens den toestand van 's Lands zaaken in 't algemeen, en van de Vredes Onderhandelingen in 't byzonder, de vereischte openingen te mogen ontvangen; „ alzo
„ wy", luiden hunne eigene woorden,
„ niet gezind zyn de opgebragte Lasten
„ onzer Ingezetenen, en verdere Lands In-
„ komsten, die dagelyks hand over hand
„ afneemen, tot goedmaaking van nut-

IX. BOEK. 1782. „ loos geimpendeerde onkosten te besteeden."

Eindelyk kwam het den Staaten van *Zeeland* voor, dat alle middelen en wegen, welke strekten om de Verstandhouding met den Vyand gemaklyker te maaken, in het tegenwoordige tydsgewrichte, behoorden afgesneeden te worden, en dus dat men de Paketbooten van *Engeland* zou verbieden het inloopen in de Zeegaten van de Republiek, dezelve voortaan aanmerkende en behandelende als Vyandlyke Schepen: als mede dat alle mogelyke en meer geschikte voorzorgen mogten beraamd, en daadlyk in 't werk gesteld worden tegen de ongeoorlofde Verstandhouding tusschen de Ingezetenen van de Republiek en die van *Engeland*.

De Brief aan zyne Hoogheid gerigt, liep goeddeels woordlyk op den zelfden zin, als het boven aangestipte uit dien aan hunne Hoog Mogenden, alleen beslooten zy deezen, „ in het billyk vertrouwen, dat „ dezelve niet wederom een gelyk lot, als „ twee voorige in deezen Jaare geschreeven, zoude ondergaan; maar dat zyne „ Hoogheid denzelven ten spoedigsten zou „ gelieven te beantwoorden, en niet twyfelen om aan deeze hunne verlangens te „ gemoet te komen; ten einde hunne poogingen, waartoe zy niet alleen als een „ integreerend Lid van het Bondgenootschap ten hoogsten bevoegd; maar boven dien verpligt waren, als Souverain „ van eene Provincie, welke het meest

„ van

„ van alle aan den Vyand was blootge- „ steld, die naar evenredigheid het meest „ van allen de gevolgen van den Oorlog „ ontwaar werd, wier behoud of onder- „ gang daar mede gepaard ging, en die „ daarom met zo veel bereidwilligheids al- „ les tot het algemeen behoud en verdee- „ diging opzette, met een heilzaame uit- „ komst agtervolgd mogten worden: ter- „ wyl zy, in allen gevalle, die voldoe- „ ning zouden ondervinden, dat zy zich „ van hunnen Pligt gekweeten, en bij het „ tegenwoordige en de volgende Geslach- „ ten buiten verantwoording gesteld had- „ den (*)."

IX. BOEK. 1782.

Voorstel der Stad *Leyden*, om onderzoek na de Werkloosheid te doen.

Van soortgelyken inhoud; doch meer tot byzonderheden afdaalende, was het Voorstel der Afgevaardigden van de Stad *Leyden*, den laatsten van Hooimaand ter Staatsvergadering van *Holland* ingeleverd. Het verdient, niet min dan de *Zeeuwsche* Brief, grootendeels plaats te vinden, zo om dat het de denkwyze veeler Staatsleden van *Holland* in het helderst daglicht stelt, als om de Besluiten daar op genomen, en de gevolgen daar uit voortgevloeid.

Uitdruklyke last hunner Zenderen deedt hun ter Staatsvergaderinge, voordraagen: „ Dat de Heeren hunne Principaalen, „ reeds zedert een geruimen tyd, zeer „ kommerlyk aangedaan geweest waren, „ over den zo deerniswaardigen als veragt- „ ly-

(*) *Not. van Zeeland* 29 July 1782.

IX. BOEK. 1782.

„ lyken ſtaat, waar in zy deeze, eertyds „ zo gedugte, Republiek thans vervallen „ moeſten zien. Dat het gevoel daar van „ hun meer en meer hadt ter harte ge- „ gaan, naar maate zy dat Verval meer en „ meer hadden moeten zien toeneemen, en „ dat zy, hunne betrekking en hunne pligt „ in 't oog neemende, ook daar om al te „ meermaalen hadden vermeend poogingen „ te moeten aanwenden, welke, indien „ mogelyk, de veragting en de ſpot, „ waar aan deeze Republiek zich maar al „ te zeker blootgeſteld hadt, kwamen af „ te wenden, en, in tegendeel, aan te voe- „ ren zodanige Middelen, als ſtrekken „ konden om voor te komen dat derzelver „ ondergang niet verder gevestigd wierd. „ Dan dat zy, zich vleiende dat gunſtiger „ tyden hun zouden bevryden van deeze „ hunne poogingen meer openlyk te moe- „ ten werkſtellig maaken, zich tot nog „ hadden te rugge gehouden, daar van „ meerdere blyken te geeven, dan zy tot „ hier toe gedaan hadden."

„ Doch dat zy, met de innigſte aandoe- „ ning, ontwaar geworden zynde, dat dee- „ ze hunne verwagting niet bevestigd „ wierd, en dat de ſtaat, waar in zich „ deeze Republiek thans geſteld vondt, „ tot die laagte vervallen was, dat zelf „ Mogenheden, van wien men zulks nim- „ mer zou hebben kunnen wagten, zich „ niet ontzagen onbehoorelyke ſtappen te „ doen, welke de vernederendſte blyken „ ten klaarſten opleverden, zich niet lan-

„ ger

„ ger hadden kunnen te rugge houden om „ op het nauwkeurigste te onderzoeken de „ waare bronnen, waar uit dit alles was „ voortgesprooten."

IX. BOEK.

1782.

„ Dat dit onderzook hun maar al te ze- „ ker hadt doen ontwaar worden, dat het „ Gedrag, het welk in deeze Republiek, „ zedert het uitbarsten van den Oorlog met „ *Engeland*, gehouden was, daar van de „ éénige en waare oorzaak moest genoemd „ worden. Want dat, onaangezien de „ Bondgenooten niet alleen de kragtdaa- „ digste Besluiten, met allen spoed en een- „ dragt hadden genomen; maar ook zeer „ groote sommen toegestaan, om de Zee- „ magt van deezen Staat in een vereischt „ postuur te stellen, die manmoedige „ maatregelen, egter, dus verre noch den „ Handel, die zenuw van deezen Staat, „ hadden doen beschermen, noch de Volk- „ plantingen beveiligen, noch den Vyand „ gevoelige slagen toe brengen: in tegen- „ deel dat, naa verloop van Achttien „ Maanden tyds, niet anders was uitge- „ werkt, dan dat, een *klein getal* Vyandly- „ ke Schepen de *geheele* Magt van deezen „ Staat in derzelver Zeegaten hadt kunnen „ opgeslooten houden, en de Zeevaard „ van deeze Republiek zodanig stremmen, „ dat door gansch *Europa* geen *Holland-* „ *sche Vlag* in Zee meer te zien was. — „ Eene Gebeurtenis, waar van, zedert „ deeze Natie een Volk was geworden, „ geen voorbeeld zou werden aangevoerd, „ en eene Laagheid, waar toe de Veree- „ nig-

IX. BOEK. 1782. „ nigde Magten van *Frankryk* en *Engeland*, in de voorige Eeuw, dezelve „ nimmer hadt kunnen brengen, en zulks „ niettegenstaande deeze Republiek zulke „ goede Zeelieden oplevert als elders kunnen gezogt worden; niettegenstaande „ dezelve branden van verlangen om den „ Vyand het hoofd te bieden, en zich „ over hunne ongeoorlofde mishandelingen „ te wreeken, en niettegenstaande de „ Staat voorzien is van Bevelhebbers, die, „ in de éénige gelegenheid, welke hun was „ voorgekomen, getoond hebben, dat zy, „ door Beleid en Heldenmoed, den Roem, „ welken deeze Natie, in zo veele Zeegevegten, verworven heeft, zullen weeten „ staande te houden, en mogelyk te vergrooten."

„ Dat dit zo zynde, gelyk het helaas! „ maar al te zeker is, het niet dan tot het „ hoogste misnoegen van het grootste en „ beste gedeelte der Ingezetenen, die nimmer weigerig waren al was het een verdubbelden Last te draagen, en die, daar „ deeze Last hun daar voor moest bevryden, intusschen de eene ramp voor, de „ ander naa hebben moeten uitstaan, en „ nog dagelyks hun bestaan en welvaard, „ tot hunne innige smerte, zien ten gronde gaan, strekken moet, eene zo *onverschoonlyke Werkloosheid*, en (moet men „ niet zeggen) *veerkeerde Directie* van zaaken, die elk weldenkende Liefhebber „ van zyn Vaderland moet in de oogen

„ stee-

„ steeken, by aanhoudenheid te moeten „ blyven beschouwen."

„ Dit hadt de Heeren hunne Principaa- „ len, die, aan Eed en Pligt gebonden, „ oordeelden dat zulks met stilzwygen niet „ langer, zonder zich verantwoordelyk te „ stellen, was toe te laaten, gedrongen, „ om, ware het mogelyk, de nadeelige ge- „ volgen, welke uit zodanige handelin- „ gen noodwendig moesten voortvloeijen, „ voor te komen, te denken op zodanige „ gepaste en *Constitutioneele Middelen* als „ best geoordeeld moeten worden tot het „ bewerken van zodanige veranderingen, „ als men te regt agt dat daar in vereischt „ wierden."

„ Hier door waren zy bewoogen, om, „ vermids de Bondgenooten, en byzonder „ hun Ed. Groot Mogenden, op geenerlei „ wyze gezegd konden worden agterlyk te „ zyn gebleeven in het neemen der noodi- „ ge Maatregelen, om 's Lands Zeemagt in „ zodanig een staat te brengen, als ver- „ eischt werd om met een gelukkigen uit- „ slag tegen den Vyand te werk te gaan, „ aan hun Ed. Groot Mogenden voor te „ draagen of dezelve niet ten spoedigsten „ zouden gelieven goed te vinden te be- „ paalen een nauwkeurig Onderzoek na de „ waare en eigenlyke redenen van deeze „ zo zeer in 't oogloopende Werkloosheid; „ en ten dien einde, volgens derzelver „ Souveraine Magt en Auctoriteit van zy- „ ne Doorlugtige Hoogheid, den Prins „ Erfstadhouder, in qualiteit als Admiraal

IX. BOEK. 1782.

„ Generaal deezer Provincie provisioneel „ te requireeren."

„ Copie van alle de Orders, welke door „ zyne Hoogheid, in voorsz. qualiteit, „ zedert den aanvang van den tegenwoor„ digen Oorlog, van tyd tot tyd, en wel „ tot aan het tegenwoordig uitloopen „ van de Vloot toe, gegeeven waren aan „ de Officieren, welke, zo in als buiten „ *Europa*, eenig bevel gevoerd hadden „ over de Esquaders van den Staat; het „ zy dezelve Esquaders van den Staat „ zich bevonden hadden op de Reën of in „ de Havens van de Republiek, in of bui„ ten *Europa*, het zy in de Havens of op „ de Reën van andere Mogenheden, het „ zy dezelve Orders hadden om uit te loo„ pen, of zich op hunne Standplaatzen te „ houden; mitsgaders Copie van al het „ voorgevallene in de Zee-Krygsraaden, „ geduurende den voorschreeven tyd, aan „ boord der voornoemde Esquaders in *Eu„ ropa* gehouden, met de Besluiten daar „ in genomen, alles voor zo verre dezelve „ Orders en Zee-Krygsraaden mogten „ hebben geloopen over het beschermen „ van den Handel, het verdeedigen van 's „ Lands Bezittingen, en het doen van af„ breuk aan den Vyand: onder de zekere „ inwagting, dat daadlyk, by het eindi„ gen der tegenwoordige Campagne, ge„ lyke Copien door zyne Hoogheid, in „ voornoemde qualiteit zullen worden „ overhandigd van alle de Orders door „ Hoogstdenzelven gegeeeven, en van al

„ het

„ het in voege voorschreeven verhandelde „ in de Zee-Krygsraaden: en voorts in „ een vast vertrouwen, dat bereids nu „ door Hoogstdenzelven genoegzaame bly- „ ken zullen kunnen worden gegeeven, „ dat, gelyk men alzins billyk verwagten „ mag, aan het in Zee zynde Esquader „ zodanige Orders zullen gegeeven zyn, „ dat de aldaar bevelvoerende Officieren „ zich volledig gelast vinden, om den „ Vyand allen mogelyken afbreuk te „ doen, zo door het bederven van hunnen „ Handel, als door het onderscheppen van „ hunne Retour-Vloot uit de *West-In-* „ *diën*, welke, waarschynlyk voor de „ Vereenigde Vlooten gewaarschuwd zyn- „ de, benoorden *Engeland* om, haare Ha- „ vens zal zoeken te bereiken."

„ Wyders Opening te vraagen of en „ hoedanig een onderzoek 'er heeft plaats „ gevonden om te ontdekken aan wie het „ zy toe te schryven, dat, naa het ver- „ trek van den Heer YORKE kennelyk „ was, de Oorlogschepen van STATINCK „ en VOLBERGEN, met het *Oost-Indisch* „ Schip, gevoerd door VAN PROYEN, „ niet vaardig zyn gewaarschuwd om voor „ te komen, dat dezelve niet, gelyk nu „ geschied is, daadlyk in handen van den „ Vyand vervielen?"

„ En voorts te vorderen mededeeling „ van de redenen, waarom, in het afge- „ loopen Jaar MDCCLXXXI, de toen „ voor handen geweest zynde Oorlogsche- „ pen en Fregatten, niet tydig zyn za-

IX. BOEK. 1782. „ mengevoegd, en in Zee gestooken, om
„ zo de *Oost*- en *West-Indische* als alle an-
„ dere Schepen van deezen Staat te be-
„ schermen, en den Vyand in de *Noordzee*
„ allen afbreuk te doen, zo door het be-
„ lemmeren van zynen Handel op de *Oost-
„ zee*, als het onderscheppen van zyne t'
„ huis komende *Groenlandsvaarders*, als
„ mede van de Transport Schepen, die
„ met Troepen uit *Duitschland* kwamen,
„ byzonder toen het bekend was, dat een
„ aantal derzelven, *slegts onder het Geleide
„ van eenige weinige Fregatten*, langs de
„ kusten van deezen Staat, na *Engeland*
„ zouden voorby vaaren? En waarom,
„ ten tyde dat het Esquader, in de maand
„ *Augustus* MDCCLXXXI na de *Oost-
„ zee* stevende, het zelve niet is ver-
„ sterkt geworden door de Capiteinen
„ DE BRUIN, VAN KINKEL en
„ RAUWS?"

„ Waar aan het moet worden toege-
„ kend, dat, daar men eene volledige toe-
„ zegging gehad heeft, dat de Schepen,
„ welke op *Doggersbank* waren slaags ge-
„ weest, zo spoedig mogelyk zouden wor-
„ den hersteld, ten einde daar van, met
„ andere Schepen, die voor handen wa-
„ ren, de Convoyen na de *Oost*- en *West-
„ Indien*, als mede na de *Oostzee*, te doen
„ geleiden, men niets van die toezegging
„ heeft zien bevestigen; maar de Koop-
„ vaardyschepen, op die toezegging zich
„ hebbende gereed gemaakt, den geheelen
„ Winter door, uit hoofde van het niet

„ vol-

„ voldoen aan de gedaane toezegging, „ tot onnoemelyke schade voor de Belang- „ hebbenden, op gevaarlyke Reën, hebben „ moeten blyven leggen? —— En of, „ zo men de reden daar van mogt zyn „ ontwaar geworden, daar tegen, voor 't „ vervolg, wel waren aangewend die ge- „ paste Middelen, waar door men derge- „ lyke Fataliteiten zou kunnen voorkomen, „ en zeker zyn dat men, of zo spoedig „ als de Vyand, of, gelyk in voorige ty- „ den, met de slaags geweest zynde Sche- „ pen weder Zee kon kiezen? —— En „ of 'er dan als nu, daar de Schepen zich „ thans weder in Zee bevinden, bereids „ behoorelyk gezorgd is, dat 'er voorraad „ van Scheeps Materiaalen in de Havens „ van de Republiek gevonden wordt, en „ de noodige Magazynen in derzelver Na- „ buurschap aangelegd zyn, om, op het „ voorbeeld van het gebeurde, in den „ Oorlog van de Jaaren MDCLXV en „ MDCLXVI, de Oorlogschepen van den „ Staat, by derzelver binnen vallen, spoe- „ dig en onverwyld te kunnen herstellen, „ van het noodige te voorzien, en na Zee „ te zenden, ter voorkominge dat een „ langduuriger Oponthoud den dienst van „ den Lande niet benadeele?"

IX. BOEK. —— 1782.

„ Waarom de Oorlogschepen en Fregat- „ ten, die den geheelen Zomer in de *Mid-* „ *dellandsche Zee* hadden doorgebragt, „ zonder den Vyand eenig hoegenaamd „ nadeel te hebben aangedaan, voor al, „ naa dat de daar aangegeevene Orders

 „ niet

IX. BOEK. — 1782.

„ niet meer konden werken, niet zyn opgezonden na de Bezittingen van den Staat in de *Oost-* en *West-Indien*, ter zo hoognoodige Versterking van den weerloozen staat der zaaken aldaar? — Of waarom dezelve geen orders gekreegen hebben om eerst de zes *Oost-Indische* Retour Schepen, die zich nu nog, uit gebrek aan Convoy, in de Haven van *Cadix* bevinden, van daar voor eerst na een der *Fransche* Havens, en byzonder na *l'Orient*, te geleiden — en daarnaa de drie te *Drontheim* liggende *Oost-Indische* Schepen, by hun wederkeeren na het Vaderland, binnen de Havens deezer Landen te brengen? — Of waarom dezelve de Manschappen van het Schip weleer onder bevel van den Capitein BERGHUIS vaarende, nutloos en zeer kostbaar verdeeld op de voorgemelde *Oost-Indische* Schepen, by hun wederkeeren, niet hebben medegebragt, ten einde op een of ander van 's Lands Schepen te kunnen worden geplaatst?"

„ Waarom alle de ingereedheid zynde Oorlogschepen en Fregatten, uit de Havens en Zeegaten van deeze Republiek, niet vroeg in dit Voorjaar, eer en alvoorens zich eenig Vyandlyk Schip op de Kusten vertoonde, op eene bekwaame plaats, zo als daar toe voorheen gediend heeft, en nog nuttig gehouden wordt, het bekende *Schooneveld*, waren zamengevoegd, om met vereenigde Magt den

„ Vyand

„ Vyand van onze Kusten, en uit de *Noord-*
„ *zee*, te houden; de *Oost-* en *West-Indi-*
„ *sche* Schepen, voor zo verre die bereids
„ tot zulke drukkende kosten van deeze
„ voor den Lande onmisbaare, en ten on-
„ dergang neigende Maatschappyen, zo
„ lang gewapend gereed geleegen hadden,
„ tot op zekere hoogte te geleiden, en on-
„ der behoorelyk Convoy vroegtydig na
„ de plaats hunner bestemminge te doen
„ vertrekken; en vervolgens op de *Engel-*
„ *sche* Koopvaardy Vlooten, welke na de
„ *Oostzee* zo aanhoudend stevenden, of
„ van daar te rug kwamen, gelyk mede op
„ de Transportschepen, tot het afhaalen
„ der *Duitsche* Troepen bestemd, te
„ kruissen; de in zo klein getal gevonden
„ wordende Oorlogschepen, welke dezel-
„ ve hebben geconvoyeerd, aan te tasten,
„ immers zo wanneer zulks, gelyk daar
„ toe genoegzaame gelegenheden zyn voor
„ handen geweest, met hoop van welge-
„ lukken geschieden kon, ja zelfs met
„ weinig onwaarschynlykheid van welslaa-
„ gen te onderneemen ware geweest;
„ wanneer de hier voor opgenoemde Ver-
„ eeniging der Zeemagt van de Republiek
„ vroegtydig geschied ware; als wanneer
„ men dezelve ook genoegzaam bestand
„ gevonden zou hebben tegen een slegt
„ bemande, met zieken opgepropte, en
„ daar by niet talryke, Vloot, zo als die
„ zich voor onze Kusten vertoond heeft?"

„ Waarom ten minsten de in *Texel* en
„ *'t Vlie* gereed liggende Oorlogschepen en

IX. „ Fregatten niet aanstonds uitgezeild wa-
BOEK. „ ren, en den Vyand slag geleverd hadden,
„ zo ras als een groot gedeelte van des-
1782. „ zelfs Schepen wederom van voor onze
„ Zeegaten vertrokken was, om tegen de
„ Vereenigde *Fransche* en *Spaansche* Vloo-
„ ten gebruikt te worden?"

„ Waarom, eindelyk, geduurende dee-
„ zen Oorlog, niet een goed aantal Fregat-
„ ten en Kotters, waar van de Republiek
„ genoegzaam voorzien was, in Zee was
„ gehouden, om de ter Kaap uitgeruste
„ Schepen van byzondere Ingezetenen te
„ dekken, den Vyandlyken Zeehandel af-
„ breuk te doen, en onze Kusten tegen
„ de tergingen en strooperyen onzer Vyan-
„ den te beveiligen, en dus voor geko-
„ men of belet, dat dezelve in het gezigt,
„ en maar even buiten het bereik der Sche-
„ pen van Oorlog van deezen Staat, een
„ zodanig Schip wegnamen?"

Ten slot verzogten zy, dat door hun Ed. Groot Mogenden van het Besluit in deezen genomen, den overige Bondgenooten kennis zou gegeeven en dezelve aangemaand mogten worden, om met hun Ed. Groot Mogenden te willen zamenstemmen tot het neemen van zodanige gepaste maatregelen als ter wegneeminge der schandelyke en schadelyke Werkloosheid meest geschikt zouden bevonden worden; ten einde de goede Ingezetenen deezer Landen op hunne alleszins billyke klagten, zo veel mogelyk, voldoening te doen erlangen, de Krygsverrigtingen, tot herstel van den ze

vervallen ſtaat der Republiek, een nieuw leeven te geeven, den trotſchen Vyand, die nog onbeſchaamd ſcheen te willen voortgaan, tot rede te brengen, en langs dien allerbetaamlykſten weg een eerlyken en beſtendigen Vrede te erlangen (*). IX. BOEK. 1782.

Een Voorſtel van dien aart, dat aanbelang, en vervooruitzigt, kon niet naalaaten in de Vergadering zeer onderſcheide aandoeningen te verwekken. Hetzelve was noch naar den ſmaak der Ridderſchappe, noch naar dien der Afgevaardigden van *Rotterdam* en den *Briel.* Dan de meeſte Steden wilden, dat de Heeren van *Leyden*, voor hunnen betoonden yver, zouden bedankt en het Voorſtel verder overgenomen worden. Men zegt, dat deeze vry algemeene Dankbetuiging, by het herhaalen des genomen Beſluits, 's anderen daags, niet gevonden wordende, de Afgevaardigden van eene voornaame Stad, hunne verwondering over deeze verzwyging te kennen gaven, met aandrang dat van hunne Dankbetuigingen, en die der overige Leden, in de Aantekeningen melding gemaakt zou worden; waar toe men beſloot, zonder dat de Afgevaardigden van *Rotterdam* en den *Brielle* zich daar tegen verzetten. Wat deswegen ter Vergadering van *Holland* voorviel.

De Afgevaardigden van *Dordrecht* verklaarden onmiddelyk op het Voorſtel, dat de bedoeling van 't zelve aan niets anders kon worden toegeſchreeven, dan aan ee- *Dordrechts* goedkeuring.

(*) *Reſol. van Holl.* 31 July 1782.

IX. BOEK. 1782. eene loflyke pooging om den Oorſprong en Voortgang van de kwaade *Directie* en *Adminiſtratie* van 's Lands zaaken in 't algemeen en byzonder in het voeren van den Oorlog tegen *Groot Brittanje*, te ontdekken; en dat de Regeering van hunne Stad in het begrip ſtaande, dat daar toe geene middelen onbeproefd behoorden gelaaten te worden, zy ook geene zwaarigheid vonden, om, voor zo veel het *Oogmerk* des Voorſtels aanging, 't zelve voor het hunne aan te neemen: terwyl zy betuigden geen oogenblik te zullen verzuimen om van de *Byzonderheden* aan hunne Lastigers kennis te geeven, die zy zich verzekerd hielden, dat met allen ſpoed daar over zouden raadpleegen.

Schiedams omhelzing. *Schiedam* ging eenige ſchreeden verder in het geeven van goedkeuring. De Afgevaardigden ontdekten, dat hunne Zenders, van over lange, met de meeſte gevoelens van leedweezen en verdriet, aanſchouwers waren geweest van eene allerſchandelykſte Werkloosheid, en van eene onbezefbaare Traagheid, om 's Lands onregtmaatigen Vyand, den roofzugtigen *Brit*, met ernst en geweld, tegen te gaan. Dat deezen reeds meermaalen hunne gedagten tot het doen van zodanig een Voorſlag bepaald hadden; doch dat de ontſlaaking van 's Lands Vloot, op den zevenden deezer loopende Maand, de eenige oorzaak was geweest, dat zy deezen uiterſten ſtap nog voor eenigen tyd hadden opgeſchort, in het vleiende vooruitzigt of deeze ontſlaaking

king ook eenige heldhaftige uitwerking zou hebben voortgebragt, in de hoop en gunstige veronderstelling, dat zyne Hoogheid, als Admiraal Generaal, zonder eene byzondere Aanmaaning, aan hun Hoog Mogenden, en aan hun Ed. Groot Mogenden, als Souverainen van het meest belanghebbend Gewest, eenig verslag van zyne Verrigtingen, Briefwisselingen, en gegevene Bevelen, zou hebben gedaan, en vooral ook medegedeeld de Bestemming van 's Lands Vloot, en de Oogmerken van de byzondere en zamengevoegde Zee-Krygsverrigtingen; dan dat zy zich ook in alle deezen, tot dus verre, te leurgesteld ziende, deeze verzwyging van zyne Hoogheid op alle deeze punten voor 's Lands wettige Souverainen niet anders konden beschouwen, dat eene onheusche geheimhouding, en dezelve nu niet langer onverschillig konden laaten doorgaan. Dat zy, diensvolgens, met éénpaarigheid van stemmen, hadden goedgevonden de Afgevaardigden te bekwaamen, en wel uitdruklyk te gelasten, om zodanig een Voorstel ter tafel van hun Ed. Groot Mogenden te doen, of, daar in voortgegaan wordende, daar mede daadlyk in te stemmen. Dat zy, uit hoofde van deezen last, den Voorslag van *Leyden* in allen deele goedkeurden, en voor den hunnen hielden: met byvoeging dat zy denzelven in 't *algemeen* en alle de *byzondere Stukken*, daar in vervat, als alleszins billyk en wettig erkennen moesten. Vermids dezelve zich bepaalde tot kennisgeeving

IX. BOEK. 1781.

IX. BOEK. —— 1782. ving van Verrigtingen, welker volvoeringen geboorен werden uit kragte der *Eminente Charges*, welke zyne Hoogheid uit den boezem van 's Lands Hooge Magten, heeft verkreegen, en welke aan Grondwetten en Instructien bepaald zyn; dat de Persoon van zyne Hoogheid, of zyne Hoog aanzienlyke Posten, hier door in 't minst niet werden te kort gedaan; maar, in tegendeel, de gelegenheid kon geboorен worden, om de zo menigvuldige nadeelige gevoelens uit te wisschen, wanneer de Verantwoording van dien aart mogt zyn, (gelyk zy wilden hoopen,) dat Hoogstdeszelfs Verrigtingen, Bevelen en Briefwisselingen, de onlochenbaare kenmerken droegen van Werkzaamheid, Beleid, Omzigtigheid en onbeperkten Yver, om, van den aanvang der Onlusten met het Ryk van *Engeland*, dien trotzen en onregtvaardigen Vyand met waaren ernst, en met allen mogelyken spoed, den meest geschikten afbreuk te hebben willen doen. —— Zulk eene Verantwoording erkenden zy, in dat geval, als het eenigste en voornaamste middel, om zyne Hoogheid, op nieuws, en even als te vooren, by de aanvaarding zyner aanzienlyke Ampten, het geliefde Voorwerp der Natie te doen worden, en wederom het vertrouwen te doen krygen van alle de Hooge Bondgenooten in 't algemeen, van hun Ed. Groot Mogenden, en van ieder Staatslid in 't byzonder. —— Boven al wanneer de Openingen van zyne Hoogheid aanleiding konden geeven, om

te onderzoeken na de waare Oorzaak en Bronwellen der onverantwoordelyke Traagheid en schandelyke Laf hartigheid, welke, tot spot en schade der gansche Natie; maar inzonderheid der Handeldryvende Leden van dezelve, geduurende den ganschen Oorlog, hebben plaats gehad.— En welke zy wenschten dat GOD gave! dat nog langs deezen weg mogten worden ontdekt, en tot een gewenscht middel strekken om de zo lang getergde en zo billyk onvergenoegde Gemoederen van *Neerlands* braave Burgeren in 't algemeen, en van hunne Stad in 't byzonder, te stillen en te bevredigen; ja dat hier door, in 't vervolg, zal kunnen gezorgd worden, dat eene Werkloosheid van zaaken, aan onze van ouds her zo zeer bekende kloekmoedige Natie, niet verder, of ter tweede maale, in de Gedenkboeken onzer Eeuwe, ten verwyte, en schandelyke beschuldiging, zal worden aangewreeven (*).

't Leedt slegts tot de naast volgende Vergadering van *Holland* of *Schiedams* Afgevaardigden bragten in, dat hunne Lastigers hun gehouden gedrag, omtrent het Voorstel van *Leyden*, ten vollen goedkeurden, en 't zelve gaarne voor het hunne bleeven aanneemen: dewyl zy, van 't begin des Oorlogs af aan, met klagten van leedweezen en verdriet beschouwd hebbende de schandelyke Werkloosheid, en als 't ware, de zigtbaare Onbereidwilligheid, om den Vyand

(*) *Resol. van Holl.* 31 July 1782. *Post van den Neder-Rhyn* II Deel, bl. 795.

IX. BOEK. 1782.

Vyand met yver, kragt, en spoed, te keer te gaan, reeds voor lang overtuigd waren geweest van de verpligtte noodzaaklykheid, om door gepaste Maatregelen, ware het mogelyk, den oorsprong der verkeerde Directien op te speuren, en derzelver voortgang kragtdaadig tegen te gaan. Zy bleeven daarom den Voorslag van *Leyden* beschouwen, als eene loflyke en verpligtte pooging, om het zugtend Vaderland van den bedreigden ondergang te bevryden.

Goudas gevoelen.

Die van *Gouda* lieten zich, ten dien zelfden dage, niet min sterk hooren. Zy betuigden, dat de Punten, waar over het Voorstel van *Leyden* liep, van dien aart waren, dat men op dezelve in hunne Stad, meer dan ééns was bedagt geweest; in zo verre zelfs, dat het onaangeroerd laaten ter Hooge Vergaderingen voornaamlyk moest gezogt worden in het onlangs in Zee loopen van 's Lands Vloot, gevoegd by het bekende en soortgelyke Voorstel door verscheide Steden in *Zeeland* gedaan, en in een Staatsbesluit veranderd, 't welk, huns agtens, eerlang een gedeelte stondt uit te maaken van de gewigtige Raadpleegingen zo van de overige Bondgenooten als van hun Ed. Groot Mogenden op dit onderwerp. Dat zy, intusschen, het oogmerk van het Voorstel der Stad *Leyden* in allen deele preezen, goedkeurden, en 'er zich mede vereenigden, „ niets minder wenschende dan dat, langs deeze en andere „ gevoeglyke wegen, de ruineuse en slaa-

„ pen-

„ pende Traagheid en Werkloosheid, (die XI.
„ aan zommigen Lafheid toeschcheen,) eens BOEK.
„ mogt herschaapen worden in die zo heil-
„ zaame Werkzaamheid en Heldhaftig- 1782.
„ heid, welke, byzonder in de laatst-
„ voorgaande Eeuw, de nooit genoeg ge-
„ roemde Voorvaderen tot den schrik der
„ Vyanden, en het zo wettig als eerbie-
„ denswaardig voorwerp der Verwonde-
„ ring van geheel *Europa*, en de overige
„ Werelddeelen, gemaakt hadden, en dee-
„ ze Republiek zo zeer doen steigeren tot
„ het hoogste toppunt van Roem en Groot-
„ heid, als zy thans, helaas! tot den laag-
„ sten trap van Smaadheid en Veragting,
„ scheen te naderen, en, met verhaasten
„ val, ter neder te zullen storten." ——
Zy zouden, derhalven, niet verwylen dee-
ze, en, des noods, andere Punten, ten
beste van het lieve, maar noodlydend, Va-
derland, in de ernstigste overweeging te
neemen, en ten dien einde hunne Afge-
vaardigden eerlang voorzien van zodanigen
last, welke overeenkomstig hunne boven-
staande, en by alle gelegenheden opengeleg-
de, *Patriotique Gevoelens*, noodzaaklyk wa-
ren tot medewerking, volkomene beraa-
ming en vaststelling van alle zulke midde-
len, als waar door de Werkzaamheid der
Krygsverrigtingen ter Zee vermeerderd, 's
Lands verloopen welzyn, roem en groot-
heid bevorderd en tevens de spoedigste,
en, onder GODS Zegen, welbedagte af-
breuk aan den steeds zo waakzaamen als
roof-

IX. BOEK. 1782. roofzugtigen Vyand, zou kunnen worden toegebragt (*).

Alkmaars denkbeeld over den Voorslag. *Alkmaar* sprak eerlang soortgelyke taal, vergeleek het gedrag, in den tegenwoordigen Oorlog gehouden, met dat in de Oorlogen door onzen Staat, in de voorgaande Eeuw, gevoerd. De Regeering dier Stad was, in Zomermaand des voorleden Jaars, over dit zelfde Onderwerp van Werkloosheid raadpleegende, op dien tyd, ter bewaaring van de inwendige rust, wel overgegaan om alleen Onderzoek, omtrent het Bestuur van het *voorledene* daar te laaten, en hadt zich alleen bepaald om eene spoedige Werkzaamheid voor het *vervolg* uit te werken, in die vaste hoop, dat deeze zagtheid een nuttig, en aan hun oogmerk voldoenend, gevolg zou gehad hebben; doch hier in tot nog toe te leur gesteld, konden zy niet langer onverschillig of bedaard zyn, en oordeelden, dat de waare Oorzaak dier Werkloosheid moest onderzogt worden: ten welken einde zy den inhoud des Briefs van *Zeeland*, en in 't byzonder het Voorstel van *Leyden*, zeer gepast oordeelde. —— Die Onbegrypelyke Traagheid kon niet als *gepretendeerd* of als *Insimulatien van kwalyk geintentioneerden*, worden aangemerkt: daar dezelve niet alleen de geheele Wereld in het oog liep; maar ook, door verscheide Leden van de Souverainiteit deezer gelyk mede van ande-

(*) *Resol. van Holl.* 7 *Aug.* 1782.

dere Provincien, en ook door de Heeren Staaten van *Zeeland*, met verschillende benoemingen *van zigtbaare onverschoonelyke Werkloosheid*, *schandelyke Werkloosheid*, *ruineuse en slaapende Traagheid*, *Onbegrypelyke Directie*, *zo lang aangehouden hebbende Werkloosheid der Navale Magt*, als anderen, werd uitgedrukt (*).

IX. BOEK. 1782.

Verschillende Gevoelens der Landzaaten, over dien Voorslag.

Niet onbekend kon deeze Voorslag, door *Dordrecht*, *Schiedam*, *Gouda* en *Alkmaar* zo hartlyk omhelsd, aan den Landzaat blyven, en het even min missen dat de oordeelen daar over wyd uit een liepen. Daar deezen zulk eene Vordering, als onbetaamelyk en beledigend voor den Stadhouder, aanzagen, verheugden zich geenen; naardemaal, huns inziens, 's Lands Vaders toonden, dat het belang van 't Gemeenebest hun waarlyk ter harte ging, dat zy de hinderpaalen, die het herstel van onzen Voorspoed, zo schandelyk vertraagden, uit den weg wilden ruimen; zy hoopten dat deezen daar toe niet alleen het naaste spoor zouden inslaan; maar ook zorg draagen, dat door geen noodlooze Voorstellen en Overleggingen, de kostlyke tyd zou verzuimd en de zaak, nu aangebonden, op de lange baan geschooven worden. —— Anderen zagen het met een min gunstig oog in, en dagten, dat dusdanige Voorstellen, in stede van nut te zullen aanbrengen, gelegenheid zouden geeven, om den tyd met het

(*) *Resol. van Holl.* 13 Sept. 1782.

IX. het onderzoek van 't gedrag en de handel-
BOEK. wyze van byzondere Persoonen, te ver-
kwisten; iet 't welk 's Lands Bescherming
1782. en 't herstel der dingen niet duldde. —
Niet weinigen wederspraaken zulks, door aan te merken, dat dit Onderzoek rechtstreeks 's Lands zaak, en 't herstel der algemeene rampen, betrof, en 'er, zonder zodanig een nauwkeurig Onderzoek, geene beterschap te hoopen was. De erkende Werkloosheid, uit een kwaad Bestuur spruitende, zou, niet opgespeurd, niet gestoord, den schadelyken gang blyven gaan. Ook behoorde 'er weinig omslags en weinig tyds toe, om de rede te ontdekken van eene Werkloosheid, waar over geheel *Europa* zich verwonderde, en gansch *Nederland* treurde. Men hadt slegts te onderzoeken, of de Souverain, by den aanval der *Engelschen* op dit Gemeenebest, de noodige Bevelen hadt gegeeven tot eene spoedige Wapening ter Zee, en om die Wapenen, zo ras mogelyk, tegen den Vyand te gebruiken? Was dit het geval, dan, voorts na te gaan, aan welke Staatsdienaaren men de uitvoering dier Bevelen hadt toevertrouwd, en waar uit ontstondt, dat deeze den Staat zo hoog nuttige Bevelen onvolvoerd gebleeven waren? Werd zodanig een Onderzoek spoedig, gestreng, zonder aanzien van Persoonen, en volgens de gronden van Regtvaardigheid, te werk gesteld, dan zou het kwaad ras ontdekt, en geheel verbeterd zyn.—Nog anderen bragten als geene geringe zwarigheid

in

in 't midden, dat 'er veel tyds zou verloopen eer de byzondere Gewesten, hoe zeer door *Zeeland* daar toe aangezogt, het ééns waren, en 'er intusschen niets worden uitgevoerd. Dan eenigen meenden die zwaarigheid geheel weg te ruimen, door de bedenking, dat, wanneer het eene of het andere, of verscheide Gewesten weigerden tot dit Onderzoek toe te treeden, de Gewesten, welke daar toe beslooten, voor zichzelven het volle regt behielden, om daar mede voort te vaaren. Ieder der Hooge Bondgenooten was Souverain, ieder betaalde voor zich zyn aandeel in de gevorderde kosten tot den Oorlog: en indien hy voor zich zelven alleen het regt niet hadt, om het gedrag zyner Staatsdienaaren te onderzoeken dan was niet het Gewest; doch dan waren de Staatsdienaars de Souverain. Dan elk Gewest hadt, als Souverain, het volle regt om eene nauwkeurige Verantwoording van die Staatsdienaaren, welken 't zelve mede betaalde, te vorderen op alle Vraagstukken, die 't mogt goedvinden hun voor te leggen; en wanneer 'er geen voldoend antwoord kwam, of blyk van wangedrag zich op deedt, het volle regt om die schuldigen uit zynen dienst te verwyderen. —— Zy merkten daar by op, hoe gevaarlyk het, zo wel voor 's Lands Overheden, als de algemeene Rust, was, indien zy, op geene doorslaande wyze, toonden, dat de behoudenis van het Gemeenebest hun ter harte ging. Het tydstip stondt voor de deur, dat als dan

IX. BOEK. — 1782.

IX. BOEK. 1782.

's Lands misnoegde en vergramde Ingezetenen het hoofd zouden opsteeken, en, met eene éénparige stem, op zulk een gestreng Onderzoek aandringen. De Gewesten, de Steden, roerden thans eene snaar, welker toon te luid in 't oor des Volks klonk om met de te werkstelling van dit gevorderd Onderzoek te marren, of het agter den bank te werpen (*).

Voorstel van WILLEM DEN V waar in hy zich beklaagt, en Verantwoording belooft.

De Admiraal Generaal verscheen, den veertienden van Oogstmaand, in het Secreet Besoigne, met een niet onverwagt Voorstel, dat op deezen zin liep. „Zedert „eenigen tyd, tot myn leedweezen, on„dervonden hebbende, dat door kwalyk „geintentioneerde Lieden allerhande *Insi„mulatien* worden verspreid, omtrent de „voorgewende kwaade *Directie*, onbe„gryplyke Traagheid aan deeze zyde van „de Verrigtingen in den Oorlog, welke „zonder wettige Oorzaak, door de Kroon „van *Groot Brittanje* aan dit Gemeen ebes „is aangedaan, en byzonder over de „Werkloosheid van 's Lands Schepen, „daar by aanduidende als of zulks toe te „schryven was aan gebrek van de noodi„ge Orders, met oogmerk om my, voor „'t oog van geheel *Europa*, te *decrieeren*, „en in 't byzonder by de Ingezetenen „deezer Landen gehaat te maaken, en „verdagt als of ik, door een onbehoore„lyk

(*) *Post van den Neder-Rhyn* II Deel, bl. 199.

„ lyk *Attachement* voor den Koning, of
„ het Ryk van *Groot Brittanje*, aange-
„ spoord, niet met een genoegzaamen
„ yver hadde gedaan, wat in myn vermo-
„ gen was, zo tot Afbreuk van den
„ Vyand als tot Bescherming van den
„ Koophandel; zou ik niet getwyfeld heb-
„ ben, (ten einde den mond te stoppen
„ aan alle de *calumnieuse Gezegdens of Ge-*
„ *schriften*, en myn gedrag voor 't oog
„ van geheel *Europa*, en byzonder van
„ de goede Ingezetenen deezer Landen,
„ te regtvaardigen,) reeds voor lange van
„ alle door my gestelde Orders aan U Ed.
„ Mog. opening te geeven; met verzoek
„ om dezelve aan de Heeren Staaten der
„ byzondere Gewesten mede te deelen,
„ was het niet, dat ik begreep, dat zulks
„ zomwylen gevaarlyk zou kunnen zyn,
„ in gevalle de *Secretesse* niet wel bewaard
„ werd, en dat de Vyand *Informatie* daar
„ van kreeg, byzonder van het Plan der
„ Operatien in deeze Campagne: waar-
„ van een gedeelte is verrigt, en een ge-
„ deelte, nog geduurende deeze Campag-
„ ne, zou moeten geschieden, en 't welk
„ door my aan het Hof van *Frankryk* me-
„ degedeeld zynde, door het zelve Hof is
„ goedgekeurd. Doch ziende, uit den
„ Brief der Heeren Staaten van *Zeeland*,
„ de *Requisitie*, die hun Ed. Mogenden
„ daar by van my gelieven te doen, en
„ verneemende dat zulks wel door meer
„ Gewesten zou kunnen worden gedaan,
„ heb ik gemeend, dat deeze bedenking

IX. BOEK. 1782.

„ my niet langer kon wederhouden om de „ gemelde Opening te doen, en dat ik aan „ myne Eer en Reputatie verschuldigd „ ben, om aan te toonen, en met onte„ genspreekbaare bewyzen, te betoogen „ de wyze op welke ik, geduurende dee„ zen Oorlog, gehandeld hebbe, en dat „ het niet aan My te wyten is, zo dezel„ ve met geen meerder vrugts is ge„ voerd. —— Ik zal evenwel als nog „ geene Opening kunnen geeven van 't „ geen nog deeze Campagne geschieden „ moet; doch ben bereid, om, naa dat de„ zelve zal zyn afgeloopen, de door my te „ geevene Orders te openbaaren. —— „ Ik zal nog eenigen tyd noodig hebben, „ om de Stukken, die ik tot myne Regt„ vaardiging zal voordraagen, in orde „ te brengen, en te doen afschryven, en „ verzoek U Ed. Mogenden om een ieder „ in de hunnen opening te geeven van dit „ myn oogmerk; my vleiende dat zy 't „ zelve met hoogst derzelver goedkeuring „ zullen vereeren." Zyne Hoogheid werd voor deeze opening bedankt, en de Afgevaardigden der byzondere Gewesten namen het op zich den Staaten hier van kennis te geeven (*).

De Vergadering van *Holland* scheidt voor drie weeken.

Terwyl zich geen gering gedeelte der Ingezetenen verheugde over de Voorstellen, door *Zeeland* en de Stad *Leyden*, gedaan, en, met brandend ongeduld wagtte, dat

(*) *Resol. Gen.* 14 Aug. 1782.

dat dezelve zouden goedgekeurd en aan zyne Hoogheid, om een nauwkeurig en voldoenend Antwoord, voorgedraagen worden, scheidde de Vergadering van *Holland* voor drie Weeken, 't welk geduurende deezen Oorlog, voor zulk een geruimen tyd, nog nimmer gebeurd was. Dit baarde veel gissingen, en niet weinig opspraaks. —— Men schreef het toe aan de bewerking der *Engelschgezinde* Party, om den slag, die haar dreigde, te ontwyken; en aan vrees voor het nauwkeurig Onderzoek door *Leyden* gevorderd; en merkte het aan als een middel om het doel der *Hollandsche* Steden, met *Zeeland* instemmende, te verydelen: „ Er „ zou", schreef men, „ misschien binnen „ weinig dagen eene *Justificatie* voor zyne „ Hoogheid in 't licht verschynen, die, „ volgens de regelen der Kunst opgesteld, „ een oppervlakkig gebrekkig Verhaal zou „ bevatten, en misschien niets behelzen, „ dat een Antwoord op de voorgestelde „ Vraagen zou kunnen genaamd worden, „ om dus niet alleen de Natie te paaijen; „ maar ook om een groot gedeelte der „ *Hollandsche* Steden daar mede genoegen „ te doen neemen, (waar toe men ligtlyk „ den overigen tyd der drie weeken dat „ de Vergadering stil zat zou gebruiken,) „ hier door zou men mogelyk die Steden „ tragten over te haalen om tegen den „ Voorslag van *Leyden* te stemmen, als „ zynde zyne Hoogheid genoegzaam ge-

IX. BOEK. —— 1782.

IX. BOEK. — 1782. Het Voorstel van *Leyden*, ter Vergadering van *Holland*, met nog vier Vraagstukken vermeerderd.

„ regtvaardigd door zodanig een zoge„ naamde Justificatie (*).”

Doch dit binnen weinig weeken verwagtte Stuk om zyne Hoogheid te regtvaardigen kwam zo ras niet, en ter Vergadering van *Holland* droeg het zich, den zeven-en-twintigsten van Herfstmaand, geheel anders toe dan wantrouwen en vrees zommigen hadt doen denken en gissen. Het Voorstel der Stad *Leyden* werd niet alleen door de meeste Steden goedgekeurd, en de Stukken daar in opgegeeven als gepaste Vraagstukken aangemerkt; maar, op den voorslag van *Dordrecht*, *Delft* en *Schoonhoven*, met de vier volgende vermeerderd (†).

„ Of het eene Waarheid was, dat, ge„ lyk veele binnen gekomene Schippers „ verhaalden, dezelve in het gezigt van „ de Vloot zouden hebben gezeild, zon„ der door eenige Schepen gepraaid te „ zyn?”

„ Waarom 's Lands Vloot, of Esqua„ der, onder Bevel van den Vice-Admi„ raal HARTSINCK, in de *Noordzee* ge„ kruisd en de uitgaande *Oost-* en *West-* „ *Indische* Schepen geconvoyeerd heb„ bende, by haar wederkeeren, de *Oost-* „ *In-*

(*) *Post van den Neder-Rhyn* II Deel, bl. 836. 911.

(†) Zie hier boven bl. 248, en voege men deeze nadere Vraagstukken agter den volzin die eindigt, *een zodanig Schip wegnamen*.

IX. BOEK. 1782.

„ *Indische* Schepen van *Drontheim* niet
„ hadt mede gebragt?"

„Waarom gemelde Vloot, zonder, buiten het voornoemde Convoy te geleiden, iets verrigt te hebben, midden in het saisoen, binnen de Havens van de Republiek was wedergekeerd?"

„En, laatstlyk, waar aan het was toe te schryven, dat Heeren Burgemeesters van *Amsterdam*, in het voorleden Jaar, (overeenkomstig met den inhoud van het Voorstel van wegen die Stad den achttienden van Bloeimaand diens Jaars gedaan,) onderrigt geworden zynde, dat een taamelyk aantal Oorlogschepen van al het noodige voorzien, gereed was om in Zee te steeken, en dat daar stellige Orders gegeeven waren, deeze Heeren, tot hunne uiterste verwondering, eenigen tyd daar naa, hadden verstaan, dat de Officiëren, het bevel over de bovengemelde Oorlogschepen voerende, op het oogenblik dat zy die Orders hadden behooren te volbrengen, kennis hadden doen geeven, dat zy, door gebrek aan Ammunitie, Provisie en Victualie, voor eerst, nog buiten staat waren om aan die Orders te gehoorzaamen?"

Bezending aan zyne Hoogheid benoemd.

Om met zyne Hoogheid, als Admiraal Generaal, in onderhandeling te treeden over alle zodanige Onderwerpen als het Zeeweezen in 't algemeen, en het Bestuur van den tegenwoordigen Oorlog in 't byzonder betroffen, als mede tot het doen der Vor-

IX. BOEK. 1782. deringen in het *Leydsche* Voorstel begreepen, en het vraagen der Ophelderingen zo ten opzigte van de Stukken daar in, als in de Byvoegzelen der drie gemelde Steden vervat, werden, van wegen *Holland*, gelast de Heeren DE GYSELAAR, Pensionaris der Stad *Dordrecht*; VAN STAVEREN, Raad en Pensionaris der Stad *Leyden*, VAN ZUYLEN VAN NYEVELT, Secretaris der Stad *Rotterdam*, MEERENS, Secretaris der Stad *Hoorn*, benevens den Raadpensionaris VAN BLEISWYK: met verzoek om, naa zich van alles behoorelyk te hebben doen onderrigten, aan hun Ed. Groot Mogenden van derzelver bekomene Openingen zodanig *gemesureerd Rapport* te doen als zy zouden meenen, dat, aan de eene zyde, tot de noodige Onderrigting voor de Leden der Vergadering, wegens de gesteldheid van zaaken, en, aan de andere zyde, tot het niet doen openbaarworden van zodanige omstandigheden, welke, by voorraad, eene diepe geheimhouding vereischten, zou kunnen strekken.

Onderscheide egrippen der Staatsleden over den Last dier Bezending.

De Heeren van de Ridderschap en Edelen kantten zich aan tegen het neemen van dit Besluit, verklaarende 't zelve te houden voor gansch *irregulier*, en strydig tegen de regelen, welke, naar den aart der zaaken, en het beleid van eene wel geordende Staatsraadpleeging behoorden plaats te hebben. —— De Afgevaardigden van *Dordrecht*, *Haarlem*, *Leyden*, *Gouda*, *Rotterdam*, *Gornichem*, *Schiedam*, *Schoon-*

M^r. CORNELIS DE GIJZELAAR.
Pensionaris van Dordrecht.

Schoonhoven, *Alkmaar* en *Hoorn* betuigden, in tegendeel, dat het genomene Besluit geen ander oogmerk hadt, dan om 's Lands zaaken te bevorderen, en alle *irregulariteit* in de Raadpleegingen van hun Ed. Groot Mogenden voor te komen.

IX. BOEK. 1782.

Zeer byzonder was den Raadslag van *Delft*. Men hadt te dier Stede in overweeginge genomen, de volstrekte noodzaaklykheid, om van deeze zaak, zo spoedig doenlyk, eene afkomst te maaken, als mede dat alles behoorde voorgekomen te worden, 't welk eenigzins zou kunnen strekken tot vertraaging van dit werk, en inzonderheid dat het geeven der voorgeslage Openingen en Ophelderingen, door geene nieuwe tusschenbeide komende hindernissen mogt belemmerd worden; maar alles aangewend wat mogelyk was, om dezelve ten spoedigste te verkrygen: men hadt teffens in aanmerking genomen, dat, uit hoofde der Verklaaringe, door zyne Hoogheid, op den veertienden van Oogstmaand, by de Algemeene Staaten gedaan, en het ingebragte der Ridderschappe, by gelegenheid der Raadpleegingen over den Voorslag van *Leyden*, het zeer ligt zou kunnen gebeuren, dat zyne Hoogheid in het begrip viel, van zich verpligt te oordeelen, om die Ophelderingen en Verklaaringen te moeten verschaffen aan het *Secreet Besoigne ter Generaliteit*; welk gevoelen gelegenheid zou kunnen geeven tot nieuwe en onaangenaame raadpleegingen, wel-

IX. BOEK. —— 1782. welke niet alleen een geruimen tyd zouden kunnen duuren; doch waar door, intusschen, die Ophelderingen en Verklaaringen, voor eerst, zouden agterblyven. Op deeze gronden waren zy van gedagten geweest, dat wel eenige Heeren van wegen de Vergadering van *Holland* tot den Admiraal Generaal behoorden te worden afgevaardigd, om met hem in gesprek te treeden, het oogmerk van hun Ed. Groot Mogenden te kennen te geeven, en Opening te vraagen van de in het Besluit gemelde stukken; dat die Afgevaardigden, deeze onderhandelingen afgeloopen zynde, gelast behoorden te worden, om daar van een *volledig Rapport, en zonder eenige agterhouding*, ter Tafel van hun Ed. Groot Mogenden te leveren; dat deeze Heeren ook gemagtigd dienden te zyn, om, in gevalle zyne Hoogheid, in het houden van zodanige Onderhandelingen, zwaarigheid mogt maaken, als dan een Affchrift van Punten in het Voorstel der Stad *Leyden*, en daar by gevoegde van *Dordrecht*, *Delft* en *Schoonhoven*, zyne Hoogheid ter hand te stellen, en hem op het allerernstigst te verzoeken, om daar op, zo dra mogelyk, de noodige Berigten in te neemen, en dezelve, met de vereischte Ophelderingen, ten spoedigsten, in te leveren, in het *Secreet Besoigne ter Generaliteit*; waar op verder de Afgevaardigden ter Algemeene Staatsvergaderinge last moesten ontvangen, om onmiddelyk, naa dat 'er opening van zou zyn gedaan in het Secreet Besoigne, daar

daar van kennis te geeven aan hun Ed. Groot Mogenden, ten einde deezen als dan naar eisch zouden besluiten: —— dat ondertusschen de meerderheid der Leden, met Besluiten voortgegaan zynde, zy Afgevaardigden dit Besluiten hadden aangezien, zonder zich daar by te voegen, zich vergenoegende met het gevoelen hunner Zenderen in de Staatsbesluiten te doen plaatzen, om aan de Naakomelingschap te doen blyken het opregte en zuivere oogmerk der *Delftsche* Regeering, tot bespoediging van dit Werk.

Amsterdams Tegenverklaaring.

De Afgevaardigden van *Amsterdam* behielden aan zich eene Tegenverklaaring op die van de Ridderschap, gelyk reeds eenige Steden gedaan hadden (*); en verklaarden, wyders, dat zy, op last hunner Zenderen, het thans genomen Besluit wel niet hadden tegengesprooken; doch egter van gedagten waren en bleeven, dat de Bezending daar by bepaald, zelfs ten aanziene van het *voorledene*, met meer vrugts zou zyn beraamd op de wyze, van wegen hunne Stad, op den achttienden van Bloeimaand des verstreeken Jaars, voorgesteld (†); terwyl zy bleeven aandringen op het voortzetten en ten einde brengen der Raadpleegingen, over dien Voorslag, voor zo veel de *Voorzieninge voor het toekomende*, tot het Besluit der Krygsverrig-

tin-

(*) Zie hier boven, bl. 266.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* III. Deel bl. 202.

IX. BOEK. 1782. tingen tegen den Vyand, *en de wyze van het decerneeren der noodige Commissie tot dat einde*, betrof, gelyk zy als nog aanhielden, *op het bepaalen van den tyd* ter afdoeningen deezer gewigtige zaake; oordeelende, door deeze Verklaaring en herhaalde Aandrangen, zich gekweeten te hebben van hun pligt, voor zo verre zulks in hun vermogen was geweest, en, derhalven, niet verder verantwoordelyk te zyn voor de gevolgen, die uit het verzuim van de noodige maatregelen tegen den Vyand te voorzien waren.

Opheldering wegens den aart der Commissie door die Stad gegeven.

Om allen misverstand te weeren, als of de voorgestelde Commissie, welke zy, geduurende deezen Oorlog, aan zyne Hoogheid wilden toegevoegd hebben, ten oogmerke hadde om eenige verandering te maaken in de Constitutie van de Regeering deezer Republiek, of om het Gezag van den Capitein en Admiraal Generaal te verminderen, of ook de Collegien van den Raad van Staaten, of der Admiraliteiten, in 't Bestuur van zaaken, eenigen afbreuk te doen, lieten die van *Amsterdam* by Staaten van *Holland*, eerlang eene *Memorie* inleveren, om aan te toonen, dat deeze *Commissarissen in 's Lands Zeegaten*, met de daad niet anders waren, dan *Gedeputeerden te Velde*, en zo wel als deezen, by 's Lands Geschiedschryveren bekend, zy ontvouwden den aart van derzelver Bediening en Aanstelling breeder; met aanwyzing, dat de Commissie, aan hun te geeven, zou kunnen ingerigt worden

den op dien voet als de Authorisatie aan Commissarissen, gaande na *Texel* en *Zeeland*, den achttienden van April des Jaars MDCLXV. „ Om alomme het oog te houden op 's Lands Schepen van Oorlog, „ op de Collegien ter Admiraliteit, door „ aanmaaningen, aanschryven als anderzins; ten einde alles te contribueeren „ en by te brengen, 't geen behoort tot de „ volkomene Expeditie van de Schepen, „ waar aan nog iets zou mogen deficieeren; en wat verders tot voldoeninge „ van hun Hoog Mogenden intentie dien „ aangaande, zal kunnen dienen; specialyk „ om de Instructien en Orders van den „ Staat, omtrent het employ van 's Lands „ Vloot, bereids gegeven en gearresteerd, „ of nog te geeven en te arresteeren, met „ alle doenlyke promptitude, te doen „ executeeren en na te komen; en voorts, „ in 't generaal, alles te verrigten en te „ doen effectueeren, het geen zy lieden, „ ten aanzien van 't Employ van 's Lands „ Vloot ten meesten dienste van den Lande zullen bevinden te behooren. Lastende hun Hoog Mogenden, dien volgenden allen den geenen, die zulks zal „ aangaan, de voornoemde Commissarissen, in gemelde hunne qualiteit en magt, „ behoorelyk te erkennen en te obedieeren, „ mitsgaders alle hulp en assistentie te bewyzen."

Tot het neemen van het thans vastgestelde Besluit stemden die van den *Brielle* niet in, voor zo verre aan de daar by be-

IX. BOEK. 1782. benoemde Heeren was overgelaaten, het doen van een *gelimiteerd Rapport*, vermeenende, dat de Openingen, die door den Admiraal Generaal zouden gegeeven worden, zonder eenige de minste agterhoudenheid, ter Vergaderinge van hun Ed. Groot Mogenden, uit welker naam men dezelve zou verzoeken, ten spoedigsten behoorden te worden opengelegd: ten einde zy als dan nader zouden kunnen onderzoeken en bepaalen of de *Insimulatien* en *Accusatien*, van tyd tot tyd, omtrent de *Directie der Zeezaaken* verspreidt, al of niet gegrond geoordeeld moesten worden.

Die van *Enkhuizen* hadden nog een ander inzien, en verklaarden, dat zy in het Besluit, thans vastgesteld, (voor zo verre het bepaalen van eene Bezending uit hun Ed. Groot Mogenden, en niet uit hun Hoog Mogenden betrof, of dat zyne Hoogheid mogt worden verzogt, om op de voeglykste en gepastste wyze aan de volle Vergadering van hun Ed. Groot Mogenden, de verzogte Opening en Ophelderingen op alle de Stukken, zo in het Voorstel van *Leyden*, als in het vermeerderde en thans beraamde begreepen,) niet gestemd, maar 't zelve aangezien hadden.

Schiedam, *Schoonhoven*, *Edam*, *Monnikendam*, *Medenblik* en *Purmerende*, behielden aan zich, tegen het laatste Punt des Besluits, zo verre *het doen van een gemesureerd Rapport* betrof, waar omtrent zy met de overige Leden nimmer hadden over-

overeengestemd; doch in tegendeel een *getrouw en volledig Rapport* geëischt, zodanig eene Aantekening als hunne Lastigers raadzaam zouden oordeelen (*).

IX. BOEK. 1782.

De benoemde Heeren begaven zich, op den derden van Wynmaand, in drie koetzen, door twaalf Boodens van Staat verge-zeld, na de *Oranje-Zaal* om zich van den opgelegden last te kwyten. Weinig vorderden zy, by de het openen dier Onderhandelingen. Zyne Hoogheid gaf hun te kennen, dat hy eerstdaags aan hunne Hoog Mogenden stondt over te leveren breedvoerige openingen van zyn gehouden Beleid, voldoende aan de bedoeling van het Staatsbesluit den zeven en twintigsten van Herfstmaand genomen, en geschikt ter volkomene Opheldering en Gerustsstelling van 't voorgedraagene door de Stad *Leyden*; dat hy altoos in het begrip gestaan hadt, en als nog oordeelde daar in te moeten blyven, dat in al het geen Hy, als Admiraal Generaal van de Unie, uit kragte van en overeenkomstig met de Orders, Goedvindingen en Besluiten van hun Hoog Mogenden, mitsgaders met Hoogstderzelver medeweeten gedaan hadt, ook *alleen* aan hun Hoog Mogenden Verantwoording schuldig was; maar dat hy teffens, hoe zeer die Verantwoording in kragt daar door ook aan Staaten van *Holland*, zo wel als aan die der overige Gewesten, geschiedde, zich bereid toonde, om,

Volvoering des Bezending by zyn Hoogheid.

(*) *Resol. van Holl.* 27 Sept. 1782.

IX. BOEK. 1782. om, in geval onverhooptlyk, naa dat die Openingen ter Vergaderinge van *Holland* gebragt waren, deswegen nog iets naders werd verlangd, zulks te verschaffen.

Zyne Hoogheid hadt verwagt, dat dit zyn Antwoord het oogmerk dier Bezendinge geheel deedt ophouden: dewyl hy, uit hoofde van zyn daar by medegedeeld gevoelen, zich in geene verdere byzondere ontleeding van eenige zaaken, met die Heeren kon inlaaten. Zeer stondt hy versteld, dat die zelfde Bezending, op den elfden dier Maand, de Onderhandelingen hervatte; en, daar zy, wegens het zenden van tien Oorlog Schepen na *Brest*, op 't voorstel des Konings van *Frankryk*, het Besluit in 't Secreet Besoigne der Generaliteit vernomen en eenige hun zeer bevreemdende omstandigheden, die niet volvoering betreffende, ontdekt hadden (*), des wegen den Admiraal Generaal onderhielden, oordeelende aan Pligtverzuim schuldig te zyn, indien zy geen onderzoek deeden naa een stuk van zo veel aanbelangs; naardemaal zy, uit hoofde van hun algemeenen Last, gehouden waren, zulks te doen. —— Zyne Hoogheid betuigde *gaarne te weeten, waar door zy Heeren meenden, door hun Ed. Groot Mogenden gequalificeerd te zyn over iets dat nooit een point van deliberatie van hun Ed. Groot Mogenden was geweest, al voo-*

rens

(*) Dit veel gerugtswekkende Voorval zullen wy vervolgens in 't breede moeten behandelen.

vens hy zich met hun inliet. Waar op DE GYZELAAR antwoordde, *dat de Resolutie een generaale en particuliere qualificatie was, en dat zy het zyne Hoogheid, uit hoofde van de algemeene qualificatie vroegen.* —— Zyne Hoogheid zeide, *niet te denken dat de Resolutie zaaken specteerde, die niet voorgevallen waren, vóór dat zy genomen was, en dus niet dagt eenige Rekenschap aan die Commissie schuldig te zyn; noch verder eenig antwoord te zullen geeven.* DE GYZELAAR verklaarde hier op, *dat het hem leed was, Dat zy Rapport zouden doen, en niet wilden instaan voor de onaangenaame gevolgen, welke hier uit zouden kunnen resulteeren.* Het eindelyk zeggen van zyne Hoogheid was, *dat hy zich niet zou inlaaten.* De Bezending vertrok met dit dan dezelve onvoldoend bescheid. —— In een daar op volgend afzonderlyk gesprek van den Stadhouder met den Raadpensionaris, verzogt hy deezen, wel te onthouden wat hy gezegd hadt, en ook zyn zeggen te mogen hebben op het Rapport van deeze Bezending, welke hy begreep, dat de paalen van haar Last was te buiten gegaan; nogmaals herhaalende niet ongeneegen te zyn om hun Ed. Groot Mogenden, zo zy het begeerden, Opheldering te geeven; dan verzogt de Punten, waar waar op men ze verlangde, schriftelyk te ontvangen, om 'er schriftlyk bescheid op te kunnen geeven. —— Wanneer de Heeren der Bezendinge verslag gedaan, en daar by ondekking van 't voorgevallene omtrent de Schepen na *Brest*, als mede het deswegen

IX. BOEK. 1782.

IX. BOEK. 1782. verrigtte vermeld hadden, werd zulks met dankzegging en volkomene goedkeuring vereerd; en kreegen zy, om alle twyfelingen voor 't vervolg weg te neemen, eene herhaalde eens luidenden Last als die van den zeven en twintigsten van Herfstmaand, en wel uitdruklyk om met zyne Hoogheid in Onderhandelingen te treeden over alle zodanige Onderwerpen, als zy oordeelden, dat Opheldering noodig hadden, zonder onderscheid of dezelve *vóór* dan *naa* het neemen van dat Staatsbesluit ontstaan waren; en daar onder ook wel byzonder begreepen het geval der Oorlogschepen na *Brest* bestemd. (*)

Willem de V. levert by hun H. Mog. eene Memorie in. Brief tot geleide.

Inmiddels was, op den zevenden van Wynmaand, zyne Hoogheid, ter Vergadering van hunne Hoog Mogenden verscheenen, en hadt een Vertoog overgegeeven, ingevolge van 't geen hy beloofd hadt, te zyner Verantwoordinge, eerlang te zullen ter handstellen. (†) De Brief tot geleide was woordlyk van deezen Inhoud. „ Thans „ vinden Wy ons in staat gesteld, om, „ ter voldoening aan de Verpligting, „ welke wy voor eenigen tyd op Ons ge„ nomen hebben, onder het oog van uw „ Hoog Mogenden, en langs dien weg, „ ook

(*) *Resol. Holl.* 16 en 24 October 1782. By de herhaaling deezes Lasts vielen by de Ridderschap en Steden dezelfde Verklaaringen, Tegenverklaaringen en Bedenklykheden als wy reeds gemeld hebben, by het geeven van den Last zelve.

(†) Zie hier boven bl. 260.

„ ook verder dat van de Hooge Bondge„ nooten te brengen een *aan een geschakeld* „ *Tafereel* van Onze poogingen en verrig„ tingen, vóór en geduurende de binnen „ en buitenlandsche onlusten, die het Va„ derland met eenen onherstelbaaren onder„ gang bedreigen; en daar door in de Re„ gisters der Deliberatien, zo van uwe „ Hoog Mogenden, als van de Heeren „ Staaten der andere Provincien, op te rig„ ten een *altoos duurend Monument* van „ Onze waare bedoelingen en zuivere lief„ de tot het Vaderland, zo wel als van de „ ongegrondheid der vermoedens en diffid„ tentien, welke men, zedert een geruimen „ tijd, (met al te veel succes voor de be„ langen van de Republiek,) getragt heeft „ tegen Ons in te boezemen aan eene Na„ tie, onder welke wy gebooren en opge„ voed zyn, welker belangen Onze belan„ gen zyn, en wier voorspoed en welvaard „ steeds met den Onzen en die van Ons „ Huis, onafscheidelyk verknogt zyn, en „ dus een wezenlyk, ja zelfs het grootste „ gedeelte van Ons geluk uitmaaken. — „ Wy zyn verpligt geweest, om niet al„ leen te treeden in zeer veel details, die „ vereischt werden om het noodige licht te „ verspreiden over alle Onze daaden en „ verrigtingen, in haaren zamenhang be„ schouwd, zonder welken het tog niet „ mogelyk is een gezond oordeel te vellen, „ over iemands oogmerken en gedraagin„ gen; maar ook om, tot dat zelfde einde, „ aan uwe Hoog Mogenden, en aan de

IX. BOEK. 1782.

„ Staaten der respective Provincien te herinneren, verscheide en zelfs zeer veele „ omstandigheden, die aan hoogstdezelven „ niet onbekend kunnen zyn. — En, daar „ Wy met het geeven van deeze Ouvertures Ons voornaamlyk geproponeerd hebben, om, waare het mogelyk, dat onderling vertrouwen te herstellen, en die „ harmonie te doen herleeven, zonder welke het onmogelyk zal bevonden worden, „ om het Vaderland uit deszelfs hoogen „ nood te redden en te verlossen, hebben „ Wy gemeend Ons zorgvuldiglyk te moeten wagten van alle zodanige Reflectien, „ als aanleiding zouden kunnen geeven tot „ vermeerdering der animositeiten, of ook „ tot vermindering der egards en considera„tien, welke die geenen, die op eenige „ wyze deel hebben aan 's Lands hooge „ Regeering, aan elkanderen verschuldigd „ zyn; en uit dat beginzel hebben wy niet „ willen releveeren zodanige uitdrukkingen „ en remarques, waar in by meer dan eene „ *Resolutie*, *Propositie* of *Missive*, ten aanzien van Onze Persoon aan die noodige „ Decentie is te kort gedaan. — Wy hebben Ons eenvoudig geborneerd tot het „ opgeeven van Facta, en Gebeurtenissen, „ die elk onpartydig en waarheidlievend „ Mensch, zo onder Onze Tydgenooten, „ als inzonderheid onder de onbevooroordeelde Posteriteit, kunnen overtuigen, „ dat, hoe verre ook Ons Bestuur moge „ geoordeeld worden af te wyken van de „ volmaaktheid, egter Onze oogmerken

„ al-

„ altoos zuiver geweest zyn; en niets anders bedoeld hebben, dan 't geen Wy begreepen en als nog oordeelen, met de waaragtige belangen van het dierbaar Vaderland best te strooken. —— En, gelyk Wy niet twyfelen, of de Memorie, in welke Wy het aaneengeschakeld verhaal van Onze voornaamste verrigtingen, inzonderheid met relatie tot de Marine van den Staat, hebben doen vervatten, zal aan Ons oogmerk ten vollen beantwoordden, zo meenen wy ook van de Landvaderlyke en equitable sentimenten van uwe Hoog Mogenden te kunnen verwagten, dat Hoogstdezelve, met de Hooge Bondgenooten, en met Ons, wel zullen willen concurreeren, om de bron, waar uit de tegenwoordige binnenlandsche onlusten en diffidentien gesprooten zyn, als nog hoe eerder hoe beter te stoppen, eer het te laat zy, door het neemen van de kragtdaadigste mesures, tegens de hoogststrafbaare en dagelyks meer en meer veld winnende poogingen, die aangewend worden, om niet slegts de tegenwoordige Regeeringsform te renverseeren; maar zelfs alle gronden van Regeering te ondermynen en om ver te werpen." (*)

IX. BOEK. 1782.

Slot der Memorie.

Zeer beantwoordende aan deezen Geleidbrief was het slot des Vertoogs zelve; 't geen

(*) *Resol. Gen.* 7 Oct. 1782.

IX. BOEK. 1782. geen wy, als behelzende de hoofdsom van 't geheele stuk, en de kentekens van 's Prinsen gevoeligheid draagende, terwyl het tevens strekt om aan de kenschets dier tyden, oorspronglyke trekken toe te voegen, met de eigene woorden zullen plaatzen. (*)

„ Wy hebben doen zien, dat wy, van „ het begin onzer Administratie af, alle „ Onze poogingen hebben aangewend, en „ al Ons gezag besteed, om het Vaderland „ te brengen in die situatie, dat het in den „ volsten nadruk kon blyven in het geruste „ en ongestoorde bezit van die Vryheid, „ waar van de verkryging aan Onze Voor„ vaderen stroomen bloeds gekost heeft.

„ Wy hebben, met onwraakbaare Be„ wyzen gestaafd, dat 'er geen Inactiviteit „ in het publiek Bestuur plaats heeft, in„ dien men daar door verstaat *Werk-* en „ *Yverloosheid*, en dat het niet aan Ons te „ wyten is, dat 's Lands Navale magt, „ die, zedert byna eene halve Eeuw vóór „ Onze geboorte, in het diepst verval ge„ raakt was, niet allengskens wederom is „ opgebeurd geworden, en, nevens de „ Landmagt, toen het tyd was, gebragt „ tot die hoogte, dat men met reden kon „ verwagten, niet alleen van alle de Mo„ genheden ontzien en geëerd te worden; „ maar

(*) De *Memorie* zelve is zeer uitgebreid. Wy hebben van dezelve, als mede van de Bylagen, naderhand 'er by gevoegd, in onze *Vaderlandsche Historie*, het noodige gebruik gemaakt.

IX. BOEK. 1782.

„ maar zelfs een veel hooger toppunt van
„ Glorie te beryken, dan nog immer aan
„ de Republiek heeft mogen gebeuren. — —
„ Wy hebben, met onlochenbaare Facta
„ aangeweezen, dat die Magt, die by het
„ uitbarſten van den Oorlog, voor handen
„ was, zo ver is uitgebreid en vermeer-
„ derd, als de zamenloopende omſtandig-
„ heden het hebben toegelaaten. —
„ Wy hebben aangetoond, dat, zo de uit-
„ ſlag der poogingen, die Wy telkens,
„ daar het nuttig of noodig was, geſecon-
„ deerd door den raad van zulke Perſoo-
„ nen, die door hunne *radicule qualiteit*,
„ of door den aart hunner *Amptsbedienin-*
„ *gen*, onze *natuurlyke* en *conſtitutioneele*
„ *Raadslieden zyn*, met den uiterſten ernst,
„ hebben aangewend, om van die Magt,
„ die Wy hebben, een nuttig, voor den
„ Lande gezegend en voor den Vyand na-
„ deelig, gebruik te maaken, niet beant-
„ woord heeft aan Ons eigen verlangen,
„ en aan de algemeene verwagting der Na-
„ tie, de reden daar van moet gezogt en
„ ook alleen kan gevonden worden in oor-
„ zaaken en omſtandigheden, die geheel
„ buiten Ons zyn; en, naa de verzuimde
„ waarſchuwingen, en ernſtige, tydige,
„ en dikwyls herhaalde voorſtellingen, zo
„ door Ons alleen, als met den Raad van
„ Staaten, by alle gelegenheden gedaan,
„ boven het bereik van Ons en van alle
„ Menschlyke vermogens geſteld waren.

IX. BOEK. 1781.

„ En heeft dan de droevige ondervinding „ Ons, met relatie tot de Navale magt „ doen zien, hoe gevaarlyk het zy, het „ gebruik der noodige Precautien, tot het „ beraamen van middelen van defensie uit „ te stellen, tot op het oogenblik op 't welk „ men dezelve noodig heeft, zeker is het, „ dat Wy, ook ten dien opzigte, by Ons „ zelven van nietwets bewust zyn, het „ geen ons met eenige reproche zou kun- „ nen bezwaaren.

„ Als Mensch draagen Wy een gevoelig „ hart om, 't welk niet met onverschillig- „ heid verdraagt, zeker soort van beledi- „ gingen. Als Inbooreling en Ingezeten „ van een vry Gemeenebest, het welk, „ volgens wyze Wetten bestuurd wordt, „ en 't welk binnen en buiten 's Lands zich „ den roem verworven heeft, dat 'er het „ Regt met onzydigheid gehandhaafd en „ zelfs aan den minsten Burger niet gewei- „ gerd wordt; als Inbooreling en Ingeze- „ ten, (zeggen Wy,) van zulk een Ge- „ meenebest hebben Wy dezelfde aanspraak „ op de protectie der Wetten nevens allen „ en een iegelyk Onzer Landgenooten, en „ als geplaatst aan het hoofd der Regeering „ deezer Landen, hebben Wy een incon- „ testabel Regt op het *onbepaald Vertrouwen* „ eener Natie, op welke Wy de nauwste „ en tederste betrekking hebben, met wier „ voorspoed Onze voorspoed wassen, en „ met wier rampen Onze rampen, zich „ vermenigvuldigen moeten; eene Natie,

„ voor

„ voor welke Wy, t'allen tyde, bereid IX.
„ zyn, op het voetspoor onzer Vooroude- BOEK.
„ ren, Goed en Bloed op te zetten. Wor-
„ den 'er dan onder die Natie gevonden, 1782.
„ die, uit een overgebleeven wrok tegen
„ Ons Huis, en het Stadhouderlyk Be-
„ wind; of uit ongenoegen over het wei-
„ geren van verzoeken, die wy niet altoos
„ verleenen kunnen; of uit onkunde en een
„ geprecipiteerd oordeel over evenemen-
„ ten, waar van hun de oorzaaken en om-
„ standigheeden niet bekend zyn, (even
„ gelyk het altoos gaat in critique tyden,
„ en in de Zee-Oorlogen van de voorige
„ Eeuw, even gelyk tegenwoordig, plaats
„ hadt,) de vryheid van de Drukpers en
„ de conniventie der Overheden misbrui-
„ ken om Ons, op de schandelykste wyze,
„ ten toon te stellen, en af te schilderen
„ als een Verraader van het Vaderland, en
„ als de Oorzaak van de tegenwoordige
„ rampen, Wy kunnen Ons niet dispensee-
„ ren van, in alle die betrekkingen, te recla-
„ meeren de regtmaatige werkzaamheid der
„ Wetten en Plakaaten van den Lande, die
„ nooit door iemand te vergeefsch gerecla-
„ meerd wordt; of zou alleen, tot ons na-
„ deel, eene uitzondering gemaakt worden
„ op dien algemeenen regel? Zouden On-
„ ze yverigste poogingen en ongeloofiyke
„ arbeid tot bevordering van 's Lands wel-
„ zyn, door een toomlooze Lasterzugt of
„ onvoorbeeldige Preventien, nutloos mo-
„ gen gemaakt worden? Zouden Wy de
„ éénigsten zyn van 's Lands Ingezetenen,

„ wiens

IX. BOEK. 1782.

„ wiens goede Naam zo onregtvaardig, als „ strafloos kan worden bezwalkt? Zouden „ Wy, onder alle redelyke Schepzelen, de „ éénigste zyn, wien het opgelegd was on- „ gevoelig te weezen aan de hoogst ontee- „ rende beledigingen?

„ Verre zy het, egter, van Ons, dat „ Wy, door Drift bestuurd of door Wraak- „ lust aangedreeven, de welverdiende straf- „ oefening vraagen of verlangen zouden „ van die geenen, die zich zo grovelyk „ tegen Ons misgreepen hebben; maar het „ geen Wy meenen van de Hooge Bondge- „ nooten te mogen vraagen; het geen Wy „ begrypen van Hoogstdezelven te mogen „ eischen, op fundament van de Regten „ der Menschlykheid, uit kragte van de „ existeerende Wetten, uit hoofde van het „ Gezag, met het welk Wy in deeze Re- „ publiek bekleed zyn, (en van 't welk „ een iegelyk, die op eenige wyze deel „ hebben in de Regeering, weet, dat Wy „ nimmer misbruik gemaakt noch getragt „ hebben deszelfs paalen uit te breiden,) „ bestaat daar in, dat eindelyk, ter behou- „ denisse van de inwendige rust, en van „ die wettige Subordinatie, zonder welke „ geene Regeering bestaan kan, worden by „ de hand genoomen de noodige maatrege- „ len, om, voor het vervolg te preveni- „ eeren en kragtdaadig te beletten de boos- „ aartige poogingen, die aangewend zyn „ om het vertrouwen tusschen Overheden „ en Onderdaanen weg te neemen, alle „ gronden van Regeering te ondermynen,

„ het

„ het Volk tot Oproer aan te zetten, den „ Souverain deszelfs wettige Authoriteit „ uit de handen te rukken, en die geenen, „ die door hunne Gevoelens liefde, en, „ door hunne Amptsbedieningen eerbied, „ waardig zyn, nevens die geenen, die in „ hooger of laager rang met zodanige ge- „ wigtige Posten bekleed zyn, waar van „ de eer en ambitie van hun leeven voor „ het Vaderland te waagen, een der groot- „ ste soutiens is, om hun de veelvuldige „ gevaaren, waar van zy dagelyks omringd „ zyn, kloekmoedig te doen doorstaan, „ aan de veragting, haat en verguizing, „ niet slegts van deeze Natie, maar zelfs „ van geheel *Europa*, te exponeeren." (*) — En Brief en Vertoog werden door de Afgevaardigden der Gewesten, by afschrift overgenomen, om ze beide breeder mede te deelen. (†)

Hoe onderscheiden men deeze Memorie beoordeelde.

Dit stuk van zyne Hoogheid was niet ter Tafel van hun Hoog Mogenden gebragt of verhief men het, van den eenen kant, als alles uitmaakende, alles afdoende, en de tegenspreekers van den Admiraal Generaal verstommende. Een breedvoerig Uittrekzel zag wel haast het licht, als mede eene *Fransche* Vertaaling; en werd het eerstgemelde, voor een zeer geringen prys, verkogt om het allen in handen te stellen, of, voor niet, onder geringe Lieden uitgedeeld,

(*) *Mem. van zyne Hoogheid* bl. 123.
(†) *Resol. Gen.* 7 Oct. 1782.

IX. BOEK. —— 1782.

deeld, waar over de Regeering van *Gouda* klagtig viel, wegens eenen *Rotterdamschen* Boekverkooper, die zich in dit verspreiden sterk beyverde, en deswegen door de *Rotterdamsche* Regeering onderhouden, bestraft en bedreigd werd. (*) — Van den anderen kant wraakte men dit Vertoog, en kreet het uit als een kunstig Zamenweefzel, meer geschikt om het rechte denkbeeld, dat men zich van den staat der zaaken zou kunnen vormen, te verduisteren, dan om het zelve op te helderen, als een Geschrift vol van verzwygingen en vermommingen, van duistere, van twyfelagtige of valsche aanvoeringen. Het vondt zyne Verdeedigers en Tegenschryvers. (†)

Het Voorstel der Stad *Leyden*, 't welk grootlyks aanleiding gaf tot de even opgehaalde Gebeurtenissen, in 's Lands Hooge Vergaderingen, werd door naamlooze Schryvers aangetast, die hun Ed. Groot Mogenden het Regt betwisteden, om rekenschap te vorderen van de wyze waar op de Magt, op 's Lands gezag onderhouden, en uit 's Lands penningen betaald, tot Verdeediging en Bescherming van den Koophandel, werd gebruikt, en het be-

staan

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 854. 1051. *Rapport der Commissie te Rotterdam*, bl. 23. en *Bylage*, bl. 41.

(†) Onder de laatsten telt men de *Samenspraaken tusschen de Regenten A. en Z. Den Post van den Neder-Rhyn.* III. D. bl. 1087. enz. en laatst de *Schets van een Groot Tafereel.*

ſtaan der *Leydſche* Regeering, als tegen de *Conſtitutie* van de Republiek ſtrydig, afſchilderden; dit bewoog een aantal van omtrent dertien honderd en vyftig Burgers en Ingezetenen dier Stad, daar over met verontwaardiging vervuld, een Dank-Adres aan de Regeering te tekenen. Acht der Ondertekenaaren leverden het aan Burgemeesteren over, om in de eerſte Vergadering der groote Vroedſchap gebragt te worden, en voerden onder andere deeze taal: „ Niemand, voorzeker, zal het *Leydens* „ getrouwe Burgery ten kwaade duiden, „ dat zy zich aangeſpoord gevonden heb„ be om haare Regeering te bedanken „ voor eene Propoſitie, welke eene zo on„ middelyke betrekking heeft tot het Heil „ en de Verdeediging van ons Vaderland. „ Niet, Edele Groot Agtbaare Heeren! dat „ uwe Burgery zich bevoegd rekene, om „ het gedrag haarer Regeerderen, door „ dergelyke Adresſen, te beoordeelen, veel „ min af te keuren. Zy weet, dat, zon„ der omkeering van alle goede orde, de „ Ingezetenen van een uitgeſtrekt en volk„ ryk Gemeenebest zich in de daaden der „ Wetgeevende noch Uitvoerende Magt „ niet kunnen mengen; maar, in een tyds„ gewricht, wanneer niets ſchynt naagelaa„ ten te worden, om het zaad van jalours„ heid en wantrouwen tusſchen Burgers en „ Overheid te ſtrooijen, hebben de Inge„ zetenen deezer Stad gemeend, dat een „ openlyk blyk van den onverbreekbaaren

„ band,

IX. BOEK. 1782.

„ band, die *Leydens* Burgery van allen „ Rang aan haare Regeerders hegt, geen „ ongepaste wyze was om haaren afkeer „ te toonen van hun, die, als 't ware „ om den openbaaren Vyand in de hand „ te werken, Uw Ed. Groot Agtbaaren, „ en andere Leden der Regeeringe, by de „ Natie poogen gehaat of veragt te maa„ ken, en haar daar door aan te zetten „ tot misnoegde beweegingen; beweegin„ gen, die de *Leydsche* Burgery aanziet, „ als het grootst en verderflykst onheil, „ 't welk ooit een Land kan overko„ men." —— Hoe welgevallig dit Dank-Adres den Leden der Regeeringe ware, blykt uit het antwoord van hunnen wege aan de Inleveraaren gegeeven. „ Niet dan „ aangenaam was het den Leden der Gro„ te Vroedschap geweest, te mogen ver„ neemen, zulk eene verzekering van „ vertrouwen, zulk eene liefde voor en „ verknogtheid aan dezelve, als uit het „ gemaakte Adres, (of schoon bevoorens „ daar aan nimmer hebbende kunnen twy„ felen,) gebleeken was: en dat, wan„ neer bestendige verkleefdheid aan de eg„ te beginzelen van Vaderlandsche Deugd, „ waare zugt voor de Gemeene Belan„ gen, en stille eensgezindheid in de har„ ten der goede Burgeren bevestigd mog„ ten blyven, de Regeering zich daar „ door te meer in staat gesteld zou vin„ den, om de welvaard van den Lande, „ gepaard met de belangen der Stad, aan-

„ hou-

„ houdend te blyven helpen handhaaven en „ bevorderen (*).”

Staaten van *Holland* keurden by eenen Brieve, den twaalfden van Wynmaand ge- dagtekend, den zo veel opziensbaarenden Brief van Staaten van *Zeeland* (†) goed, hun verzekerende, dat zy, van hunnen kant, in deezen verderflyken Oorlog, niets onbeproefd gelaaten hadden om dien met nadruk te voeren, terwyl zy het zelfde leedweezen, als die van *Zeeland* voelden, dat al het aangewende tot hier toe van geen vrugt geweest was. (§)

1782. Staaten van *Holland* keuren den Brief van *Zeeland* goed.

Op den *Gelderschen* Naajaars Landdag wilden veele Leden den Brief van *Zeeland* beantwoorden; doch de meerderheid belette zulks: oordeelende het niet onvoegelyker den Brief van Staaten van *Zeeland* onbeantwoord te laaten, dan die, waar mede zyne Hoogheid zyne Memorie hadt toegezonden. Jonkheer J. H. ZUILEN VAN NYEVELDT, dien wy, gedunrende deezen Oorlog meermaalen, hoorden yveren (**), drukte zich, over de zaak, in deeze bewoordigen uit: „ De Staaten van „ *Zeeland* schynen ten sterksten te gevoelen „ den

Wat 'er by *Gelderland* over den Brief van *Zeeland* voorviel.

(*) *Dank-Adres van Burgers en Ingezetenen der Stad Leyden*, *overgegeeven den* 14 *Oct.* 1782. *en Resolutie van de Groote Vroedschap dier Stad den* 15 *dier zelfde Maand.*

(†) Zie hier boven bl. 223.

(§) *Resol. Holl.* 15 *Oct.* 1782.

(**) Zie het III Deel onzer *Vaderl. Historie* bl. 68 en 212.

X. BOEK. 1782. „ den droevigen toestand, waar in ons Vaderland verzonken ligt. Zy geeven eene „ verbaazende menigte van Onheilen aan „ de ernstige overweeging van Uw Ed. „ Mogenden over, noopende ons om tog „ zulke kragtdaadige middelen van herstel „ met hun by de hand te neemen, als de „ droevige staat van den Lande hoogstnoodig vordert, zonder 't welke de ondergang van dit Gemeenebest zigtbaar het „ einde weezen zal; —— dat, buiten de „ Werkzaamheid der Bondgenooten, de „ onregtvaardige Oorlog ons aangedaan niet „ ter harte genomen, de geschondene Eer „ deezer Landen niet hersteld, en aan de „ de verwagting der toegestaane onnoemelyke Geldsommen niet voldaan zal worden. —— Zy schynen mede overtuigd „ te weezen, dat, wat men ook moge „ voorgeeven, het zeker is, en nooit anders beweezen worden kan, dan dat 'er „ niets gedaan is, het geen aan de algemeene verwagting voldaan heeft; maar, in „ tegendeel, dat 'er eene onophoudelyke „ en verbaazende Werkloosheid heeft plaats „ gehad, waar door dit weleer geduchte „ Gemeenebest is neergezonken in dien „ rampzaligen staat, waar uit het nauwlyks „ te redden is, en, gelyk de Staaten van „ *Friesland*, in eenen Brief zeggen, „ *ons doen wegzinken in een Zee van twyfeling.*"

Naa, zyns oordeels, aangetoond te hebben, dat men de oorzaak van dien ongelukkigen zamenloop niet buiten, maar in

ons Staatsgestel, zoeken, en als Volksvertegenwoordigers verhelpen moest; en het opgeeven eens tafereels der Werkloosheid en Geheimhouding der Maatregelen, vaart hy voort. „ Is dit alles waarheid, en 't
„ geen de Heeren van *Zeeland* nog ver-
„ der betoogen, of moeten zy, zo wel
„ als ik, met een leugen in den mond
„ voor deeze volle Vergadering beschaamd
„ staan? Zo neen; wat voor een oordeel
„ moet men dan vellen over hun, welke,
„ egter, willen betoogen, dat men het
„ Kwaad of de Oorzaak daar van, bui-
„ ten ons zoeken moet? —— Schuilen,
„ in tegendeel, alle deeze gebreken in ons
„ eigen midden, en zullen wy den draad
„ des Onderzoeks opneemende en volgen-
„ de, onmiddelyk tot de hoofdbron wor-
„ den toegeleid, dan is het onze bezwoo-
„ re Pligt, onze Hoofdpligt, als getrou-
„ we Regenten, en Handhaavers van 't
„ geluk des Volks, eene Onderzoeking
„ met de andere Bondgenooten ernstig
„ voor te neemen, en de Kwaalen met
„ de Oorzaak ontdekkende, de eerste te
„ geneezen, en de tweede geheel weg te
„ neemen. Jammer ondertusschen is het,
„ dat wy, tot Onderzoeking, tot Verhel-
„ ping, van alle deeze zo zigtbaare, meer
„ en meer toeneemende Onheilen, welke
„ allengskens den ganschen Staat zullen
„ vernielen, nog noodig hebben, door
„ *Anderen* opgewekt te moeten worden,
„ daar de ongelukkige toestand des Va-
„ derlands meer dan ééns onder het oog

X. BOEK. —— 1782.

IX. BOEK. 1782. „ van Uw Ed. Mogenden gebragt is. — „ Laat egter deeze opwekking niet te „ vergeefsch weezen, op dat wy niet door „ spreekende daaden gezegd kunnen wor- „ den, bewyzen te geeven, dat wy geene „ Onderzoeking willen; of dat het Kwaad, „ met onze toestemming, zynen voortgang „ geniet. — Laaten wy liever overtuigd wor- „ den, dat een Volk als 't Volk van *Neder-* „ *land*, dagelyks meer en meer onderwee- „ zen wordende in den aart van eene vrye „ Gemeenebest Regeering, en van hun aan- „ deel in dezelve, eens eindelyk moede zal „ worden, al wat hun dierbaar is te moe- „ ten verliezen, en verlooren te zien gaan, „ zonder dat wy de Oorzaaken verhelpen, „ of middelen aanwenden om 't voorgaande „ Bederf te stuiten. — Zo zy overtuigd „ zyn, dat wy hunne Vertegenwoordigers „ zyn, hoe moeilyk zal het ons niet vallen „ deugdzaame en grondige bewyzen, tot „ het van de hand wyzen der cordaatste „ uitnoodiging van een onzer Bondgenoo- „ ten te geeven? Wy toonen dan liever „ mede werkzaam te weezen om dit Ge- „ meenebest uit eene allerongelukkigste „ *Anarchie* te redden, waar in 't zelve ge- „ stort schynt te weezen, op dat wy ons „ ten allen tyde voor de Vierschaar van „ GOD, zo wel als die van het Volk, ver- „ antwoorden kunnen. —— Dat wy too- „ nen meerder bewyzen te geeven tot red- „ ding van den Staat, dan slegts in de Con- „ senten de noodige Petitien te hebben ge- „ draagen — dat wy toonen niet onverschil-

„ lig

„ lig te weezen hoe 's Volks schatten, wel-
„ ke ons alleen tot heil van 't algemeen,
„ en van dit Gewest in 't byzonder, aan-
„ vertrouwd zyn, besteed worden — dat
„ wy opspooren de te rughoudende oorzaak
„ der goede Maatregelen, waar de Pligt-
„ verzuimen schuilen; Pligtverzuimen zo
„ middagklaar, zo tastbaar, te vinden in de
„ reden der afwyzing van den eisch van
„ zyne Majesteit den Koning van *Frankryk*,
„ dat wy dezelve tog eens overeenkomstig
„ het gevaar, waar in deeze Republiek daar
„ door hadt kunnen gebragt worden, on-
„ derzoeken, en naar evenredigheid straf-
„ fen. —— Dat wy, derhalven, tot dee-
„ ze gewigtige eindens, met en nevens de
„ andere Bondgenooten, welke daar toe
„ mogten neigen, eene Commissie uit ons
„ midden benoemen; dat wy, in 't benoe-
„ men van dezelve, vooral in 't oog hou-
„ den eene keuze te doen, van zodanigen,
„ die, noch door hunne Bedieningen, noch
„ door hunne Familien, zouden kunnen ge-
„ zegd worden, door byzondere diensten
„ aan het Huis van den Stadhouder ver-
„ knogt te zyn, en niet geheel onpartydig te
„ weezen: te meer, dewyl deeze Com-
„ missie ter Onderzoeking mede zou ten-
„ deeren omtrent het gehouden gedrag van
„ den Admiraal Generaal in de weigering
„ na *Brest*. —— Dat wy onze Bondge-
„ nooten, welken ons hun goed oogmerk
„ hebben te kennen gegeeven, bedanken
„ voor hunnen yver, ten behoud van 't lieve
„ Vaderland, GOD biddende hun tog met

„ zelfde cordaatheid te doen voortvaaren —
„ dat wy hun verder kennis geeven van on-
„ ze toetreeding in het Werk des Onder-
„ zoeks, terwyl wy mede aan alle de an-
„ dere Bondgenooten dit ons Besluit daad-
„ lyk doen ter hand komen, hun door rond-
„ gaande Brieven, mede beweegende te
„ willen toe treeden tot eene zaak van die
„ aangelegenheid, waar door de voortgaan-
„ de ondergang des Lands alleen kan gestuit
„ worden, zonder welke alle middelen
„ vrugtloos blyven, en 's Lands onheilen
„ hoe langer hoe grooter zullen worden,
„ tot ruïne van dit gansche Gemeene-
„ best!" (*)

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 20. *enz.*

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

TIENDE BOEK.

INHOUD.

Hoofdzaaken. Zyne Hoogheid in Texel. Maant tot het uitzeilen der Vloot aan. Vyandlyke Vloot op onze Kust. Besluit des Zeekrygsraads om niet uit te zeilen, en schikkingen op de ligging der Vloot gemaakt. Goedkeuring hier van, en nadere bevelen. Tyding van het wyken der Vyandlyke Vloot. Zyne Hoogheid andermaal na Texel. Men kan, in den Zeekrygsraad, tot uitzeilen niet besluiten. Nadere tyding van het verwyderen der Vyandlyke Vloot niet genoegzaam gekeurd om het uitloopen te waagen. Bevestigende tyding, de Vloot blyft egter binnen. Het berigt van den Vice-Admiraal HARTSINCK, *wegens zyne gebrekkige kundschap, ter zyde gelegd. Raadslag van* HARTSINCK *en* KINGSBERGEN, *dat de laatste met een Vlootje*

X. BOEK.

zou uitzeilen, en de eerste met de groote Schepen, als een Observations Esquader, in Zee loopen. Voorstel van Frankryk, dat de Staat Tien Oorlogschepen na Brest zou zenden. Zyne Hoogheid met dien voorslag verlegen. Raadslag by hun Hoog Mogenden om die Schepen te zenden. Besluit overeenkomstig daar mede genomen. Bevelen aan de Zee-Officieren tot deezen Tocht. Last hier toe aan den Vice-Admiraal HARTSINCK. *De Vice-Admiraal Graave* VAN BYLANDT *tot Bevelhebber over die Schepen aangesteld. Ongereedheid der Schepen. Bekendmaaking hier van. De Reis uitgesteld, en kennisgeeving deswegen aan den Franschen Afgezant. Misnoegen daar over hier te Lande. Aanmerkingen daar op gemaakt door de Gelastigden by zyne Hoogheid. Brief van Friesland deswegen aan de Bondgenooten, als mede aan zyne Hoogheid. Antwoord van zyne Hoogheid aan Staaten van Friesland. Stad en Lande neemt hier omtrent een Besluit en laat het den Bondgenooten toekomen. De Admiraliteit van Amsterdam verdeedigt zich tegen de verdenking van agtloosheid en verzuim. Nadere Brief door Staaten van Friesland aan de Bondgenooten gezonden. Zierikzees Voorslag wegens dien mislukten Tocht.* KINGSBERGEN *zeilt in Wynmaand uit Texel, en komt in Slachtmaand weder binnen. Het Schip de Unie zinkt. De Oost-Indische Schepen van Bergen behouden t' huis. Het Convoy uit de Oostzee in Texel. Het Schip Zierikzee strandt. De Schepen in winterlaage gelegd. De Kaapreederyen wakkeren aan, boven al in Zee-*

Zeeland. Voor en naadeelen der Kaapvaard. Moed van den Kaaper-Capitein N. JARRY. *Heldendaaden van den Kaaper-Capitein* P. LE TURCQ. *De Kaaper-Capitein* J. W. SEXTROCH *brengt een Engelsche Paketboot op. Onderzoek der Brieven. Staatsbesluiten over dit geval. Besluiten de Engelsche Lootsbooten betreffende. Verbod van het huuren van Scheepjes aan strand om Persoonen of Brieven na Engeland over te brengen. Voorstel van Amsterdam over het volduuren van de Gemeenschaplyke Krygsverrigtingen met Frankryk en het vernieuwen des Handelverdrags met dat Hof. Geschil der Amsterdamsche Heeren ter Dagvaard, over het uitbrengen van de Stads-Last. Inhoud van dien Last. Die denzelven niet geheel hadden voorgedraagen in 't gelyk gesteld. Besluit van Holland omtrent de gemeenschaplyke Krygsverrigtingen met Frankryk: als mede aangaande het vernieuwen van het Handel-verdrag. Staat der Zeevaard en des Handels, De Haringvisschery dit Jaar opengesteld, Vreemde Vlaggen door de Visschers gebruikt, 's Keizers Verklaaring deswegen. Voorslag van Vryheid om Groenlands en Straatdavids Vaarders aan Onderdaanen van onzydige Mogenheden te mogen verkoopen.*

X. BOEK.

Eene menigte van gewigtige Raadpleegingen, en Besluiten, 's Lands Zeedienst betreffende, in de hooge Vergaderingen met de daar bykomende omstandigheden, heb-

1782. Hoofdzaaken.

X. BOEK. 1782.

hebben ons het Verhaal der *Zeeverrigtingen* deezes Jaars doen afbreeken, (*) om de Tydorde niet te veel vooruit te loopen. Wy moeten 't zelve weder opvatten, en, in dit Boek, den verderen toedragt der Zeezaaken, optekenen, die wederom vergezeld gaan met een aantal gebeurtenisſen in den Lande van geene aangenaame natuur; doch welke met geen ſtilzwygen mogen voorby getreeden worden.

Zyne Hoogheid na *Texel* maant tot het uitzeilen der Vloot aan.

'sLands Vloot in *Texel*, naa veel Zeegevaars door ſtorm uitgeſtaan en geene geringe ſchade geleden te hebben, binnen gevallen zynde, begaf zich de Admiraal Generaal, den twintigſten van Oogstmaand, na die Reede, om den ſtaat der ontredderde Schepen op te neemen, en te zien of dezelve ſchielyk weder bekwaam zouden zyn om Zee te kiezen. Ten opzigte van dit laatſte geen ongunſtig verſlag uit den mond der Vlag-Officieren ontvangen hebbende, gaf hy last, hier mede allen ſpoed te maaken, en niets te verzuimen om dezelve, hoe eer hoe beter, te kunnen doen uitzeilen; waar toe hy den Vice-Admiraal HARTSINCK vervolgens ſchriftlyk aanmaande, en bevel gaf, om, zo hy, vóór het bekomen van nader Orders, narigt kreeg van 't vertrek des Admiraals HOWE na *Gibraltar*, zonder die af te wagten, in Zee te ſteeken: mits alle voorzorgen draagende om door geen

(*) Zie hier boven bl. 228.

geen overmagt des Vyands overrompeld te worden. X. BOEK.

Dan den eigen dag op welken de Vice-Admiraal deezen aanmaanings Brief ontving, vertoonde zich op onze Kust, eene Vyandlyke Vloot, volgens het berigt eens Visschers, die aan boord van een dier Oorlogschepen hadt moeten komen, uit vyftien Oorlogschepen en twee Kotters bestaande. Op de hoogte van *Zandvoort* en van de *Egmonden* zeilende, verwekte dit veel schriks, en de spraak ging, dat deeze geen ander oogmerk hadt, dan om in onze Zeegaten in te vallen, en 's Lands Schepen te verbranden, of eene Landing te onderneemen. Van *Kykduin* werd sein gedaan van dertien Vyandlyke Schepen; doch bleek, by nader onderzoek, dat zy zestien in getal waren, waar van men de Charter, uit hoofde van den afstand, niet kon bepaalen, behalven drie kleine Vaartuigen. Capitein J. O. VAILLANT, met het Fregat de *Dolphyn*, uitgezonden, om nader kundschap van de sterkte des Vyands op te doen, zeilde zo na by mogelyk, en ontdekte dat de *Engelsche* Vloot voor den Wal, bestondt uit twee Driedekkers, en dertien Tweedeks Schepen, waar onder hy 'er duidelyk negen, of tien, van zeventig Stukken gezien hadt; de overige Driemastschepen by dezelve waren, naar gedagten, Fregatten, boven die nog twee Kotters, zo dat de Zeemagt uit achttien Schepen en twee Kotters bestondt. Een Vyandlyk Schip maakte Jagt op

1782. Eene *Engelsche* Vloot op onze Kust.

X. BOEK. 1782. op hem, weshalven hy binnen viel, om niet in het geval te geraaken van, indien hy in 't Gat ten Anker kwam, en de Vyand met een gedeelte Schepen hem naazette, hun den weg na binnen te moeten wyzen.

Besluit om niet uit te zeilen.

Op dit Berigt hieldt men Krygsraad, en verklaarden, de Leden éénpaarig met den Voorzitter, dat, hoewel het voor Officieren van Eer, die hun Vaderland met liefde en yver dienden, niet tegenstaande zy zich, door de Lasterschriften van onbeschaamde, en tot heden toe ongestrafte, Nieuwsschryveren, dagelyks aangerand moesten zien, niet dan ten uitersten onaangenaam was, om door eene Vyandlyke magt opgesloten te worden, zonder dezelve van de Kusten te verdryven, zy zich, egter, ten hoogsten verantwoordelyk, ja zelf strafbaar, zouden rekenen, indien zy de waare belangens van hun Vaderland aan eene ontydige en kwalyk geplaatste Ambitie opofferende, raaden om 's Lands Vloot in *Texel*, van welke het welzyn des Vaderlands af hing, niet alleen op eene onvoorzigtige, maar zelfs roekelooze, wyze, aan deszelfs geheele ruine bloot te stellen, door dezelve, met een onbezonne drift, tegen een Vyand, die, volgens het Verslag van Capitein VAILLANT, zo verre de meerderheid hadt, te doen uitloopen. ——— 'Er bleef, derhalven, zo lang deeze Vyandlyke Vloot zich op onze Kusten vertoonde, huns oordeels, niets anders over, dan om van de Schepen ter Reede van *Texel* zodanig een ge-

gebruik te maaken als tot verdeediging van dezelve dienen kon, zo dat de Vyand, met geen hoop van eenen gelukkigen uitslag eene onderneeming tegen dezelve zou kunnen aanvangen, indien hy, tegen verwagting, iets zodanigs mogt onderneemen. Eenige Schepen werden bestemd om ter Brandwagt, andere om daar agter te leggen, terwyl twee Fregatten en één Kotter een stand zouden neemen, dat zy ten allen tyde gereed waren om uit te zeilen, en kundschap van den Vyand op te doen. (*)

X. BOEK. 1782.

Goedkeuring hier van, en nadere Bevelen.

De Admiraal Generaal keurde deezen Raadslag en gemaakte schikkingen goed, wyders den Vice-Admiraal HARTSINCK last geevende, om, zo dra de Magt van den Vyand, zich op onze Kusten bevindende, volgens zeker bekomene narigten, om welke te verkrygen allen vlyt moest aangewend worden, zo zeer verminderd zou zyn, dat zy niet meer de overmagt hadt, op die men 'er tegen zou kunnen stel-

(*) De Linie Schepen in *Texel*, bestonden uit één Schip van 70, zes van 60 tot 66, en drie van 50 tot 54 Stukken; van welken 'er slegts drie geheel gereed waren, terwyl de overigen, om behoorelyk tegen den Vyand te kunnen dienen, aanvulling van Manschap noodig hadden, zo wegens die op de Rollen ontbraaken, als wegens de Zieken. Behalven deeze Tien Linie Schepen, waren 'er nog drie op de Reede; doch deeze ontbraaken nog meer Volks dan de andere, of hadden toetakeling noodig, en één derzelven een roer. *Vervolg der Memorie van zyne Hoogheid* bl. 7—10. *Bylaage* No. 1. *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 57.

X. BOEK. 1782.

stellen, terstond uit te loopen, en de Vyandlyke Schepen, welke hy dan vinden zou, te neemen, te vernielen, of ten minsten te verjaagen, egter altoos, by het uitloopen, en najaagen, zorg draagende om niet door list te worden uitgelokt, en daar naa, door eene grootere Magt, van onze Havenen afgesneeden. Hy mogt zich van de Kusten niet verder verwyderen dan dat hy, des noods, by overmagt, weder in 's *Lands Diep* kon wyken. —— In allen gevalle moest hy zorgen, dat zyne onderhebbende Schepen altoos van de noodige hoeveelheid van Water en Leeftocht voorzien bleeven, om, zo ras 'er zekere berigten zouden zyn ingekomen van het wyken der Vyandlyke Esquaders uit de *Noordzee* en het vertrek der groote Vloot na *Gibraltar*, de Convoyen van *Drontheim* en uit de *Oostzee*, zonder uitstel, te kunnen afhaalen, en naa de Haven deezer Landen te geleiden, of zodanige Orders na te komen, als hem, naar tyds omstandigheden, zouden worden toegezonden. Scheepsbevelhebberen in 't *Vlie* en in *Zeeland* kreegen de noodige weet van dit opdaagen des Vyands, en bevelen hoe te handelen.

Tyding van het wyken der Vyandlyke Vloot.

Het aanbevolen huuren van Visschersschuiten om verkenningen van den Vyand op te doen, slaagde ongelukkig; de uitgezonde Capiteinen VAILLANT en STORY hadden verder geen Vyandlyke Schepen ontdekt. Doch de Luitenant CORNELIS SMEER, deedt zyne Hoogheid eene Zeetyding toekomen, dat een gedeelte der *Engel-*

gel-

gelsche Vloot, den vierden zou vertrokken en na de *Hoofden* gezeild zyn. Hier van verwittigde deeze den Vice-Admiraal HARTSINCK, met last om na de waarheid dier tyding onderzoek te doen; vermids, zo dezelve waar was, het als dan schynen zou, dat de Vloot na *Gibraltar*, en de overgebleevene Vyandlyke Magt in de *Noordzee*, of ten minsten op deeze Kusten, verre minder zyn zou dan die van deezen Staat, en hem dus niet beletten moest uit te loopen.

X. BOEK. 1782.

Het vermoeden van den Admiraal Generaal, dat de Tyding van den Luitenant SMEER waar mogt zyn, deedt hem besluiten, andermaal na de *Texelsche* Reede te gaan, tot het houden van Krygsraad. Van dit oogmerk gaf hy kennis aan den Vice-Admiraal HARTSINCK, nogthans met last, om, byaldien deeze intusschen berigt kreeg, dat de Vyand waarlyk geweeken was, de komst van zyne Hoogheid niet af te wagten; maar onmiddelyk Zee te kiezen.

Zyne Hoogheid andermaal na *Texel*.

ZyneHoogheid, den negenden van Herfstmaand, ter *Texelsche* Reede komende, vondt de Vloot nog binnen Gaats, en in den gehouden Krygsraad, was men van gevoelen; dat, schoon uit de Berigten van Capitein VAILLANT bleek, dat het *Engelsch* Esquader, 't welk zich, in de voorgaande week, voor de Kusten vertoond hadt, van daar was vertrokken, de Leden des Krygsraads zich daarom niet bevoegd rekenden, om, in gerusten gemoede, tot het uitzeilen van

Men kan tot uitzeilen niet besluiten.

'sLands

X. BOEK. 1782.

's Lands Magt te besluiten. Behalven de redenen in den jongstgehouden Krygsraad, en vroeger, (*) bygebragt, dagt het hun meer dan waarschynlyk, dat het *Engelsche* Esquader, 't welk ondersteld moest worden tot dekking van hun *Oostzeesch* Convoy uitgeloopen te zyn, zich na de hoogte van de *Doggersbank* zou begeeven hebben, en dat dus 's Lands Esquader uitzeilende en Noordlyk opwerkende, (tot het beveiligen van het Convoy uit *Drontheim*,) terstond in de meerdere Magt des Vyands zou vallen. — Was, daarentegen het *Engelsch* Esquader Zuidwaards opgezeild, dan zouden 's Lands Schepen, na het uitloopen, in 't oogschynlykst gevaar komen, om, op de minste verwydering van de Kusten afgesneeden, en geheel vernield te worden: dit gevaar bleef, zo lang men geene zekere tyding hadt, dat het *Engelsch* Esquader de *Hoofden* was doorgegaan; ja het uitzeilen van het Vyandlyk Esquader hadt het onraadzaam gemaakt, 's Lands-Schepen onder Gaats te doen ankeren: dewyl zy dan alle oogenblikken zouden bloot gesteld zyn, om op eene schandelyke wyze, op de Reede te komen vlugten, en mogelyk den Vyand den weg tot het vervolgen te moeten baanen. Men moest het Convoy van *Drontheim* aan de bescherming overlaaten van 't Geleide, genoegzaam sterk om eenige kruissende Fregat-

ten

(*) Zie hier boven bl. 219.

ten des Vyands het hoofd te bieden, volstrekt onraadzaam was het, voor als nog, 's Lands geheele Magt daar toe in de waagschaal te stellen.

Toen zyne Hoogheid, in deezen Krygsraad, aandrong, om hem eenig ander middel tot beveiliging van dat Convoy, of tot afbreuk van den Vyand, aan de hand te geeven, verklaarden alle de Leden, 'er geen te weeten. —— Op diens voorstel, dat de Schepen geschikt, tot een Kruistocht in de *Noordzee*, om spoediger Zee te kunnen kiezen, eenig Landkrygsvolk, geduurende denzelven, aan boord zouden neemen, werd dit door eenigen aanvaard, die van vyftig tot twintig Man verzogten; daar anderen voor deeze aanbieding bedankten. — De Vice-Admiraal ZOUTMAN, door zyne Hoogheid, by diens wederkomst in 's *Gravenhaage*, geraadpleegd over het verrigte in deezen Krygsraad, hing 'er het zegel zyner goedkeuringe aan. (*)

Nadere tyding van het verwyderen der Vyandlyke Vloot; niet genoegzaam geoordeeld om het uitloopen te waagen.

Het berigt van den Heer D'AIGLEMONT uit *Duinkerken* geschreeven, dat de zestien *Engelsche* Schepen, twee Fregatten, en twee Kotters, die den *eersten* van Herfstmaand na 't Noorden stevenden, den *zesden* op de Kusten van *Engeland* te rug gekomen waren, en na het Kanaal koers zetten, door zyne Hoogheid aan den Vice-Admiraal HARTSINCK, den dertienden, toegezon-

(*) *Vervolg der Memorie van zyne Hoogheid.* bl. 13—15. Bylaage No. 2.

X. BOEK. 1780.

zonden, in den Krygsraad overwoogen, oordeelde men onaanneemelyk: dewyl een Koopvaardyschipper, in 't *Vlie* ingevallen, berigtte, op de hoogte van het *Jutsche Rif*, zeventien *Engelsche* Oorlogschepen; benevens twee Snaauwen, gezien en gepraaid te hebben. Waar op men het aangeraade uitzeilen, op de veronderstelling van de egtheid dier tydinge, om redenen in de voorgaande Krygsraaden breeder opengelegd, ongeraaden oordeelde, vóór men in 't zekere wist, dat het *Engelsch* Esquader door de *Hoofden* gezeild was, 't welk het Verslag des Heeren D'AIGLEMONT niet meldde. Zy betuigden, nogthans, als Officieren, met den opregtsten yver, na 't oogenblik te verlangen, om finale Orders te mogen ontvangen, tot zodanige eindens, als ten nutte van den Lande, noodig mogten geoordeeld worden, op dat zy zich daar door van de alleronaangenaamste situatie, om naamlyk, de omstandigheden niet veranderende, dagelyks dezelfde redenen te moeten herhaalen, bevryd mogten zien, en te gelyk niet langer blootgesteld, om in Lasterschriften, als Verraaders van hun Vaderland, gebrandmerkt te worden. (*)

Bevestigende Tyding. De Vloot blyft egter binnen.

Eer men in *'s Gravenhaage* dit antwoord van den Vice-Admiraal HARTSINCK ontvangen hadt, bekwam men daar tydingen uit *Engeland*, den *tienden* van Herfstmaand

(*) *Vervolg der Mem. van zyne Hoogheid*, bl. 16—17. Bylaage No. 3.

maand gedagtekend, inhoudende, dat op den *vyfden*, zeventien Oorlogſchepen, voorby *Goodwinzant* Westwaards waren gezeild; dat de Admiraal MILBANK, met zyne ganſche Vloot, den *zevenden* te *Portsmouth* was aangekomen, en dat alle die Schepen, den *achtſten* na *Gibraltar* zouden ſtevenen. Het bevel tot uitzeilen word den *vyftienden* herhaald: doch, het ſein tot gereedmaaking 's anderen daags gegeeven zynde, was volgens het oordeel der Lootzen, de Wind te ſchraal om het te kunnen doen, en liep dezelve dien avond geheel tegen, en kwam 'er niets van het uitloopen.

X. BOEK. 1782.

Het Berigt van den Vice-Admiraal HARTSINK, wegens zyne gebrekkige kundſchap, door hun HoogMogenden ter zyde gelegd.

Het bevreemdde hun Hoog Mogenden, hoe 't was bygekomen, dat de Vice-Admiraal HARTSINCK, ondanks de gegeevene bevelen om zich in ſtaat te ſtellen, om nauwkeurige kundſchap te krygen van de ſterkte en de beweegingen der Vyandlyke Schepen op onze Kusten, zo lang, naa dat die Schepen Westwaards waren gezeild, daar van geene kennis bekomen hadt. Zy verzogten des Berigt, hy gaf het, en moest in 't ſlot bekennen, „ dat het hem, niet tegenſtaande alle zy- „ ne aangewende Militaire poogingen, „ niet hadt mogen gebeuren, tyding van „ 's Vyands vertrek Westwaards te beko- „ men, vóór dat dezelve hem door zyne „ Hoogheid was toegezonden." —— Hun Hoog Mogenden dat Berigt overwoogen hebbende, vonden, kort daar op, goed, „ in aanmerking, dat, volgens informati- „ en, door den Vice-Admiraal, ter exe-

X. BOEK. 1782.

„ cutie van hunne Orders, om zich *au fait* „ te stellen van de sterkte en manœuvres „ der Vyandlyke Magt op de Kusten „ deezer Republiek, vry meerder was „ gedaan, dan wel uit het gemelde Be- „ rigt blyken konde; maar dat het ge- „ mangeld hadt aan ligte Vaartuigen, en „ aan behoorelyke Correspondentie: ter- „ wyl hy Vice-Admiraal door abusive „ Zeetydingen was misleid geworden, dat „ Berigt te *seponeeren*; en wyders, tot „ voorkoming van voorsz. *Defecten* de „ Collegien ter Admiraliteit op de *Maa-* „ *ze* en te *Amsterdam* aan te schryven, „ en te authoriseeren, om, in ieder der „ *Zeegaten* van *Goerée*, *Texel* en het *Vlie*, „ voor eerst te bezorgen vier kleine en „ snelzeilende Vaartuigen, alleen met eeni- „ ge weinige Koppen bemand, ten ein- „ de door de bevelvoerende Officieren op de „ Reëen en van 's Lands Schepen gebruikt „ te worden. (*)

Raadslag van HARTSINCK en KINGSBERGEN om in twee partyen Zee te kiezen.

De Vice-Admiraal HARTSINCK, dus in *Texel* gebleeven, werd met den Schout by Nagt VAN KINGSBERGEN te raade, dat deeze laatste, met een Vlootje uit Schepen van Vyftig Stukken en de gereedzynde Fregatten bestaande, ter eerste gelegenheid, zou uitloopen, omde beide verwagtte Convoyen te dekken; vermids de Magt der *Engelschen* in de *Noordzee*, of volkomen geene, of ten min-

(*) *Vervolg der Memorie van zyne Hoogheid.* bl. 17—22.

minsten zeer gering was. En zou de Vice-Admiraal zelve, by den eersten Oostenwind, met de groote Schepen uitzeilen, en zich met dezelve, als een Observations Esquader, tusschen den Vyand, en het Esquadertje van den Heer VAN KINSBERGEN, 't welk zich na de hoogte van het *Kattegat* begeeven zou, onthouden. Het eerste verwylde, en het uitloopen der groote Scheepen bleef geheel agter. (*)

Voorstel van het *Fransche* Hof, dat men Tien Schepen na *Brest* zou zenden.

In het anders goedgekeurd Ontwerp, wegens het in Zee steeken deezer twee Smaldeelen, kwam verandering, door een Voorstel van wegen het *Fransche* Hof gedaan. Men wil, dat dit Hof, wier Schepen en Krygsmagt de op ons veroverde Volkplantingen in de *West-Indiën*, op de *Engelschen* heroverd, de *Kaap de Goede Hoop* behouden, en thans in 't Oosten, *Triconomale* hernomen, het Eiland *Ceylon* en de *Moluksche* Eilanden, met onze verdere Bezittingen in *Asia*, tegen de verdere onderneemingen der *Engelschen* gedekt en beveiligd hadden, de aanhoudende klagten over Werkloosheid, en de veelvuldige elkander steeds opvolgende hindernissen in 't uitloopen onzer Schepen, in aanmerking genomen hebbende, op den voorslag van den Marquis DE CASTRIES, die aan 't hoofd der *Fransche* Zeezaaken was, het een geschikt middel oordeelde, om alle die zwaarig-

(*) *Vervolg der Memorie van zyne Hoogheid* bl. 18. 22. 23.

X. BOEK. 1782. righeden te doen verdwynen, dat een gedeelte onzer Vloot na een goede Haven in *Frankryk*, en wel na *Brest*, zou stevenen, als buiten en aan geene zyde van het *Kanaal* gelegen, en zeer geschikt, om van daar spoedig na de *Oost- en West-Indiën* over te steeken, of, op eenige andere wyze, den algemeenen Vyand afbreuk te doen. Wat hier van zy, de Hertog DE LA VAUGUYON, deedt, den één en twee en twintigsten van Herfstmaand, uit naam van dat Hof, by zyne Hoogheid, het voorstel, dat 'er Tien van 's Lands Schepen *terstond* na *Brest* mogten gezonden worden, om zich met 's Konings Schepen te vereenigen: van waar dezelve, indien hunne Hoog Mogenden zulks raadzaam oordeelden, de middelen van verdeediging van Hoogstderzelver Vastigheden, byzonder die in *Asia* gelegen waren, zouden kunnen beschermen, of wel gezamenlyk met de Schepen, die zyne Allerchristlykste Majesteit te *Brest* hadt, of hebben zou, het Westen en Zuiden van *Engeland* insluiten, de Convoyen onderscheppen, en aan deszelfs Handel afbreuk doen. — Wyders voorslaande, dat de Vloot der Republiek, *zonder uitstel*, mogt gezonden worden aan de *andere zyde van het Kanaal* (*), om aldaar, zo het mogelyk was,

(*) Dat is, daar het Voorstel uit *Frankryk* kwam, duidelyk, *aan deeze zyde van 't Kanaal*.

was, een zeer ryk geladen Convoy (dat van *Jamaica*), 't welk men verzekerde, dat, in 't begin van Oogstmaand, onder geleide van den Admiraal RODNEY, vertrokken was, te onderscheppen.

X. BOEK. —— 1782.

Zyne Hoogheid met den Voorslag verlegen.

Met deezen tweeledigen Voorslag vondt zich zyne Hoogheid niet weinig verlegen; daar hy, volgens zyne verklaaring, aan den eenen kant, gaarne wilde vermyden wat aan het *Fransche* Hof eenigzins onaangenaam kon zyn; en, aan den anderen kant, meer dan ééne zwaarigheid vondt, zo om dat de Krygsvertigtingen, met dat Hof beraamd, en volgens welke alle schikkingen genomen waren, ten einde liepen (*); en dewyl hy vreesde, dat de Magt van de Republiek, op deeze wyze verdeeld, de gelegenheid om de noodige zorge te draagen ter beveiliginge van de verwagte *Oost-Indische* Schepen, en van de Schepen uit de *Oostzee*, eenigzins zou benomen worden. Ten minsten, dat, langs deezen weg, de Magt in de *Noordzee*, in 't volgend Voorjaar, zeer gering zou zyn. —— Hy schroomde zich, in deeden te bepaalen, zelfs naa de bedenkingen der Vice-Admiraalen REYNST en ZOUTMAN en der Fiscaalen BISDOM en VAN DER HOOP ingenomen te hebben, die 'er ook ontraadende zwaarigheden in von-

(*) Die tyd was bepaald op den eersten van *Slachtmaand*.

X. BOEK. 1782. Raadslag by hun Hoog Mogenden om die Schepen te zenden.

vonden, en wilde liever het goedvinden van hun Hoog Mogenden verneemen.

By deezen scheenen de zwarigheden zo onoverkomelyk niet; althans ter Vergadering van hun Hoog Mogenden werd, op den vyf en twintigsten van Herfstmaand, den volgenden Raadslag ingebragt, welke wy woordlyk zullen afschryven. „ Dat, „ uit consideratie, dat de Orders, door „ zyne Hoogheid gesteld, tot het intercipeeren van het Vyandlyk Convoy uit „ de *Oostzee* niet tydig genoeg hadden kun„ nen worden geëxecuteerd (*), Hoogst„ de-

(*) Dit Convoy was den 10 en 11 Sept. uit de *Zond* na *Engeland* vertrokken, en behouden binnen gekomen, onder geleide van twee of drie Fregatten, één Sloep, en één Kotter, 't zelve bestondt uit meer dan drie honderd Schepen. De blydschap deswegen in *Engeland* was zeer groot. *Univerzal. Magaz.* Vol LXXI. p. 172. In de *Engelsche* Nieuwspapieren van den 24 Sep. las men; „ Deeze Vloot is de aanzienlykste, welke ooit, „ voor *Engelsche* Rekening, uit de *Oostzee* is gezeild: „ eene ontzaglyke menigte Scheepsbehoeften is „ aan boord van dezelve " —— „ Deeze Vloot „ heeft groot gevaar geloopen, alzo het Geleide „ zeer gering was; en de Kusten van een Vyand „ voorby moest, die een sterker Esquader in zyne „ Havens hadt leggen." —— De waakzaamheid „ der *Myn Heers* was in slaap gewiegd, toen zy „ onze Vloot uit de *Oostzee*, zonder verhindering „ lieten voorbyvaaren; 't zou hun zeker weinig „ moeite gekost hebben, naa het vertrek van on„ ze groote Vloot, die Koopvaardyschepen te on„ derscheppen, of in de onzydige Haven, waar „ zy lagen, een langen tyd ingeslooten te houden; „ de reden, die hun bewoogen heeft, om noch „ het

„ dezelve behoorde verzogt te worden, „ om, hoe eerder zo beter, te willen „ despicieeren, een Vlag-Officier, mits- „ gaders vier of vyf Schepen van zestig „ ſtukken en drie of vier van vyftig Stuk- „ ken, en twee of drie Fregatten, met „ één Kotter of Advys-Jacht, en door „ den Vice-Admiraal HARTSINCK na „ *Brest* te doen detacheeren, ten einde „ aldaar te overwinteren, en de nadere „ Orders van hier af te wagten, of ge- „ combineerd met het *Fransch* Esqua- „ der, zodanige Expeditien in de *Europiſche* Zeëen te doen als de voornoem- „ de Vlag-Officier, met overleg van den „ Commandeerenden Officier aldaar, dien- „ ſtig zou mogen oordeelen. Met dien „ verſtande, nogthans, dat de voorſchree- „ ve Order voor vervallen zou moeten ge- „ houden worden, wanneer, door aanhou- „ dende Westlyke of varieerende Winden, „ of ook *door eenig onvoorzien toeval*, „ 's Lands Schepen mogten worden opge- „ houden en verhinderd om de voorſchree- „ ve Reize, vóór den *achtſten October* „ eerstkomende, voort te zetten, op dat „ aan den Admiraal HOWE, by zyn retour „ van *Gibraltar*, of aan eenige ſuperieure „ Vyandlyke Magt, geene gelegenheid „ wierde gegeeven om het gemelde kleine „ Es-

X. BOEK.

1782.

„ het een, noch het ander, te onderneemen, blyft „ eene ſtaatkundige wonderſpreuk, welke men „ niet ligt kan oplosſen."

X. BOEK. 1782. „ Esquader op te vangen, of te vernielen."

Wyders waren zy van oordeel, dat een Afschrift van dit Besluit, door den Griffier FAGEL, aan den *Franschen* Afgezant behoorde ter hand gesteld te worden, met byvoeging, dat het onderscheppen van het bewuste vyandlyke Convoy, 't geen, volgens berigten, ten minsten door negen zwaare Schepen, en eenige Fregatten zou worden gedekt, voor de tegenwoordige Magt van de Republiek alleen en op zich zelven ondoenlyk werd gekeurd; doch dat hun Hoog Mogenden zeer gevoelig waren, zo wel wegens de gunstige geneigdheid van zyne Majesteit, thans, op nieuw aan den dag gelegd, als wegens de daadlyke en getrouwe hulp, door dezelve aan deezen Staat in 't algemeen, en aan deszelfs Volkplantingen in 't byzonder, geduurende dit, en het voorledene Jaar, betoond, en tevens konden verzekeren, „ dat, gelyk aan het *diep verval der Marine* was toe te schryven, dat men geen „ meer effect, van deeze zyde hadt *kunnen* worden gewerkt, tot afbreuk van „ den Vyand, of tot dekkinge der Bezittingen van den Staat, alle mogelyke „ efforts, by *aanhoudenheid* zouden worden gedaan, om eindelyk in een beter „ postuur *te geraaken*, en den gemeenen „ Vyand, met meerder nadruks het hoofd „ te bieden, waar toe het Hun zeer aangenaam zou zyn, om ook, in den aanstaanden Jaare, met gecombineerde Magt,

„ of

„ of met gemeen overleg, de Krygsoperatien voort te zetten."

De Afgevaardigden van *Holland*, *Friesland* en *Overysſel* ſtemden onverwyld in deezen Raadſlag, die der overige vier Gewesten, namen aan zich daar op nader te verklaaren. Wanneer, 's anderen daags, de Hertog DE LA VAUGUYON aandrong op een onverwyld en ſtellig antwoord, en verzogt, dat zyne voorſtellen, uit hoofde van den vereischten ſpoed, en geheimhouding, niet ten onderwerpe van de raadpleegingen der byzondere Gewesten mogten ſtrekken, en *Holland*, ter Vergaderinge van hun Hoog Mogenden, kragtig yverde om dien Raadſlag tot een Beſluit te brengen, tradt de Afgevaardigde van *Stad en Lande* toe, en werden de drie overige Gewesten verzogt ten allerſpoedigſten hun gevoelen te ontdekken. Doch dit bleef agter. De *Franſche* Afgezant hieldt den volgenden dag weder aan op Antwoord: dewyl hy nog dien zelfden avond een Postbode, over dit ſtuk, na zyn Hof moest afzenden. Hier op wilden de Gewesten, die zich reeds geuit hadden, de zaak by Meerderheid, en op heden, afdoen; maar op verzoek der andere Gewesten werd het neemen van een Beſluit uitgeſteld; 't welk, door ingekomene tydingen, wegens de Vloot onder den Admiraal HOWE, verwylde tot den derden van *Wynmaand*, toen het Beſluit, overeenkomſtig met den Raadſlag viel, en bepaald werd vyf Schepen van zestig, drie van vyftig, een Fregat van zes en dertig en een van

1782. Beſluit overeenkomſtig daar mede genomen.

X. BOEK. 1782. Bevelen aan de Zee-Officieren tot deezen Tocht.

vier en twintig Stukken, nevens een Kotter of Advys-Jacht, na *Brest* te zenden.

Behalven dit Besluit, werd zyne Hoogheid, ten zelfden dage, verzogt den Officieren, die over deeze Schepen bevel zouden voeren, te gelasten zich naar dit voorschrift te gedraagen „ om, by het ontvangen van eenige zekere of waarschynlyke Informatien, omtrent het retour der Vloot van den Admiraal HOWE, of van zodanige andere, waar door 's Lands Schepen, op derzelver Reize na *Brest*, in oogschynlyk gevaar zouden worden gebragt, van door eene superieure Magt te worden opgevangen (*), of wanneer ook de gemelde Lands Schepen in Zee zynde, de Wind niet gunstig, of bestendig, genoeg mogt weezen, om, naar de regelen van Soldaat en Zeemanschap, de Reize na *Brest* te onderneemen, of voort te zetten, in de voorschreeve gevallen, direct te zeilen na de Kusten van *Engeland*, ten einde de Schepen van het *Engelsch* Convoy uit de *Oostzee*, dewelke te *Yarmouth* en te *Hull* waren ingeloopen, „ en

(*) Dit ziet ongetwyfeld op de negen Oorlogschepen, die met het Convoy van *Jamaica* verwagt werden. De ontredderde staat derzelven, by 't vertrek van dit Eiland, was eene bekende zaak. En het lot dier Schepen bevestigde de daar van loopende gerugten; *Twee*, die zich buiten staat bevonden de reis voort te zetten, liepen, met veel moeite, de een te *Jamaica*, de ander te *Halifax* binnen; *vyf* verongelukten 'er op de reis, slegts *twee* kwamen behouden in *Europa*.

„ en van daar na de Rivier van *Londen*, of „ na andere Havenen hunner Destinatie „ zouden wilden verzeilen, als nog te on- „ derscheppen, en om op die, en op alle „ andere gevoeglyke wyzen, naar gelegen- „ heid, voor het *Drontheimsche Convoy* „ meerder veiligheid, by deszelfs retour „ herwaards, te bezorgen (*).”

Last hier toe aan HARTSINCK. BYLANDT tot Bevelhebber over die Vloot aangesteld.

Inmiddels hadt zyne Hoogheid, op den dertigsten van Herfstmaand, den Vice-Admiraal HARTSINCK last gegeeven om de Schepen met vier Maanden Leevensmiddelen te voorzien, en teffens vertrouwlyk geschreeven, hoe het wel zou kunnen gebeuren, dat hunne Hoog Mogenden den *eersten* of *tweeden* van Wynmaand het Besluit namen om Tien Schepen na *Brest* te zenden: waar op deeze den Schout by Nagt VAN KINGSBERGEN, te rug riep van het Fregat de *Argo*, waar mede hy aan 't hoofd van een Smaldeel, by de eerste gunstige gelegenheid, stondt uit te zeilen. —— De gegeevene Bevelen van hun Hoog Mogenden werden aan den Vice-Admiraal HARTSINCK afgevaardigd, en de Vice-Admiraal Graave VAN BYLANDT werd tot Bevelhebber over de Tien Schepen benoemd: terwyl eerstgemelde teffens last kreeg, om alle de in gereedheid zynde Schepen te doen uitloopen, tot het afhaalen en versterken der verwagtwordende Convoyen, en zodanige an-

(*) *Vervolg der Memorie van zyne Hoogheid*, bl. 23—26. *Resol. Gen.* 3 Oct. 1781.

X. BOEK. 1782.

andere Expeditien als hy met de by zich hebbende Vlag-Officieren raadzaam oordeelde. De Bevelvoerende Vice-Admiraal in *Texel* ontving deeze aanschryving den vyfden van *Wynmaand*. —— Terstond deed hy de Capiteins der Linie Schepen na *Brest* bestemd, aan boord komen, (de Graaf van BYLANDT en de Schout by Nagt VAN HOEY zich in den *Haage* bevindende, waren afweezig). Dan kreeg de eerstgemelde, wien het Vlootbevelhebberschap was toegelegd, van den Admiraal Generaal des Aanschryvens, als mede een Afschrift van de twee bovengemelde Besluiten hunner Hoog Mogenden, met byvoeging: „ Ik „ kan U. H. W. geene andere Instructien „ geeven, dan om dezelve precisely naa „ te komen. GOD zegene 's Lands Wa- „ penen, en maake dat U. H. W. Tocht ge- „ lukkig moge zyn, en dat 's Lands Sche- „ pen eerlang met Eer en Roem belaaden, „ wederom in 's Lands Havenen mogen re- „ verteeren (*).”

Ongereedheid der Schepen.

Men wil, dat een los gerugt van de mogelykheid om een Tocht na *Brest* te doen, reeds vroeg op 's Lands Vloot verspreid, veelen op dezelve onthutst hadt, dat het eenigen tot schelden en lasteren tegen *Frankryk* vervoerde; en dat, wanneer men vernam hoe hunne Hoog Mogenden het Besluit stonden te neemen, om des bevel te geeven, de

(*) *Vervolg der Memorie van zyne Hoogheid*, bl. 26.

de verwenschingen en vervloekingen vermenigvuldigden. Wy laaten dit aan zyne plaats. De ongereedheid der Scheepsbevelhebberen om denzelven te aanvaarden, blykt uit hun antwoord, „ dat hunne Sche„ pen buiten staat waren om tot de bestem„ de Expeditie gebruikt te worden" (*); en nog volkomener uit het Verslag des Graaven VAN BYLANDT, wegens de onderhandeling, met de Vlag-Officieren op den zevenden van Wynmaand, woordlyk van deezen inhoud. „ De Ondergetekende „ Vlag-Officieren, (te weeten A. HART„ SINCK, L. GRAVE VAN BYLANDT, „ WILLEM VAN BRAAM, J. H. VAN „ KINGSBERGEN en VAN HOEY) „ in overweeging genomen hebbende „ de Rapporten van de Capiteins VAN „ BRAAM, STAVORINUS, Grave VAN „ WELDEREN, STARINGH, 'T HOOFT, „ MEURER, BOSCH en TULLINGH, „ wegens de situatien van 't Lands Sche„ pen *Utrecht*, *Goes*, *Princes Louisa*, *Unie*, „ *Admiraal de Ruiter*, *Kortenaar*, *Am„ sterdam*, *de Batavier* en *Prinses Frederi„ ca*, op den vyfden deezer gegeeven „ (†), declareeren by deezen, dat dezel„ ve Schepen, wegens gebrek aan Vic„ tualie, manquement aan Behoeftens, „ Klee-

X. BOEK. 1782.

(*) *Verbaal van den Heer* HARTSINCK. bl. 245.

(†) Wat elk deezer Scheepsbevelhebberen in 't byzonder verklaarde te ontbreeken, wordt opgegeeven in 't *Vervolg der Memorie van zyne Hoogheid* bl. 29 en z.

X. BOEK. 1782.

„ Kleederen voor het Volk, en *verscheide* „ *andere redenen te lang hier te melden*, „ *volkomen buiten staat zyn* om de Expe- „ ditie na *Brest* ten uitvoer te brengen, „ declareerende de Heer Graave VAN BY- „ LANDT, als gesteld zynde, tot het „ Commandeeren der Schepen tot die Ex- „ peditie gedestineerd, dat hy zulks „ *infaisabel* oordeelt. (*)

De Reis mislukt. Kennisgeeving hier van.

Wanneer zyne Hoogheid, wegens dit alles verslag gedaan hadt aan het Secreet Besoigne van hunne Hoog Mogenden; namen deezen, den negenden van Wynmaand, een Besluit, by 't welk de Admiraal Generaal verzogt werd om, (onverminderd het onderzoek over de voldoenenheid of onvoldoenenheid der redenen, door den Vice-Admiraal HARTSINCK, in zynen Brieve, en de daar nevens gevoegde Rapporten gemeld, en aangezien reeds verstreeken was het uiterlyk tydperk binnen 't welk, by besluit van hun Hoog Mogenden, was geoordeeld, dat, met genoegzaame gerustheid, eenige van 's Lands Schepen na *Brest* zouden kunnen gezonden worden, en vermids de laatst ingekomene Berigten medebragten, dat in *Duins* weder een Esquader verzameld wierd,) als nu, overeenkomstig, de te vooren gestelde Orders, op alle mogelyke wyzen te doen spoeden met het uitloopen van een genoegzaam aantal Schepen, ten einde te verhoeden, dat het *Drontheimsche* Convoy niet behoefde te overwinteren of

(*) *Mem. des Graven* VAN BYLANDT bl. 7.

of door overmagt des Vyands genomen of vernield wierd. —— En zou, volgens dit zelfde Staatsbesluit, den Hertog DE LA VAUGUYON hier van kennis gegeeven worden door den Griffier FAGEL; met byvoeging „ dat het alleen was toe te „ schryven aan *een zamenloop van toevallige omstandigheden*, dat aan het verlangen van het Hof van *Frankryk*, omtrent „ het zenden van eenige Schepen na *Brest*, „ niet hadt kunnen voldaan worden. (*)".

X. BOEK. 1782.

Laater lieten Staaten van *Holland*, door den Raadpensionaris, dien Afgezant weeten, „ dat zy met zo veel genoegen „ als zy het Besluit, om Tien Schepen na „ *Brest* te zenden, verstaan, met geen „ minder leedweezen vernomen hadden, „ dat dit zelfde Besluit buiten uitwerking „ was gebleeven, door zodanige *Inconvenienten*, die geheel en al buiten het toedoen „ van hun Ed. Groot Mogenden plaats gegreepen hadden, en waar aan dezelven „ geen het minste deel konden neemen; dat „ zy, ten blyke hunner gevoeligheid over „ deeze Gebeurtenis, werklyk bezig waren „ om een nauwkeurig onderzoek te doen „ na de oorzaaken van het mislukken van „ dien Tocht." (†) —— Zy dekten zich in deezer voege tegen de klagten en verwyten, die het *Fransche* Hof, wegens deeze „ Mis-

Nadere kennisgeving van *Holland*.

(*) *Vervolg der Memorie van zyne Hoogheid*, bl. 32.
(†) *Resol. van Holland* 23 Oct. 1782.

X. BOEK. 1782.

Mislukking kon doen, en die met de daad door den Graave DE VERGENNES, gedaan zyn aan der Staaten Afgezant den Heer BRANTSEN (*) aschoon men deeze heeft zoeken te verdonkeren, ja zelfs openlyk durven ontkennen. (†)

Misnoegen deswegen.

De mislukking van deezen Tocht, waar van men zich allen heil beloofde, deedt het misnoegen over het Bestuur der Zeezaaken ten hoogsten toppunt klimmen, en zich op veelerlei wyzen openbaaren; men sprak en schreef over die onverwagte Gebeurtenis als een der schreeuwendste in deezen Oorlog voorgevallen: ontelbaar waren de Schimpschriften en spottende Prentverbeeldingen. Alles, met één woord, wat een middel kon dienen om der Misnoegdheid lugt te geeven werd aangewend: de vinnigste en steekendste aanmerkingen vloeyden uit mond en pen. Wy kunnen ons niet inlaaten om ze op te tekenen; doch moeten, wat deswegen in de Hooge Vergaderingen des Lands voorviel, hoofdzaaklyk vermelden.

Aanmerkingen daar op gemaakt door de Gelastigden by zyne Hoogheid.

De Bezending uit Staaten van *Holland* om zyne Hoogheid te onderhouden over alle zodanige onderwerpen als het Zeeweezen in 't algemeen, en het Bestuur van den tegenwoordigen Oorlog in 't byzonder, betroffen, (§) opende dit Tooneel; daar zy, het Besluit om Tien Schepen na *Brest* te zen-

(*) *Resol. Gen.* 27 Jan. 1783.
(†) BYLANDT *Mem.* p. 4.
(§) Zie hier boven, bl. 265. 273.

zenden, vernomen hebbende, met alle nauwkeurigheid agt gegeeven hadden op de gelegenheden, welke de volvoering van 't zelve zouden kunnen begunstigen, het als een zeer vreemd verschynzel hadden opgemerkt, dat de Vice-Admiraal Graave VAN BYLANDT, tot Bevelhebber over dit Vlootdeel bestemd, zich op den *vierden* van Wynmaand in den *Haage* vertoonde. Dit werd by hun aangemerkt als een der ongelukkigste voortekenen, die deeze Tocht immer kon ontmoeten: alzo dezelve aan eene gunstige gelegenheid om uit te loopen, (dewelke zich niet verder dan den *achtsten* dier Maand uitstrekte,) bepaald was. Dat zy, voorbygaande in hoe verre het aan de afweezigheid des Heeren VAN BYLANDT was toe te schryven, dat op den *vyfden* van Wynmaand, (toen de Wind geduurende den geheelen dag Oost hadt gewaayd,) dit Vlootdeel niet in Zee was gegaan, hunne aandagt byzonder gevestigd hadden op het ingebragte van zyne Hoogheid, dat de Bevelhebbers der Schepen, tot deezen Tocht gelast, verklaard hadden, door Gebrek aan Leevensmiddelen, Touwen, Zeilen, Ankers, Plunje voor het Volk, en andere noodwendigheden, zich buiten staat bevonden om de Reis na *Brest* te doen. —— Dat het geen ander dan een ten uitersten vreemd voorkomen hadt, hoe in eene zaak van zo veel aanbelangs, door de Admiraal Generaal den *drie en twintigsten* van Herfstmaand ter overweeginge gebragt, geduurende dien tusschen tyd geene maatregels schee-

X. BOEK. 1782.

X. BOEK. 1782. ſcheenen genomen te weezen, om het Beſluit van hunne Hoog Mogenden, (wanneer het overeenkomſtig met het Voorſtel mogt genomen worden,) te kunnen volvoeren: en waar aan, zonder twyfel, voornaamlyk moest worden toegeſchreeven, dat het Beſluit, op den *derden* van Wynmaand genomen, buiten eenige uitwerking was gebleeven. De redenen hier van door den Admiraal Generaal in het Secreet Beſoigne bygebragt, waren hun van dien aart voorgekomen, dat daar uit ligtlyk by zyne Allerchristlykſte Majeſteit argwaan omtrent de goede *Intentie* der Republiek zou kunnen worden opgvat, 't geen niet anders dan de allerruineuſte gevolgen voor den Staat, die zich door deszelfs Werkloosheid reeds in de beklaaglykſte omſtandigheden bevondt, zou kunnen na zich ſleepen. (*)

Brief van *Friesland* deswegen, aan de Bondgenooten. Ten zelfden dage als de Bezending dit verſlag deedt by hun Ed. Groot Mogenden, kwam ter tafel een Brief door Staaten van *Friesland*, den elfden van Wynmaand gedagtekend, en aan alle de Gewesten gezonden, waar in zy, omtrent den Tocht na *Brest*, zich in deezer voege laaten hooren. „ Een thans op 't onverwagtst gebeurd „ Geval doet ons by 't zelve van verwon„ dering geheel ſtille ſtaan; en wy meenen „ het

(*) *Reſol. van Holl.* 16 Oct. 1782. Wat verder in het onderhoud met zyne Hoogheid voorviel hebben wy reeds vermeld. Zie hier boven bl. 273.

X. BOEK. 1782.

„ het van dien aart te zyn, dat het volstrekt noodig is; dat alle de Bondgenooten, met ter zyde stelling voor eenen tyd, van het voorledene, zich dit tegenwoordige voor al thans aantrekken." Dat aan het Voorstel des Afgezants van *Frankryk*, om Tien Schepen na *Brest* te zenden, niet kon voldaan worden, om dat eenige der Capiteins, tot dien Tocht benoemd, te kennen hadden gegeeven, dat hunne onderhebbende Schepen en Volk aan verscheide Behoeftens gebrek hadden, „ begreepen zy eene zaak te zyn van het allerverste uitzigt, als wordende, door dit verzuim, (even vernederend voor allen, die eenig bewind in 't Gemeenebest voeren, als schandelyk voor den dienst van het Land,) de Koning van *Frankryk* in alle verwagting van de uitwerking der voorgeslagene gemeenschapplyke Krygsverrigtingen te leur gesteld." —— By deezen Brief was een Afschrift ingeslooten van dien, waar in zy hunne zwaarigheden aan zyne Hoogheid rondborstig open lagen, op welke zy, vóór den vyfden van Slachtmaand oplossing verwagtten; en, gelyk zy van deezen stap hun Ed. Groot Mogenden kundschap gaven, zo verzogten zy in vol vertrouwen, dat Hoogstdezelven met hun wel zouden willen medewerken, ten einde de oorzaaken van het Verzuim, dat hier oogschynlyk plaats hadt, opgespoord en daadlyk uit den weg geruimd mogten worden.

X. BOEK. 1782. Aan zyne Hoogheid.

In hun schryven aan zyne Hoogheid betuigden zy, naa 't vermelden der opgegeeve oorzaaken van het niet uitzeilen der Tien Schepen, uit de Orders van zyne Hoogheid, by diens tegenwoordigheid op de Vloot, op den twaalfden van Herfstmaand, gegeeven, om zich van alles te voorzien, en tot het uitloopen, op 't eerste bevel, gereedt te zyn, zich gevleid te hebben, dat hier in ten minsten geen rede tot vertraaging zou huisvesten, en daar om ten uitersten verwonderd te staan, dat zyne Hoogheid, by het doen van dit Berigt aan de Afgevaardigden van hun Hoog Mogenden, geene opening gegeeven hadt van de reden deezes Gebreks, en by wien de Misslag te vinden was; daar zy zulks billyk verwagt hadden, vermids, van tyd tot tyd, aan Hem, als Admiraal Generaal der Unie, behoorden in te komen, en zeker zouden gegeeven worden, Berigten wegens den toestand van 's Lands Vloot, en ieder der Schepen, dezelve uitmaakende.

Zy konden niet nalaaten behalven de boven aangeroerde duisterheden, zyne Hoogheid de navolgende Vraagen te doen.

„ Hoe het mogelyk was, dat deeze Sche-
„ pen, welke volgens de Tabellen tot den
„ eersten Mey MDCCLXXXIII, in dienst
„ waren gesteld, thans gebrek aan Victua-
„ lie konden hebben, daar de tyd nog in
„ lang zo verre niet verloopen was, en de
„ Schepen den ganschen tyd in de Zeega-
„ ten als opgeslooten gelegen hadden, en
„ dus de Capiteins, aan wien de bezorging

„ al-

„ alleen ten laste kwam, volkomen gele- X. BOEK.
„ genheid scheenen gehad te hebben, om,
„ van tyd tot tyd, het gebrekkige te her- 1782.
„ stellen?

„ Hoe het toekwam, dat het deezen „ Schepen, welke, van tyd tot tyd, de „ Orders tot het uitloopen, en dus een „ Gevegt met den Vyand te gemoet moes- „ ten zien, ja daar toe de Orders van zy- „ ne Hoogheid hadden, aan Stellen Zeilen „ en Touwerk ontbrak; vermids, in ge- „ valle van een Gevegt, zeker niet anders te „ wagten was, dan dat hunne dan opheb- „ bende Zeilen ten onbruik zouden worden „ geschooten, en zy dus genoodzaakt wee- „ zen andere aan te slaan?

„ Of 'er volstrekt geene mogelykheid „ was geweest om tusschen den *één en twin-* „ *tigsten September* en *achtsten October*, en „ dus geduurende den tyd dat 'er over het „ heenen zenden deezer Schepen geraad- „ pleegd werd, dezelve, of zommigen ten „ minsten, van het noodwendige te voor- „ zien, ten einde dit zo onbegrypelyk „ gebrek te herstellen, daar ieder Ca- „ pitein van het Admiraliteits Colle- „ gie, waar onder hy behoort, terstond „ uit de Magazynen kon worden gehol- „ pen?

„ Of 'er geene andere Schepen van Li- „ nie in gereedheid waren, om, in gevalle „ deeze gebreken waarlyk stand greepen, „ derzelver plaats te bekleeden, en dus „ evenwel aan het zo heilzaam oogmerk

X. BOEK. 1782.

„ van zyne Allerchristlykste Majesteit te „ voldoen?

„ Wy stellen", dus sluiten zy deezen Brief, „ zoo veel gewigts in de oplossing „ deezer Vraagen en Duisterheden, dat „ wy dezelve van uwe Hoogheid, als on„ zen Admiraal Generaal verlangen te heb„ ben uiterlyk voor den vyfden November „ aanstaande, op dat wy dan, vóór en al „ eer te raadpleegen over de Equipagien, „ voor het volgende Jaar, zodanige maat„ regelen kunnen neemen als wy, naar be„ vinding van zaaken, zullen oordeelen best „ geschikt te zyn om voor te komen, dat „ de Penningen door onze Ingezetenen zo „ bereidwillig, schoon in het zweet hunner „ aangezigten, opgebragt, niet, gelyk tot „ hier toe geschied is, nutloos worden ver„ spild, en onze weleer geagte Republiek „ tot een spot der geheele Wereld ver„ strekt. — By welke overweeging nog „ komt, dat wy ons niet weinig bekomme„ ren, dat alle de herhaalde *Retardementen*, „ gedùurende dit Jaar, en wel voor al dee„ ze zo veragtelyke mislukking, den Ko„ ning van *Frankryk* reden mogt geeven, „ om, of eenig ongenoegen tegen de Re„ publiek op te vatten, of anders dezelve „ aan te merken, als eene Bondgenoote, „ welke van geen gewigt is, en niet schynt „ voorgenomen te hebben den gemeenen „ Vyand eenige afbreuk te doen; tot welk „ laatst vermoeden immers een gebrek aan „ Zeilen enz. op Schepen, welke alle

„ oogen-

„ oogenblikken een Gevegt moeten verwag- „ ten, niet weinig grond schynt te gee- „ ven." (*)

X. BOEK. 1782.

Schoon zyne Hoogheid, niet oordeelde, wegens 't geen hy, in zyne hoedanigheid als Admiraal van de Unie, mogt gedaan of gelaaten hebben, verantwoordelyk te zyn aan ieder der Bondgenooten afzonderlyk, wilde hy, egter, Staaten van *Friesland*, uit inschiklykheid, en om de verkeerde Indrukken, uit gebrek van genoegzaame narigten ontstaande, weg te neemen, de verzogte openingen geeven, gelyk hy deedt by een Brief, ook aan hunne Hoog Mogenden by Afschrift overgeleverd. —— Waar in hy aanmerkt, over 't gedaan verzoek des *Franschen* Afgezants, de bedenkingen ingenomen te hebben van eenige by hem vertrouwde Persoonen; doch dat by zommigen hunner, in het werk der Zee voor kundig te houden (†) veele zwaarigheden werden gevonden, om by het afvaardigen der Tien Schepen na *Brest*, de Vloot van den Staat aan 't andere einde van 't *Kanaal* te zenden; dat

Antwoord van zyne Hoogheid aan *Friesland*.

(*) *Resol. van Holl.* 16 Oct. 1782.

(†) Waarschynlyk de vier Heeren, hier boven bl. 311 gemeld: immers hadt zyne Hoogheid tot zyne Raadslieden in 't bestuur der zaaken van de Zee verkoozen, de Heeren Raaden en Advocaaten Fiscaals BISDOM en VAN DER HOOP, nevens de Vice-Admiraals REYNST. ZOUTMAN en den Schout by Nagt VAN KINSBERGEN. *Vervolg der Memorie van zyne Hoogheid* bl. 62. Eene aanstelling die veeler aanmerking niet ontgaan kon. *Post van den Neder-Rhyn* III Deel, bl. 1304.

X. BOEK. — 1782.

dat hy, op 't genomene Besluit tot het uitzenden der Tien Schepen, alles gedaan hadt wat kon strekken om 't zelve te doen uitvoeren, schoon het, wegens de zwaarigheden door de Officieren tegen deezen Tocht, uit hoofde van den staat hunner Schepen en Equipagie, ingebragt, was agter gebleeven. Hun Hoog Mogenden stonden dit stuk nader te onderzoeken. Dier Last om terstond Schepen in de *Noordzee* te zenden, hadt hy onverwyld uitgevoerd, de Schout by Nagt VAN KINGSBERGEN was reeds den twaalfden van Wynmaand in Zee geloopen; zy hadden daar door betoond geen gebrek aan Victualie, Zeilen of Touwerk te hebben, schoon zy tot den Tocht na *Brest* meerder behoefden. En was 'er eenige naalaatigheid geweest, dan hadt men tegen zyn Oogmerk, en herhaalde Orders, aangegaan. —— Hy moest hun ook herinneren, dat het niet verzeilen der Schepen na *Brest*, juist niet alleen was toe te schryven aan de gezegde Ongereedheid van 's Lands Schepen; maar dat het onbestendige en onstuimige Weer 't zelve in allen gevalle zou hebben verhinderd. —— Geene andere Linie-Schepen waren 'er genoeg in gereedheid, om de plaats der gebrekkige tot die Reize te bekleeden.

Stad en *Lande* neemt hier over een Besluit en laat het

Ten zelfden stonde, dat deeze Brief ter Vergaderinge van *Holland* kwam, deelde de Raadpensionaris een Besluit mede door *Stad* en *Lande*, op den vier en twintigsten van Wynmaand, betrekkelyk deeze zaak, genomen. *Zy* beschryven dezelve als

„ eene

den Bondgenooten toekomen.

„ eene verregaande Onagtzaamheid, op „ eene Vloot, die alle dagen gereed moest „ zyn Zee te kiezen, en waar toe zo veele „ herhaalde Orders, door zyne Hoogheid, „ telkens zonder eenig gevolg, waren af- „ gezonden, en die niet anders dan van het „ uiterste Gewigt voor de belangen van „ den Staat kon worden aangemerkt, als „ waar door de Eer en Luister van deeze „ Natie, bevoorens zo gedugt by haare „ Bondgenooten, schandelyk vertrapt, het „ Gezag der hooge Magten des Lands ont- „ zenuwd, zyne Doorlugtigste Hoogheid „ in diens heilzaame oogmerken, ten bes- „ te van het Vaderland, gedwarsboomd, „ en hoogstdezelfs Orders vrugteloos ge- „ maakt werden; terwyl boven dien daar „ door al het vertrouwen, zo binnen als „ buiten 's Lands geknakt en de grondves- „ ten van deezen vryen Staat aan 't wanke- „ len geraakte. — Dat, overzulks, thans „ volledig blykende, dat 'er Pligtverzuim „ in de behandeling van 's Lands zaaken „ plaats hadt, en by deeze gelegenheid „ ligtlyk zou kunnen worden opgespeurd, „ waar aan men de onbegrypelyke Werk- „ loosheid van 's Lands Zeeweezen in dee- „ zen Oorlog hadt toe te schryven. Dit „ onderzoek wilden zy hun Hoog Mogen- „ den aanraaden ten spoedigste en naauw- „ keurigste te doen; en teffens de redenen „ na te gaan die den Vice-Admiraal „ HARTSINCK bewoogen hadden, om „ by het mededeelen der Bevelen van zy- „ ne Hoogheid tot het zeilen na *Brest* aan

„ de

X. BOEK. 1754. „ de Capiteinen de *zonderlinge* Vraag voor „ te draagen, *of zy tot de voorgestelde Expeditie in staat waren?* en dus de Orders „ en maatregels van zyne Hoogheid, met „ overleg der Bondgenooten beraamd, aan „ het goeddunken en oordeel der Zee-Officieren te onderschikken, en zich, met „ ter zyde stelling van de Orders, by hun „ ontvangen, naar derzelver Uitspraak te „ regelen, of zulks toe te schryven ware „ aan eene genoegzaame bewustheid, dat „ zodanig eene onverantwoordelyke slordigheid op deeze Schepen plaats vondt? „ en zo ja, waarom de Vice-Admiraal, „ die zo dikwyls, geduurende deezen Zomer, Orders tot het uitloopen hadt bekomen, daar van niet in tyds de noodige „ kennis aan zyne Hoogheid, als Admiraal „ Generaal gegeeven; maar juist het uiterste tydstip hadt afgewagt, op welke, door „ de albestuurende Voorzienigheid, de voorgaande uitvlugten waren afgesneeden, en „ een gunstige Wind tot het uitloopen der „ Vloote was verleend geworden; als mede welke de overige aanmerkelyke Gebreken waren op 's Lands Schepen, zo „ menigvuldig dat de bezigheden der Vlag-Officieren niet toelieten dezelve op te noemen; op dat vervolgens, naa eene volkomene opening van dit alles, de schuldige, naar verdiensten gestraft, het gebrekkige of verwaarloosde verholpen, en „ gezorgd kon worden, dat het lieve Vaderland in het toekomende beter gediend, „ de geleden Hoon gewrooken, de Eer

„ der

„ der Natie hersteld wierd, en men de
„ Raadslagen der Hooge Bondgenooten,
„ met de daar uit voortvloeiende Orders
„ van zyne Hoogheid gehandhaafd zag,
„ en, door de zodanigen, aan welke der-
„ zelver uitvoeringe staat, geëerbiedigd en
„ stipt agtervolgd." (*)

X. BOEK. 1782.

In de reeds openbaar gemaakte Staatsgeschriften over deezen mislukten Tocht, lagen blykbaar verdenkingen opgeslooten, tegen de Zorg en Werkzaamheid der Admiraliteit van *Amsterdam*, en hadden die Heeren by ondervinding, dat verdenkingen wegens genoegzaame oplettenheid om de noodzaaklykheden aan de Schepen onder hun Ressort te bezorgen, in 't openbaar, tegen hun werden ingerigt. Dit bewoog deezen om aan hun Hoog Mogenden hun gedrag open te leggen. Zy verklaarden, in dit hun schryven, dat, by het in dienst brengen van 's Lands Schepen, dezelve voorzien worden van veele Behoeftens, volgens een zo genaamd *Schippersboek*, dat deeze verbruikt of verongelukt zynde, dezelve worden aangevuld, volgens overgezondene Verzoeklysten. Ten einde nu mogt blyken, dat zy, in het aanvullen en overzenden dier, van tyd tot tyd, gevraagde Goederen, niet nalaatig geweest waren, zonden zy de Verzoeklysten, zints den zestienden van Oogstmaand, met de daar op gevolgde Verzendingen. Wat de Victualie aanbelangde, de nieuwe werd, wanneer de voorzie-

De Admiraliteit van *Amsterdam* verdeedigt zich tegen de verdenking van agtloosheid.

(*) *Resol. van Holl.* 30 Oct. 1782.

X. BOEK. 1782.

zieningen omtrent het gebruik der Schepen zulks gehengden, eerst in Herfst- en Wynmaand aangekogt. —— Voorts beriepen zy zich op de bygevoegde Rapporten van den staat der Schepen, uit welke genoegzaam blyken zou, dat dezelve volkomen voorzien waren van alles, om Zee te kiezen. —— Dan betuigden zich niet te kunnen inlaaten over de waarde van het onderscheid door de Officieren gemaakt, tusschen de Reis na *Brest* en derzelver gevolgen, en het kruissen in de *Noordzee.* (*)

Nadere Brief door Staaten van *Friesland* aan de Bondgenooten gezonden.

De Brief door zyne Hoogheid aan Staaten van *Friesland* afgevaardigd (†), baarde de verhoopte uitwerking in geenen deele: zy zonden van deezen een Afschrift aan de Bondgenooten, met betuiging, dat de aandagtige leezing van denzelven, als mede van den Brief des Vice-Admiraals HARTSINCK, dienende tot geleide van de Rapporten der Capiteins en Vlag-Officieren, in stede van de menigvuldige duisterheden op te klaaren, tot hun innig leedweezen, hun meer en meer bevestigd hadden in het schrikverwekkend denkbeeld, dat de zaaken van het Zeeweezen in 't geheel niet op dien voet behandeld wierden, dat dezelve, dus voortgaande, tot eenig hoegenaamd nut voor het behoud van deeze Republiek, of tot daadlyken afbreuk van den Vyand onzes Vaderlands, konden strekken. ——

Zy

(*) *Resol. van Holl.* 1 Nov. 1782.
(†) Zie hier boven bl. 329.

Zy twyfelden niet of de Bondgenooten zouden met hun in een en het zelfde begrip staan; zy hadden het, in deeze grievende vermeerdering van Onzekerheid, niet dienstig geoordeeld zich, over dit stuk, in eene verdere Briefwisseling met zyne Hoogheid in te laaten, en ontleenden uit den Toedragt der tegenwoordige zaaken eenige voorbeelden als zo veele zwaarweegende oorzaaken hunner bekommeringe, die zy den Bondgenooten ter toetze gaven. ——— Wy moeten deeze meest met de eigene woorden voordraagen. X. BOEK. ——— 1782.

Zy gaven op, hoe het te begrypen, en met eene goede Orde te vereenigen ware, dat de Capiteins der Schepen de Order om te Victualieren van den Vice-Admiraal HARTSINCK eerst bekwaamen op den *eersten* van Wynmaand; daar zulks, volgens eigen schryven van zyne Hoogheid, by de Admiraliteiten reeds in of omtrent het begin van Herfstmaand, besllooten, en door zyne Hoogheid op dien tyd ook reeds bevel gegeeven was, dat de Vloot zich van al het noodige voorzien zou, en tot het uitloopen gereed houden. ——— Eene Order die ontwyfelbaar een last om Leevensbehoeften aan boord te bezorgen, inhieldt.

Hier by kwam in aanmerking het zeggen van zyne Hoogheid van voorloopig, in 't geheim, den gemelden Vice-Admiraal onderrigt te hebben, dat mogelyk een Smaldeel bevel tot een Tocht na *Brest* zou krygen, en hy daarom moest bedagt weezen

X. BOEK. 1782. zen op het neemen van alle voorzorgen, om dit bevel spoedig naa te komen. ——— Doch wat was 'er van die voorloopige Order geworden? Hoe was daar mede met eenige mogelykheid over een te brengen het gehouden gedrag van den Vice-Admiraal, die eerst by het ontvangen van den stelligen last, op den *derden* van Wynmaand de Vraag aan de Capiteins deedt, *of zy in staat waren de reis na Brest te doen?* Eene Vraag, met zo veel regts, door de Staaten van *Stad* en *Lande*, *zonderling* genoemd.

Was het, vervolgens, niet onbezeffelyk, dat de Capiteins in hunne Rapporten betuigden, gebrek aan verscheidene Behoeftens te hebben, daar de Heeren ter Admiraliteit van *Amsterdam*, onder welker Ressort de meeste tot den Tocht bestemde Schepen behoorden, duidelyk het tegendeel verklaarden; en dus deeze laatsten de eersten vlak uit tegenspraaken?

Uit welk een oogpunt zou men beschouwen de lynrecht tegen elkander overstaande verklaaringen van den Capitein VAN WELDEREN, en den Vice-Admiraal HARTSINCK; daar de eerste den *vyfden* van Wynmaand schreef, *dat zyn Kruid, 't welk de kragt verlooren hadt, noodwendig vermaalen moest worden; en dat zyn onderhebbend Schip zo vuil was, dat het noodzaaklyk moest gekield worden, tot het doen der maneuvres zeer ongeschikt zynde*, en de laatste, in een Brief van den *negenden* dier zelfde maand, geene zwaarigheid maakte om dat zelfde

Schip

Schip te tellen *onder de Scheepen van zeer goede defensie en wel zeilende?* X. BOEK.

Hoe het, wyders, in eenige opzigten met elkander strookte, dat de Capiteins, 1782. die order tot uitloopen hadden, en dus ieder oogenblik de reis moesten aanneemen, zo ontbloot waren van een goeden voorraad van Touwen, Ankers en Zeilen; daar deeze voorraad, onontbeerelyk by alle Zeelieden gerekend wordt voor een Tocht in de *Noordzee*, boven al in een verloopen saisoen, en zelfs veel noodzaaklyker, dan tot eene Reis na *Brest*, als wanneer zy, als 't ware, den Winter ontzeilden?

Wat oordeel zou men over het Bestuur moeten vellen, als men het oog sloeg op het gebeurde met het Schip *Gelderland*, den achtsten van Wynmaand van onder de *Vlieter* in *Texel* gekomen, en door zyne Hoogheid bestemd, om mede uit te loopen; terwyl de Vice-Admiraal HARTSINCK, op den dertienden, zyne Hoogheid schreef, dat de Equipagie van dit Schip op verre na niet voltallig en de onderste laag Geschut te *Medemblik* aan Land gebragt, en het dus buiten staat was om aan het oogmerk van zyne Hoogheid te voldoen?

Zou men, eindelyk, om geen meer Onbegrypelykheden te berde te brengen, zich eenig geregeld denkbeeld omtrent de bestuuringe van het Zeeweezen kunnen vormen, wanneer men naaging, dat, daar hun Hoog Mogenden, toen zy den *negenden* van Wynmaand van den Tocht na *Brest* afzagen, ten dien zelfden dage besloten,

X. BOEK. 1782.

om een Esquader tot afhaaling van het *Drontheimsche* Convoy, te *Bergen* liggende, te doen uitloopen, zyne Hoogheid bereids den *zevenden* daar te vooren Order aan den Vice-Admiraal HARTSINCK hadt gezonden, om terstond de gereed liggende Schepen te doen zeilen, en dat wel, gelyk uit gegeevene Bevel bleek, om een Tocht in de *Noordzee* te doen? —— Hoe was deeze vooruitloopende Order van zyne Hoogheid, daar de Raadpleegingen van hunne Hoog-Mogenden, over het uitzenden van de Vloot, wanneer en werwaards, nog niet eens waren afgedaan, bestaanbaar? —— Immers ging het beide vast; of, zo hunne Hoog Mogenden tot het voortzetten van den Tocht na *Frankryk*, door een spoedig Bevel tot wegruiming der geopperde zwaarigheden, en voorziening der Schepen van het noodige, eens gemeend hadden te moeten besluiten, Hoogstderzelver Besluit op dat gewigtig stuk dan tegen hunne verwagting, en staande hunne raadpleeging, verydeld en volstrekt onuitvoerelyk gemaakt was: of, indien hunne Hoog Mogenden, overgehaald door de ernstige waarschouwingen der Lootzen, blykens den Brief des Vice-Admiraals van den vyfden van Wynmaand geschied, van naamlyk de zwaare Schepen niet zonder gevaar meer te kunnen uitbrengen; maar dat zy veel eer de Reede, in dit afgeloopen Jaargetyde, behoorden te verlaaten, en Winterlaag te leggen, eens goed gevonden hadden, om, daar tog de Reis na *Brest* te

niet

niet geraakte, overeenkomstig met die Raadgeeving te besluiten, dan hadt in deezen het gevolg geweest, dat de vooruitgegeevene Order van zyne Hoogheid, die de Raadpleegingen hunner Hoog Mogenden, zo tastlyk voor uit liep, de volvoering van dat Besluit onmogelyk maakte, en met de daad vernietigde. (*)

X. BOEK. 1782.

„ Wanneer wy", vaaren Staaten van *Friesland* voort, „ dit alles gade slaan en „ tevens bedenken, hoe weinig deels zyne „ Hoogheid in alles, wat deeze zo veel „ gerugts en opziens verwekkende zaak be- „ treft, schynt te neemen; daar hunne „ Hoog Mogenden het voorgevallene, met „ opzigt, tot de ingekomene Rapporten, „ in overweeging, zonder wyders, gehou- „ den hebben, zo zinken wy weg in eene „ Zee van vertwyfeling!"

Het smertlyk gevoel van deeze verlegenheid en het aandoenlyk bezef van den toeneemenden hachlyken en akeligen toestand van het Vaderland, bewoog hun zich andermaal by de Bondgenooten te vervoegen, en de-

(*) Deeze en dergelyke bedenkingen, als Staaten van *Friesland* hier voordraagen, waren de stoffe der dagelyksche Gesprekken en Schriften van dien tyd. Wy zullen deeze, noch geene hier ophaalen, en alleen onze Leezers wyzen na een Stukje uitgegeeven, onder den Tytel: *De XXX. Artykelen, nevens hunne Aanhangzels of nieuwe Bedenkingen, voorgedraagen aan den Admiraal Generaal der Zeven vereenigde Provinciën, over de Mislukking der Expeditie na Brest, door een Vriend van goede Orde en Vryheid*, in Holland 1783.

X. BOEK. 1782.

dezelve, by alles wat dierbaar was aan te maanen en op te wekken, om, daar het in deezen op 's Lands behoudenisse zo zigtbaar aankwam, niet langer stil te zitten; maar tog, zonder eenig tydverzuim, met agterstelling van alle byzondere belangens, toe te treeden om gemeenschaplyk de uiterste poogingen aan te wenden, en de handen met allen moed en blaakende Vaderlandsliefde, tot bevordering van een daadlyk herstel der zaaken, zodanig in een te slaan, dat tot dit pligtlyk en allervoornaamst einde de heilzaamste en kragtdaadigste middelen, welmeenend en spoedig beraamd wierden.

Als zodanig sloegen zy voor „ of het „ niet onvermydelyk noodig was, dat de „ Bondgenooten, aan welken de dierbaarste „ belangen van dit *nog vrye Nederland*, „ bevolen waren, eenige bekwaame Leden „ uit hun lichaam benoemden, om, op het „ voorbeeld van vroegeren tyde, over „ 's Lands behoudenisse in Persoon met el„ kander, op eene daar toe te benoeme „ Plaats, te raadpleegen, en Middelen te „ beraamen, welke ryplyk overwoogen, „ en daar naa met kragt aangewend zynde, „ onder GODS zegen, in staat zouden be„ vonden worden, de tot nu toe verkeerde en „ gebrekkige *Directie* en *Uitvoer* van zaa„ ken te doen ophouden, en, tot redding „ van het zinkend Vaderland, in derzelver „ plaatze te stellen zodanig eene, waar in „ een Geest van *Orde* en *Activiteit* de groo„ te Dryfveer wierd: waar door de Repu„ bliek in staat gesteld kon worden, om

„ niet

„ niet meer in eene haatlyke en alleszins
„ verderflyke *Inactiviteit* te verkeeren, zo
„ als tot op heden, met schaade en schan-
„ de, zo binnen als buiten 's Lands helaas!
„ geschied was: maar om, in tegendeel,
„ met waare aloude *Nederlandsche* Voort-
„ vaarenheid, en Heldenmoed, den ge-
„ vloekten Vyand onzes Vaderlands allen
„ mogelyken afbreuk, en aan de onwaar-
„ deerbaare belangens des Handels en der
„ vrye Zeevaard alle weezenlyke en gevoe-
„ lige diensten, te doen (*).

Zierikzees Voorslag wegens dien Tocht.

In *Zeeland*, deedt de Raad der Stad *Zierikzee* een Voorstel om ter Vergadering van Staat te doen boeken, waar in dezelve, omtrent het niet zenden der Schepen na *Brest*, maar het doen van een Tocht na de *Noordzee*, onder andere zich in deezer voege uite. „ Dat men, aangaande dit Voorval,
„ even zo min, als omtrent alle de voori-
„ ge onbegrypelyke Gebeurtenissen, wel-
„ ke, geduurende deezen Oorlog, zo me-
„ nigvuldig hadden plaats gegreepen, door
„ de ingekomene Stukken, in plaats van
„ opgehelderd, nog meer in verwarring ge-
„ bragt zynde, en met de handtastlyke te-
„ genstrydigheden, welke daar in lagen op-
„ gesloten, tot een hartgrievend leedwee-
„ zen van alle getrouwe Regenten en Be-
„ minnaars van het Vaderland, niet anders
„ hadt

(*) Deeze Brief den 15 Nov. gedagtekend werd den 27 Nov. by hun Ed. Groot Mogenden ingeleverd. *Resol. van Holl.* 27 Nov. 1782.

X. BOEK. 1782.

„ hadt kunnen besluiten, dan dat 'er in 't „ *Publiek Bestuur*, ten minsten zeker in „ het *uitvoeren* der zaaken onzer Marine, „ geenzins werd in agt genomen die *Orde*, *Yver* en *Promptitude*, die vooral, „ wanneer men opregtlyk gezind was, „ om zich met alle magt tegen den Vyand „ te verzetten en hem de gevoeligste slagen toe te brengen, zouden behooren „ te worden geobserveerd. Waar om zy „ begreepen, dat de Staaten van *Zeeland*, „ zich ten hoogsten verantwoordelyk zouden „ stellen, met alleen bloote aanschouwers te „ blyven van het naakend onheil, waar „ mede de Republiek, by verdere voortduuring deezer droevige Situatie, gewislyk werd gedreigd; maar dat hun „ Ed. Mogenden veel eer, zich niet langer vergenoegende, met het inbrengen „ hunner welgegronde klagten over de subsisteerende Werkloosheid, op efficacieuse „ middelen van spoedige Reddinge en „ daadlyk Herstel behoorden bedagt te „ zyn (*)

Deeze zaak, welke *Holland* zich zo zeer aantrok, waaromtrent *Friesland*, *Stad en Lande*, als mede *Zierikzee*, zich zo sterk verklaarden, werd van het ernstigste gevolg; dan wy moeten het Verslag hier van opschorten tot den tyd, dat dezelve nader aangebonden, en door daar toe benoemde Staatsleden onderzogt werd.

Wan-

(*) *Notul. van Zeeland* 28 Nov. 1782.

Wanneer de dag tot het uitzeilen na *Brest* bepaald, voor by was, begaf zich de Schout by Nagt VAN KINGSBERGEN, aan boord van den *Admiraal de Ruiter*, gevoerd door Capitein A. H. C. STARINGH, en ftak met het zelve, als mede de Schepen *Utrecht*, de *Unie*, *Kortenaar* en één Kotter, den tienden van Wynmaand, in Zee, om te kruisfen. —— Veel Storms en Zeegevaars ftonden deeze Schepen uit. Het geheel nieuwe Schip de *Unie*, onder bevel van den Capitein Graave VAN WELDEREN, met zwaaren wind zeilende, viel op zyde, en zonk eenflags weg, in 't gezigt der andere Schepen, 'er was geene mogelykheid om ééne ziel te redden. — Zonder Vyandlyke Oorlog- of Koopvaardyfchepen ontmoet te hebben, viel de Schout by Nagt VAN KINGSBERGEN den tweeden van Slachtmaand, in *Texel* binnen.

KINSBERGEN zeilt uit *Texel* in October, en in November weder binnen. Het Schip de *Unie* zinkt.

Toen in Herfstmaand de *Engelfche* Vloot voor onze Kust zich vertoonde, was men zeer bekommerd voor de drie *Oost-Indifche* Schepen, die reeds van Hooimaand des Jaars MDCCLXXXI te *Drontheim* gelegen hadden; doch den zeventienden van Oogstmaand deezes Jaars van daar gezeild waren, onder geleide van drie Oorlogfchepen en één Fregat. De zorg om dit Convoy te waarfchuwen, en te gelasten te *Bergen* in te loopen, was van eene gewenschte uitwerking, een Smakfchipper trof het aan, en *Bergen* bleef de wyk dier *Oost-Indifche* en der Oorlogfchepen, tot den negen en twintigften van Wynmaand, wanneer de bevelvoerende

De *Oost-Indifche* Schepen van *Bergen* behouden t'huis.

X. BOEK. 1782.

de Capitein van GENNIP, met de onder zich hebbende en aan hem toevertrouwde Schepen, die reede verliet, en niet vóór het midden van Slachtmaand, in *Texel* binnen zeilde.

Het Convoy uit de *Oostzee* in *Texel*. 't Schip *Zierikzee* strandt.

Capitein van DER BEETS kwam, omtrent dien zelfden tyd, met het *Oostzeesche* Convoy behouden in *Texel*. Doch Capitein HARINGMAN, met het Schip *Zierikzee*, nevens hem van *Elseneur* gezeild, strandde met zyn zeer lek Schip, op 't *Rif van Schagen*, de manschap op twintig na, bleef behouden. Een Krygsraad sprak hem vry van allen pligtverzuim. —— Met den naderenden Winter maakte men alle schikkingen, om de Vloot zo in *Texel*, als in 't *Vlie* en in *Zeeland* Winterlaage te doen leggen. (*)

De Vloot Winterlaage gelegd.

Hier mede eindigden de Zeetochten van dit Jaar, van welke wy het gewigtigste hebben opgegeeven. En hoe zeer veelen in den Lande over de Werkloosheid der Zeemagt klaagden, welke Vertoogen deswegen ter Staatsvergaderingen werden ingeleverd, de Admiraal Generaal hieldt het daar voor, „ dat, schoon deeze Campagne minder schitterend geweest wa„ re, dan de voorgaande, dezelve eg„ ter van meer weezenlyken dienst en „ nut-

(*) *Vervolg der Mem. van zyne Hoogheid* bl. 7. 35. 37——45. enz. *Resol. van Holl.* 4. Nov. *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 405.

„ nuttigheid geweest was voor de Republiek (*).”

Dit was het voornaamste, wat 's Lands Vloot dit Jaar uitvoerde, zo veel viel deswegen in den Lande voor. Wy moeten nog iets zeggen van de Tochten, die de Kaapers, van hier uitgerust, ten afbreuk van den Vyand, deeden, en eenige lotgevallen, dezelve over gekomen, op haalen.

De Kaapreedery en wakkeren aan boven al in *Zeeland*.

De vernieuwde toezegging van schadeloosstelling, aan de Kaaprederyen, in den voorleden Jaare, van wegen hun Hoog Mogenden gedaan (†), ingevalle 'er Vrede of Wapenstilstand, vóór den eersten van Louwmaand MDCCLXXXIII, met *Engeland* mogt getroffen worden, hieldt den lust ter Kaapreedery leevendig, ja wakkerde denzelven, boven al in *Zeeland* op. *Middelburg*, *Zierikzee*, *Veere* en *Vlissingen*, deeden de oude *Zeeuwsche* Kaapvaard herleeven, en gingen de toereedingen soms vergezeld met die openbaare vrolykheden, welke den veelwaagenden Kaapergasten moed inboezemen. Te laatst gemelde Stede liep, onder andere, een nieuwe Kotter van Stapel, de menigte aanschouwers was verbaazend, het gejuich der Kaapergasten groot, denzelven werd een vrolyken dag gegeeven, waar in

(*) *Vervolg der Memorie van zyne Hoogheid* bl. 57.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* III. Deel bl. 91.

X. BOEK. 1782.

in zy de geheele Stad deeden deel neemen; dewyl zy dezelve met Vlaggen, Trompetgeschal en Vedelspel, opgepronkt met Linten en Strikken, doortrokken. Door dit gewoel der toerustingen ter Kaapvaard, en het gezigt van 's Lands Oorlogschepen en Fregatten scheen men op die Reede de kwyning van den Koophandel, en het leed des Oorlogs, eenigzins te vergeeten.

Voor en Naadeelen der Kaapvaard.

De binnen gebragte Pryzen wekten vreugd (*); doch werd deeze allerwegen, waar men Kaapers uitrustte, die by wylen geene onaanzienlyke voordeelen behaalden, gestoord, verminderd en te niet gebragt, door de nadeelen den Kaaperschepen overgekomen. Zes Kaaperschepen te *Middelburg* en *Vlissingen* t'huis hoorende, te gelyk naa Zee gezeild, werden, de een voor de ander naa, door *Engelsche* Fregatten genomen. De van hun gemaakte Pryzen, vielen meest alle weder in handen van den Vyand. De *Noordzee* krielde op dien tyd van *Engelsche* Fregatten en Kotters, voornaamelyk uitgezonden, om op de *Zeeuwsche* Kaapers te passen (†). Geen wonder, dat Staaten van *Zeeland*, hier op oogende, in hun Klaagbrief, deswegen de moedlooze betuiging deeden „ de poogingen „ der welmeenende Ingezetenen om door „ Kaap-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 165. 239. 369. 767. 1655 &c.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 966.

„ Kaapreederyen den Vyand allen mogelyken afbreuk toe te brengen, worden „ verydeld, en de Schepen, met zo veel „ Vaderlandschen Yver, tot dat oogmerk „ uitgerust, aan hun eigen noodlot en ten „ prooy van een listigen en waakzaamen „ Vyand overgelaaten." (*) —— Een Kaaper Capitein, DE LATTRE LE GRAND van *Rotterdam* uitgevaaren, mogt, door overmagt eerst een Prys ontweldigd, vervolgens zelve genomen, en deerlyk mishandeld, zynen Uitrusteren schryven: „ Jammer is het, dat zich niet „ een paar *Hollandsche* Fregatten in de „ *Noordzee* hebben bevonden, welke ligtlyk de geheele Vloot, die wy gezien „ hebben, hadden kunnen prys maaken; „ terwyl nu de *Engelschen* de *Noordzee* gerust over en weder vaaren, wel weetende, dat zy niets waagen, ligtlyk tegen „ een enkelen kleinen Kaaper bestand zynde; doch het is des niet te min ongelukkig, dat U Ed. daar door uw Geld en „ wy onze Vryheid verliezen moeten." (†)

Moed van den Kaper-Capitein N. JARRY.

Moedbetoon en onverschrokkenheid, den Kaaperen zo noodig, ontbrak den onzen niet. Capitein N. JARRY, die eene menigte kostbaare *Engelsche* Schepen opbragt, een Prys genomen en onder een Prys-meester gesteld hebbende, liep in de Baay van Ter-

(*) *Resol. van Holl.* 7 Aug. 1782.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 577.

X. BOEK. 1782.

Torbay, veroverde een Schip met een ryke Laading, in 't gezigt van twee aldaar liggende Oorlogschepen, steevende met dien Prys, midden door een Vloot van twaalf Schepen onder den Commandeur ELLIOT, zyn koers na *Morlaix* zettende. Dit gevaar te boven gekomen, meende hy niets meer te vreezen te hebben; doch digt by de Haven van *Morlaix*, ontnam een *Engelsch* Fregat hem dien ryken Buit. Hier door niet afgeschrikt, stevende hy weder na de *Engelsche* Kust, viel op twee Sloepen aan, die zich op 't strand bevryden; dan hy zette ze met zo veel heftigheids naa, dat de geheele Kust in rep en roer geraakte: en meer dan vier honderd man zamenkwamen om zich tegen de Landing te verzetten. (*)

Heldendaaden van den Kaper Capitein P. LE TURCQ.

Onder alle Kaaper Capiteins, deedt niemand meer van zich spreeken dan P. LE TURCQ. Van een gevaarlyken, doch gelukkigen, Kruistocht terug gekeerd, met Rantzoenen, ter waarde van achttien duizend Guldens, bragt hy te *Vlissingen* twee Luitenants en zes Matroozen, behoorende aan het *Engelsch* Fregat *the Prudent*, gevonden op het *Fransch* Fregat *l'Amite Royale*, geboord voor vier en twintig Stukken; doch thans, onder bevel van den Heer GRAND MAISON MARTIN, slegts met acht gewapend, en na *Madras* bestemd, zo zwaar gelaaden met Krygsbehoeftens en Kostbaarhe-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 767. 1444.

heden, dat men de waarde op ruim twee tonnen Gouds schatte. Dit Schip, door de *Engelschen* van het Convoy van *Brest* afgesneeden en genomen, was reeds zes dagen in hunne magt geweest, wanneer de onverzaagde LE TURCQ het zelve ontmoette, en, op een onvoldoend antwoord, met zulk een gevolg het Geschut deedt losbranden, dat de *Engelsche* Prysmeesters hunnen prooy aan den stouten *Vlissinger* moesten overgeeven, tot groote blydschap der *Franschen*, die, op het zien stryken der *Engelsche* en het opheissen der *Hollandsche* Vlagge, vol verrukking, uitriepen: *Zie daar de* Hollandsche Vlag; *wy zyn geen Gevangenen meer!* —— Deeze zelfde Kaper Capitein, voor by *Douvres* zeilende, ontdekte eene Vloot, waar op hy aanhieldt om dezelve te onderkennen, deeze bestondt uit eene meenigte Koopvaardy en Transportschepen, gedekt door zes kloeke Fregatten. Hy nam zyn kans waar, sneedt een Sloep en een Brik van het Convoy af, de eerste gaf zich over. Hy zette 'er een Prysmeester en een Man op; wendde na de Brik, die desgelyks de Vlag streek; doch waar van hy, uit hoofde van de nabyheid der Fregatten, die op hem afkwamen, geen bezit kon neemen. Hy zag dat de genoome Sloep, in plaats van den door hem bevolen koers te houden, de *Engelsche* Vloot zogt te bereiken, waar op hy zich tot midden in dezelve begaf, de ontvlugtende Prys aan boord klampte, op 't sleeptouw nam, en, in spyt van een omringend vuur, dat van alle zyden op hem los-

X. BOEK.

1782.

X. BOEK. — 1782.

losbrandde, zyn prooy met zich heenen voerde, de Fregatten vervolgden hem; maar zonder vrugt, onder dit naazetten rantsoeneerde hy de Sloep voor twee duizend Guinjes. —— Op een volgenden Kruistocht onder den *Engelschen* Wal vervallen, geraakte hy slaags met vier gewapende *Engelsche* Sloepen, die hem omringden; doch, naa ruim twee uuren vegtens, afhielden: een groote *Engelsche* Kaaper hervatte het gevegt, dan moest, naa gelyken tyd gestreeden te hebben, de party der Sloepen kiezen. Zeer ontredderd was zyn Kaaperschip, twee dooden en eenige gekwetsten hadt hy bekomen; een der eersten was een *Italiaan*, dien de eene arm was afgeschooten, waar naa hy met den anderen een stuk Geschut loste, en daar op dood nederviel. In de Kerk te *Vlissingen* werd, voor LE TURCQS behoudene terugkomst, openlyke dankzegging gedaan. Hy ontving van zyne Redery, tot eene buitengewoone belooning een zilveren Sabel met een Draagband: op welks zilveren plaat, met toestemming der *Vlissingsche* Regeering, het Wapen dier Stad gesneeden werd; ook vereerde men hem een paar Pistoolen, fraay met zilver ingelegd. —— Min gelukkig kwam hy 'er af, toen hy, naa een hardnekkig gevegt, vyf glazen lang duurende uitgestaan, één en twintig Dooden en zeventien Gekwetsten bekomen te hebben, zich moest overgeeven; zelve was hy aan zyn Kaakebeen, Borst en Schouders zwaar gewond. Hy ontsnapte de

Ge-

Gevangenis en kwam, van zyne wonden bykans geneezen; doch zonder Kaakebeen aan de eene zyde, uit *Engeland* weder te *Vlissingen*. Ontvlugt en niet op zyn woord van Eer ontslaagen zynde, kon hy weder tegen den Vyand dienen, en kreeg hy terstond van de Reedery toezegging van een nieuw Kaaperschip. (*)

De Kaaper Capitein J. CAFFIN verraaderlyk genomen.

Een *Zierikzeesche* Kaaper Capitein, J. CAFFIN, stak uit in het bemagtigen van Pryzen; doch verviel, by stilte in de nabyheid van een *Engelsch* Fregat; drie Kotters en een Brik omringden hem op eene wyze, dat het zo onmogelyk was te ontsnappen als onnut tegenstand te bieden, weshalven hy zich moest overgeeven. Aan boord des Fregats komende, begroette hem de Capitein, *Wees welkom Vriendschap, waar zyt gy zo lang gebleven? Gy zyt, dat weet ik, voorleden Maandag 's middags ten één uur uit* Vlissingen *gezeild, en wy hebben u lang gewagt.* — CAFFIN stondt geheel versteld over deeze *Vlissingsche* Verstandhouding. (†)

De Kaaper Capitein SEXTROCH, brengt een *Engelsche* Paketboot op.

Men meende het spoor, ter ontdekkinge deezer en dergelyke van Verstandhoudingen, gevonden te hebben, wanneer een ander *Zierikzeesche* Kaaper Capitein J. W. SEXTROCH, in Wynmaand, een Konings Paketboot, gevoerd door Capitein FLYN, ge-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 108. 229. 367. 767. 966. 1236.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 128. 230. 964.

X. BOEK. 1782.

genoodzaakt hebbende by te draayen en aan boord te komen, als een Vyandlyk Schip, aanmerkte, nam en opbragt. De Paketboot, schoon gewapend met acht stukken en zes draaybassen, waar van de eerste, met dubbel scherp, gelaaden waren, en kruid op de zinkgaten hadden, en dus in volkomen gereedheid om te vegten, durfde den kans niet waagen. Wel tragtte de Capitein de Maalen met Brieven over boord te werpen; doch de Kaaper Capitein dien toeleg bemerkende, dreigde, indien hy zulks bestondt, den Kapitein, en al de Manschap, dien zelfden weg te zullen doen gaan. (*)

Onderzoek der Brieven.

De Tyding van het neemen dier Paketboot, hoorden veelen, die reeds lang gemord hadden, over het vaaren deezer Schepen, met niet weinig vreugde; de Kooplieden, belang hebbende by de daar mede afgevaardigde Brieven; waren over dit stremmen der Briefwisseling luttel in hun schik; en verwekte dit netelige raadpleegingen in de hooge Vergaderingen. —— De Commissarissen van 's Lands Posteryen, vervoegden zich by Gecommitteerde Raaden van *Holland*, met den voorslag, dat, indien deeze Maalen met Brieven niet, zo spoedig mogelyk, na *Engeland* verzonden wierden, zulks tot groot nadeel der handeldryvende Ingezetenen en wel byzonder van die ter Beurze van

Am-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 1442.

Amsterdam zou strekken. Men vaardigde één Bode na *Zierikzee* af, met verzoek, dat deeze Brieven aan denzelven mogten overgegeeven en na *Hellevoetsluis* te rug gebragt worden, waar men schikking zou maaken om dezelve, nevens andere, door een onzydig Schip, ten koste van den Lande, na *Engeland* te zenden. —— Staaten van *Zeeland*, die reeds zints lang geen goed oog op de Paketbooten gehad hadden (*) schreeven, besloten te hebben, om die Brieven, door Gecommitteerden uit de *Zeeuwsche* Admiraliteit, in byweezen van één of meer Heeren uit de Regeering der Stad *Zierikzee*, te doen openen: uit aanmerking, dat 'er misschien wel eenige ongeoorlofde Briefwisseling met den Vyand zou kunnen plaats hebben, mogelyk door het onderzoeken dier Brieven te ontdekken: teffens meldende, dat, indien hun Ed. Groot Mogenden iemand, behoorelyk gemagtigd, wilden zenden, om daar by tegenwoordig te weezen, zy daar toe ten spoedigsten doenlyk orders wilden stellen. Wel vorderde het belang der Koopliedén allen spoed in het verzenden der Brieven; doch, in dit zonderling geval, vorderde het belang van 't Vaderland in 't gemeen, en van *Zeeland* in 't byzonder (†), volstrekt om van deeze gelegenheid gebruik te maa-

X. BOEK. —— 1782.

(*) Zie hier boven bl. 236.

(†) Uit aanmerking van het onlangs gebeurde met den Vaandrig DE WITTE. Een geval waar van wy vervolgens zullen moeten spreeken.

X. BOEK. 1782. maaken ter naavorsching of 'er ook ongeoorlofde Verstandhouding plaats greep, hier om konden zy in 't verzoek der Overzendinge niet treeden. —— De Heer S. E. CROISET, Secretaris van 's Lands Posteryen, kreeg last, ten voorgemelden einde, zich na *Zeeland* te begeeven. — Met alle omzigtigheid ging dit openen en leezen der Brieven toe, en vondt men in een getal van omtrent twee duizend, niets 't welk naar eenige ongeoorloofde Verstandhouding zweemde: behoorelyk gezegeld werden de Maalen, met de weder digtgemaakte Brieven, aan den Secretaris CROISET ter hand gesteld, die ze na *Holland* overbragt, en voorts de verzendinge na *Engeland* bezorgde. (*)

Staatsbesluiten over dit Geval.

De Heer FITSHERBERT, Gezant van *Groot-Brittanje*, aan het Hof van *Brussel*, thans Gemagtigde te *Parys*, hadt aldaar aan onze Gezanten verzogt, door derzelver goede tusschenkomst, te willen uitwerken, dat hun Hoog Mogenden, ten aanziene van de - genomene Paketboot, welkers neemen het Hof van *Groot-Brittanje* veronderstelde door *Zeeland*, zonder medeweeten of kennis van *Holland*, gedaan te zyn, door schadeloosstelling van den Capitein, en ontslag van zyn Persoon en Manschap, mitsgaders door een spoedig herstel van het voorgevallene, aan geheel

(*) *Resol. van Holland* 20 en 27 Nov. 1782. *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 1619.

heel *Europa* te willen toonen; dat hun Hoog Mogenden niet gezind geweest waren, door middel van den *Zeeuwschen* Kaper, de gevestigde Briefwisseling te breeken. Men werd hier op te raade, aan deeze Afgezanten een Afschrift te zenden van het Staatsbesluit hunner Hoog Mogenden „ dat, zo lange Hoogstdezelven niet „ goedvonden de Correspondentie met *Engeland* aftebreeken, en de Paketbooten, „ tot overbrengen van de Maale met Brieven, geliefden te laaten vaaren, om de „ Paketbooten tegen het neemen van de „ Commissievaarders te beveiligen, zyne „ Hoogheid verzogt zou worden, gelyk „ zy hem met deezen verzogten, aan de „ Oorlogschepen en Commissievaarders „ van den Staat te gelasten, dezelve, tot „ nader Order, vry en ongemolesteert te „ laaten vaaren." —— Een Staatsbesluit, waar uit zy zien zouden, dat men maatregels genomen hadt voor de Veiligheid der Paketbooten in het toekomende, en duidelyk aantoonde, dat hun Hoog Mogenden niet gezind geweest waren, om, door middel van den *Zeeuwschen* Kaaper, die de Paketboot van *Hellevoetsluis* na *Harwich* bestemd, hadt opgebragt, de vastgestelde Briefwisseling af te breeken, en geen voorneemen hadden, om de verdere Stoorenissen aan te moedigen. —— Dit zelfde Staatsbesluit zou hun toonen, dat hun Hoog Mogenden, wat de Paketboot zelve betrof, de beschikking daar over gelaaten hadden aan het Collegie ter Ad-

X. BOEK. —— 1782.

X. BOEK. 1782.

miraliteit in *Zeeland*, als de Competente Regter in deeze zaak. —— Hier van zouden de Gezanten den Heer FITZHERBERT kennis geeven tot onderrigting van zyn Hof, met byvoeging, dat hun Hoog Mogenden niet wisten, dat ten deezen opzigte eenigen ſtap door *Zeeland* in 't byzonder gedaan was; maar het opbrengen van den Paketboot moesten aanmerken als een daad van de Kaper Capitein uit eigen beweeging verrigt, waarom zy den weg van Regten, als de veiligſte in deezen, hadden opengeſteld. — Gelyktydig hadt men beſlooten, om de vier *Engelſche* Vaartuigen, tusſchen *Douvres* en *Calais*, met Paspoorten des Konings van *Frankryk* vaarende, vry en onverhinderd te laaten. (*) —— Eenige onzer Kaaper Capiteins hadden, naby het grondgebied van *Zweeden* en *Deenemarken* geſchooten en het prys neemen voortgezet hebbende, moeilykheden: klagten deswegen lieten de Afgezanten by de Staaten hooren, die zo zeer de Regtsvorderingen tegen Commisſievaarders van den Staat wraakten, als zich genegen toonden, om, was 'er waarlyk ſchennis van het Grondgebied gepleegd, des Voldoening te verſchaffen. (†)

Zyne

(*) *Reſol. Gen.* 2 Dec. *Reſol. van Holl.* 27 Dec. *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 1542.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 808. 1031. 1156. 1158. Voor 't Jaar 1783. bl. 397. 417.

Zyne Hoogheid hadt, den elfden van Wynmaand, op verzoek der Algemeene Staaten, alle Bevelhebbers van 's Lands Schepen en Commisſievaarders bevolen, om de *Engelſche* Lootsbooten in geenen deele te moeijen, ſchade of hinder te doen, veel min dezelve te neemen, of optebrengen; maar dezelve vry en onverhinderd te laaten vaaren. De Afgevaardigden van *Middelburg* gaven ter Staatsvergadering van *Zeeland*, te verſtaan, dit met veel bevreemding uit de Nieuwspapieren vernomen te hebben; dat hun zulk een Beſluit alleszins naadeelig en hoogstgevaarlyk, boven al ten aanziene van *Zeeland*, voorkwam; zy konden geen reden vinden tot eene zo ongewoone toegeevenheid omtrent eenen Vyand; van welken niets dergelyks wederkeerig te wagten was; die Vaartuigen zouden dus doende, bevoegd weezen om de Dieptens en Stroomen van *Zeeland*, zo binnen als buiten, te komen peilen, om van geene andere nadeelige gevolgen daar uit te dugten, te gewaagen, als het begunſtigen van Briefwisſelingen en dergelyke. Zy oordeelden, dat van de Gewoonlyke Afgevaardigden ter Algemeene Staatsvergadering behoorde gevorderd te worden eene opgave van de redenen, die tot het neemen van dus een Beſluit aanleiding gegeeven hadden, en was het geſchied met toeſtemming, of zonder wederſpraake, dier Heeren, het ongenoegen der Staaten deswegen te doen blyken, met last om ter Algemeene Staatsvergadering op het herroepen van dit Beſluit, aan te dringen;

X. BOEK.

1782.

Beſluiten de *Engelſche* Lootsbooten betreffende.

X. BOEK. 1782.

gen; vermeenende, dat, wanneer dit onverhoopt niet gelukte, hun Ed. Mogenden zodanige maatregels behoorden te neemen, als men, tot voorkoming van de gevaarlyke en nadeelige gevolgen, welke daar uit voor *Zeeland* zouden kunnen ontstaan, geschikst en dienstigst vondt.

Niet alleen ter Staatsvergadering van *Zeeland*, maar ook elders, verwekte dit Bevel geene geringe aandoening, en men sprak over 't zelve als geschikt om den *Engelschen* in de hand te werken. Zyne Hoogheid, verstaan hebbende, dat 'er een begrip zou ontstaan weezen, als of de *Engelsche* Lootsbooten, op grond van den gegeeven last, zich zouden kunnen verstouten, om binnen de Zeegaten, op de Reeën, en zelfs in de Havenen deezer Landen, ongestraft in te loopen, bepaalde, by nadere opheldering, dit niet moeijen of neemen der Lootsbooten alleenlyk tot de zodanige, welke rondsom de Havenen en Kusten der drie Koningryken van *Engeland*, *Schotland* en *Ierland*, in derzelver werk als Lootsbooten ontmoet wierden, en bewys hadden van waarlyk Lootsbooten te weezen. (*)

Verbod van het huuren van Scheepjes

Reeds in Oogstmaand hadden Staaten van *Holland*, dewyl zy in ervaaringe gekomen waren, dat men aan Strand Vaartuigen afhuurde om spoediger dan anderzins geschieden

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 1618. Voor 't Jaar 1783. bl 46. *Post van den Neder-Rhyn* III Deel, bl. 1043.

X. BOEK. 1782.

den kon, Persoonen of Brieven na *Groot-Brittanje* over te brengen, waarvan, in den tegenwoordigen tyd, groot misbruik zou kunnen worden gemaakt, daar tegen by een Plakaat voorzien, zulks onder zwaare straffen, geheel verbiedende, dan op uitdruklyken last van den Admiraal Generaal, van een der Collegien ter Admiraliteit, of van een der Officieren 't bevel voerende over 's Lands Schepen in de Zeegaten of langs de Kusten, of anderzins op uitdruklyke Order van Gecommitteerde Raaden en die daar toe zouden mogen gemagtigd zyn. (*)

aanStrand om na *Engeland* over te steeken.

Langen tyd vóór dat de uitkomst toonde hoe 'er weinig of niets, kwam van de beraamde gemeenschaplyke Krygsverrigtingen met *Frankryk*, was men elders, en in *Amsterdam* boven al, van de noodzaaklykheid deezer Vereeniginge dermaate overtuigd, dat Burgemeesters dier Stad in de Vroedschap, op den veertienden van Oogstmaand, een Voorstel deeden om ter Staatsvergaderinge in te brengen, of deeze Gemeenschaplyke Krygsverrigtingen, welke met het begin van Slachtmaand stonden te eindigen, *voor de Campagne van het volgende Jaar*, niet behoorden te volduuren, en deswegen een Voorstel ter Algemeene Staatsvergadering gedaan te worden. Als mede of het, uit aanmerking van de steeds-

Voorstel van *Amsterdam* over het volduuren der Gemeenschaplyke Krygsverrigtingen met *Frankryk*.

(*) *Resol. Holl.* 14 Aug. *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 816.

X. BOEK. 1782.

steeds aanhoudende goede geneigdheid van het *Fransche* Hof, omtrent deezen Staat, niet raadzaam waare te beproeven om de banden tusschen deeze twee volken nader toe te trekken, door het vernieuwen van het Handelverdrag des Jaars MDCCXXXIX, by 't welke 's Lands Ingezetenen, met betrekking tot het stuk van Handel en Zeevaard, in *Frankryk* op denzelfden voet met de natuurlyke Onderdaanen des Ryks gesteld en boven andere Vreemdelingen, aangaande het draagen van lasten, begunstigd werden.

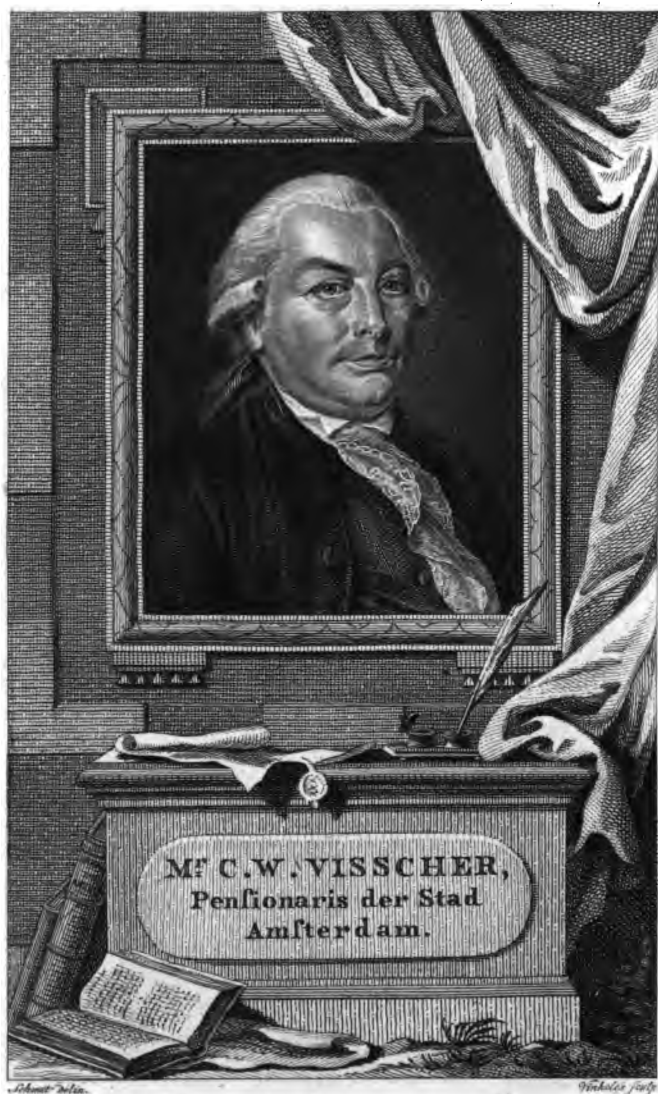
Geschil der Amsterdammeren ter Dagvaard, over het inbrengen van den Stadslast.

Wanneer de Afgevaardigden van *Amsterdam*, de Heeren S. DEDEL, SALOMONZ, J. GRAAFLAND, PZ. J. DEUTS, en de twee Pensionarissen VISSCHER en MEERMAN VAN DER GOES, met dit tweeledig voorstel, in *'s Gravenhaage* kwamen, vondt de Meerderheid dier Heeren zwaarigheid om strikt aan den last te voldoen en het geheele Stadsbesluit in te brengen, waartegen zich de Pensionaris VISSCHER verzette.

Stadsbesluit van *Amsterdam*.

Het Stadsbesluit, aan den Pensionaris VAN BERCKEL als Opsteller toegeschreeven, was woordlyk van deezen inhoud.

„ Heeren Burgemeesters hebben den Agtbaaren Raad voorgedraagen de navolgende Propositie, dewelke in aanmerking der na te meldene ingekomen berigten, naar hunne gedagten, in de tegenwoordige gesteldheid van zaaken, van wegen den Agtbaaren Raad, door Heeren Gedeputeerden deezer Stad ter Dagvaard, ter

Mr. C. W. VISSCHER,
Pensionaris der Stad
Amsterdam.

„ Vergadering van hun Ed. Groot Mo-
„ genden, ten spoedigste behoorde gedaan
„ te worden.

„ De Heeren Gedeputeerden der Stad
„ *Amsterdam*, hebben uit naam en op spe-
„ ciaale last van de Heeren hunne Prin-
„ cipaalen, ter Vergadering van hun Ed.
„ Groot Mogenden voorgedraagen.

„ Dat aan welgemelde Heeren Princi-
„ paalen, uit de Missive van den Heer
„ VAN BERKENRODE, hun Hoog Mo-
„ gende Ambassadeur aan het Hof van
„ *Frankryk*, op den 7 Aug. laatstleden,
„ per expresse herwaards gedepecheerd,
„ door Heeren Gedeputeerden ter Dag-
„ vaard gecommuniceerd, klaar genoeg
„ was gebleeken, dat het *Engelsche Mi-
„ nisterie*, onder de uiterlyke vertooning
„ van bereidwilligheid om in Negotiatie
„ over een generaalen Vrede, met alle
„ Oorlogende Mogenheden, te treeden,
„ nog steeds verborgen hieldt den toeleg,
„ om de vereenigde poogingen der ge-
„ melde Oorlogende Mogenheden, tot
„ afbreuk van hunnen gemeenen Vyand,
„ en om hem te noodzaaken den Vrede
„ op eerlyke en bestendige gronden te
„ herstellen, vrugtloos te maaken en te
„ verydelen.

„ Dat, tot bereiking, waar het moge-
„ lyk, van dit siniste oogmerk, van wegen
„ het voorzeide Ministerie, door middel
„ van haar Gevolmagtigde, den Heer
„ FITZHERBERT, te *Parys*, aan de
„ respective Ministers der gemelde Mo-

 „ gen-

X. BOEK. 1782.

„ genheden, was te kennen gegeeven, „ gelast te zyn, om, *quasi ten einde de* „ *voornoemde Negotiatien over een generaa-* „ *len Vrede, dies te eerder tot een goed einde* „ *te brengen*, voorteslaan, om prætense- „ lyk, ter zaake, dat de belangens der „ vier Mogenheden in deezen verschillen- „ de zouden zyn, met ieder der aldaar „ zynde respective Ministers *afzonderlyk* „ in onderhandelinge te treeden.

„ Dat, uit de voorschreeve Missive van „ den Heer VAN BERKENRODE, aan „ welgemelde Heeren hunne Principaalen, „ al wyders was gebleeken, dat geen der „ Ministers zich gequalificeerd hebben ge- „ vonden om in deezen insidieusen voor- „ slag toe te stemmen, waarschynlyk zeer „ wel hebbende gepenetreerd, dat deeze „ demarche uit het zelfde principe gedaan „ wierd, waar uit te vooren, van wegen „ het Hof van *Engeland*, aan de Hoven „ der gemelde Oorlogende Mogenheden, „ onderhandelingen *van particulieren Vrede* „ *met ieder van dezelve afzonderlyk van de* „ *drie andere*, directlyk waren voorgeslaa- „ gen. Maar dat de voornoemde Minis- „ ters, zich herinnerende, dat hunne „ hooge Principaalen begreepen hadden, „ dat hunne weezenlykste belangens, zo- „ danige afzonderlyke onderhandelingen „ niet konden gedoogen, de voorzigtig- „ heid hebben gehad, over deezen nieu- „ wen Voorslag, die alleenlyk in het ui- „ terlyk voorkomen van den eerstgemel- „ den schynt te verschillen, en te bedoe-

„ len

„ len Verdeeldheid onder de Oorlogende „ Mogenheden te verwekken, mitsgaders „ hunne vereenigde Magt te verbreeken, „ om tegen ieder van dezelve dies te meer „ te vermogen, zich niet uit te laaten; „ maar deezen Voorslag ter kennisse van „ hunne respective Hoven te brengen.

X. BOEK. 1782.

„ Dat men zelfs aan het Hof van *Versailles* in geenen deele twyfelt aan het „ oogmerk van het *Engelsche* Hof, dat „ naamlyk het voorzeide Ministerie wel „ zo veel de Verdeeldheid der Oorlogen- „ de Mogenheden als den Vrede bedoelt, „ hebbende de Graaf VAN VERGENNES, „ zekerlyk uit overtuiging, dat men aan „ het Hof van *Frankryk* vastlyk was ge- „ resolveerd zich in zodanige strikken niet „ te laaten vangen, reeds by voorraad „ aan gemelden Heer FITZHERBERT „ verzekerd, *dat men in deezen in alles* „ *communicatief met de mede Oorlogende* „ *Mogenheden zou gaan.*

„ Dat welgemelde Heeren Principaalen „ hier mede overgaande tot de beschou- „ wing van het gedrag van het Hof van „ *Frankryk*, integenoverstelling van het „ eerstgemelde, geduurende de tegen- „ woordige troubles, ten aanzien van „ deezen Staat gehouden, al ten „ eersten moeten remarqueeren, dat daar „ inne in tegendeel eene aanhoudende „ goede trouw en onveranderlyk Systhe- „ ma van affectie voor de Republiek door- „ straalt; zodanig dat men, naa zo veele „ doorslaande preuves daar van te hebben

„ ont-

X. BOEK. 1782. „ ontvangen, dan ook, volgens principes „ van solide Staatkunde zich genoodzaakt „ vindt te moeten besluiten, dat het Hof „ van *Frankryk*, niet zo zeer uit beginze- „ len van *Bloote Gunst*, *Benevolentie*, *Compas-* „ *sie* of ander *Morele Principes*, die, by al- „ dien dezelve met de weezenlykste Staats- „ belangen niet overeen te brengen zouden „ zyn, in geene aanmerking by de Mogen- „ heden kunnen of mogen komen; maar „ uit *een klaar bezef van wederzydsche alge-* „ *meene publicque belangen zo van Frankryk* „ *als van deeze Republiek*, dewelke in dee- „ zen zyn geoordeeld op een en denzelf- „ den onwrikbaaren grond gevestigd te „ zyn, begreepen moet worden gehandeld „ te hebben. Welke consideratie alleen „ de Heeren Principaalen heeft bewoogen „ om by derzelver Propositie van den 18 „ May MDCCLXXXI hun Ed. Groot „ Mogenden voor te slaan, *zo ras doenlyk* „ *het Hof van Frankryk te verzoeken, met* „ *deezen Staat in overleg te treeden nopens de* „ *wyze; waar op men, geduurende het toen-* „ *maalige Zomersaisoen, met communicatie* „ *der Plans van wederzydsche Operatien zou* „ *kunnen en behooren te ageeren;* zo als dit „ zelfde Staatkundige oogmerk, dan ook „ daar naa hun Hoog Mogenden in het „ generaal heeft gemoveert de bewuste „ Conventie, deezen aangaande voor het „ tegenwoordig Saisoen met *Frankryk* aan „ te gaan en te sluiten. — En niet alleen „ dit, maar dat in dit zelfde doorzigt „ van harmonie der wederzydsche onver-

„ an-

„ anderlyke Staatsbelangen, hun Hoog
„ Mogenden op den 1 July laatstleden heb-
„ ben *geresolveerd, de herstelling van haaren*
„ *Vrede met Engeland, tot de generaale Pa-*
„ *cificatie uit te stellen.* Zynde daar op
„ gevolgd dit rondborstig Declaratoir van
„ wegen het Hof van *Frankryk*, te vinden
„ onder de Notulen van de Generaliteit van
„ den 17 July deezes Jaars, *Que sa Ma-*
„ *jesté accepte avec plaisir la Proposition, que*
„ *leurs Hautes Puissançes lui ont fait*, DE
„ NE PAS SEPARER LEUR CAUSE
„ DE LA SIENNE, *dans cette importante*
„ *circumstance; et temoigné que les sentiments*
„ *de sa constante affection, lui seront une Loi*
„ *inviolable de veiller, avec le plus grand soin,*
„ *aux interets essentielles de la dignité et de la*
„ *prosperité de vos Hautes Puissances.* Waar
„ mede gepaard gaan de sterkste verzeke-
„ ringen by continuatie, dat het Hof van
„ *Frankryk* niet van intentie is, Vrede met
„ *Engeland*, afzonderlyk van deeze Repu-
„ bliek, en zonder derzelver belangen te
„ helpen maintineeren, aan te gaan en te
„ sluiten.

„ Dat de Heeren Principaalen, op eene
„ gepaste wyze en met alle decentie, naa
„ alle de bovenstaande Considerationen, hun-
„ ne verdere Medeleden en allen die deel
„ hebben aan de directie van zaaken in dee-
„ ze Republiek, nu gerustlyk durven vraa-
„ gen, of het aan eenige de minste bedenk-
„ lykheid of twyfeling onderhevig kon zyn,
„ welk antwoord van meergemelde Hoog
„ Mogenden behoorde te worden gegeeven

„ aan

X. BOEK. 1782.

„ aan meergemelden Heer VAN BERKENRODE, op de Vraag by deszelfs voorsz. Missive voorgesteld; naamlyk, *Of, in de Volmagt van hun Hoog Mogenden tot het houden der gemelde Onderhandelingen met den voorn. Minister Plenipotentiaris* FITZHERBERT, *Hoogstdezelve Authorisatie niet behoorde te werden ingelast, en ten sterksten aanbevolen, om in alles met de overige Oorlogende Mogenheden communicatif te gaan; geen Tractaat te sluiten, noch Stilstand van Wapenen te treffen, als wanneer zulks door de andere geëffectueerd worde?*

„ Dat de Heeren Principaalen van gedagten zyn, dat de affirmatie van de voorsz. Vraage zeer duidelyk, uit het bovengemelde gedeclareerde, zo van hun Hoog Mogenden, als van het Hof van *Frankryk*, is op te maaken; mitsgaders, dat, byaldien eenig Lid van de Regeering deezer Landen van andere Opinie mogte zyn, als dan in gemoede verpligt is aan te wyzen, welke verandering in het Politique zamenstel van zaaken, zedert den voorsz. 1 July, dat is zedert den tyd van nog geen twee Maanden, zoude mogen zyn voorgevallen, waaromme hun Hoog Mogenden hun solemneel gedeclareerde, aan het Hof van *Frankryk, de ne pas separer leur cause de la sienne*, niet langer zouden behooren na te komen; maar, in tegendeel, zich van *Frankryk* zouden behooren af te zonderen, en zich aldus buiten alle hulp en assistentie van andere

„ Mo-

„ Mogenheden, aan de listen en laagen van „ een onregtvaardigen Vyand bloot te stel„ len, mitsgaders de indignatie en onge„ noegen van eene Mogenheid, waar van „ men trouwe assistentie tot nog toe ge„ nooten heeft, zich op den hals te haa„ len, en aldus de Republiek aan de al„ leroogschynlykste gevaaren van alle zy„ den bloot te stellen.

„ Dat de Heeren Principaalen van geen „ hunner Medeleden zulks kunnende ver„ wagten, en daar en boven overweegen„ de, dat het nu het Tydstip is, waar „ inne hun Hoog Mogenden volstrekt ge„ noodzaakt zyn zich te decideeren, of „ men zich in de Negotiatien over den „ Vrede met den meergemelden *Engel„ schen* Minister, van *Frankryk* al of niet „ zal afzonderen; dat het laatste als vol„ strekt noodzaaklyk gepræfereerd moe„ tende worden, het noodzaaklyk gevolg „ *der Gemeene Zaak* tegen den *Gemeenen „ Vyand* ook zyn moet, het verder con„ certeeren der gemeene Operatien tegen „ denzelven, ten einde hem tot het vraa„ gen op convenabele en voor deezen Staat „ honorable Voorwaarden te noodzaaken, „ zonder welk nader Concert het salutair „ oogmerk zekerlyk niet kan worden be„ werkt, noch de algemeene zaak bevor„ derd.

„ Op welke gronden zy Heeren Gede„ puteerden ter Dagvaard zich door wel„ gemelde Heeren hunne Principaalen vin„ den gelast, ter Vergaderinge van hun

„ Ed.

X. BOEK. 1782.

„ Ed. Groot Mogenden, te proponeeren, „ of het Concert van Operatien tegen „ *Engeland* met *Frankryk* voor dit Saisoen „ aangegaan en geslooten, voor de Cam„ pagne van het volgende Jaar, niet be„ hoorde te worden gecontinueerd, mits„ gaders daar toe de noodige demarche „ van wegen deeze Provincie ter Gene„ raliteit niet behoorde gedaan te wor„ den. —— En, wyders, of in aan„ merking van de steeds voortduurende „ goede dispositie van het Hof van *Frank*„ *ryk* omtrent deezen Staat, daar van niet „ behoorde te worden geprofiteerd, en „ beproefd of de Liaisons tusschen beide „ de Natien niet nader zouden kunnen „ werden toegetrokken, door middel van „ vernieuwing van het Commercie Trac„ taat van den Jaare MDCCXXXIX, waar „ by de Ingezetenen van deezen Staat, „ met relatie tot het stuk van Commer„ cie en Navigatie in *Frankryk*, op den „ zelfden voet als de natuurlyke Onderdaa„ nen van zyne Majesteit zelve, aangaan„ de het draagen van Lasten, boven an„ dere Vreemdelingen gesteld worden en „ gefavoriseerd.

„ Waarop gedelibereerd en omvraage ge„ daan zynde, zyn Heeren Burgemeeste„ ren voor hunne genomene moeite be„ dankt, en hebben de Heeren Vroedschap„ pen zich met de bovenstaande Propositie „ geconformeerd" (*) In

(*) *Extract uit de Resolutien van de Vroedschap der Stad Amsterdam* 14 *Aug.* 1782.

In ſtede van de breeduitgewerkte, en tot veele byzonderheden afdaalende, Inleiding, om tot de Voorſtellen zelve te komen, gaven de Afgevaardigden te verſtaan, „ dat „ de Heeren hunne Principaalen, in ſerieuſe overweeging genomen hebbende de „ critique omſtandigheden, waar in deeze „ Republiek zich bevondt, en overtuigd „ zynde, dat het Intrest van deezen Staat „ onvermydelyk vorderde, de Liaiſons met „ het Hof van *Frankryk*, welke zedert het „ arreſteeren van het Concert van Operatien, geduurende dit Zomerſaiſoen, (tot „ het neemen van welke Reſolutie door de „ Propoſitie op last van hun Heeren Principaalen, op den achttienden May van „ het voorleden Jaar, aanleiding gegeeven „ was,) plaats gehad hadden, hoe langer „ hoe meer aan te kweeken; en, daarenboven, geconvinceerd zynde, dat de „ opregte Intentie van zyne Allerchristlykſte Majeſteit was, geen Vrede met *Engeland*, afzonderlyk van deeze Republiek „ aan te gaan of te ſluiten; in welke overtuiging zy nog ſterker bevestigd waren „ door het gedeclareerde van Hoogstgedagte zyne Majeſteit, van naamlyk de belangen van deezen Staat te zullen maintineeren, hun hadt gepermoveert de „ Heeren hunne Gedeputeerden ter Dagvaard te gelasten, ter Vergadering van „ hun Ed. Groot Mogenden, by gelegenheid der Deliberatien over de Inſtructien voor den Heer LESTEVENON

X. BOEK. 1782.

X. BOEK. 1782.

„ VAN BERKENRODE en den Heer „ BRANTZEN, de twee Voorstellen, „ wegens de volduuring van de Gezamenlyke Krygsverrigtingen in de Zeekrygstochten van het volgende Jaar, „ en de Vernieuwing van het Handel-„ Tractaat des Jaars MDCCXXXIX, te „ doen (*)".

Die denzelven niet geheel hadden voorgedraagen in 't gelyk gesteld.

Dit geschil tusschen de Heeren ter Dagvaard, werd openbaar, gaf veel stofs tot gesprek, en de Nieuwspapieren vloeyden over van aanmerkingen, wegens deeze vreemde gebeurtenis; doch men schermde, den eigenlyken Stadslast niet, of gebrekkig, weetende, in 't wilde. Gewigts genoeg hadt deeze zaak om in *Amstels* Vroedschap ernstig overwoogen, en door Heeren uit dezelve, des byzonder gelast, onderzogt te worden; van welk onderzoek, op den negenden van Herfstmaand ten einde gebragt, de Nieuwspapieren het volgende Verslag, naar egte berigten, gaven. „ De zaak, wegens het „ gedrag der Gedeputeerden van *Amsterdam* op de laatste Vergadering van *Holland* gehouden, is afgedaan, en wel zodanig, dat daar by niet alleen is begreepen, dat Gedeputeerden aan het groot „ oogmerk van den Agtbaaren Raad hebben voldaan; 't welk geweest was de „ Continuatie van het Concert der Ope-

„ ra-

(*) *Resol. van Holl.* 17 *Aug.* 1782.

„ ratien met *Frankryk*, en het nader toe- X. BOEK.
„ trekken der Liaisons met die Mogen-
„ heid, door vernieuwing van het Com-
„ mercie Tractaat van MDCCXXXIX, 1782.
„ ten spoedigsten ter Vergadering van *Hol-*
„ *land* te doen proponeeren; maar ook
„ teffens derzelver begrip over de abusif-
„ heid van zekere stellingen in de Pre-
„ missen van die Propositie vervat, alles-
„ zins gefundeerd is geoordeeld; en daar
„ benevens volleedig erkend, dat zy Hee-
„ ren Gedeputeerden wel te regt zwaa-
„ righeid hadden gemaakt om strikt aan
„ hunnen Last te voldoen, en dat door
„ het niet inbrengen van de geheele Stads-
„ Resolutie, zo als die was leggende,
„ een weezenlyken dienst aan de Vroed-
„ schap was gedaan, als welke anderzints
„ zou zyn bloot gesteld geweest aan Re-
„ flectien en Reproches, welke voor de-
„ zelve zeer onaangenaam en gansch niet
„ onverschillig zouden hebben moeten
„ zyn; en offschoon de Vroedschap wy-
„ ders heeft verklaard, dat het ontdekken
„ der gezegde Erreuren geene genoegzaa-
„ me reden hadt behooren uit te leveren
„ om de Propositie met aflaating der gron-
„ den van dezelve te doen; maar dat de
„ Heeren Gedeputeerden voorzigtiger en
„ beter zouden hebben gedaan, dat zy van
„ die door hun bevondene Erreuren, ten
„ spoedigsten kennis hadden gegeeven, en
„ nadere Orders gevraagd, en dat zy mid-
„ delerwyl hun best hadden gedaan, om

X. BOEK. 1782.

„ de Vergadering van *Holland* zo lang by-
„ een te houden, tot dat zy zodanigen na-
„ deren last van den Agtbaaren Raad zou-
„ den hebben bekomen, en dat de Vroed-
„ ſchap dus die daad van de Gedeputeerden
„ niet konde goedkeuren, zo heeft men
„ egter ten duidlykſten getoond de zuiver-
„ heid hunner Motieven, en hun welmee-
„ nend oogmerk, in het aflaaten van meer-
„ gemelde Premisſen, geenzins in twyfel te
„ trekken; terwyl de Vroedſchap ook tef-
„ fens uitdruklyk heeft gewild, dat, by de
„ verdere Deliberatien over de gedaane Pro-
„ poſitie, van die Stellingen, welke de
„ eenige oorzaak waren geweest van de be-
„ denkingen der Gedeputeerden, geen ge-
„ bruik zou worden gemaakt; maar dat al-
„ leen de gronden van de Propoſitie, met
„ Correctie van het Erroneuſe daar in voor-
„ komende, zouden worden aangedron-
„ gen, en wel op zodanig eene wyze als
„ door den Raade nader is voorgeſchree-
„ ven." (*)

Beſluit van *Holland* omtrent de gemeenſchaplyke Krygsverrigtingen.

De groote zaak, die van deeze veel opziens baarende en onaangenaame omſtandigheid vergezeld ging, kreeg by een Staatsbeſluit, den drie en twintigſten van Wynmaand, ter Staatsvergadering van *Holland*, dit beſlag; dat men, betreffende de gezamenlyke Krygsverrigtingen met *Frankryk* het ſtuk ter Algemeene Staatsvergadering daar

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 1102.

daar heen zou wenden, dat, by vernieuwing en verbreeding van het Besluit door hun Hoog Mogenden op den vierden van Lentemaand deezes Jaars genomen, zyne Hoogheid, als Admiraal Generaal van de Unie, verzogt mogt worden, om, op zodanig eene wyze als hy geschikst zou oordeelen, met het Hof van *Frankryk* ten spoedigsten de wyze te beraamen, op welke de Operatien ter Zee van wederzyden, of met zamengevoegde Magt, *geduurende deezen Oorlog*, tegen den algemeenen Vyand zouden kunnen worden ingerigt. De Ridderschap wilde het *geduurende de Campagne van het aanstaande Jaar* bepaald hebben, en hadt voorheen, dit gevoelen uitende, betuigd, dat zyn Hoogheid verklaard hadt huiverig te zyn, om zich in dit werk te mengen in zo verre, dat zulks op zyn naam zou gaan, dat het gevoeglyker was, zo zulks geschiedde van Souverain tot Souverain, dus uit naam van zyne Hoogheid voorstellende, om 't zelve, egter met voorkennis en overleg van Hoogstdenzelven, aan de Gedeputeerden tot de buitenlandsche zaaken, en het Secreet Besoigne te verzenden. — *Dordrecht*, en eenige andere Leden weezen deezen Voorslag van de hand, de benoemde Persoonen en Vergadering daar toe ongeschikt oordeelende. Wanneer zyne Hoogheid, nogthans op den bystand van des kundigen aandrong, dan moest, huns agtens, eene andere Commissie beraamd worden: dewyl die Heeren niet zonder bekomme-

X. BOEK.

1782.

X. BOEK. 1782. ring waren, dat het Hof van *Frankryk* zich op dien voet niet zou inlaaten. (*) By de Regeering van *Amsterdam* was 'er niet éénpaarig; maar alleen by meerderheid, beslooten om de Gemeenschaplyke Krygsverrigtingen *geduurende deezen Oorlog* uit te strekken; verscheide Leden waren van gevoelen, dat men dit, *slegts voor één Jaar* moest aangaan (†): dewyl men zodanig eene Verbintenis even gemaklyk alle Jaaren, zo de Oorlog voortduurde, kon vernieuwen, naar maate de omstandigheden zulks mede bragten; en dat het Gemeenebest zich, zo min mogelyk, aan ketens moest leggen, zynde niets zo gevaarlyk als zich al te diep met eene magtige Mogenheid in te laaten. (§) Reeds in Herfstmaand hadden hun Hoog Mogenden, by monde van den Griffier FAGEL betuigd, dat hun aangenaam zou weezen, „ om, „ in den aanstaanden Jaare, met gecombineerde Magt, of met gemeen Overleg, de Krygsverrigtingen voort te zetten (**)."

We-

(*) *Resol. van Holl.* 23 Oct. 1782. Zie het Advys van den Vroedschap P. EBBENHOUT te *Enkhuizen*. *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 1425.

(†) Zo in het oorspronglyk Stadsbesluit, als in den Voordragt der Afgevaardigden dier Stad, was ook alleen gesprooken van *de Campagne voor 't volgende Jaar*.

(§) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 1152.

(**) Zie hier boven bl. 314.

Wegens het tweede Voorstel vondt men goed, alvoorens daar op een volstrekt Besluit te neemen, den Raadpensionaris te magtigen, om aan den Hertog DE LA VAUGUYON opening te geeven van het verlangen hunner Ed. Groot Mogenden, om de afgebrooke Onderhandelingen over het Handelverdrag tusschen beide de Mogenheden, hoe eer hoe beter, hervat te zien, en desaangaande, door tusschenkomst van dien Afgezant, de neiging des *Franschen* Hofs te beproeven. (*)

X. BOEK. 1782.

Wegens het vernieuwen van het Handelverdrag.

De Zeevaard ging, blykens de Lysten der ingekomene en uitgezeilde Schepen, veel sterker dan in den voorleden Jaare (†); het veelvuldig gebruik der Onzydige Vlaggen, was hier van ontegenzeggelyk oorzaak. —— De *Engelsche* Kaapers, die de *Middellandschezee* zeer onveilig maakten, en wier uitrusting zeer bevorderd werd door de menigvuldige *Engelsche* Kantooren te *Livorno*, welke Haven zy vry uit- en inliepen, belemmerden de Vaard na en van de *Levant* voor *Hollandsche* Schepen grootlyks: waar om verscheide Kooplieden zich van de Vlag des Gemeenebests *Ragusa* bedienden, 't welk de Regeering van 't zelve bewoog aan onzen Staat deswegen een allerverpligtendsten Brief te schryven. —— Met dit alles bloeide de Scheepvaard

Staat der Zeevaard en des Handels.

(*) *Resol. van Holl.* 23 Oct. 1782.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 1706.

X. BOEK. 1782.

vaard op *Oostende*, voor een vrye Haven verklaard, sterk; de Beurs te dier Stede werd druk bezogt, en de aldaar opgerigte *Vlaardingsche Assurantie Compagnie* was, in weinig dagen, tot stand gekomen. Het gevreesde verleg van den Handel (*) werd, door een droeve Ondervinding, maar al te gegrond gevonden. (†)

De Haringvaard weder opengesteld.

Hoe veel moeite de belanghebbenden by de Haringvaard, in den voorleden Jaare, ook hadden aangewend, om de groote Visschery voortgang te doen hebben, bleef dezelve geheel stilstaan (§). Die aan de *Maaze* vervoegden, zich vroegtydig by hun Hoog Mogenden met verzoek om de Haringvaard, voor dit Jaar, en vervolgens, weder open te stellen. Hun verzoek vondt ingang. De Collegien ter Admiraliteit op de *Maas*, als mede in *West-Friesland* en 't *Noorder-Kwartier*, kreegen van hun Hoog Mogenden aanschryving om aan de Reeders der Haringvisschery, die zich met behoorelyke toestemming en schriftlyke bewilliging van de Heeren Gedeputeerden of Penningmeesteren van de Groote Visschery aan dezelve zouden vervoegen, dit Jaar, onder behoorelyke voorzorgen en bepalingen

(*) Zie onze *Vaderl. Historie* III Deel bl. 145.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 554-1111.

(§) Zie onze *Vaderl. Historie* III Deel bl. 101 enz.

gen, de Haaringvaard toe te ſtaan. —— Geldt de nieuwe Haring altoos een hoogen prys, thans watertande elk na deeze een Jaar gemiste Lekkerny, de zeven eerſte Tonnen in de *Maas* aangebragt werden, ieder voor achthonderd Guldens de Ton verkogt. Ongemoeid en rustig lieten de *Engelſchen* de *Hollandſche* Haringbuizen en Vaard en Visſchery volbrengen: waarom hunne Hoog Mogenden aan de Oorlogſchepen en Kaapers van deezen Staat verboden op eenigerlei wyze de *Engelſche* Visſchers te moeijen (*) —— De *Maasſluisſche* en *Engelſche* Visſchers op dezelfde hoogte ter neering vaarende, lieten elkander ongeſtoord. Geen gering getal der eerstgemelde waren onder *Keizerlyke* en *Pruisſiſche* Vlag uitgezeild. Ten einde hier van, ten nadeele der Visſcheryen in de *Oostenrykſche Nederlanden*, geen misbruik zou gemaakt worden, liet de Keizer eene Verklaaring doen, dat deeze Visſchery, onder zyn Vlag, of die zyner *Nederlanden*, niet zou kunnen geſchieden, dan door Vaartuigen voorzien van byzondere Zeebrieven voor de Visſcherye, door de Magiſtraat van *Oostende* of *Nieuwpoort* behoorelyk uitgevaardigd: alle Vaartuigen, met andere Zeebrieven, hoe ook genaamd, visſchende, zouden voor uitlandſche gerekend

X. BOEK. 1782.

(*) *Reſol. van Holl.* 11. Mey. 1782. *N. Nederl. Jaarb.* 586. 756. 730.

X. BOEK. 1782.

kend worden, en geenerlei bescherming van 't Gouvernement, of eenige gunste, aan de Visscherye van de *Oostenrykſche Nederlanden* toegestaan, genieten (*).

Voorslag van vryheid om de *Groenland* en *Straatdavidsvaarders* aan Onderdaanen van Onzydige Mogenheden te moge verkoopen, ingewilligd.

De Walvischvangst in *Groenland* en de *Straatdavids* het voorleden Jaar stilgestaan hebbende en nog niet opgesteld zynde, verzogt een en ander Boekhouder, zo te *Rotterdam* als te *Zaandam*, by den Staat verlof tot verkoop van eenige Schepen met de Vleeten tot die Visscheryen behoorende. Het Verslag daar op uitgebragt liep op deezen zin, om, niettegenstaande het Plakaat van den zes en twintigsten van Louwmaand en den veertienden van Slachtmaand des Jaars MDCCLXXXI, en andere vroegere Plakaaten op het stuk der *Groenlandsche* en *Straatdavidsche* Visscheryen, de Collegien ter Admiraliteit te magtigen, om geduurende deezen Oorlog, den des verzoekenden, te vergunnen de Schepen en Vleeten met derzelver toebehooren, aan Onderdaanen van Onzydige Mogenheden te verkoopen, voor zo verre zy zulks alsdan met de heilzaame oogmerken van de Plakaaten niet strydig zouden oordeelen; met aanbeveeling nogthans aan die Collegien, om byzonder zorge te draagen, dat, voor zo verre eenige Schepen van die Visscherye verkogt zouden mogen worden tot Koopvaardyschepen, de Vleeten of Walvischvangers-Gereedschappen,

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1782. bl. 96. 363. 564.

pen, geduurende den Oorlog niet gebroo- ken, verminderd of, by gedeeltens zouden verkogt worden: Met volmagt aan de Admiraliteits Collegien om aan de Onderdaanen van vreemde Mogenheden, (de *Engelschen* uitgezonderd, aan welken geen Schepen mogten verkogt worden,) die eenige Schepen tot de *Groenlandsche* of *Straatdavidsche Visscheryen* met derzelver Vleeten, Gereedschappen en toebehooren, zouden mogen koopen om tot die Visscheryen te gebruiken, en dezelve hier te Lande zouden willen uitrusten, en van hier uitvoeren, toe te mogen staan om eenige Manschappen, op die Vaard afgerigt, te mogen huuren en gebruiken, mits voor de weder oplevering van dezelven behoorelyke borg werd gesteld van drie honderd Gulden de Man; als mede om aan de zodanigen, die zich, onder een Borgtocht van twaalf duizend Guldens, wilden bepaalen om, naa het afloopen des Visscherye, en by behoude Reize, in deeze Landen weder te keeren, en den Last hier in te brengen, zonder dezelve op eenigerlei wyze, anders dan hier te Lande, te breeken, genot te laaten trekken van den vrydom van Last- en Veilgelden, en andere voordeelen, by de *Groenlandsche* en *Straatdavidsche Visscherye* genooten als dezelve openstaat. (*) — Geen Schip ter Walvischvangst uitgerust, viel deezen Jaare in

X. BOEK. 1782.

(*) *Resol. van Holl.* 8 Maart 1782.

X. BOEK. 1782.

in de Havens deezer Landen binnen; tot groote veragtering van eene Visſchery, die uit de onvrugtbaarſte Wereldoorden anders, niet zelden, in de Havens deezer Landen, veel ſchats invoerde, en, ſchoon zomtyds, op zichzelve beſchouwd, niet voordeelig, door de bykomende werkzaamheden van Scheepsbouw, Touwſlagery, Traankookery, en wat verder daar aan hangt, den Ingezetenen een onberekenbaar voordeel ſchonk. Te meer ſpyts baarde dit: dewyl de *Engelſchen*, reeds zints lang onze ſterkſte Mededingers, eene meerderheid in die Visſchery, door toegelegde Geldbelooningen ter aanſpooringe eenigen tyd geleden bekomen, voor altoos ſcheen en te zullen behouden, zo niet ons daar van eerlang geheel te zullen ontzetten.

Einde van het Vierde Deel.

R E-

BLADWYZER

DER

VOORNAAMSTE ZAAKEN.

A.

ADAMS doet den Voorslag eens Verbonds van Vriendschap en Koophandel aan onzen Staat, 33. Zyn Vertoog te dier gelegenheid *Ald*. Beantwoording des Voorslags, 40. Oorzaaken van het draalen des Antwoords en verschillende gedagten over den Voorslag, 40. Hoe de Kooplieden dit stuk inzagen, 41. Het aangaan deezes Verdrags niet buiten bedenklykheden, 45. Hoe CAPELLEN TOT DEN MARSCH 'er voor yvert, 46. Taal des Kwartiers van *Oostergo* op dit stuk, 48. Dit alles blyft voor eerst zonder uitwerking, 51. Opent hier te Lande een Geldopneeming 53.

Alkmaars gedagten over den Voorslag van *Leyden*, 256.

America (*Noord*) Schets der Krygsverrigtingen in den Jaare 1781, 20. Opstand in het Leger der *Noord-Americaanen*, 21. Hoe zeer vergroot, 22. Poogingen van CORNWALLIS, 23. Door GREEVE tegengestaan, 24. CORNWALLIS behaalt veele voordeelen op de *Americaanen*, 26. WASHINGTON verrast hem, 27. Sluit hem in, 29. Maakt hem met zyn Leger Krygsgevangen, 30. Gevolgen hier van in 't Leger der *Americaanen Ald*. Wat zulks in *Engeland* te wege bragt, 32.

America (Verbond van Koophandel tusschen) en onzen Staat voorgeslaagen, 33. Zie ADAMS.

——— (Geldligting voor) hier te Lande gedaan, 52. Verschillend beoordeeld, 53. Door *Frankryk* ten haaren behoeve, 54. Misschien van *Rusland* mede, 55.

Amsterdam levert aan zyne Hoogheid een Vertoog over den Staat des Lands en des Hertog van BRUNSWYK be-

betreffende, 75. Dit Vertoog weder te rug genomen *Ald.* Den Stadhouder weder toegezonden, 76. Inhoud van 't zelve. *Ald.* Geeft hetzelve geheel in 't licht, 91.

Amsterdam Oordeel dier Stad over de Bezending na zyne Hoogheid en den Last aan dezelve, 269. Geeft eene Opheldering wegens den aart van de Commissie welke zy aan zyne Hoogheid wilde toegevoegd hebben, 270.

——— (De Admiraliteit van) verdeedigt zich wegens de verdenking van agtloosheid omtrent de Schepen na *Brest* bestemd, 333.

——— (Voorstel van) over het volduuren der Gemeenschaplyke Krygsverrigtingen met *Frankryk* en 't vernieuwen van het Handelverdrag, 359. Geschil der *Amsterdammeren* ter Dagvaard over het inbrengen van de Stadslast, 360. Stadsbesluit *Ald.* Die 't zelve niet geheel hadden voorgedraagen in 't gelyk gesteld, 370.

Antwerpenaars, hun verzoek om de *Schelde* geopend te krygen door JOSEPHUS den II. afgeslaagen, 129.

B.

Barriere Steden 's Keizers Voorstel om dezelve te slegten, 131. De Staaten vraagen des eene nadere bepaaling, welke zy ontvangen, 133. Door het Krygsvolk van den Staat ontruimd, 135. Eenigen zyn over die ontruiming bezwaard; anderen houden ze voor een geluk, 136.

Bedestonden (*Maandlykscbe*) in *Holland*, *Utrecht*, *Gelderland*, *Overyssel* en *Zeeland* vastgesteld, 190. *Goes* wil uit hoofde van de Werkloosheid de Bedestonden staaken, 191. Door andere *Zeeuwsche* Steden daar van afgemaand, 192. *Oostergo* levert een ontwerp in tot het houden van Bedestonden, 't welk tot geen besluit komt, 193.

Bededag (Zie *Dank- Vast-* en)

BERCKEL (VAN). De Pensionaris begeert afdoening in zyne zaak, 65. Redenen waarom hy zich by eenen Brieve aan hun Ed. Groot Mogende vervoegt, 66. Hoe men daaromtrent handelde, 71. Verlegenheid des Hofs van *Holland* met deeze zaak, 71. Verschillende gevoelens over 't Advys des Hofs, 72.

Brest (Onderhoud der Bezendinge van *Holland* by zyne Hoogheid over de Tien Schepen na) bestemd, 275. Wat *Frankryk* bewoog om den Voorslag van Tien Schepen na *Brest* te doen, 309. Zyne Hoogheid met dien Voorslag verlegen, 311. Raadslag by hun Hoog Mogenden om die Schepen te zenden, 312. Besluit overeen-

eenkomstig daar mede genomen, 315. Bevelen aan de Zee-Officieren tot deezen Tocht, 316. Last hier toe aan HARTSINCK, 317. Ongereedheid der Schepen, 318. De Reis mislukt, kennisgeeving hier van, 320. Nadere kennisgeeving van *Holland*, 321. 't *Fransche* Hof deswegen klagtig, 322. Misnoegen deswegen in den Lande *Ald.* Aanmerkingen daar op gemaakt door de Gelastigden by zyne Hoogheid *Ald.* Brief van *Friesland* deswegen aan de Bondgenooten, 324. Aan zyne Hoogheid, 326. Antwoord van zyne Hoogheid aan *Friesland*, 329. *Stad en Lande* neemt hier over een besluit en laat het den Bondgenooten toekomen, 330. De Admiraliteit van *Amsterdam* verdeedigt zich tegen de verdenking van agtloosheid in dit geval, 333. Nadere Brief van *Friesland* hier over aan de Bondgenooten, 344. *Zierikzees* Voorslag wegens dien Tocht, 341.

Brigade (*Schotsche*) in Lands Krygsvolk veranderd, 179. Wat over het in den Eedneemen en de Vaandels te doen viel, 183.

BRUNSWYK (Bezwaarende bedenkingen tegen den Hertog van) door die van *Amsterdam* ingebragt, 78. Hy trekt zich dit ten sterksten aan, 85. Vervoegt zich met een Klaagbrief by de Algemeene Staaten, 86. Voorslag van zyne Hoogheid tot onderzoek van diens zaak, 89. Gelastigden uit hun Hoog Mogenden, spreeken den Hertog vry, 92. Hy, daar mede niet te vrede, dringt aan op een onderzoek zyns gedrags, 93. *Gelderlands* besluit in zyne zaak, 93. Gevoelens van *Friesland* deswegen, 99. 't Besluit van *Stad en Lande*, 101. Hoe men in *Overyssel* des verschillend dagt, 102. *Utrechts* raadslag, 104. *Zeeland* verklaart zich niet, 106. Gevoelens der Staatsleden van *Holland Ald.* Nadere bekendmaaking des Hertogs, 110. Brief van den Baron VAN LYNDEN, den Hertog betreffende, 111. Taal van van der CAPELLEN TOT DEN MARSCH, 116. *Deenemarken* en *Pruissen* werken ten voordeele des Hertogs; doch van den Keizer vindt men 't niet, 119. Geeft reden waarom hy zich by hun Hoog Mogenden vervoegd hadt, 120.

C.

CAFFIN (de Kaaper Capitein J.) verraadlyk genomen, 351.

CAPELLEN TOT DEN MARSCH yvert zeer voor de Verbintenis met de *Americaansche Staaten*, 46. Wil eene verbintenis met *Frankryk* voor den tegenwoordig Oorlog aangaan, 56. Voert sterke

taal wegens den Hertog van BRUNSWYK, 116.

Capellen tot den Pol diens zaak blyft sleepende, 62. 't Voorgevallene wegens een Brief in de *Noord-Holl.* Courant zyne zaak betreffende, 63. Krygt *Zwolle*, *Deventer* en *Kampen* op zyne zyde; 64.

D.

Dag (*Dank- Vast- en Bede*) Verschillen over de Uitschryving, 181. Hoe dezelve luidde, 182. Misnoegen onder de Landzaaten, veele Leeraars houden 'er zich niet aan, 185. In *Vlissingen* wordt den Predikanten een byvoegzel gegeeven, 186. *Friesland* verwerpt de Uitschryving, en geeft eene andere, 187. Inhoud van dezelve, 188.

Delft (byzondere Raadslag van) wegens den last der Bezendinge aan zyne Hoogheid, 267.

Dordrecht keurt het onderzoek door *Leyden* voorgeslagen goed, 249.

Drostendiensten in *Overyssel*, willen die van *Zwolle* afgeschaft hebben, 64.

E.

Elseneur (Acht Koopvaarders behouden na) geleid, 205. Wat de *Hollandsche* Schepen daar deedt blyven *Ald.*

Engeland (Strydige Ontwerpen van Vrede met), 5. Gedagten, dat de drie *Noordsche* Mogenheden eenen Afzonderlyken Vrede tusschen ons en dat Ryk zouden bewerken, 7. Verschillende gevoelens over zulk een Vrede, 8. Geeft geen gehoor aan een Voorslag door *Zweeden* gedaan, 10. Wil den Vrede alleen door bemiddeling der Keizerinne van *Rusland*, 13. Aanmerking over *Engèlands* gedrag in deezen, 15. Smeekschrift der *Londensche* Burgery over den Vrede, 16.

Engeland (Verbod wegens het huuren van Scheepjes om na) over te steeken, 358.

——— (Gesteltenis in) toen men 'er berigt ontving der Krygsgevangenneeming van CORNWALLIS, 30.

Engelschen (Een Vloot der) op onze Kust, 299. Verwydert zich 302. 305. Brengen met een zwak Convoy een groot getal Koopvaarders uit de *Zond* in *Engeland* behouden binnen, 312.

F.

Frankryk, doet een Geldligting onder Guarantie der Algemeene Staaten, 54. Voorslag ten *Gelderschen* Landsdage, om in den Oorlog eene Verbintenis met *Frankryk* aan te gaan, 56. In *Overysel* yvert 'er *Zwolle* en PALLANDT VAN ZUITHEM voor, 59. In *Friesland* neigt men tot het aangaan dier Verbintenisse, 61.

Frank-

Frankryk (Beraaming van het Plan om gemeenschaplyk met) te handelen, 196. Antwoord des *Franschen* Afgezants op dit Voorstel, 198. De voorwaarden door den *Franschen* Afgezant geeischt en door hun Hoog Mogenden aangenomen, 200. Wederzydsche Plans uitgewisseld, 201. Nadere handelingen met den *Franschen* Afgezant over het Gemeenschaplyk Plan, 208.

——— Wat het *Fransche* Hof bewoog tot het voorstel om Tien Schepen na *Brest* te zenden, 309. Zie verder *Brest*.

——— (Besluit by *Holland* om de Gemeenschaplyke Krygsverrigtingen met) te doen voortduuren, 372. Wegens het vernieuwen van een Handelverdrag met *Frankryk*, 375.

Friesland. Het Kwartier van *Oostergo* yvert sterk voor het aangaan eener Verbintenisse met *Noord-America*, 48. De andere Kwartieren stemmen 'er niet in, 52.

——— neigt tot het aangaan van eene Verbintenis met *Frankryk* in den tegenwoordigen Oorlog, 61.

——— Gevoelens daar, wegens de zaak van den Hertog van BRUNSWYK, 99.

——— (Plan ter verbetering van den Landbouw en Veefokkery in) 144.

——— (Aanmerkingen van) op eenige Uitdrukkingen in de Petitie van den Raad van Staaten, 170. Weigert su de Vermeerdering der Landmagt en het Veldleger deel te neemen, 172. Stemt in den aanbouw van Negentien Oorlogschepen, 173.

Friesland Verwerpt den uitgeschreeven Biddagsbrief en stelt een anderen op, 87. *Oostergo* levert een Ontwerp tot het houden van Bedestonden in, 't welk tot geen Besluit komt, 193. Voorstel van dat Kwartier om *één Millioen Guldens* te beloo-ven aan den Ondekker van den Veroorzaaker der Vertraaging, of van iemand die ongeoorlofde Correspondentie met den Vyand hieldt, 195.

——— (Brief van) wegens den mislukten Tocht na *Brest* aan de Bondgenooten en zyne Hoogheid, 324. Nadere Brief daar over aan de Bondgenooten, 344.

G.

Gelderland (In) yveren eenigen vrugtloos om met *Frankryk* eene Verbintenis voor den tegenwoordigen Oorlog aan te gaan, 56.

——— Besluit in zaak des Hertogs van BRUNSWYK, wegens het voorgedraagene van *Amsterdam*, 94. Verbod van Lasterschriften in 't algemeen en tegen den Hertog in 't byzonder, 96. Onderscheiden gevoelens van eenige Kwartieren *Ald*.

——— (Watersnood in) 144. Hulp den ongelukkigen

gen toegeschikt, 147. Inzameling ten hunnen behoeve in *Holland*, 148.

Gelderland (Wat in) over den rondgaanden Brief van *Zeeland* voorviel, 289.

Gouda omhelst den Voorslag van *Leyden*, wegens het doen van onderzoek, 254.

Groenlands en *Straatdavidsvaarders* De Voorslag, om dezelve aan Onderdaanen van Onzydige Mogenheden te mogen verkoopen, ingewilligd, 378.

Groningen en *Ommelanden*, hoe men daar dagt over de zaak des Hertogs van BRUNSWYK en 't geen *Amsterdam* deswege hadt ingebragt, 101. Neemt over den mislukten Tocht na *Brest* een besluit, en laat het den Bondgenooten toekomen, 330.

GROOT (H DE) Graftombe voor hem te *Delft* opgerigt, 153. Opschrift op dezelve, 155.

H.

Haarlem Aanmerkelyk Vroedschaps besluit dier Stad in de zaak des Hertogs en van *Amsterdam*, 106.

Handel (Staat van den) in 't Jaar 1782, 375.

Haringvoord weder opengesteld, 376. Gaat ongemoeid, 377.

Holland (Gevoelens der Staatsleden van) in het geschil tusschen den Hertog en *Amsterdam*, 106.

Holland (Staaten van) bewilligen den aanbouw van Negentien Oorlogschepen, 174. En dringen by de Bondgenooten aan op het opbrengen der Penningen, daar zy reeds zo veel overbetaald hadden. *Ald.* Gecommitteerde Raaden dringen by *Holland* aan op een Veldleger, 175.

——— ('t Voorgevallene by Staaten van) toen *Leyden* den voorslag deedt om onderzoek na de Werkloosheid te doen, 249. Scheiden voor drie weeken. Gissingen daar over en opspraak, 263. Het voorstel van *Leyden* met vier Vraagstukken vermeerderd, 264.

——— (Door Staaten van) een Bezending aan zyne Hoogheid benoemd, 265. Onderscheidene begrippen der Staatsleden over den Last dier Bezending, 266. De Bezending volbragt, 273. Uitdrukkelyker last aan dezelve gegeeven, 276.

——— Keuren den Brief van *Zeeland* goed, 289. Geeven byzonder kennis wegens den mislukten Tocht na *Brest*, 321. Besluit om de gemeenschaplyke Krygsverrigtingen met *Frankryk* te doen voortduuren, 372.

Hoogplaat (De bedykte) in *Zeeland* staat gunstig, begunstigd van een Dorp-eldaar, 144.

In,

I.

Indiën (*Oost*-) Scheepen van daar lang in *Bergen* gelegen hebbende komen binnen, 343.

—— (*West*-) Voordeelen den Scheepen uit onze *West-Indiën* in de *Fransche* Havens vergund, 202. Waarom men dit voordeel niet genoot, 202. Hoe gebrekkig het op onze Volkplantingen gesteld was *Ald.* Duurte der noodwendigheden, 203. Gewapende Fregatten zeilen derwaards *Ald.*

J.

Jarry (Moedbetoon van den Kaper-Capitein) 347.

Josephus de II. Trekt zich openlyk de zaak des Hertogs van Brunswyk niet aan, 119. Zyn zeggen by het afscheid neemen uit *Amsterdam*, 120. Doorreist deeze Gewesten, 126. Bedankt voor de eer der Begroetinge van Staatswegen, 127. Vrees dat 's Keizers Reize Staatkundige en onzen Handel ongunstige oogmerken zou hebben, 128. Hy slaat het verzoek der *Antwerpenaaren*, om de *Schelde* te openen, af, 129. Zyn voorstel om de *Barriere Stede* te slegten, 131. De Staaten vraagen des eene nadere bepaling welke zy ontvangen, 133. De *Barriere Steden* door het Krygsvolk van den Staat ontruimd, 135. Verschillende gevoelens over dat ontruimen en slegten, 136.

Josephus de II. (Bepaaling van) omtrent het Visschen onder zyn Vlag of die zyner *Nederlanden*, 377.

K.

Kaapreederyen wakkeren aan bovenal in *Zeeland*, 345. Voor en naadeelen der Kaapvaard, 346. Moedbetoon en Verrigtingen van verscheide Kaaper-Capiteinen, 347.

Kingsbergen zeilt uit *Texel* in October, en in November weder binnen, 343.

L.

Landmagt (De Algemeene Staaten dringen op het vermeerderen der) aan, 167.

Leyden (Voorstel van de Stad) om onderzoek na de Werkloosheid te doen, 237. Voorgeslaagene Verzoek en Vraagpunten, 242. Wat deswegen ter Vergadering van *Holland* voorviel, 249. *Dordrechts* Goedkeuring *Ald.* *Schiedams* omhelzing, 250. *Goudas* gevoelen, 254. *Alkmaars* denkbeeld over den voorslag, 256. Verschillende gevoelens der Landzaaten over den voorslag, 257. Die voorslag met nog vier Vraagstukken vermeerderd, 264. Dank-Adres der *Leydsche* Burgeren wegens het gedaane voorstel aan de Regeering, 286. Hoe door de Regeering beantwoord, 288.

Loosbooten (*Engelsche*) Besluit om dezelve onverhinderd te laaten vaaren, 357. Aanmer-

merkingen in *Zeeland* hier over, 357. Nadere opheldering van dit Besluit, 358.

LYNDEN (*Brief des Barons* VAN) den Hertog van BRUNSWYK betreffende, 111.

N.

Namen tragt men vergeefsch van de ontruiming der *Barriere* Steden uit te zonderen, 135.

O.

Oostende bloeit, 376.

Overysfel (In) willen eenige een Verbintenis met *Frankryk* voor den tegenwoordigen Oorlog aangaan, 59 't Voorgevallene tusfchen de Staaten van *Overysfel* en die van *Holland* wegens een Brief in de *Noord-Holl.* Courant, 63.

——— denkt verfchillend over het gefchil tusfchen *Amfterdam* en den Hertog van BRUNSWYK, 102.

P.

Paketboot (*Een Engelfche*) door een *Zeeuwfche* Kaaper genomen, 351. Onderzoek der Brieven, 352. Staatsbefluiten over dit geval, 354.

Plan om gemeenfchaplyk met *Frankryk* den Zeekryg dit Jaar te voeren beraamd en met éénpaarigheid vastgefteld, 197. Niet tegen dank van *Zeeland* doorgedrongen *Ald.* Antwoord des *Franfchen* Afgezants op dit Voorftel, 198. De voorwaarden van den *Franfchen* Afgezant geeischt door hun Hoog Mogenden aangenomen, 200. Wederzydfche Plans uitgewisfeld, 201. Nadere handelingen met den *Franfchen* Afgezant over het Gemeenfchaplyk Plan, 208.

R.

Rusland (Door Bemiddeling des Keizerinne van) wil *Engeland* den Vrede alleen bewerkt hebben, 13. Op welk een voet die Bemiddeling hier wordt aangenomen, 19.

——— (Geldopneeming van) hier te Lande, die men dagt voor *Noord-America* gefchikt te zyn, 55.

S.

Schiedam omhelst den voorflag van *Leyden* tot het doen van onderzoek, 250.

SEXTROCH (De Kaaper Capitein) neemt een *Engelfche* Paketboot, 351.

STARING (Cap. E. C.) doet een vergeeffche Kruistocht, 204.

Straatdavids. Zie *Groenland.*

T.

Texel Eene veilige Winterlegplaats in het *Nieuwe Diep* voor de Schepen gevonden, 141. Befluit om dezelve te vervaardigen, 142. Wat *Alkmaar* en *Medemblik* daar op inbragten *Ald.*

TURCQ (P. LE) Heldendaaden van dien Kaaper Capitein, 348.

Utrecht

U.

Utrecht. Raadslag van dat Gewest in 't in 't geval des Hertogs van BRUNSWYK met *Amsterdam*, 104. Geeft een scherp Plakaat tegen alles wat ten nadeele des Hertogs uitgegeeven werd. *Ald.* 't Plakaat over den Boekhandel te *Utrecht*, te zeer drukkende, verzagt, 122.

V.

Visscheryen gaan zonder stoorenis voort, 377.

Vlie (Veilige Winterlegplaats in 't) gevonden en voorgesteld, 144.

—— Schikkingen ter Verdeediging van het *Vlie* tegen de *Engelsche* gemaakt, 208.

Vlissingen (Den Predikanten te) wordt een aanmerkelyk byvoegzel tot de Uitschryving des Dank- Vast- en Bededags gegeeven, 186.

Vloot. Onder BYLANDT zeilen eenige Oorlogschepen uit en weder binnen, 206. Het uitloopen uit *Texel* ongeraaden geoordeeld, 207. Bedenkingen over het in de Havens blyven, 210. Overleg des Zeekrygsraads in *Texel* over het al of niet uitloopen, 211. De voor en naadeelen tegen elkander overgesteld, 212. Sterkte van de *Hollandsche* Vloot in *Texel*, 213. Sterkte van het *Engelsche* Esquader in de *Noordzee*, 214. Het uitloopen als ongeraaden gekeurd by den Krygsraad, 214. De Gecommitteerden uit de Admiraliteit keuren dit goed, 218. Nadere Raadslag over het uitloopen, weder als ongeraaden ingezien, 219. Plan van Uitzeilen aan den Vice-Admiraal HARTSINCK opgegeeven, 221. Zyn besluit daar op, 223. De Vloot zeilt onder hem uit, 224. Wat dezelve uitvoerde, 226. Valt weder binnen, 227.

Vloot (Zyne Hoogheid maant in *Texel* het uitzeilen der) aan, 298. Eene *Engelsche Vloot* op onze Kust, 299. Besluit om niet uit te zeilen, 300. Goedkeuring hier van en nadere bevelen, 301. Sterkte en gesteldheid onzer Vloot *Ald.* Tyding van het wyken der Vyandlyke Vloot, 302. Zyne Hoogheid andermaal na *Texel*, 303. Men kan tot uitzeilen niet besluiten. *Ald.* Nadere tyding van het verwyderen der Vyandlyke Vloot niet genoegzaam geoordeeld om het uitloopen te waagen, 305. Bevestigende tyding: de Vloot blyft egter binneu, 306. Het berigt van den Vice-Admiraal HARTSINCK, wegens zyne gebrekkige kundschap, ter zyde gelegd door hun Hoog Mogenden, 307. Raadslag van HARTSINCK en KINGSBERGEN om in twee partyen Zee te kiezen, 308. Voorstel van *Frankryk* om Tien Oorlogschepen der Vloot na *Brest* te zenden, 309. Zie verder *Brest.* KINGSBERGEN zeilt,

zeilt, in October uit *Texel* en in November weder binnen, 343. Het Schip de *Unie* zinkt *Ald.* Het Schip *Zierikzee* strandt, 344. De Vloot Winterlaage gelegd *Ald.*

Volk van Nederland, (*Aan 't*) een Boekje dus getyteld streng verboden, 123.

Vrede (Strydige Ontwerpen van) ter baane gebragt, 5. Gedagten dat de drie Noordsche Mogenheden, eenen afzonderlyken Vrede tusschen ons en *Engeland* zouden bewerken, 7. Verschillende gevoelens over zulk een Vrede, 8. Vredesvoorslag door *Zweeden* gedaan vondt in *Engeland* geen gehoor, 10. Wil dier allen door bemiddeling der Keizerinne van *Rusland*, 13. Aanmerking over 't gedrag der *Engelschen* in deezen, 15. Op welk een voet de Bemiddeling van *Rusland* hier wordt aangenomen, 19.

W.

Weersgesteltenisse in het Jaar 1781, 157.

WILLEM DE V. hoort een Vertoog van *Amsterdam*, den Staat des Lands en den Hertog van BRUNSWYK betreffende 't welk te rug genomen; doch hem met een Brief weder toegezonden word, 75. Zyn raadslag tot onderzoek van de zaak des Hertogs, 89.

——— Zyn voorstel om de Vloot uit het Voetvolk te bemannen, 171. Bedenking van *Friesland* hier over, 178.

WILLEM DE V. Doet een Voorstel, waar in hy zich beklaagt en Verantwoording belooft, 260. Bezending van *Holland* by zyne Hoogheid benoemd, 265. Volvoering van dezelve, 273. De Bezending hervat, 274. Uitgestrekter last aan dezelve gegeeven, 275.

——— Levert by hun Hoog Mogenden eene Memorie in, 276. Inhoud van den Brief tot geleide van dezelve *Ald.* Slot dier Memorie, 279. Hoe onderscheiden men die Memorie beoordeelde en hoe men dezelve verspreidde, 285.

——— Gaat na *Texel* en maant tot het uitzeilen der Vloot aan, 298. Vertrekt andermaal na *Texel* tot het houden van Krygsraad, 303. Verlegen met den Voorslag om tien Schepen na *Brest* te zenden, 311. Aanmerkingen door de Gelastigden by zyne Hoogheid gemaakt, wegens het mislukken van dien Tocht, 322. Brief van *Friesland* deswegen aan den Prins. 326. Zyn Antwoord aan *Friesland*, 329. Raadslieden in 't bestuur der zaaken van de Zee door hem verkooren *Ald.*

Z.

Zeeland verklaart zich niet over de zaak des Hertogs met *Amsterdam*, 106.

Zeeland (Landwinst in) door de bedykte *Hoogplaat*, 144.
—— (Het Plan om dit Jaar gemeenfchaplyk met *Frankryk* te handelen, niet tegen dank van) doorgedrongen, 197. Rondgaande Brief over de Werkloosheid aan de Bondgenooten, 229. Aan zyne Hoogheid, 236. Staaten van *Holland* keuren deezen Brief goed, 289. Wat in *Gelderland* daar over voorviel. *Ald.* Kaapreederyen wakkeren daar aan, 345. Klagten der Staaten over het niet befchermen der Kaapvaard, 347. Wil de Brieven van een genomen *Engelfche* Paketboot doorzogt hebben, 't welk gefchiedt, 353.
Zeemagt (De Algemeene Staaten dringen op het vermeerderen der) aan, 164. Petitie tot den aanbouw van Negentien zwaare Schepen, 168. Plan ter Uitrusting voor dit Jaar, 195. Begrooting van het getal der Schepen, die men rekend dat dit Jaar gereed zoude weezen, 196. Onderfcheidene bedenkingen over het in de Havens blyven onzer Zeemagt, 210.
Zeevaard (Bekendmaaking van den Oeconomifchen Tak der *Haarlemfche* Maatfchappye tot bevordering der) 143. Staat der Zeevaard in den Jaare 1782, 375.
Zierikzees voorslag wegens den mislukten Tocht na *Brest*, 341.
Zuilen (Begraafplaats te) aangelegd. en het begraaven in de Kerk aldaar verboden, 152.
Zweeden (Vredes-voorslag door) gedaan, vindt in *Engeland* geen gehoor, 10.

ZINSTOORENDE DRUKFEILEN.

Bl. 46. Regel 8. ftaat *ontkomen* lees *ontkennen*.
Bl. 324. —— 15. —— *opgvat* —— *opgevat*.

BERICHT VOOR DEN BINDER.

De Plaaten moeten tegen over de volgende Bladzyden ingevoegd worden.

Het Pourtrait van ADAMS tegen over bl. 34

Het Pourtrait van TEMMINK. . 74

Het Pourtrait van DE GYSELAAR. . 266

Het Pourtrait van VISSER. . 360

